

EĞİRDİR

ANSİKLOPEDİSİ

VE

HAMİDOĞLU

TARİHİ OYUN

NURİ GÜNGÖR

VEZİROĞLU

EĞİRDİR BELEDİYESİ'NİN KÜLTÜR HİZMETİDİR

ISBN: 975-00163-0-0

Basım Yılı : 2005

Basım Yeri : Sinan Ofset Tipo Matbaacılık Eğirdir / Isparta
TLF: 0246 3114675 - FAX: 0246 3115858
E-posta: alisinin@mail.koc.net

*Çalışmalarında yardımcı olan;
Eşim Gülşen'e Oğlum Ali'ye ve
Altan'a Kızım Gülnur'a Rüştü
Çağatay'a*

Teşekkür ederim.

- Özel isimler ada göre yazılmıştır.
- İçindekilerin alfabetik sırası arkadadır.

Eğirdir Gölü'nün uzaydan görünüşü

E Ğ İ R D İ R

Oturdum Sivri dağının başına Altında
Eğirdir göl ve ada Yalnızız güneş, ay ve
ben Bir şişeyi paylaşıyoruz Kadehleri
dolduruyor gölgem Korkunç mutluyum deli
gönlümün güzeli Olmasan da sen

Özgür rüzgarlar okşuyor yanaklarımı
Bulutlar kucaklıyor ötelere Gölün
yıldızları aydınlatıyor içimi Gökyüzü
kucağına almış beni Çok mutluyum
güzelim Olmasan da sen

Bambaşka bir alemdeyim Yerle gök bir
olmuş Dağlar yeşil, gün parlak, hava hoş
Eğirdir gölü masmaviliğiyle bitimsiz
Alabildiğine sarhoş

NURİ GÜNGÖR

Bu eser:

BELEDİYE BAŞKANI ÖMER ŞENGÖL,

Belediye Meclis Üyeleri

Ramazan YÜCEER Arif
DEMİREKİN Selahattin
TAMGÜL Mehmet BİLGİÇ
Tuba TANER M.Cengiz
KILINÇ Hasan Bilal TARAN
Süleyman SAĞDUR Göksel
KANLI Şems
KOCAMÜFTÜOĞLU Cengiz
KAYA

Zamanında basılmıştır.

ÖNSÖZ

Geçmişte Belediyemize bir Kültür Programı sunup bir ekip yaratarak üç yıl içinde otuz kadar kitabın yazılıp yayınlanmasını teklif ettim. Olumlu bir cevap alamadım. Kişisel olarak yapabileceğimi yapmak için tüm bu Kültür Programı içindeki konuları ancak bir ansiklopedi olgusu içinde toplayabileceğimi düşünerek Eğirdir Ansiklopedisini yazdım. Ansiklopedi bir ekip işi olsa da bu işi tek başıma yapmak zorunda kaldım.

Sözlü yazılı ulaşabildiğim tüm kaynakları öğretmen olarak ve bu çevrenin bir kişisi olarak değerlendirdim. Bazı yerlerde kendi düşüncelerimi de kattım. Bilimsel inceleme konuyla ilgili bilim adamlarının işidir. Bu kitabı hemşehrilerimi yaşadığı yeri bilgilendirmek, kent bilinci, kültürü vermek amacıyla bir ders kitabı özelliğinde yazmaya çalıştım. Turizmine de katkısı olur düşüncesiyle fotoğraflarla Eğirdir'in güzelliğini, değerlerini sergiledim. Geçmişteki kültürümüzün günümüz kültürü ile olan bağlarını gücüm yettiğince belirttim.

Biliyorum ki insan kültürünü memleketini tanıdıkça daha çok sever.

Kitapta özgeçmişlerini yazdığım kişiler kaynaklarda bulduğum kişilerdir. Ayrıca iki ay süre ile Akın ve Demokrat Eğirdir gazetelerinde yaptığım çağırıya cevap verenlerdir.

Hamidoğlu Eğirdir'e özel bir oyundur. Hem oyundur, hem tarih dokusunu korumuştur. Okurken ve temsil ederken bu özelliklerin göz önünde tutulması doğru anlamaya yardımcı olur.

A

ABDULLAH OĞLU OSMAN

1580lerde Eğirdir'de Abdullah oğlu Osman adında birtefeci vardı. Halkı kendine göre borçlandırmıştı. Bursa'ya kadar gitmiş, bir kadı ile işbirliği yaparak birçok yolsuzluk yapmıştı. Sermayesi çok olduğu için İstanbul'a et sağlayacak bir celep olarak padişah tarafından çağırılmıştı.

ABDULLAH SİNAN

Eğirdir'in eski halıcılarmdandır. Hamamcızadelerdendir. Akın Gazetesinin kurucusu Ali Sinan'ın babasıdır. Şimdi torunu Abdullah Sinan babasının kurduğu Akın gazetesini devam ettirmektedir.

ABDÜRREZAK

Eğirdirlidir. 1920 lerde Eğirdir köylerinde çetecilik yapmıştır. Yakalanmış, -Isparta hapisanesinde ölmüştür.

ABSARI

Balkırı köyünün yaylasıdır. Eğirdir'de sağlıklı gürbüz gençlere "Absarı Tosunu" gibi derler. Sözün tam anlamını bulamadım. Yalnız Çankırı yakınlarında Absarı sözüne rastladım. Orada "Absarı Göleti" adında biryer var.

ADADA

Sütçüler ilçesi Sağrak köyü sınırları yakınlarındadır. Çok iyi korunmuş üç tapınak vardır. Sadece çatıları kalmamıştır. Agora, tiyatro, kilise, nekropol, sur kalıntıları görülebilir. Adada - Selge Roma dönemi yolu şehrin bitimiyle başlar. Psidia bölgesinin önemli antik şehirlerdendir.

Adada - Şehir Meclisi toplanma yeri

M.S. VVI. Yüzyıllarda Hıristıyanlığın bölgede yayılmasında etkisi olmuştur. M.S.381 yılında İstanbul'da toplanan Konsil'e bir temsilci göndermiştir. 1875 lerde Alman bilgin G.Hirschfeld buranın Adada olduğunu tespit etmiştir. Halk arasında buraya "Karabavlu" ya da "Bavullu" denir.

AĞA CAMİİ

Ağa mahallesindeki Ağa camisi toprak damlı mescit olarak 1412 yılında yapılmıştır. Yaptıranın adı Hızır Ağa'dır. Büyük ihtimalle zamanın Osmanlı yöneticisi olarak Şeyhülislam Berdai'yi Eğirdir'e davet eden bu kişidir. 1752 de cami olmuş, 1777de İmamzade Hacı Osman tarafından minaresi yaptırılmış, üstü çatı yapılarak onarılmıştır. Bu konuda Ethem Kartal Gölsesi gazetesinde şu bilgileri vermektedir.

"Halk arasında Yukarı cami olarak anılır. Üzerindeki kitabeden H.815 tarihinde Hacı HızırBingöl bey tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Duvarları çamur harçla örülmüş, yağmur ve zamanın etkilerinden korumak için sonraları kireç harçla derzlenmiştir. Bugüne kadar çok tamir görmüştür. 1940 larda iç sıvası yenilendi, tavanı ve kadınlara mahsus olan yerin kafes bölümü yağlıboya ile boyandı. Ispartalı Hattat Nuri Efendi tarafından İslamın dört halifesinin isimleri duvarlara yazıldı.

Ağa Camisi

Kuzey batısında çocukları okutmak için yapılmış bir odası vardır. Burada uzun yıllar sıbyan mektebi olarak alfabe, Kur'an, İlmihal, Tecvit dersleri okutuldu. Halen Kur'an öğretimi yapılmaktadır. Cami ikinci dünya savaşında askeri depo vazifesi görmüş, savaş bitince tekrar ibadete açılmıştır."

AHİPAŞA ZAVİYESİ

Ahi Paşa zaviyesi ya da Şeydim zaviyesi adı 1480 sonraki kayıtlarda geçer. Daha sonraları bu zaviyenin çevresi Şeydim mahallesi adını almıştır.

AHMI

Ahmi, seferberliğe katılanların hatırladığı bir isimdir. Herkes seferberlik için toplanınca Ahmi'yi de çağırılmışlar. Ahmi'ye askere alındığı söylenince o da:" Durun, anama danışıp geleyim. İzin verirse, gideyim." demiş. Ahmi'yi salmışlar. Anasının yanına varmış. Olayı anlatmış. Anası da "Herkes gidiyorsa sen de git oğlum..." demiş. Şilte, yorgan, yastık hazırlayıp sırtına sarmış, göndermiş. Ahmi öylece seferberliğe katılmış.

Ahmi'nin gittiğini çok kişi biliyor ama, nerede ne olduğunu kimse bilmiyor.

AKEKMEK

Birinci undan yapılmış beyaz çarşı ekmeğine denir. Ev ekmekleri kepekli undan yapıldığı için esmer olurlardı. O zamanlar beyaz çarşı ekmeğini ev ekmeğine katık ederdik.

AKANA

Eğirdir'de saygıdeğer yaşlı kadınlara denir. Radlof'un ortaasya incelemelerindeki tesbitine göre gökyüzünün üçüncü katında SÜTAKGÖL VARDIR. Cennet (AK) burdadır. AK'lık burada kutsallaştırılmıştır. Onaltıncı katta oturan Tanrı Kayra Kan'ın görevlendirdiği Ak Ülgön'ün yedi oğlu, dokuz kızı vardır. Oğullarının herbirinin özel adı olmasına rağmen, kızlarının adı yoktur. Ak Ülgön'ün kızları "Akkızlar" diye geçer. İffetli kızlar anlamındadır.

Bir başka kaynakta da "Ak Ana" Altay samanlığının büyük dişi tanrısıdır. Kadir-i Mutlak Ülgen Ata kainatı Ak Ana'dan aldığı kudret ve ilhamla yaratmış, doğruluk ve metaneti ondan öğrenmiştir. Eğirdirliler bu anlamlara dayalı olsa gerek akoğlum, akkızım, akbabam, akdayım şekillerinde ak kelimesini özellikle kullanırlar.

AKILLI GELİN TİPLEMESİ

Yordamsız işleri anlatmak için Eğirdirliler bir Akıllı Gelin tiplemesi yaratmışlardır. Olumsuz işler olduğu zaman, " Akıllı Geline bir danışalım." derler. Ben bilinen iki fıkrasını yazacağım.

Bir davette sofraya önce hangi yemeğin konulacağı konusunda tartışma çıkmış. Kimi et demiş, kimi pilav demiş, kimi çorba demiş. Anlaşamayınca Akıllı Geline sormuşlar. Akıllı Gelin: "Neyin üstüne ne yeneceğini biliriz." demiş." Önce cılcılık çorba mı içilir? Getirsinlerbaklavayı..."

Her nasılsa bir inek başını küpün içine sokmuş. Çıkaramamışlar. "Bir de Akıllı Geline danışalım " demişler. Akıllı Gelin " Kesin ineğin başını.." demiş. Kesmişler... İneğin başı küpün içinden yine çıkmayınca tekrar sormuşlar. Akıllı Gelin "Öyleyse kırın küpü..." demiş.

Akpınar Seyrantepesi'nden Eğirdir'in görünüşü

AKPINAR

XVI. Yüzyıl tarihi kaynaklarında Akpınar cevizinin ünlü olduğunu yazar. 1570 lerde Akpınar'da su değirmeni olduğu kaydı vardır. 1810 yılında Yılanlıoğlu Şeyh Ali Ağa, Güroluk suyuyla Yılankırkan suyunu birleştirerek Akpınar'a indirmiş; içme suyu dışında kalan sudan yararlanarak bir değirmen çalıştırmış, onu da vakıflarına gelir olarak vermiştir.

1889 yılına ait kayıtlarda da Akpınar köyünün başlıca gelir kaynağı ceviz olarak gösterilmiştir. Şu durumda köyün yukarısında, dağda kaya içinde küçük bir ceviz ormanı vardır.

AK ŞEMSETTİN MESCİDİ

Yılanlıoğlu Şeyh Ali Ağa'nın vakfiyesinde geçiyor. Harapken yaptırmış, mektep olmuş. Konağının yanında imiş. Yerini tam kestiremedim ama Cami mahallesinde olduğu ihtimaldir. Şeyhülislam Berdai Zaviyesinin hatırına Fatih sultan Mehmet'in hocası Ak Şemsettin'in Eğirdir'de bir mescit yaptırmış olabileceği de akla geliyor. Menakıp'ta Ak Şemsettin'le görüşmeler olduğu yazılıdır.

Sonunun ne olduğunu hakkında bir bilgiye raslayamadım

ALAADDİN KAPTAN

Ada mahallesindedir. İlçemizde turizm pansiyonculuğunu ilk başlatanlardandır. Çok eleştiri almıştır. Şimdi Ada Eğirdir turizminin merkezi olmuştur. Kaptan 1985 lerde ölmüştür.

ALİ RIZA ÜNAL (Doç.Dr.)

1923 yılında Eğirdir'de doğdu. İstanbul Tıp Fakültesini bitirdi. Yurdun çeşitli hastanelerinde görev yaptı. Ankara Hastanesi Hariciye Şefi iken tezini vererek doçent oldu. Ankara Numune Hastanesi Başhekimliği yaptı.

ALİLİ AŞİRETİ

Eski Türk boylarındandır. Şimdi bile Türkmenistan'ın Cebyurt bölgesinde yaşarlar. Lutfabat, Miyankuh'u kışlak olarak kullanırlar. Eğirdir'deki Alallar soyunun bu boyla ilgisi olduğunu sanıyorum.

AMBLADA

Bazı kaynaklarda Beyşehir gölünün doğu, bazılarında Hoyran gölünün kuzeyi olarak gösterilir. Ramsey Eğirdir gölünün doğusu, Sarıdris dolaylarında ısrar eder. Yine de arkadaşı Starret'in oraları kendisi için incelemesini istemiş, o da inceleme gezilerinde o yöreyi gezmiş, eski hayata dair bir ize tesadüf etmediğini söyleyince nazariyesini geri aldığını söyler.

Yalnız çalışmalarımın arasında bir nokta beni düşündürdü. Birçok kayıtlarda ve Ertokuş Beyin Atabey'deki medresesi için yazdığını vakfında Sanidris yöresindeki kervansarayın adı, yörenin o zamanki adından dolayı Dadıl Hanı diye geçmektedir. Ramsey'in önce ısrarlı olarak bu bölgede olduğunu söylediği Ambla-da ile Dadıl sözü arasında fonetik yakınlık olması bana bu düşünceyi verdi. Ayrıca Amasyalı Strobon'un coğrafyasında Amblada için; "Şarapları tıpta tedavi edici olarak kullanılır." der. Bu çevrede bir yerin adının da "Şaraphane" oluşu düşündürücüdür. Amblada'nın anlamının da ayrıca "asmaı bol" anlamı taşıması dikkate değer. Balık avcıları bu yörelerde göl içinde şehir kalıntıları olduğunu söylerler. Göl seviyesinin ikibin yıl içinde dolarak yükselmesini de değerlendirmek yerinde olur.

ANAMAS YAYLALARI

Anamas'ın en gözde yaylaları: Sorgun, Çayıralanı, Akbel, Hallat, Eşekalanı, Tuzlagediği, Nahir, Çiçekli, Düzağacı, Kürebelli, Sindel, Karamuklu, Körkuyu, Keleboyu, Yoncalık, Yavşanlı cebel Mezarlığı, Güllügöl, Kaklıkalanı, Bodos, Buğday kuyuları, Üçkuyu, Ağzıbüyük, Enevre'dir. (Musa Seyirci)

ANAMAS YÖRÜK AŞİRETLERİ VE OYMAKLARI

Karakoyunlu, Töngüşlü, Hayta, Coşlu, Saçıkaranlı, Eski Yörük, Hacı Hamzalı Hacı Mehmetli, Çakal Yörüğü, Ötkönlü, Karaevli, Karahacılı, Sarıhacılı, Karatekeli, Hacıbabalar, Gebizli, Hacıbrahimli, Honamlı'dır. (Musa Seyirci)

ANAMAS

Bu yörenin en eski halkı olan Luvi'lerin dilinde "Yamaç Halkı" anlamına gelir. (B. Umar)

ANTHİOS

Yalvaç dolaylarından geçerek Eğirdir gölüne akan akarsuyun ilk çağdaki adıdır. Bugün yöre halkı AKÇAY der.

ANTIÖCHEA

Yalvaç ilçesine bir kilometre uzaklıktadır. Seleukos kolonisidir. M.Ö. 25 yılında Roma kolonisi olmuştur. Su kemerleri, tiyatro, tapınaklar vardır. Hristiyanlığın yayılmasında ve gelişmesinde en önemli rolü olan Aziz Pavlos'un ilk vaazını verdiği tapınak kalıntısı vardır. İncil'e göre Aziz Pavlos Antiochia'ya iki kez uğramıştır.

APOLLO KELEBEĞİ

Apollo kelebeği (Parnassius Apollo) Eğirdir çevresi, Çandır, Tota, Çimenova, Zengi, Kuzukulağı, Anamas yaylalarında bulunan bir kelebek türüdür. Bu konuda en çok ilgilenen Mehmet Savaş Almanya, İtalya, Fransa, Norveç'ten birçok bilim adamı ve turizmle ilgilenenlerin bu kelebek için geldiğini, "Kelebek Safari" yapılırsa turizme önemli katkısı olabileceğini söylemektedir. Ayrıca Almanya'da tanesinin 100-150 marka satıldığını belirtmektedir.

ARDIÇLAR

Eğirdir'le Bağlar yolunun tam ortasında, göl tarafında kalan yere denir. Mezarlık olarak kullanılmıştır. Benim çocukluğumda çok eski mezarlar vardı. Yaşlılar oranın mezarlık olarak kullanıldığını hatırlamıyorlar. Sanırım Eğirdir'in en eski mezarlığıdır. Ardıç ağaçlarının korunması, Kervansarayın da yakınında olması bana bunu düşündürüyor. Şimdilerde on beş kadar ardıç ağacı görünüyor.

ARUNDEL

1833 de Eğirdir'e gelen İngiliz gezgin Arundel Eğirdir hakkında şunları yazmıştır;

"Gelendost'tan çıktuktan iki saat sonra Eğirdir Gölü'ne iyice yaklaştık. Gölün kenarında bir süre yol aldığımızda karşımıza çok güzel eski bir yapı çıktı. Bu yapı büyük bir ihtimalle Selçuklu Sultanları tarafından inşa ettirilmiş.Yuvarlak bir kemerin altında kare taşların çevrelediği güzel bir kapısı var. Ben bu yapının daha çok dini amaçlarla inşa edilmiş olduğu kanısındayım. Burada fazla oyalanmadan yola koyulduk. Çok geçmeden akarsuyun kenarında kurulan içinde 12 askerin bulunduğu bir karakola rastladık. Bu karakolda bize çok iyi davrandılar. Bu sıcakkanlı insanlara şükranlarımızı sunarak tekrar yola düştük. Kısa bir süre sonra önümüzdeki ovayı geçtik ve gölün kenarında yükselen tepeye çıkmaya başladık.

Bu yol hayal edilebilecek en korkunç yoldu. Yolun genişliği 1.5 m civarındaydı ve sağ tarafımızda dik bir uçurum göle kadar uzanıyordu. Yanlış bir adım atmamız halinde birkaç yüz metre aşağıdaki göle yuvarlanabildik. Solumuzdaysa yüksek ve sanki mimar tarafından yapılmış gibi dik bir dağ vardı. Burası Alp'lerin en tehlikeli geçitlerinden daha tehlikelidir denebilir. Atların düşmemesi için onları sıkıca tutmak gerekiyordu. Yalnız bu da tehlikeliydi çünkü bu defa biz de atlarla birlikte düşebilirdik. Böyle tam yarım saat kaldık. Diyebilirim ki bu yarım saat benim ömrümde geçirdiğim en korkunç yarım saattir. Burayı geçtikten sonra aşağıya indik. Gölden biraz uzaklaşmıştık. Bu defa da az önce içinde bulunduğumuz korkunç durumun tersine, hiçbir kelimeyle tarif edilemeyecek güzellikte ve huzur verici bir manzarayla karşılaştık. Sağımızda kalan göle doğru uzanmış üzüm bağları, her türden meyve ağaçları, orman ve önümüzdeki yüksek zirveli dağlar, hiçbir ressamın çizemeyeceği ve hiçbir yazarın anlatamayacağı güzellikteydi. Bu manzaranın tadını doyasıya çıkartabilmek için burada uzun süre oyalandık. Ben de yapabildiğim kadarıyla bu manzarayı resmetmeye çalıştım.

Değişik bir bitki örtüsünün içinden geçerek göle yaklaştık. Geçtiğimiz yerler gibi gölün manzarası da çok güzeldi. Bu haliyle Eğirdir Gölü İtalya'nın ünlü gollerine karşılaştırılabilir. Önümüzde küçük ve ağaçlarla kaplı bir ada var. Onun arkasındaysa büyük bir dağ görünür. Bir tepeye tırmanmaya başladığımızda gölde iki tane ada olduğunu fark ettik. Hatta belki de karaya çok yakın olan bir üçüncüsü... Ama az sonra üçüncü ada diye düşündüğümüz parçanın karanın uzantısı olduğunu gördük. Eğirdir'in hemen yakınlarında yörükler çadır kurmuşlardı. Neredeyse her çadırın önünde bir halı tezgahı bulunuyordu. Sığır sürüleriyle çevrelenen bu manzara ataerkil zamanların manzarasını andırıyordu. Doğrusu manzaralarıyla bu ülke, insanı her adımda hayrete düşürüyor. Biz tam bu göçebe toplumun manzarasını değerlendirmeye çalışırken, birden karşımıza üstün bir medeniyetin hayretler uyandırıcı olağanüstü yapıları çıktı. Böylece Eğirdir'e ulaştığımız oldu. Kasabanın meydanı hanın yakınında imiş. Meydanın aşağı tarafında güzel bir kapı var. (Minare altı geçidi) Yanında da pencereleri kafesli bir odaya bitişik, halka bedava su dağıtan bir şadırvan görülüyor. Sağda bir cami, (Hızır Bey camisi), solda şimdi tamamen harap bir halde başka bir cami (Dündar Bey medresesi), daha bulunuyor. Bütün bu binalar kapı, çeşme ve camiler fevkalade süslü ve islam mimari tarzında yapılmış; bilhassa soldaki caminin gayet güzel tezyinatla kaplanmış, bütün etrafı kufi hatla yazılmış bir yazı ile çevrili bir kapısı var. Kapının her iki yanında iki sütun ve sivri kemerli bir mihrap göze çarpıyor. Binaların iç tertibatı bir kilisede olduğu gibi, sütunların desteklediği dik kemerli bir minber ile iki yan koridoru var. Bunların sütun başlıkları bizim en eski kiliselerimizde gördüklerimizin aynıdır. İki tanesinde açık kanatlı kuşlar, diğerlerinde garip insan şekilleri ve birinde ise yapraklar görülüyor. Çoğu yeşil camdan yapılmış mozaiklerde var.

Oradan geçerek çarşıya gittik. Pazar günü olduğu için kalabalık bizimle ilgilendi. Zahirde pazarında siyahlı beyazlı karışık arpa gördüm. Siyahını bir hastalık eseri sandımsa da tanenin içi sağlam ve iyiydi.

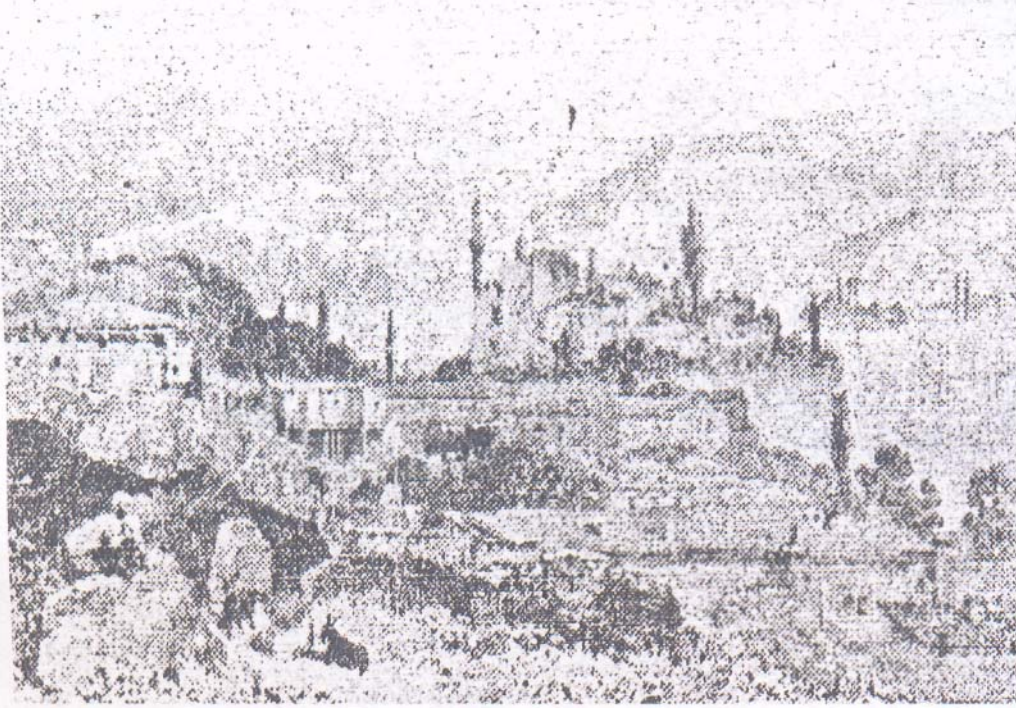
Kaleye yaklaşınca eski bir takma köprüden, sonra da kalın demir levhalarla kaplanmış bir kapıdan geçerek birinci avluya girdik. Oradan da ağır demir parmaklıklarla sağlam bir hale getirilmiş başka bir kapıdan dış avluya çıktık. Her adımda büyük bir ilgi duyarak buradan kalenin üstüne vardık. Birçok yüksek yuvarlak kuleler vardı. Üzerinde durduğumuz kulede bir sürü toprak da bulunuyordu.

Bunların hepsi ateş ederken yarılmış. İhtimal bu kale de Selçuk Sultanları tarafından yaptırılmıştır.

Yuvarlak kulelerin tepesinden görülen manzara pek güzeldi. Önümüzde kısa bir mesafede iki ada görünüyordu. Bunlardan bize yakın olanı bir Türk'ün malı imiş. İkincisinde Türk ve Rumlardan ibaret bir nüfus var. Rumların bir kısmı yerli olup, Türkçe'den başka dil bilmiyorlar. Bir kısmı da Kıbrıs'tan gelip buraya yerleşmiş... Göl bütün güzelliğiyle önümüze serilmişti. Etrafını çeviren her şekil ve yükseklikte, bazıları karlarla kaplı dağlar, eşi bulunmaz harikulade bir tablo teşkil ediyordu.

Eğirdir'den çıktığımız vakit saat onu geçiyordu. Yol, göl boyunca bir dağın eteğinde uzanıp gidiyordu. Bu dağ Gelendost'tan gelirken gördüğümüz gayet yüksek ve garip şekilli dağdı. Kasabadaki eski eser meraklıları bize bu dağın tam tepesinde büyük taşlardan yapılmış bir başka kalenin olduğunu söylediler. Dağın yamacında güzel sedir ağaçları yetişmişti. Altı veya sekiz köşeli bir yapı gördük. (Baba Sultan) Bunun bir Selçuk ailesine mahsus bir türbe olması ihtimali vardır. Çünkü Eğirdir'in yerinin güzelliği ve içindeki sayısız İslam yapılarının Konya sultanlarının ikamet yeri olduğuna hiç şüphe bırakmıyor. Fakat kasabanın gölün başında önemli bir yerde kurulmuş olması, arkasındaki dağın üzerinde bulunan zapt olunmaz kalesi onun çok daha eski bir kasaba olduğunu gösteriyor. Belki Limenopolis şehridir.

Çeviren:Hamit Dereli

Eğirdir : Genel görünüm (XIX.yüzyıl)

ASKERLİK ŞUBESİ

Eğirdir'de askeri malzemeleri korumak, saklamak, askeri işleri görmek için 1906 yılında şimdiki Komando okulunun girişinin sağ ortasında Debboy binası yaptırılmıştır. İşleri yürütmek için bir teğmenle bir çavuş daimi görevlendirilmiştir. Eğirdir' de bir redif taburu bulunurdu. 1909 yılında Binbaşı Atıf bey komutasında son tabur Yemen'e sevk edilmiş, bir daha eğitim için tabur gelmemiştir. 1911 yılında ilk olarak Askerlik Şubesi kurulmuştur. (Cemal Tosun) 1906 da yaptırılan bina 29 Nisan 1907 de Gertrude Bell adındaki bir hanım gezginin Miskinler yokuşundan çektiği Eğirdir fotoğrafında görülmektedir.

Miskinler'den Eğirdir'in genel görünüşü (1907)

ASMA YAPRAĞI

Sarmalık için asma yaprağı Mayıs ortalarında toplanır. Üçü dördü katlanarak ipe dizilir, kurutulur, evin havadar biryerine asılır.

Aküzüm, Çekirdeksiz üzüm, Burdur dimnitinin yaprakları tercih edilirdi. Gerektiği zaman diziden yeteri kadar kurumuş asma yaprağı alınarak suda haşlanır, sarma yapılırdı. Eğirdirliler daha çok etli sarmayı severler; sarmaya da "Dolma" derler.

ASTİBİA

Eğirdir gölünün kuzeydoğu ilerisinde bulunan, antik bir köy ya da kasabanın adıdır.

AŞAĞI HAMAM

Çarşı hamamı da denir. Yapım tarihine kayıtlara raslayamadım. Yalnız ilkokulda 1945 lerde bize bir süre derse gelen öğretmen Ali Rıza Yürükoğlu "Hızır Bey; camiye ibadet etsinler, Dünder Bey; medreseyi okusunlar, kardeşi Şehriban hanım da temiz olsunlar.." diye yaptırmış." şeklinde bir ifadeye bulundu. Sonraki araştırmalarımda 1932 de yayınlanan Isparta Vilayeti Idare Coğrafyası adlı kitapta bu hamamın Hızır Beyin hemşiresi Banu hanım tarafından yaptırıldığı yazısına rastladım.

Ne hikmetse hamamın soğukluğu 1950 dolaylarında yıkıldı, yerine dükkanlar yapıldı, bugünkü halini aldı. Gönül yedi yüzyıldır hizmet veren bu hamamın eski haline getirilmesini diler. Şimdi zaman değişikliğiyle erkek ve kadınlar kullanıyor. Geçmişte hamamda turşu, haşlanmış ekşi elma yemek adettendi. O zaman hanımlar sabahdan akşama kadar hamam sefası yaparlardı

1930 larda Kaleönü civarında bulunan Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın okuduğu bir kitabeye göre hamam H.707 (M.1308) de tamir edilmiş. Yeri değiştirildiği için bu kitabede kastedilen hamam Kale mahallesindeki üç hamamdan biri midir, Aşağı hamam mıdır, bunu bilemiyoruz

Kale - Aşağı mahalleden bir görünüş

AŞAĞI MAHALLE

Kale mahallesinin güney tarafına denir. Çoğu evler kale duvarının üstüne kurulmuştur. Ev sahipleri akşamları evlerinin penceresinden balık, bilhassa Gavinne tutarlardı. O zamanlarda su kale duvarlarına çarpardı. Şimdi kale duvarlarının önünden yol geçmektedir.

AŞIK DİLER

1904 yılında Eğirdir'in Gökdere köyünde dünyaya gelmiştir. Badeli aşıklardandır. Hakkında başka bilgi edinilememiştir. Aşağıdaki kıta onundur.

Şu fani dünyaya geldim geleli
Hiçbirzaman yüzüm gülmedi felek
Üçyaşında yetim kaldım anamdan
Ellerim birşeye ermedi felek

(İş Bankası Kültür ve Sanat Özel Sayısı 22)

ATASÖZLERİ

Acele eden kedi tez doğurur.
Aç köpek fırın damı deler.
Aç ne yemez, tok ne demez.
Açın halinden tok anlamaz.
Açın teknesinde hamureyleşmez.
Ad bir gök boncuktur.
Adamın yüzüne vurmuşlar, "ay arkam.." demiş. "Ben senin yüzüne vurdum.
"demişler. "Arkam olsaydı sen benim yüzüme vurabilir miydin?" demiş.
Adın Kadirolacağına, kaderin kader olsun.
Ağaç dalıyla gürler.
Ağanın eli tutulmaz.
Ağız tüfek, dil tetik.
Ağız yerse yüz güler.
Ağrımadık başına tülbent sarma.
Ak bok, kara bok, hepsi bir bok.
Ak karanın kardaşı.
Ak kedinin pamuk pazarına zararı var.
Ak yazma leke kaldırmaz.
Aka aka su deresini bulur.
Akıllı düşmana can kurban.
Akıllı düşününceye kadardeli oğlunu everir.
Akıllı sözünü deliye söyletir.
Akşamdan sonra gelene ya soğan, ya söğen.
Al dediğin mal murdar olur.
Alan satandan umar.
Alçak eşeğe herkes biner.
Aldatan aldanır.
Alışmadık götte don durmaz.
Allah kardeşi yaratmış, rızkını ayrı yaratmış.
Allah son gürlüğü versin.
Altın pul olmaz, ipek çul olmaz.
Analı kuzu, kınalı kuzu.

Anandan evvel ahıra girme.
Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al.
Ar eden kar etmez.
Arap eli öpmekle dudak kara olmaz.
Arkadan konuşan ittir, yüze konuşan yığittir.
Arkaya kalan, erteye kalır.
Arlı köpek tüy dökmez.
Armut altına düşer.
Arsıza söz, kokmuşa tuz kâr etmez.
Arsızda ar arama.
Asıl *azmaz*, bal kokmaz.
Aslına çekmeyen haramzadedir.
Aş buldun yanaş, dayak buldun kaç.
Atım at oluncaya kadar ben mat olurum.
Attan düşen ölmez, eşekten düşen ölür.
Avradı arzapteder, er değil.
Ayı dağda, üzüm bağda olur.
Ayının kırk türküsü varmış, kırkı da armut üstüneymiş.
Ayrandan aşağısı su.
Az ye de bir hizmetçi tut.
Azan kulun belası yakın.
Azgın köpeğin ağzını kemik tutar.
Baba verirse hem baba güler hem evlat güler. Evlat verirse hem baba ağlar,
hem evlat ağlar.
Babası erik yese oğlunun dişi kamaşır.
Babası oğluna bir bağ vermiş, oğlu babasına bir salkım üzüm vermemiş.
Bağ demiş bak bana, bakayım sana.
Bağına erik, evine yörük koyma.
Bal yiyen baldan bıkar.
Bana bir koca lazım, o da bu gece lazım.
Baskın basanın söz kesenin.
Başı bunlu olanın malı ucuz olur.
Başın da başı var.
Bekara karı boşamak kolaydır.
Benden sana bir öğüt; kendi ununu kendin öğüt...
Bıçağı kestiren suyu.
Bilerek yapan aldanmaz.
Bilmez donunun yırtığını, rüzgâra karşı dik gider.
Bin ölç, bir biç.
Bin yaddan bir bildik iyidir.
Birisin önünü değil, sonuna bak.
Biolur, iki olur, üçüncüsü bokolur.
Bir osuruk on doktora bedeldir.
Bir topal bit bir gecede dokuz yastığı gezer.
Birtoplayanın birdağıtıcısı olur.
Boğazda bostan bitmez.

Boğulursan büyük suda boğul.
Bok yıkandıkça tükenir, arınmaz.
Bok yiyen aç kalmaz.
Bok yiyen kaşığı belinde taşır.
Buyuran yorulmamış.
Büyüğün yoksa şapkana danış.
Can yakanın canı yanar.
Cana gelmesin, mala gelsin.
Cenabetten keramet umulmaz.
Çocuğa iş buyur, ardından kendin git.
Çocuk düşse kalka büyür.
Çocuktan al haberi.
Çok düşünme düş getirir, başına bir iş getirir.
Çok gezen kelik bok getirir.
Çömlekçi suyu kırık testiden içer.
Çürüksüz koz olmaz.
Dağ dağ üstünde olur, ev ev üstünde olmaz.
Dağ kuşu dağda, bağ kuşu bağda gerek.
Dağına göre kar olur.
Dağlar karını martta alır.
Davul bile dengi dengine çalar.
Deli gelmeden yeli gelir.
Delikli taş yerde kalmaz
Delinin duası kabul olur.
Deliye geçit yoklatırlar.
Deliyle ölü sahibinindir.
Denizin yanına kuyu kazılmaz.
Dertlinin dediğini deli söylemez.
Deveciyle konuşan kapısını büyük açar.
Devenin üstünde kuduz dalar mı dalar.
Dırdıbıksız düşün olmaz.
Dibi görülmedik sudan kayıkla geç.
Dilenci bir olaydı, beslemek kolaydı.
Dilenci küsmüş, kısmetini kesmiş.
Dilim, başıma giydirirkilim.
Dirgeni yiyen sapa, birdaha gelmez sapa.
Dirlik nerde, varlık orda.
Dolu testi su almaz.
Dosdoğru minarenin içi kıvrım kıvrım.
Dost kazanırsan tut, düşman kazanırsan güt.
Dost kazanmaya bak, düşmanı anan da doğurur.
Dost yüze söyler.
Dostla ye iç, alışveriş etme.
Dört duvar sır içindir.
Duvarın kulağı vardır.
Düğünsüz ev olur, ölümsüz ev olmaz.
Düşene tekme vuran çok olur.

Düşmanını küçük diye horsunma.
Düştün bir boka, mis gibi koka.
Düşün babam düşün, eşek mi alınır kışın?
Ebe çok olunca, çocuk ya kör doğar ya şaşı.
Eceli gelen it cami duvarına işer.
Edepsizden edebini satın al.
Ekici ol, bilici olma.
Ekli kuyruk tez kopar.
El adama arpa ekiverir, döner de sarpa ekiverir.
El ağzına bakan karıyı tez boşar.
Elan, düşman gayreti.
El eliyle yılan tut, yarısını yalan tut.
El için ağlayanın gözyaşı kurumaz.
El terazi, göz mizan.
Elde bulunan beyde bulunmaz.
Eli uzundan, dili uzundan sakın.
Elim gözüm, oğlum kızım.
Elin ağzı torba değil ki büzesin.
Elin dar olacağına, evin dar olsun.
Elin elini öpeceğine kendi elini öp.
Elinle ver, ayağınla al gel.
Etilerin hamamda bile bohçaları çekişir.
Emanetin canı kıçında olur.
Emek yerde kalmaz.
Emmim dayım, hepsinden aldım payım.
En murdar yerin kıçın, onu da yanında taşırsın.
Enik büyür it olur, yavşak büyür bit olur.
Er getirir, avrat yetirir.
Er sel, avrat göl.
Erkeğin iyisi evde kedi, dışarıda aslandır.
Erkek eşeğin anırmazı olmaz.
Eski altın tamına geçer.
Eskisi olmayanın yenisi olmaz.
Et giren eve dert girmez.
Et kemiksiz olmaz.
Et yiyen bezerir, soğan yiyen kızarır.
Etme kulum bulursun, inleye inleye ölürsün.
Ettim diye değil etmedim diye övün.
Ev deliği, dev deliği.
Evlat ekmeği, namert ekmeği.
Evlat evlat olmaz, topuğuna kan değmeyince.
Fakire nerden buldun, zengine nerden aldın derler.
Gavurun ekmeğini yiyen kılıcını çalar.
Gel bana birayak, geleyim sana iki ayak.
Gelin kaynananın toprağından yaratılmış.
Gençlikten kocalığa ömür sakla.
Gitti beyler paşalar, itlere kaldı köşeler.

Gizli işin aşikar çocuğu olur.
Gök gözlüden hayır gelmez.
Göldeki balığa soğan doğranmaz.
Gönlün sığıdığı yere köy sığar.
Gönül çabuk incinir.
Gönül umduğuna küser.
Gönülsüz işin gözsüz oğlu olur.
Görek mi, süreki mi.
Görgülü kuşlar gördüğünü işler.
Görgüsüzün oğlu olmuş, nesini koparmış.
Görünen dağın ardına tez varılır.
Göz hasmını tanır.
Gün arsızın, iş uğursuzun.
Gün bulduğunu götürür.
Gün olur ağlarsın, gün olur ağılatırsın.
Güttüğü iki keçi, ıslığı dağı taşı tutuyor.
Güvenme dayına, ekmek al yanına.
Güzelliğin şartı on, dokuzu don.
Hafif taşta göt silerler.
Hak için kurban, küp için kavurma.
Halının tozu biter, delinin sözü bitmez.
Harç aldırır, borç sattırır.
Hasta inlerken, sağlar ölür.
Hasta yatan ölmemiş, vadesi gelen ölmüş.
Her akıl bir olsa sürüye çoban bulunmaz.
Her kuş alayıyla uçar.
Herkesin kantarı belinde.
Hileden onulsa şeytan onardı.
Hilenin harmanı olmaz.
İğne deliği kadar yerden, deve kadar soğuk girer.
İki kişi konuşurken üçüncüye bok yemek düşer.
İki taşar bir coşar, delinin aşısı tez pişer.
İnek danasını, oğlan anasını bilir.
İnersin gönül inersin, attan eşeğe binersin, onu da bulamaz yayan yürürsün.
İnsan eti ağırdır.
İnsan kendini beğenmezse çatlar, ölür.
İşin altında iş yatar.
İşini bilmeyen çavuşlar, döner bokunu avuçlar.
İşini bilmeyen kasap, ne bıçak kor ne masat.
İşleyenden al, becerene ver.
İşten artmaz, dıştan artar.
İt iti ısırılmaz.
İt yediği taşı bilir.
İyiler dünyada kalmaz.
İyilik iki baştan.
Kabı ayrı olanın tadı ayrı olur.

Kar çiftçinin yorganıdır.
Kargaya bokun kimya demişler, gitmiş denizin ortasına sıçmış.
Karı hısımlı alay bağlar, erkek hısımlı sinek avlar.
Karı zıkırtısından, damla tıptırtısından Allah korusun.
Karıdır erkeği şişiren, yağdır ekmeği pişiren.
Katma akıl kırk adım gider.
Kazan kazan ver kazana.
Kazanmayınca kazan kaynamaz.
Keçinin uyuzu baş pınardan içer suyu.
Kedi her zaman bal yemez.
Kefen alıcı gözünün yaşından bellidir.
Keller yağırklar birbirini ağrılar.
Keser gitti sapı da gitsin.
Kıç ıslanmayınca balık tutulmaz.
Kıçı yere yakın olandan kork.
Kırk serçeden börek olmaz, kaza bak kaza; dul karıdan heves alınmaz,
kıza bak kıza.
Kırk söz bir büyü yerine geçer.
Kış kışlığını, puşt puştluğunu yapar.
Kışın taşta, yazın yaşta oturma.
Kız evi naz evi.
Kız kalesi, kale kapısı.
Kızdır nazdır, bin kese azdır.
Kızın varsa el yatağında yatmasın, oğlun varsa el ekmeğini tatmasın.
Kiminle adın çıkarsa, onunla canın çıksın.
Koca öküz ölmeyince yeri belli olmaz.
Koç yiğit götün götün bağ beller.
Koçu kendine mal et de, taştağını öyle avuçla.
Komşunun kötüsü mal sahibi eder.
Koyunu güden kurdu görür.
Köpek tanıdığına kuyruksallar.
Köpek ürer, kendini yorar.
Köroğlü adıyla kervan soyan çok olur.
Körün taşı kelin başına.
Köy delisiz, dağ çalisiz olmaz.
Kul azmadıkça, hak yazmaz.
Kursak bulamacını arar.
Kurt vurulmadan postu yüzülmez.
Kuruya kurt düşmez.
Kutlu gün doğuşundan bellidir.
Küpler dururken küpecikler kırılır.
Lohusanın kırk gün mezarı açık olur.
Mal canın yongası.
Mart içeri pire dışarı.
Marttan sonra yağın durmaz, doğan ölmez.
Mescite lazım olan camiye haramdır.

Nerde çalgı, orda kalgı.
Oğlan yer oyuna gider, çoban yer koyuna gider.
Oğlandır oktur bin kese çoktur.
Olacak oğlak bokundan belli olur.
Ödünç yiyen kesesinden yer.
Öfkede akıl olmaz.
Ölü de komşuyla, diri de.
Ölüm yüz aklıdır.
Ölümden öte köy yok.
Ölüsü olan bir gün, delisi olan her gün ağlar.
Önce düzen, sonra kazan.
Önce sınırlar, sonra kınarlar.
Padişahın arkasından anasını söverler.
Para akıl öğretir, elbise yürüyüş öğretir.
Para dediğin el yüz kiri.
Para kazandın tut, düşman kazandın güüt.
Pilici güzün sayalım.
Rakıya verip anırma, tütüne verip savurma.
Sabır sabır sonu kabir.
Sağ gözden sol göze fayda yok.
Serçeye çubuk bere.
Sıçanın sidiği denize fayda.
Sofrada elini, mecliste dilini tut.
Soğuk dirhemle girer, okka okka çıkmaz.
Sona kalan dona kalır.
Sonunu düşünen yiğit olmaz.
Sopayı yiyen sıpa, bir daha gelmez sapa.
Söğüt gölgesi yiğit gölgesi.
Sözü tok olanın kalbi pak olur.
Suyun azgın olanından, insanın yere bakanından kork.
Taş at da kolun açılınsın.
Taş ol da baş yar.
Taş yerinde ağırdır.
Tat kızın dilinden anası anlar.
Tavuğum güzel olsun da yumurtlamazsa yumurtlamasın.
Tavuk ağzından yumurtlar.
Tek taştan duvar olmaz.
Toku ağırlamak zordur.
Turpu yemezsen de senede bir gün tarlasından geç.
Turpun sıkından seyreği iyidir.
Ummadığın taş baş yarar.
Uyku uykuyu getirir.
Ürmesini bilmeyen köpek sürüye kurt getirir.
Vakti geçene sığır boku yama.
Var el titremez.
Veren eli kesmezler.
Veren yengem iyidir.

Yaban köpeğın kuyruğu kışlı olur.
Yap iyiliği, gör kemliği.
Yatan taş yosun tutar.
Yatanın çalışana borcu var.
Yazın boku kışa katık.
Yel esmezse yaprak kıpırdamaz.
Yemekten sonra ya kırk adım atmalı, ya sırt üstü yatmalı.
Yenecek aş kokusundan belli olur.
Yengece neden yan yan yürüyorsun demişler, serde kabadayılık var demiş.
Yeni bardak suyu soğuktur.
Yere bakan yürek yakan.
Yerli tavşanı yerli tazı avlar.
Yiğidin anası tez ağlar.
Yiğidin iyisine deli derler.
Yola çıkan yolda kalmaz.
Yürüyen yiğide yol dayanmaz.
Yüzü yumuşak olanın, donunun ağı kurumaz.
Yüzüne bak, sütünü sağ.

ATATÜRK'ÜN EĞİRDİR'E GELİŞİ

Atatürk 5 Mart 1930 da Eğirdir'e gelmiştir. Tren Demirköprü'nün üstünde durmuş, ordan gündeğumunu seyretmiştir. Eğirdir'e girmemiştir. Yanında Afet Hanım, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, Orgeneral Fahrettin Altay, Emniyet Genel Müdürü Şükrü Sökmensüer, Prof.Dr.İsmail Hakkı Uzunçarşılı, yaveri Cevat Abbas vardı. Canada'nın tapusu armağan olarak sunulmuştur. Canada, ölümünden sonra kardeşi Makbule Atadan'a kalmış, o da başkasına satmış, daha sonra Belediyece istimlak edilerek park haline getirilmiştir.

ATKI KOYMAK

Halı dokurken düğüm sırasında geç kalanlar sıraya yetişemezler, geride kalırlar. Buna atkı koymak denir. Geride kalanlara şaka yollu türkü de söylenirdi.

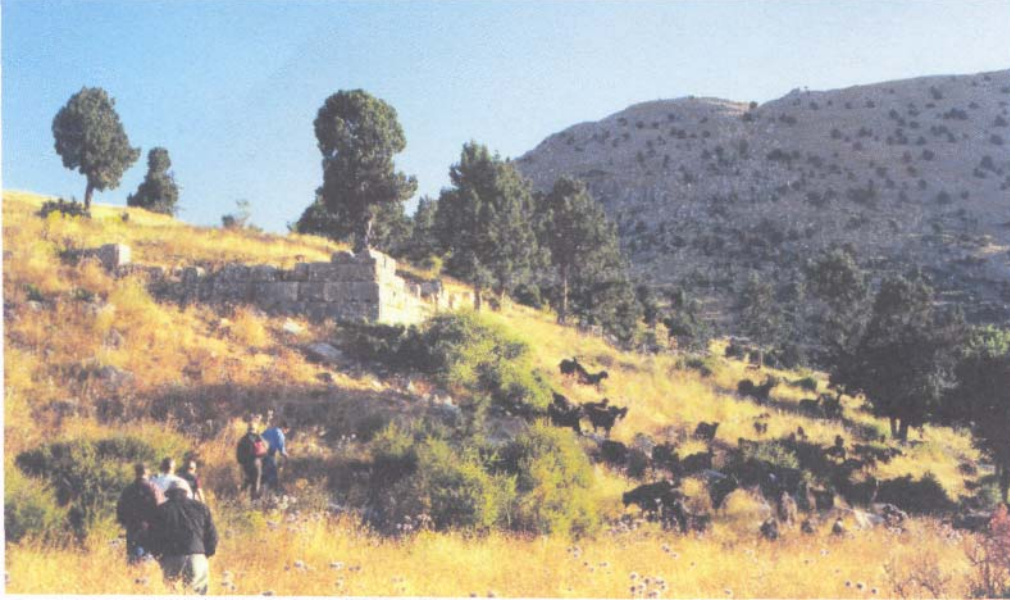
Asmam dikildi
Suyum sıkıldı
Atkı eşeğinden
Canım sıkıldı.

ATKI

Halının yün düğümlelerini tutmak için boydan boya atılan iplik.

ATTALUS PROSTAMENSİS

381 yılında Prostanna'dan İstanbul'daki dini toplantıya katılan piskopostur.

Prostanna'dan bir görünüş - Sivri ardı

AY TUTULMASI

Ay tutulduğu zaman Eğirdir göklerini teneke gürültüsü, havan sesleri kaplardı. Hatta silah bile atılırdı. Gürültü yaparak ayın tutulmasının engellendiği sanılırdı. Aslında bu inanç Ortaasya'dan taşıdığımız bir inançtır. Şamanizmde Yelbeğen adlı bir canavarın ayı yediği sanılır. Bu canavarı korkutup kaçırmak için bu gürültüler yapılır.

Bu inanç müslümanlıktan sonra da bizde devam ede gelmiştir.

AYASTEFANOS KİLİSESİ VE HACI OLMA YERİ

Adanın kuzeydoğu ucundadır. 1800 başlarında eski, harap Sen Theodoros Kilisesinin yanına bugünkü özelliğiyle yapılmıştır. Rumlar kutsal anlamında "Aya", Avrupa devletleri "Sen" kelime sini kullanırlar. 360 yılında ceylan derisi üzerine yazılmış bir İncil'in bu kilisede bulunduğu söylenir. Büyük olasılıkla bu İncil Alman bilgin Hirschfield tarafından götürülmüştür. II. Dünya savaşında Berlin'de kaybolmuştur.

1895 de bu yörelerde inceleme gezisi yapan F. Sarre, Ayastefanos'tan sözeder. Bu kiliseden pekçok değerli eserler alır, götürür. Ayrıca bir ikinci harap kiliseden de bahseder fakat ad vermez. Kilisenin 11-12.yüzyıldan kalma olduğunu yazar. Bu yukarıda adını verdiğimiz Sen Theodoros kilisesidir. Şimdi onun yerine okul yapılmıştır. Çevredeki kutsal yerler değerlendirilirse bu tarihin çok daha gerilere gitme ihtimali vardır.

Ayastefanos Kilisesi onarımdan önce 1990

Kaynaklarda Epifanos (Euthymus) adı geçer. 787 de İznik II.İncil meclisine katılmıştır. Katılanların kaydında "Epiphanos: Limnai'de Hazreti Meryem manastırında baş rahip" notu vardır. Eğirdir gölünün adı Roma döneminde Limnai diye geçer. İhtimalle burada kastedilen Ada'daki en eski kilisedir.

29 Nisan 1907 de buraya uğrayan Gertrude Bell, kilisenin arka bahçesinde bir kuyu olduğunu, suyunu içenin bütün hastalıklardan kurtulacağını söylediğini yazar. Ada'nın yaşlıları çocukluklarında bu kuyunun şifasından yararlandıklarını söylerler. Şimdi bu kuyu okulun doğu dibindedir, korunmuş halde durmaktadır. Umarım Ada'mız sakinleri bu kuyunun turistik değerini verirler.

Rumlar mezarlık olarak kilisenin çevresini kullanmışlardır. Mekan darlığı olunca eski mezarlardan çıkan kemikleri Ayastefanos kilisesinin batı kuzey köşesinden 34 metre uzağında olan kemik kuyusuna koymuşlardır. Şimdi alan düzenlendiği için kuyunun izi yoktur.

Bu bilgilerden sonra bu kiliseye ziyarete gelenlerin nasıl Hacı olduklarını anlatmak istiyorum.

Bâzı kaynaklara göre 15 Temmuz, bazı kaynaklara göre de 1 Eylül tarihinde Antalya'dan Denizli'ye kadar olan Rumlar buraya Hacı olmaya gelirlerdi. Hava ne olursa olsun büyük kayıklara binerler, Hoyran gölünün Gazire civarındaki küçük kiliseye ve oradaki azizlerin kaya mezarlarına ziyarete giderlerdi. Orada kayalara oyulmuş küçük kilisede ayin yaparlardı. Bu ayin iki gün sürerdi. Ayinden sonra Hacı olanlar Nis'e geri dönerlerdi. Bu olayı 2 Mayıs 1907 de Hacı olma yerini ziyaret eden Gertrude Bell adındaki hanım gezgin şöyle anlatır:

"Sonra Hacı yerine ulaştık. Kıyıda otuz metre kadar yükseklikte kutsal yer görünüyordu. Hac zamanı Eylül başıdır. Gelen Hacılar iki gün kalıp küçük kilisede ayin yaparlardı."

Prof.W. M.Ramsey Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası adlı eserinde buradan şöyle bahseder.

"Bugün Hoyran gölünün kuzeydoğu sahilinde Gaziri adı verilen bir Türk köyünde, asırlardan beri yalnız Türklerle meskun havalinin ortasında Meryem'e mahsus bir küçük kilise vardır ki Psidya ve Lykaonia Hıristiyanlarının ziyaretgahıdır."

Buraya Ada kahvesinde tespit ettiğim bir olayı eklemek istiyorum. Olay bana şöyle anlatıldı:

"1952 yılı ya da 1953 yılında kilisenin kuzey tarafında ve dışında bir hafriyat yaparken bir çökme oldu. Büyük bir sandığın içinde İsa tasviri, Borazan öttüren çocuk, Şamdanlıklar, İstavrozlar, kutu içinde para, incili torbanın içinde para, sedef kakmalı sandık içinde kilise malları bulundu.

Jandarma geldi. Belediye başkanı, zabıta memuru Muhacir Mustafa, savcı, başçavuş geldi. Bir hafta nöbet tutuldu. Çıkanlar zabıt tutularak teslim edildi. 73 kilogram gümüş verildi."

Olay esnasında orada olanlardan Enver Bozüyük, Mehmet Yüksel Güler, Kadir Aktaş, Hamdi Sönmez böyle anlattılar. Hacı Ahmet Coşar'ın da olabileceği söylenildi. Enver Bozüyük 15 gün sonra Belediye'ye gittiğinde büyük bir sandık içinde yukarıda adı geçen eserlerin durduğunu görmüş.

Daha sonra kişisel soruşturmalarımda bunların nerede olduğunu öğrenemedim. 1930 larda kilisenin içinde gömülü bazı kilise mallarının bulunup alındığı duyumları vardır.

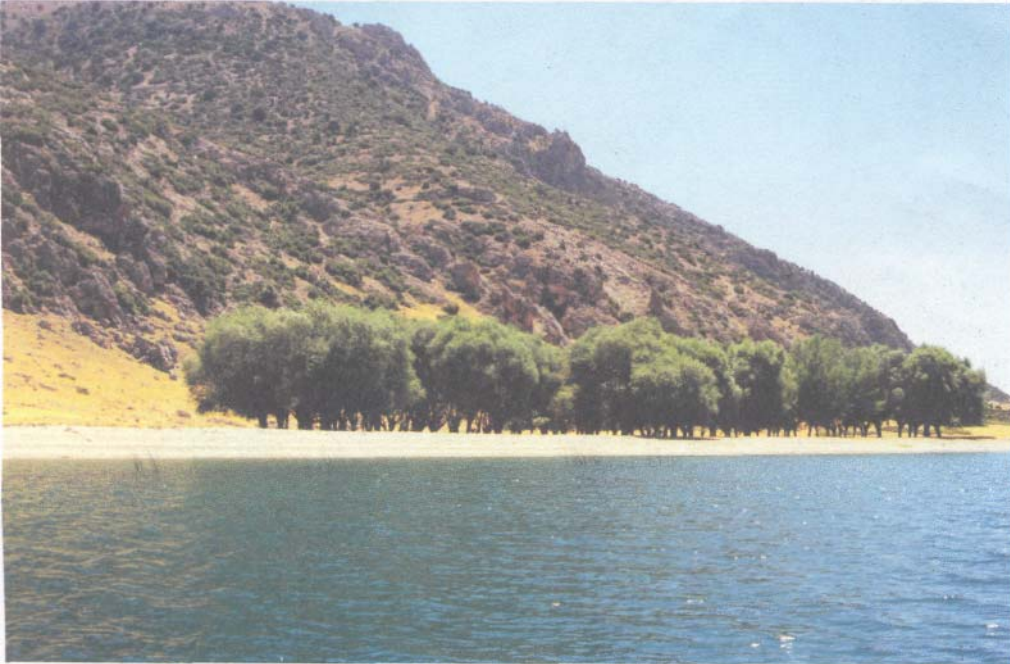
Hoyran - Gaziredeki kayalara oyulmuş Aziz Meryem Kilisesi'nin gölden görünüşü

Gaziredeki Aziz Meryem Kilisesi'nin tavanındaki Hz.İsa'nın resmi

Aziz Meryem Kilisesi'nin ve kaya mezarlarının gölden görünüşü

Aziz Meryem Kilisesi'nin sahillerinin gölden görünüşü

AYNALI KAVAK

Titreyen kavak da derler. Şimdiki subay gazinosunun bulunduğu yer ve çevresinde eskiden çok büyük bu ağaçlardan vardı. O mevkinin adı olarak da kullanılmıştır. Yazla'dadır. Cami ardındaki aynalıkavaklar 1950 lerde dikilmiştir.

AZİZ ÇATALOĞLU

İspartalıdır. Eğirdir'in eski halıcılarından. Dürüst, iyi bir işletmeci idi.

B

Baba Sultan Türbesi ve Eğirdir Gölü

BABA SULTAN

Şimdiye kadar Baba Sultan türbesi üzerine ayrıntılı çalışmayı Cemal Tosun yapmıştır. Onun Bektaşilik Tarihi, elyazması Bektaşilik Ziyaret Yerleri Risalesi, Murat Sertoğlu'nun On İki İmam adlı tefrikası, İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın Kitabeler adlı eseri ve ansiklopedilerden yaptığı incelemelere göre Baba Sultan'ın kimliği şöyledir; "Bektaşî tarikatının Çelebiler kolunun savlarına göre Baba Sultan Hacı Bektaş Veli'nin torunudur. Adı Mürsel'dir. Babası Hızır Lale Sultan'dır. O devirde din ulularının soyundan gelenlere Sultan denildiği için Mürsel'e de, Mürsel Sultan denilmiştir. Mürsel Sultan büyüdükçe Bektaşî tarikatının gerektirdiği bilgi ve töreleri kazanınca Baba unvanını almıştır. Sonradan adı kullanılmamış, Baba Sultan olarak anılmıştır. Bektaşî tarikatında Baba sözcüğü liderlik ifade eden bir unvandır. Baba Sultan Bektaşî tarikatının dördüncü halifesidir. 1357-1369 yılları arasında Bektaşî postunda oturmuştur. Halife bulunduğu sıralarda tarikatın ileri gelen ve güvenilir adamlarından Ebu Musa oğlu Şeyh İsa Deduki'yi Eğirdir'e gönderip bir zaviye yaptırmış ve kendi adını vermiştir.

Baba Sultan yaşlandığı vakit kendi adına yaptırdığı zaviyesine gelmiş, bir müddet sonra ölmüş, vasiyeti üzerine şimdiki türbesinin bulunduğu yere defnedilmiştir. Türbe sonradan yaptırılmıştır. İslamda kabirlere tarih ve isim yazılması yasak olduğundan ölüm tarihi ve isim yazılmamıştır. Tahminen ölümü 1370 -1380 yılları arasındadır.

Baba Sultan'ın bir askeri mücahit olduğunu söyleyenler varsa da bu sözün dayanağı yoktur. Bu iddia vaktiyle türbede kılıç kalkan gibi bazı silahların bulunmasındandır. Bilindiği gibi Osmanlı ordusunun piyade askerleri yeniçerilerden oluşmuştu. Yeniçeriler çoğunlukla Bektaşî tarikatına kayıtlı oldukları için Bektaşî Babaları onların manevi lideri idi. Savaş zamanların askerlere maneviyat vermek için padişahlar Bektaşî Babalarını savaşa davet ederlerdi. İşte türbede görülen silahların sebebi budur. Cemal Tosun'un önemle vurguladığı nokta Baba Sultan türbesi yanında bulunan kitabe türbeye ait değildir, zaviyeye aittir.

Böcüzade Süleyman Sami 1900 lerdeki Baba Sultan'ı anlatırken "Türbenin etrafında şeyhlere ve türbedarlara mahsus evler, misafir hücreleri, mutfak bulunmaktadır." der.

Zortî Baha'nın türbesi de Baba Sultan türbesinin göl tarafında idi. 1926 da kapanıncaya kadar burada vakıf paralarıyla yoksullara yemek verilir. Bu konuda akrabam 1916 doğumlu Hasan Güngör'den duyduğum, ibret verici bir hikayeyi buraya eklemek istiyorum.

"Baba Sultan'da yoksullara yemek verilirmiş. Ordaki bir kadın çıkıkta ip eğirirken Barla'ya gitmek isteyen bir Rum soğuktan orada kalmak, karnını doyurmak istemiş, ip eğiren kadın "gavur" diye Rumu kovmuş, içeri almamış. Rum biraz uzaklaşınca Erenler kadının çıkığına aldığı gibi göle atmış. Kadın kusurunu anlamış. Ardından koşup yalvar yakar Rumu almış gelmiş. Yemeğini yedirip, hizmet etmiş. İş bittikten sonra birde bakmış çıkığı yerine konmuş..."

BABASULTAN KÜPLERİ

Bu küplerin bulunduğu yere Sakakhane de denirdi. Türbenin dağ tarafında, dağın kıyısında barakalar içinde 10-15 kadar küp vardı. Bu büyük küpleri Baba Sultan Türbesiyle ilgilenenler, hayırseverler sabahın erken saatlerinde gölden doldururlardı. Bu küplerdeki sular daima soğuk olurdu. Sebebi buradaki fay yarıklarından soğuk havanın gelmesidir. Uzun bir süre bu fay yarıklarına kanalizasyon akıntısı verilmiştir.

BABASULTAN ZAVİYESİ

Bektaşî tarikatı kurulduktan sonra tarikatın ileri gelenleri Anadolunun çeşitli yerlerinde tarikatlarını yaymak için zaviyeler açmışlardır. Buralarda yoksulları doyurmuşlar, hem amaçları doğrultusunda eğitim vermişlerdir. O çağda Eğirdir bilim merkezlerinden biri olduğu için Baba Sultan'ın gözde adamlarından Ebu Musa oğlu Şeyh İsa Deduki'ye Eğirdir'de bir zaviye açma görevi verilmiştir. Deduk, Hazar denizinin kıyı şehirlerinden biridir. Şeyh İsa Deduki Eğirdir'e gelmiş, Hamidoğlu II. İlyas Beyle görüşüp 1357 yılında zaviyeyi tamamlamıştır. Zaviyeye de tarikatın başı Baba Sultan'ın adı verilmiştir. İlyas Bey zaviyenin yerini ve katranlık bölgesini bağışlamıştır. Timur'dan sonra bu yöreler Karamanoğullarının eline

geçince Karamanoğlu Ali Bey 1407 yılında zaviyeye hayli arazi vakfetmiştir. 1413 tarihinde Eğirdir tekrar Osmanlıların eline geçince bir komutan olan Pir Hüseyin Bey de 1420 yılında büyük çapta bir arazi vakfetmiştir. Şimdi burada bir kitabe vardır. Zaviyeye ait olup türbede yatana ait olmayan bu kitabenin türkçesi Cemal Tosun'un okuyuşuna göre şöyledir;

"Alemlerin rabbi olan Ulu Tanrıya ve sena ve onun resulü peygamberimiz Muhammed ve onun sülalesi ve temiz adamları ve sahabelerine salat ve selamdan sonra beyan eylerim ki bu Buk'a Hamidoğullarından büyük ve güçlü emir Hüsamettin İlyas Bey zamanında ve onun büyük yardımlarıyla 759 hicret senesinde Allanın merhametine muhtaç fakir kulu Ebu Musa Oğlu İsa Deduki tarafından yaptırılmıştır. Büyük Emir'in yardımlarını Allah mübarek eylesin."

Baba Sultan zaviyesi yeniçeri ocaklarının dağıtılmasıyla bütün yurttaki olduğu gibi burada da kaldırılmıştır. Tanzimat fermanından sonra tekrar faaliyete geçirilmişse de Cumhuriyet devrinde kanunla tekkeler kapatılınca burası da kapanmıştır.

Şimdi olmayan Baba Sultan zaviyesi hakkında Cemal Tosun bu bilgileri verir.

BAPRALIK

Köprübaşı'na varmadan dağla göl arasında kalan yere denirdi. Bataklık idi. Durgun olduğu için balık, kurbağa çok olurdu. Alan süsenlerle kaplı idi. Eğirdir'in inekleri çoğunlukla orda otlardı. Bahar başında süsenler sapsarı çiçek açınca çok güzel bir *manzara* olurdu. Bağdan ikindin Eğirdir'e dönüşte onbinlerce kurbağa seslerinden yer gök inlerdi.

O zaman büyüklerimizin dediğine göre kurbağalar, "Yaz gelsin de bir çardak yaptırırım." diye vıraklarlarmış. Eğirdir'inin ağzında burayla ilgili bir espri bile vardı. Bir kişi yapacağı bir işte aşırı hayalci olursa:

"Babralıktaki inekler Ummaa diye bağıyor." derlerdi. Şimdi o alanın ortasından karayolu geçiyor. Kuzeyinde Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü, güneyinde Su Ürünleri Fakültesi yer alıyor.

BAĞA

Guatr hastalığına verilen addır. Geçmişte yöremizde yaygın bir hastalıktı.

BALÇIKLI

Eğirdir'de geniş bir sülaledir. 1877 Plevne muhasarası ve yenilgisinden sonra Ruslar Balkanlara sarkmaya başlayınca anayurta Rusçuk'tan Pazarcık'tan, Hazergrad dolaylarındaki Balçık'dan göçler oldu. Bu arada Isparta'ya yerleşenler olduğu gibi çevresinde de köyler kuruldu. Eğirdir'de böyle anılanlar bu göç dalgasıyla gelenlerin torunlarıdır. Böküzade Süleyman Sami'nin verdiği bilgiye göre bu kurulan köyler Senir yakınlarında Cedit, Çığı yaylasında Başmakçı, Eber cihetinde Kavakalanı, Ümraniye, Kılıç köyü yakınlarında Hazergrad'dır. Balçık'ın bugünkü adı Karvuna'dır.

Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Balçık kasabasını şöyle anlatır. "Balçık Varna'nın kuzeyinde, Karadeniz kıyısında bir Deliorman kasabasıdır. Yalçın kayalı biryüksek dağın eteğindedir. 500 hanedir. Gemiler girer çıkar."

Geçmişte Hıristiyanlaşmış bir Türk ailesinden gelen Balık Bey bu bölgede Gagavuz Devleti kurmuş, Balçık (Karvuna) şehrini de devletin başkenti yapmıştır. Resmi dini Hıristiyanlık idi.

BALIK EYLEMEK

Balığı temizleyip pişecek hale getirme işi.

BALIK YEMLERİ

Sülük, solucan, suyun içinde güneşte şişmiş buğday tanesi, yengeç, bilhassa yumuşak yengeç, kerevit, ekmek içi, dut, danaburnudur. Sudak balığının göle atılmasından sonra kendi etiyle avlanmıştır. Daha sonraları susam, haşhaş küspesiyle çapak da avlanmıştır.

BARLA

Bir Roma askeri garnizonu olarak kurulduğu ifade edilir. Antik adı Parlais'tir. Bedre köyü yakınlarında Prostanna ile Parlais'in sınırlarını belli eden bir yazı vardır. Yerleşimin eskiliği bakımından önemlidir. Toprağı verimsiz olduğu için insanları Ankara'da, İstanbul'da çoğu tuhafiyeye, konfeksiyon, tekstil üzerine iş kurmuşlardır. Dışa açılışlarının tarihi eskidir. Değerli ilim adamları yetiştirmiştir. İstanbul'da bir zamanlar bir yerde bir kişiyle karşılaştım;

"Nerelisin?" dedi.

"Eğirdirliyim." dedim.

"Barlı değilsin ya.." dedi. Ben: "Değilim." dedim.

"Aman Barlı olma.." dedi.

"Neden?" dedim. "Barlılar iyi insanlardır."

"Elbette.." dedi. "Kim ki Isparta'nın Eğirdir'in Barla'sından, cin eker, Şeytan biçer tarlasından.." diye ekledi. Herhalde o kişi bana Barlalıların ticari başarılarını anlatmak istedi.

BAŞŞAK

Üzüm, ceviz, badem toplandıktan sonra asmada, ağaçta kalanlara denir. Bunları toplamak hırsızlık sayılmazdı. Bu toplama işini daha çok çocuklar yapardı.

BATIL İNANÇLAR

Aniden titreyeni Azrail yoklamış demektir.
Ateşin üstüne işenmez, şeytan çarpar.
Ateşle oynayan çocuk yatağa işer.
Avin kanı silaha sürülürse avcının şansı açık olur.
Ayağını sürüyerek gidersen gittiğin yere ardından misafir gelir.
Ayak üstünden atlanırsa ayak sahibinin boyu kısa kalır.
Başının tepesinde iki saç dönemeci olan iki kez evlenir.
Birkişinin kulağı çınlarsa biri onu arıyordemektir.
Birbirine soğuk su serpenin araları da soğur.
Birşeyi ters giyenin işi de ters gider.
Çocuğun düşen göbeği evin içine saklanırsa çocuk evine düşkün olur.
Çocuk apalarsa misafir gelir.
Çok esneyene nazar değmiş demektir.
Damda karga öterse eve haber var demektir.
Düşünde diş çektirenin evinden ölü çıkar.
Ebemkuşağının altından isteyerek geçen kızsa erkek, erkekse kız olur.
Ekmeğin yanığını yiyeenin nişanlısı güzel olur.
Eller göğüste bağlanırsa baht bağlanır.
Evin çevresinde bir köpek uzun uzun ulursa o evden ölü çıkar.
Evin damında baykuş öterse o evden ölü çıkar
Gece sakız çiğnemek ölü eti çiğnemektir.
Gece tımak kesmek uğursuzluk getirir.
Gök gözlüden hayır gelmez.
Göle taş atılırsa ahirette kirpikle çıkarılır.
Isık çalarsan şeytanlar başına toplanır.
İlk yağan kar kurtlu olur, yenmez.
Kapı eşiğinde oturanı şeytan çarpar.
Kedi eliyle yüzünü yıkarken kulağından aşırırsa eve misafir gelir.
Kediyi öldüren yedi cami yapsa günahını ödeyemez.
Kırk perşembe çamaşır yıkayan ev sahibi olur.
Kurbağaya dokunursan elin siğil olur.
Kuyuya eğilip bakarsan şeytanlar çeker.
Küçük çocuk bacaklarının arasından bakarsa misafir gelir.
Mavi boncuk takılan çocuğa nazar değmez.
Meyva vermeyen ağaçlar balta ile korkutulursa meyva verirler.
Odun ocakta yanarken alevli bir tıslama yaparsa onu biri arıyor demektir.
Ölünün karnının üstüne demir konursa ölü şişmez.
Ön dişlerinin arası açık olan şanslı olur.
Sabahları soldan kalkanın işi rast gitmez.

Sabun elden alınırsa kavga olur. Bir yere konulup ordan alınmalıdır.
Sağ gözün seyremesi sağlık sol gözün seyremesi varlıktır.
Sakız çiğneyen erkeğin bıyığı eğri biter.
Satış yaparken ilk müşterinin parası yere atılıp alınır ya da sakala sıvazlanırsa o günün satışı iyi olur.
Sıcak küle su dökersen şeytanlar çarpar.
Sigara yandan yanarsa yolculuk var demektir.
Sofrada dize ekme koymak günahdır.
Sofrada elindeki ekmeği bitirmezsen ayağını köpek kapar.
Soğan kabuğu çöpe atılmaz.şeytanların parasıdır.
Tava dibi sıyırmanın düğününde karyagağar.
Tırmakta aklık olursa bir kısmet var demektir.
Tütsü nazarı engeller.
Vızıltılı iri bir kara böcek eve girse müjde var demektir.
Yemek üstü geleni kaynanası seviyor demektir.
Yemekten sonra bulaşıklar çok bekletilirse şeytanlar yalar.
Yılanın ayağını gören cennetlik olur.
Yılanın kuyruğu yıldız görünceye kadar ölmez.
Yıldız kayarken dilek tutarsan dileğin olur.
Yolcunun ardından su dökülürse su gibi kayar gider.

BAYBOĞAN

Konnebucağı'ndan Konya yoluna çıkarken solda kalan yarımada denir. Eğirdirli ve pek çok kişiler konum olarak buranın yeni bir yerleşim yeri olabileceğini düşünmektedirler. Doğal durumu, anayol üstü, elektrik enerjisine yakınlığı, Konnesuyu'na yakınlığı, kanalizasyon sorununun kolay çözülecek şekilde olması böyle bir düşüncenin doğmasına sebep olmuştur. Yakın geçmişte Orman Bakanlığı burayı ağaçlandırdı.

Bayboğan dolaylarından Eğirdir'in görünüşü

BATTEA

Eğirdir gölü kuzeyinde bulunan, yeri tam saptanamayan bir ilk çağ köyü.

BAZIMA

Bazlama demektir. Sac üstünde pişirilen bir parmak kalınlığında yuvarlak ekmek. Mayalı olur. Hamuru da, iyi pişmesi için biraz cıvık olur.

BEDEVRE

Keklik avlamak için yapılan bir çeşit tuzak. Bir dikdörtgen çerçeveye iki parçalı kapak yapılır. Kıl ip arasına alınarak burkulur. Üzerine basıldığında kapak aşağı açılır. Basan kuş içine düşünce burkulmuş ipin özelliğiyle kapak kapanır. Bu düzenek kekliklerin geçtiği yerlere, su başlarına kazılan bir çukurun üzerine yerleştirilir, av yapılır.

BEDRE

Eğirdir gölünün batısında bir köydür. Şimdi adı Gökçeköy oldu. Eskiden karpuzuyla meşhurdu. Yolu kötü olduğu için karpuzu kayıkla getirirlerdi. Biz çocuklar da elden ele birkaç karpuz karşılığı Pazar yerine aktarırdık.

BEHRİL DİVANE

Sorumsuzca, serserice yaşayanlara denir. Harun Reşit zamanında yaşamış bir Behlül Dane vardır. Bizim Nasrettin Hoca'ya benzer... Sanıyorum bu söz, bu kültürün halk diline girmiş biçimidir. Tarikata kendini vermiş, dünyayı umursamayan, hiçbir şeyi olmayanlara da denir.

BEKİR TÜRK

1908 yılında Eğirdir'de doğdu. Kale mahallesindeki Şavkular sülalesindedir. Şevki Efendi ve Adile hanımın çocuğudur. İzmir Öğretmen Okulunu bitirip 1929 yılında öğretmen oldu. Otuz yedi yıl çalıştı. 1972 yılında Isparta'da öldü. Şiirlerinden ikisi aşağıdadır;

Gün Batarken

Enginde bir güzel can atıyorken
Ölümü düşünmek günah mı bilmem
Suları bir hançer kanatıyorken,
Gönlüme çökecek bin ah mı bilmem

Hicran havasıyla estikçe yeller
Akıyor sulara ölgün emeller
Sarışın başından uzanan teller
Gözüme bir hazin nigâh mı bilmem

Ufuklar bir derin hayale daldı
Enginde yükselen dağlar alçaldı
Gözlerim kararan vadide kaldı
Gönüller arası penah mı bilmem

Çekildi ufkumdan o sevinç kızı
Akıyor içime bir siyah sızı
Görmesin göklerde gönül yıldızı
Gözler de gönül de siyah mı bilmem

Dalgalar

Dalgalar gölde saklı
Bir mavi tülde saklı
Rüzgârlar estirince
Başından gider aklı

Dalgalar kabarmada
Esinti var havada
Hücuma uğradı bak
Canada Yeşilada

Dalgalar arka arka
Gelirlerdüşe kalka
Kumlara çakıllara
Bu çalım bu fiyaka
Dalgalar dalgalanır
Çalkanır havalanır
Korkmayın çekinmeyin
Dalgalar bizi tanır

Dalgalar coşar gelir
Ufuklar aşar gelir
Hırslanır öfkelenir
Sahile hep serilir

BELİK BAHÇE

Kale kapısından girince Devran Dededen sonraki sağ boşluğa denirdi. Kale mahallesinin güney yönü doldurulduktan sonra bu ad kullanılmaz oldu. Bu mahal-
lenin çocuğu olduğum için oyunlarımızın çoğunu orda oynardık. Çünkü mahallede
ordan geniş yer yoktu. "Belik" kelimesi Divanü-Lügat-it-Türk'te "Armağan" anlamın-
dadır.

BELTAŞI

Eski yazla yolunun en yüksek yerinden yazla tarafına inerken sol taraftaki
dik kayaların altında odamsı bir boşluk vardır.Buraya Beltaşı denirdi. Beli ağrıyanlar

yerden birkaç çöp alıp kırar, bu boşluğun bir köşesine koyar, arkaya doğru yatar, belini birkaç kez zorlardı. Böyle yapıldığı zaman bel ağrılarının geçeceğine inanılırdı. Şimdi yol doldurulunca bu boşluk nerdeyse yol hizasıyla olmuştur.

BENEK

Armağan. Örneğin; "Arkadaşıma bir benek verdim." Divanü-Lügat-it-Türk'te "Belek" olarak geçiyor.

BEREKET DEDE

Karçınzade Süleyman Şükrü'nün Seyahat-ı Kübra adlı eserinde verdiği bilgiye göre Bereket Dede mevlevidir. Şehir içinde türbesi vardır. Nerede olduğu tesbit edilemedi.

BESDEL (pestil)

Pekmez belirli bir ölçüde daha kaynatılarak koyulaştırılırsa Pestil olur. Şırası pekmez toprağıyla işlem gören tatlı besdel, toprak katılmayan ise ekşi besdel olur. Ekşi besdel eritilerek pilav yerken, benzer durumlarda komposto gibi içilir.

Besdel ve pekmez baş parmakla işaret parmağı birleştirilerek bir leğende döğülürse rengi bal rengine döner. Bunun için besdel ve pekmez yapıldıktan sonra leğenlere konur, akşamları keliflerde komşu hısımla böylece doğulur, bal rengi aldırılırdı.

BEYGİR HÜSNÜ

Çok güçlü, iyi niyetli bir adamdı. Yoksuldu. Evinin geçimini sağlamak için en ağır yükleri taşırdı. Sırtından yük semeri eksik olmazdı. Ramazanlarda da davul çalardı. Ritmi çok güzel, başarılıydı. Tok sesiyle manileri türküleştirerek söylerdi. Hemşehriler, ondan sonra ramazanda davul çalanların hiçbirinin onun yerini tutamadığını söylerler. Onun aklımda kalan manilerinden ikisini yazıyorum.

Şekerim var ezilecek Has
dülbentten süzülecek Çok
bekletme güzel beyim Çok
yerim var gezilecek

Aşağı cami direk ister
Söylemeye yürek ister. Benim
karnım toktur amma
Arkadaşım börek ister

BEZ BAĞLAMAK

Bir dilek, bir hastalık nedeniyle dileğin kabul olunması için su başlarına, kutsal yerlere ve yakınındaki ağaçlara bez bağlanır. Şamanizm inancına göre onların ruhlarına saygı duyup, onlardan yardım dilemek amacı taşır. Türkler

müslüman olduktan sonra bu geleneklerini bırakmamışlardır. Pınar pazarındaki pınarın üstünde bulunan ağaçlara, Eğirdir ve Yazla'daki türbelere bez parçası bağlanırdı. Şimdilerde böyle bir durum yoktur,

BICIGAN

El ve ayakta derilerin yarılarak kan çıkma durumlarına denir.

BICILGAN OTU

Geniş yapraklı uzun çayıra benzeyen bir ottur. Nemli ve sulak yerlerde bulunur. Dört beş yaprak birleştirilerek bükülür, hasır ipi haline getirilir, hasır dokumada kullanılır. Dikkat edilmezse eli jilet gibi keser.

BICIRGAN

Bilimsel adı Preissensia polymorpha'dır. Gıcırğan da derler. Su içindeki kayaların üzerinde olurdu. Küçük tatlı su midyeleridir. Dikkat etmediğimizde yürürken ayaklarımızı keserlerdi. Balıkların besin kaynağı idi. Deterjan olayından sonra gölde görünmez oldular. Balıklarda...

BİDDAK

Çocukluğumdan hatırlıyorum. Giyimine, temizliğine dikkat etmeyen dilenen yaşlı, kirli bir kadındı. Öyle olanlara adı deyim olarak kalmıştır. Hatta kız çocuklarını seven yaşlılar "Biddak" diye severlerdi. Nedeni, çocuğa övücü sözler söylenirse nazar degeceğine inanılır. Hâlâ çocukları "Çirkin" diye severler.

BİLMECELER

Çocukluk günlerimde kış gecelerinde birbirimize sorduğumuz bilmecelerden aklımda kalanlarını yazıyorum.

Het dedim
Hut dedim
Kapı ardına yat dedim. Süpürge

Dağdan attım ölmedi
Taştan attım ölmedi
Suya attım oluverdi Kağıt

Hep hepi içinde
Kafası dışında Çivi

Dam başında
Bir top bezim var Yuvga taşı

Melemez melemez Ocak başına gelemez	Sadeyağ
Kapı ardında pekmez Süpürürüm süpürürüm gitmez	Güneş
İbici Burnu eğrici	Tahra
Dağdan gelir taştan gelir	
Ardı açık enişten gelir	Keçi
Kayada kalbur aslı	Kulak
Yedi delikli tokmak Bunu bilmeyen ahmak	Kafa
Sarıdır safran gibi Okunur Kur'an gibi Ya bunu bileceksin Ya bu gece öleceksin	Altın
Ben giderim o gider Para para iz eder	Baston
Anasını sattığımın gâvuru Kulağına bassam bağırır	Tüfek
Altı mermer üstü mermer içinde bir gelin oynar	Ağız ve Dil
Biz biz idik Otuz iki kız idik Ezildik büzüldük Bir sıraya dizildik	Dişler

BİR EĞİRDİR TATLISI

Çarşı fırınından çıkan sıcak bir ekmeğin karnı yarılr; içine oğularak tahin helvası konur, tekrar fırına verilir. Helva eriyip ekmeğe sindikten sonra fırından çıkarılır, yenir. Eski Eğirdir geleneklerinden biridir.

Bişi

Orta büyüklükte kalın yuvarlak bir hamurun kızgın bol yağda kızartılmasıyla yapılan mayalı bir çeşit börektir. Bişi hayırlı işlerin ardından, ölenlerin ardından, kazalardan sonra Tanrı'ya şükran sunmak için yapılır. Kişi seçmeden, gelen geçen, uzak yakın herkese dağıtılır.

BOKLUTAŞ

Kemik Hastalıkları Hastanesi ile Kapılar arasının gölden yana olan bükümüne denir. Eskiden burada dağdan yuvarlanmış 30-40 tonluk taşlar vardı. O zamanlar bağlara yürüyerek sabahleyin gidilir, ikindin yürüyerek dönülürdü. Ne hikmetse sabah giderken ve ikindin dönerken çoğu kişiler göl kıyısındaki bu taşların ardında abdest bozarlardı. O mevki de bu nedenle bu adla anılır.

BOKYEDİBAŞI

Olmuş işi bozmaya çalışana denir. Bazen olayda doğru davranan kişiye, işine gelmeyenler kötölemek için de söylerler.

BOSTAN KABAĞI

Çok iri olduğu halde kartlaşmaz, çekirdeği süt kalır. Süt ve tereyağla pişerse çok lezzetli olur. Sanırım kültürü Türkmenistan'dan gelmez. Anadolunun çok yerini gezdim, bu kabak türünü görmedim.

BOYALI

Bugünkü adı Büyükgökçeli olan Findos'un doğu tepesinin ardında bacak kalınlığında bir su çıkar. Pınarın alt tarafında çok yaşlı bir karadut ağacı ve tapınak denebilecek kalıntılar vardır. 1850 lerden sonra bu mevki Eğirdirli Rıza Efendinin çiftliği olmuştur. 1873 te Eğirdir'de Rüştüyenin açılmasında bu kişinin yardımları olmuştur. Çiftlik evi tapınak kalıntısının üstüne yapılmıştır. 458 tarihli kilise kayıtlarında Findos'ta bir piskoposluk olduğu yazılıdır. Bu kalıntının bununla ilgili olduğu, Boyalı adının da resimli kiliseden kaldığı akla geliyor.

BOYALI-BARLA

Şimdi mahalle olmuş eski bir çiftlik adıdır.

BOZLUVA

"Boğazova"nın bozulmuş şeklidir. Boğaz sözcüğü genelde bileşik kelime olduğu zaman "Boz" şekline dönüşüyor. Boğazın önü'nün "Bozanönü" olduğu gibi.

Boğazova'nın çevresinde 6-7 bin yıllık yerleşim izleri vardır. Bilhassa Konnebucağı, Meseyin, Pınarpazarı, Sarıcıkarası dolaylarında görülür. İki üç metre toprak altında Roma dönemi kalıntılarına da rastlanır. Verimli bir toprak olduğu için Arih öncesi ve tarih boyunca yararlanılmıştır. Göl kıyısında üç dört yerde büyük yapıların temelleri vardır. Zamanla dolan göl tabanının sonucu suların yükselmesiyle Boğazova sular altında kalmış, tarım yapılamaz hale gelmiştir. Boğazova'yı bu durumdan kurtarmak için bazı teşebbüsler yapılmıştır. Bu teşebbüslerden bilinen ilki 1567 yılında olmuştur. Ama sonuçsuz kalmıştır. İkinci meşrutiyette Eğirdir'den mebus seçilen Hacı Burhan 1910 larda bataklığı kurutmak için bir teşebbüste bulduysa da sonuç alınamamıştır. 1952 yılında kanal açılıp "Irmak" kontrol altına alınmıştır.

Boğazova'dan Sivri'nin görünüşü

BÖCÜ BÖRTÜ

Böcekler ve kurtlar demektir. Burada kurt sözüyle kelebek larvaları anlatılır. Eski Türk dilinde Börte; hayvan, kurt anlamında kullanılır.

BUNALTMA ÇUBUK

Dikilecek asma türünün güçlülerinden 60-70cm kadar uzunlukta kesilir. Bir demet yapılır. Bir çuvala ya da hasıra sarılıp bir çukura gözlerinin yönü aşağı gelecek şekilde gömülür, kümbet yapılır. Bir süre sonra köklenince asma çukuruna dikilir.

BURCU BEY HAMAMI

Yazla hamamı da denirdi. Şimdiki yangın evlerinin olduğu yerdeydi. Biraz üstünde bilek kalınlığında buz gibi bir su akan pınar vardı. 1480 lerden sonraki kayıtlarda Burcu Bey Zaviyesinin Burcu Hamamı olarak adı geçiyor. Kullanıldığını bilen yoktur. 1430 lardan sonra yapıldığını sanıyorum. Orta büyüklükte tuğla ve harçla yapılmış bir hamamdı. 1950lerde yıkıldı

Karçinzade Süleyman Şükrü eserinde bu hamamdan bakımsız, işlemez durumda diye bahseder. Buna göre 1880 yılından önce işlemez olduğu anlaşılıyor.

Bazı kaynaklarda "Buzcu" diye yazıyorsa da biz çocukluğumuzdan beri bu zaviyenin olduğu evde oturanlara "Burcular" deriz.

BURCU BEY

Eğirdir, Osmanlı yönetimine geçtikten sonra birçok yöneticiler gelmiştir. Bu yöneticilerden biri Hızır Bey ya da Hızır Ağa dır. Bu Hızır Bey, Şeyhülislam Berdai'yi Hacda Eğirdir'e davet eden kişidir. Burcu Bey de Hızır Beyin çevresindeki kumandanlardan biri olabilir. Ün dergisinde Turan Dağlıoğlu'nun "Hızır Bey Vakfiyesi" adlı yazısında Burcu Beyin adı geçer.

Hızır Bey 1429 tarihli vakfiyede birçok mallarını Şeyhülislam Berdai zaviyesinin o günkü mütevellisi olan Pir Muhammet Hoyi ve evlatlarına vakfettikten sonra imzalayanların arasında Burcu Beyin de adı vardır.

Burcu beyin Yazla'da Hangah altında bir evin bahçesinde basit bir türbesi vardı. Evde oturanlara da "Burcular" denirdi. Sanıyorum bu ev Burcu Bey zaviyesinin kalıntısı idi. Burcu Bey bir zaviye kurmuş; bu zaviyenin üzerine de Gönen'deki Kavacık köyü, Avşar'daki Suluköy, Sevinçbey'deki bazı bağlarını vakfetmiştir. Ayrıca Burcu Bey hamamından hisse aldığı yazılıdır. Bu hamamdan Zorti Baba için eski kayıtlarda "Burcu Bey hamamından pay alıyor." sözü geçiyor. Bir burcu mescidi de olduğu kayıtlarda vardır. Bu mescide Burdur'da on dükkan bağışlıydı. Burcu Bey türbesi 1970 lerde kaldırılarak Belediye yangın evleri yapıldı. Burcu hamamı 1945 lerde harap halde idi. İçinde oynardık. Bol kireç harçlı ve tuğlayla yapılmış orta büyüklükte bir hamamdı.

BURHAN

Türklerin bir bölümü, başta Uygurlar müslüman olmadan önce Budist idiler. Din etkisiyle çocuklarına Buda'nın adını koyarlardı. Türk'lere Buda adı, "Burhan" şeklinde geçmiştir. Hazreti Muhammed adının Mehmet, Ahmet, Mahmut, Mahmat olarak geçmesi gibi.

BUZ SÜRMESİ

Bazı yıllar göl 40-50cm donar. Marta doğru erimeye başlayınca parçalanan buzlar dalgalarla kıyılara yığılır. Öyle olur ki sedler haline gelir, muazzam bir güç oluştururlar. Kıyıdaki büyük ağaçları bile kökünden kazır, çatmaları parçalarlar. Buna buz sürmesi denir. 1949 yılındaki böyle bir donda buz sürmesi sonucu çok

1949 yılında buz tutan göl üstünde karşı dağlardan odun getirenler Canada'nın güney açıklarında görülüyorlar büyük çınar ağaçları zarar gördü.

BUZATI

Göl kalın donduğu zamanlarda kullanılan bir araçtır. Bir insanın bağdaş kurup ya da diz üstü oturabileceği büyüklükte alçak bir iskemledir. Ön tarafı yukarıya meyillidir. En altına buzda süratle kayması için kemik yerleştirilir. Söylenilene göre en iyi kemik köpek kemiği imiş. Üzerine oturulduktan sonra uçları sivri demirli iki değnekle ki buna "mizmile" derler itilerek, buz üstünde süratle gidilir. Bunun biraz daha büyüğü yapılarak karşı dağ kıyılarından odun getirildiği olur. 1949 yılındaki büyük donda bu olayları gördüm.

Ortaasyadaki Hakas Türkleri bölgesinde benzer şekilde buzlu arazide gittikleri Radolfun kitabında bahsedilmektedir.

1949 yılında Camiardı açıklarında buz tutan göl üstünde buzatı'yla gezen Eğırdir'liiler

BÜTÜNET

Ziyafet ve düşün yemeğidir. Büyük bir sahandaki bulgur pilavı üzerine 3-4 kg kadar, büyük parçalar halinde haşlanmış erkeç ya da keçi eti konur. Pilavla beraber yenir. Pilav da et suyuyla pişirilir.

C

CAMADAN

Kolları olmayan deriden yelek. Bir Eğirdir türküsünde de geçer. "Halil ağam Aras'a gidiyor" Öküz derisinden camadan giyiyor." Bu türkünün tamamını söyleyen bulamadım.

CAMİARDI

Hızır Bey camisinin güney tarafına denir. Bizim çocukluğumuzda göl orada kıyı yapar, Ada'dan gelen kayıklar orada durur, gavinne çamçakla orada satılırdı. Yaşlılar kış günleri orada oturur, duvara dayanır güneşlenirlerdi. Şimdi otobüs durağı ve terminal olmuştur.

CÂMIÜ'N-NAZÂİR

Eğirdirli Hacı Kemal'in 1512de yazıp bitirdiği yazdığı bir şiir antolojisidir. Kitapta 268 şairin 425 şiiri vardır. Ordünaryüs Prof. Dr. Fuat Köprülü "Türk edebiyatında İlk Mutasavvıflar" adlı eserinde Câmîü'n Nazâir'in önemini şöyle belirtir.

"Hacı Kemal'in hatta tezkerelerde bile adları geçmeyen en eski Anadolu şairlerinin de eserlerini içine alan meşhur Câmîü'n Nazâir'idir." diye yazar. Bir başka yerinde de "15.yüzyılın ilk yarısına ait olan bu ilahilerden sonra Câmîü'n Nazâir sahibi Eğirdirli Hacı Kemal'in zabt ve tesbit ettiği birkaç ilahiye Yunus Emre'ye mensup en eski metin sayabiliriz." der.

Gönül diler ki bu gizli hazine Eğirdir'i sevenlerce ya da Yerel Yönetimce bu günün yazısıyla Türk Edebiyatına kazandırılınsın.

CANADA

Şimdiye kadar sürekli iskan durumu olmamıştır. Kuzeyindeki kayalık bölümde küçük düdenler vardır. Yine bu civarda antik çağdan kalma bir yapının kesme taşları görülür.

Bugünkü çevre duvarının büyük çınar doğrultusundadır. 1972 yılında gölün seviyesi aşırı düşünce Canada'nın batı güney ucunda girintili birçok yapı izleri görülmüştür. Çocukluğumuzda Kaleburnu ile Canada arasında kesme taşlı bir yol olduğu, bu kesme taşlı yolun taşları arasına ayağımızın sıkışıp boğulabileceğimiz büyükler tarafından söylenirdi.

1820 lerde Canada'da mükemmel bakımlı bir bahçe, köşk ve hamam olduğu, adına da "Gülistan" dendiği Böcüzadenin Isparta Tarihi kitabında yazılıdır.

1914 lerde Mutasarrıf Cemal Bey Canada'ya esirler için baraka ve odalar yapılmasını emretmiştir.

Kurtuluş savaşı yıllarında Yunan İzmir'e girdiği zaman güvenceye almak için Denizli'den 500 kadar Rum erkeği demiryoluyla Eğirdir'e getirilerek Canada'da kampa alınmıştır. Kurtuluş savaşı yıllarında milli hareketi desteklemeyenlerin de kampa alındığı yer olmuştur.

5 Mart 1930 da Atatürk Eğirdir'e geldiğinde Belediye Meclisi kararıyla Canada'nın tapusu sunulmuştur. Ölümünden sonra da kardeşi Makbule Atadan'a kalmıştır. O da başkalarına satmış, 1970 lerde istimlak edilerek park haline getirilmiştir.

Fa-Kaylan'ın yazdığı Siyah Ülke Beyaz Ülke adlı bir küçük romanında birçok olaylar Canada'da geçer.

Canada bazı kaynaklarda Çan adası, Çıyanadası şeklinde yazılıdır.

Geçmişte Kale Mahallesi, Can Ada (1955)

CAR

Siyah bezden yapılan altı etek, üstü pelerin olan, kadının yüzünü göstermeyecek şekilde başını örttüğü bir giyim... Kıyafet kanunuyla yasaklanmasına rağmen 1960 lara kadar görüldü.

CEBEL

Sütçüler ilçesinin eski adıdır. Arapça "dağ" demektir.

CEMAL TOSUN

1904 yılında Isparta'da doğdu. Annesi Isparta'da "Şafak Hoca" diye anılan Mustafa Tefvik'in kızı Saliha Hanım, babası Aksu eşrafından "Toşur Ağa" diye bilinen Mehmet Tosun'dur.

Cemal Tosun torunlarıyla

Cemal Tosun, Isparta medreselerinde okumuş, dedesi Isparta Müftüsü Tefvik Hoca'nın ilminden feyzalmıştır. Rüştüye'den sonra öğretmenlik meslek kurslarına katılarak öğretmen olup İğdecik köyünde göreve başlamıştır. Daha sonra Koçular, Yılanlı, Kumdanlı, İslamköy, Savköy, Kuleönü, Atabey tekrar İslamköy'de görev yapmıştır. Kendi ifadesine göre Süleyman Demirel'in öğretmeni olmuştur. Diplomasında da imzası olduğunu söylemiştir. Gönen Köy Enstitüsünde katıldığı bir kurstan sonra Eğirdir ve Sütçüler Bölgesi Gezici Başöğretmenliğine atanmıştır. Eğirdir Zafer İlkokulunda 12 yıl çalışmıştır. Senir'den emekli olmuştur.

Baba yurdu olan Aksu'da okul yapımında, oranın ilçe olmasında, gelişiminde çok hizmeti vardır. Derin bir tarih ve hukuk bilgisine sahip olup araştırmacı bir ruha sahipti. Araştırmalarının sonucunda Gölgesi gazetesinde "Eğirdir Tarihi" ni yayınlamıştır. Sonra dosya haline getirip Isparta Halil Hamit Paşa Kütüphanesi'ne vermiştir.

14 Temmuz 1990 tarihinde vefat etmiş, Isparta Asri Mezarlığına

CENGİZ TOSUN (PROF. DR.)

Öğretmen Cemal Tosun'un oğludur. 1937 yılında babasının öğretmenlik yaptığı İslamköy'de doğdu. İlkokul ve ortaokuldan sonra Balıkesir Necatibey Öğretmen Okulu'na girdi. 1955 yılında burayı bitirerek Gazi Eğitim Enstitüsü İngilizce Bölümü sınavını kazandı. 1957 yılında Gaziantep Lisesi'ne atandı. Sonra Söke'den askere gitti. Askerlik sonrası bir süre tercümanlık yaptı. 1963 yılında tekrar öğretmenliğe dönüp Konya Erkek Lisesi'nde İngilizce öğretmenliğine başladı. Burada çalışırken sınav sonucu Ankara Fen Lisesi İngilizce öğretmeni oldu. Bu arada Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dili Edebiyatı Bölümü'nde Lisans tamamladı. Orada öğretim görevlisi olarak çalışırken bir yandan da akademik çalışmalarını sürdürdü. 1977 de Dilbilim doktorası, 1983 de Doçentlik, 1988 de Profesörlük unvanlarını kazandı.

Hacettepe Üniversitesi'nde 26 yıl çalışarak İngiliz Dili Eğitimi Bölümü'nde Bölüm Başkanlığı yaptı. 1999 yılında Çankaya Üniversitesi'nden aldığı teklif üzerine Hacettepe Üniversitesi'nden emekli olup Çankaya Üniversitesi'nde çalışmaya başladı. Şu anda orda ilgili bölümde ders vermekte olup İngilizce Hazırlık Okulu'nun Müdürlüğünü yapmaktadır. Eşi Tülay Tosun emekli öğretmendir. Öviz ve Burcu adlarında kızları, Edip Kerim adında da bir torunları vardır.

Prof. Dr. Cengiz Tosun çeviri, şiir, resimle de uğraşmış, şiir dalında 1957 de Cumhuriyet Gazetesinin Yünüz Nadi Şiir yarışmasında "Önce Vatan" adlı şiiriyle 3.lük ödülünü kazanmıştır.

CENNETABAD

Beşlik döneminde Felekabad'ın yanında Eğirdir'e verilen ikinci bir addır.

CEYLAN DERİSİNE YAZILI İNCİL HAKKINDA

Pek çok yazılı kaynakta ve halk arasında Ayastefanos Kilisesinde ceylan derisi üzerine yazılı çok değerli bir incilin adı geçer. Bütün sorma ve aramalara rağmen şimdiye kadar ne olduğu bilinmemiştir. Bözüzade Süleyman Sami Isparta Tarihi adlı eserinde bu İncil'in M.S. 360 yılında yazıldığını yazar.

İnternette "Byzantine Monastic Foundation Documents" sitesindeki bir yazıdan edindiğim bilgi şöyledir:

"1874 de G. Hirschfeld tarafından Eğirdir gölünde bir adadaki Manastır Kütüphanesinde bulunan elle yazılmış kitapların kalıntıları İkinci Dünya Savaşında Berlin'de kayboldu."

Büyük bir ihtimalle bu İncil de bu kitapların arasındaydı. Demek ki kiliseden yalnız İncil değil, değerli daha pek çok kitap götürülmüş.

G. Hirschfeld bir Alman bilginidir. Arkeolog ve coğrafyacıdır. Sagalassos ve Selefküs Sidera'yı inceleyen , Adada'nın yerini ilk belirleyen bilginidir.

CEZAYİR TÜRKÜSÜ

Babam anılarında anlatırdı. Dedesi Veziroğlu Ahmet Efendi, zaman zaman Cezayir türküsünü söyler söyler ağlarmış. Dikkatimi çektiği için bu türkünün sözlerini yazıyorum.

Cezayir'in gemileri yağlanır
Yağlanırdaki kıyılara bağlanır.
Giden yiğitler nerde eylenir

Sokakları mermer taşlı
Güzelleri hilal kaşlı
Cezayir...Cezayir...

Veziroğlu Ahmet Efendi 1829 da Eğirdir'de doğmuş, 1853 Kırım savaşına katılmıştır. Osmanlılar Kırım savaşını Fransız, İngilizlerle beraber Ruslara karşı yaparken İngilizce öğrenmiş. Demiryolunu yapan İngilizlerle İngilizce konuşur-muş. 1913 yılında vefat etmiş, Şeyhülislam Berdai zaviyesi mezarlığına gömülmüştür. Zaviyenin son şeyhlerinden Ahmet Efendinin kızı Kâmile Hanım, oğlu Müderis Nuri Efendinin eşidir.

CIKKABAK

Olur olmaz söze karışan, bilmediği halde her yerden çıkan, her duyduğunu başkalarına söyleyen kişi.

CİBRE

Üzümün suyu alındıktan sonra geride kalan posası. Üstünü kapatırlar, 4-5 gün bekletirler. Bakteriyel faaliyet sonucu kızdıktan sonra üstüne su döküp sirke yaparlardı.

CİĞERTEKERİ

Bağda kışık kıyım, pastırma, kavurma, sızgeç yapmak için kesilen hayvanların ciğerleri de değerlendirilirdi. Ciğerler iri kıyım kıyılır, bol içyağı içinde kavrulur, bir kaba dökülüp teker haline getirilirdi. Kışın bir parça alınır, üzerine biraz su katılıp ocakta ya da mangal üstünde bir kaynamalık olunca ekmeğe katık edilerek yenirdi.

CİHANNÜMA'DA EĞİRDİR

1609-1658 yılları arasında yaşayan Katip Çelebi'nin bir coğrafya kitabı olan Cihannüma'sında Salih Şapçı'nın çevirisiyle Eğirdir şöyle anlatılır;

"Eğirdir gölün batı kenarındadır. Gölün içine girmiş bir küçük hisarı ve sağlam kalesi tatlı su ile çevrilidir. Mamur çarşıları, camileri ve birçok hamamları vardır. Burada Nakş-ı bendi tarikatının ulu evliyalari ve bazı şeyhlerinin mübarek mezarları olup, üzerlerinde camii şerif ve imareti yapılmıştır. Bu şehirde medrese vardır. Kütahya'dan üç konaktır.

Bu kasabanın varoşu vardır. İki tarafında kapısı ve karşısında bir küçük ada vardır. Bağ ve bahçedir, insan oturmaz. Onun kuzeyinde bir büyük ada vardır. İki yüz kadar ev vardır. Yarıslı islam, yarıslı hristiyandır. İçinde ulu evliyalardan Şeyh Muslihiddin Efendi vardır. Bu ada ahalisi gemicidir. Kadınları bez dokur. Adı geçen

varoş üzerindeki Sivrinaz isimli bir dağ üzerine yapılan metin bir kaleyi Küleyb adına bir kafir bina etmiştir. Bu kaleyi Seyyid-i Battal Gazi fethetmiştir. Dağın yüksekliği altı saattir. Kasabanın dışında Nazla namında bir köy vardır. Hicri 600 de (M. 1204) Berda vilayetinde Şeyhülislam namında ululardan bir veli Allah tarafından tayin olunup o Nazla köyünde bir cami ve tekke yapıp orada oturmuş ve evladından nice veliler yetiştir. Saltanat tarafından yetmiş adet cizye tayin olunup gelen giden fakirlere yemek verilir idi. Kısacası bu Eğirdir kazası dağlıktır. Büyük dağlar ve ulu ağaçlar ve hoş pınarları vardır. Absafrus (Dippoyraz) namında bir yüksek dağı vardır. Yirmi dört saat yüksektir. Üzerinde yazın en sıcak günlerinde on, on beş arşin derinlikte kar bulunur. Hatta "İnsana ölümsüzlük veren hayat suyu bulunur." derler. Yaz mevsiminde hiç görülmedik çiçekler açar. Dağın ortasında bir düz yerde, bir tatlı gölü vardır. Uzunluğu on mil, genişliği beş mildir. Yazın etrafı çimenliktir. Hoş havası var amma ondan yukarıda kardan başka bir şey yoktur. Eğirdir'den altı saat kadar yerde bir tatlı göl vardır. Balığına tatlı balık derler. On, on beş okka kadar olur. Aralık- Ocak aylarında avlanır. Naklederler ki Eğirdir'in otuz altı nevi üzümü olur. Eğirdir gölü Hamidili ortasında bir tatlı sudur. Uzunluğu güneyden kuzeye dört buçuk fersah, genişliği üç fersah ve derinliği on kulaç olup, batısı göl içinde kenara bitişik olan Eğirdir namı hisardır. Ortasında iki ada vardır. Küçüğüne Canadası, büyüğüne Nis adası derler. Beş çeşit balığı olur. Bahar mevsimi başlarında, kiraz mevsimi gelince avlarlar. Bir garip göldür, kenarında beyaz çakıl taşları vardır. Aralarında kudretten Allah'ın ismi yazılmış çakıllar bulunur. Bu gölün ayağı vardır. İki konak akar. Birkaç yerde yer altına girer. Sonunda Antalya şehrine bir konak yaklaşınca Düden isimli yerde anafor olup yer altına gider, sonra Antalya Gümrük Kapısı'nda çıkar."

CURİLLİ

Balık yavrularının en küçüklerine denir. Daha çok gavinnenin küçüklerine denirdi. Sanıyorum en eski dillerden kalan bir kelime olsa gerek.

Yelibelen'den Eğirdir (1955)

ÇAKAL ERİĞİ

Dağ eriği de denir. Geç olgunlaşan, ekşi, biraz acımsı olan yabani bir eriktir. Olgunlaştıktan sonra ezilip bez üstünde kurutularak sırımı yapılırdı.

ÇAKAL KAYASI

Poyraz mahallesinde eski Isparta yolunun solundaki yüksek kayalıktır.

ÇAKAL MASALI

"Hayvanlar kendilerine bir kral seçmek istemişler. Çakal da bunu duyunca değişik boya küplerine girerek kendini boyamış, meydana çıkmış. Bütün hayvanlar bakmışlar ki çok değişik bir hayvan bu, aslanı kaplanı bırakıp onu kral seçmişler. Ama bir zaman sonra bir yağmur yağmış, bir yağmur yağmış, çakal da yağmur altında kalmış, bütün boyaları akmış, çakal olduğu meydana çıkmış. Ormandan sürmüş çıkarmışlar çakalı. Aslanı kral yapmışlar."

Bu masalı babam bana anlattı, torunlarına anlattı. Ona da dedesi anlatmış. Dedesi Veziroğlu Ahmet Efendi 1828 doğumlu. O da büyüklerinden dinlemiştir.

Benim burda asıl söylemek istediğim Fransızcadan tercüme edilmiş "Tilkinin Masalı" adındaki bir kitapta aynı masala rastlamamdır. Yalnız orada bizim çakal, tilki olmuş. Dünya kültürünün birbirleriyle ilgisi bakımından belirtmek istedim.

ÇAKALBOKU

Haşhaş helvasına derler. Soğuk kış gecelerinde haşhaş, nişasta, pekmezle pişirilirdi. Avuç içinde tereyağla kavrulmuş unla muamele edilerek uzun köfte biçiminde yapılır, soğukta dondurulur, öyle yenirdi. Eğirdir'den Bursa'ya giden bir arkadaşım bana şöyle bir anısını anlattı;

Babasının tayini dolayısıyla Bursa'ya giden arkadaşım ilkokul üçüncü sınıfa kaydoluyor. "Kışın Neler Yeriz?" konulu hayat bilgisi dersinde öğretmen arkadaşımaya söz verince yenenleri saydıktan sonra "Çakalboku da yeriz." demiş. Öğretmen ve arkadaşları gülüşmüşler. Öğretmen onun nasıl bir şey olduğunu sorunca o da haşhaş helvasını anlatmış.

Daha sonra arkadaşları hep ona, "Siz kışın ne yersiniz?" diye takılıp durmuşlar.

ÇALI AĞACI

Şeyhülislam Berdai türbesinin doğu tarafında 80-90 cm çapında, 15 metre kadar yüksekliği olan bir çalı ağacı vardı. Özellikle korunmuş olsa ki öyle büyük bir çalı ağacı olmuş. 1985 lerden sonra ansızın ortadan kalktı. Sordum, soruşturdum, izini bulamadım.

Büyük dedem Veziroğlu Ahmet Efendi bu ağacın altında gömülü idi. Bu mezarlığın taş duvarlarını da o çevirtmişti.

ÇAMÇAK

Faraşa benzeyen ağaçtan yapılan bir araçtır. Kayıklardan su boşaltmaya yarar. Gavinne satılırken ölçü olarak kullanılırdı. "Bir çamçağı üç kuruş, beş kuruş..." diye bağırırlardı.

ÇAMURAGÖMÜLME

Romatizma, siyatik, kireçlenme ağrılarından kurtulmak için hastalar Altinkum'a 1-10 Ağustos tarihleri arasında gidip kuma gömüldükleri gibi, yazın sıcak zamanlarında da Bağlara gidip çamura gömülürler, bir tedavi yöntemi olarak uygularlardı. Önce mezar boyutunda derince bir yer kazılır. İçinde uzun süre ateş yakılır. Toprak iyice kızdıktan sonra küller alınır, kaynar su dökülür. Önemli miktarda tuz konularak toprak iyice çamur haline getirildikten sonra tedavi olacak kişi çamurun içine yatar. Her tarafı çamura gömüldükten sonra terlemesi için dayanabildiği kadar durur. Güneş varsa başına gölge yapılır. Terlemesi bittikten sonra çamurdan çıkar, iyice sıcak suyla yıkanır, yatağa yatar. 3-4 saat kadar bekler, sonra giyinir. Bu işlemi uygulayanların çoğu o kışı ağrısız geçirdiklerini söylerlerdi.

ÇAMYOL

Eğirdir Aksu arasında, Eğirdir'e 12 km. uzaklıkta Orman Bakanlığının bir mesire yeridir. Çam ormanı içindedir.

ÇAPAK DOLDURMASI

Eğirdir'e özel bir yemektir. Ziyafetlerde en çok tercih edilendir. Her çapak doldurulmaz. Yağlı, havyarlı, genç irisi 4-5 kg ağırlığında olanı en uygundur. Balık eylenir. Başu alınır. Kuyruktan da bir miktar kesilir. Karnı, bol naneyle ve havyarla pişmiş bulgur pilavıyla doldurulur. Evde ya da çarşı fırınında pişirilir. Pilavın kalanı da yanına konularak soğanla yenir.

ÇAPAK GÖMMESİ

Bol köze iri bir çapağın karnı alındıktan sonra Havyar varsa durur iyice gömülür. Bir buçuk saat kadar bekletilir, pişmişse közden çıkarılır, tuza banarak yenir. Avcılar çapağı n en lezzetli bu şekilde yenildiğini söylerler.

ÇAPAK

Sazan...Bilimsel adı Cyprinus carpio. Eğirdirliilerin en çok sevdiği balıktır. Kızartması, dolması, ekşilemesi, gömmesi, hatta salamurası yapılır. Gölün en iri balığıdır. 13-15 kiloya kadar rastlanır. 1945 yılında yakalanan 22 kg.lık bir çapağın askeriyeeye satıldığı söylenir. Karçınzade Süleyman Şükrü Seyahat-ı Kübra adlı eserinde "Otuz kilolusu dahi bulunduğu rivayet olunur." der.

ÇARNA

Kale mahallesinin güneyinde, aşağı mahalle kale duvarındadır. Alttan delinen kale duvarından giren su iki ev duvarı arasında havuz gibiydi. İçinde balıklar oynaşırđı. Aşağı mahallede oturanlar ihtiyaçları olan suyu ordan alırlardı. Mahalle de söylenilene göre Devran Dede burayı delerek kalenin içine girmiş. Savaşarak şehit olmuş, kendisinin kale kapısının ağzına gömülmesini vasiyet etmiş.

ÇATANA

Esirler için Canada'ya baraka ve odalar yaptıran zamanın mutasarrıfı Cemal Bey karşı kıyılarla ulaşımı hızlı yapmak için bir çatana getirip mavnaları sıra sıra dizerek Hüyük iskelesine istasyon altından yolcu ve askerin taşınmasını sağlamıştır. Ayrıca Hüyüğe de ambar ve yolcu odaları yaptırmıştır. Çocukluğumda Yeniceköy'deki akrabalarımıza giderken bu odalarda çok kaldım.

Kurtuluş Savaşında bu mavnaları çatanalar çekerek göl üzerinden Akşehir'e çok asker ve malzeme taşınmıştır. Akşehir'den de Afyon cephesi desteklenmiştir.

ÇATMA

Göl içine kazıklar çakılır, üzeri direklerle birleştirilir, onların da üstüne tahta çakılıp küçük bir iskele durumuna getirilirdi.

Üzerinden oltayla balık avlanır, basma ağ basılırdı. Daha çok çatmalar Iodos tarafında olurdu. Poyraz tarafında pek rastlanmazdı.

CAVLAN

Çağlan da denir. Dağın yüksek yerlerinden zamanla parçalanıp düşen taşların oluşturduğu birikinti konisi. Olukluca'nın iki tarafında da cavlan vardır. Güney tarafındaki cavlanlar gölü doldurup arsa çıkarmak için taşınıp yukardan düşen taşları serbest hale getirmiştir. Şehir planında heyelan bölgesi olmasına rağmen kazanılan arsaya konut yapılmıştır.

ÇAY

Havutlu ve Çay köyü'nden gelen sel suları yatağı Boğazova'yı ikiye böler. Yağışlarda ve bahar başlarında buradan gelen su Meseyin ve Çaybaşı'ndan geçip ırmağa karışırdı. 1950lerde kanal açılınca dolmaması için suyun akışı Çay köyü

altından yönlendirilerek göle verildi. Bizim çocukluğumuzda çay zaman zaman taşar, bağ arasını seller kaplardı. Baharda ırmaktan çıkan balıklar çay köyüne kadar giderdi. Çaydan elle, serpme ağla çok balık avlardık. Şimdi bağ arasında kuru bir yatak halindedir. Çok yerleri de doldurulmuştur. Çay aktığı zamanlar iki yanında çok büyük ceviz ağaçları, badem ağaçları da vardı.

ÇAYBAŞI KARAAĞACI

Çok ulu bir ağaçtı. Tahmini iki yüz yaşında vardı. Çaybaşı'nın simgesi olmuştu. 1970 lerde tüm dünyada karaağaçlarda görülen bir hastalık nedeniyle kuruduğu için kesilmiştir.

ÇAYBAŞI

Bağlar denilen 17.000 dekarlık alanın merkezidir. Geçmişte bağlarda kalındığı sürece küçük kapaklı dükkanlarıyla küçük çarşı olurdu. Burada yılda bir kez deve kesilir, etinden yalnız köfte yapılırdı. Yiyenler etinin biraz ekşi olduğunu söylerlerdi. "Namlının Kahvesi" vardı. Akşamları erkekler orda toplanırlardı. Namlı Çanakkale savaşında kahramanlık göstermiş, ödül vermişler. Verilen ödülle o yeri almış, iki katlı ahşap binayı yaptırmış. Bağ süresi dışında bekçiler burada kalırlardı. Şimdi günümüz şartlarına göre sürekli oturlan bir yer durumuna gelmiştir. Süpermarket bile açılmıştır.

ÇAYIRALANI

Anamasların en büyük yaylasıdır. Karakoyunlu aşiretinin yaylağıdır. İdari yönden Karaağaç'a bağlıdır.

ÇAYIR KEBABI

Sırazdan yapılırdı. Sırazlar çok yağlı bir balıktı. 4-5 kg kadar irileri olurdu. Karnından çıkan yağla etini kızartırdık. Sac ya da köz üzerinde pişirildiğinde çok lezzetli olurdu. Bağlara giderken köprüden sıraz alınır, bağda saç ya da teneke üzerinde pişirilir, yenirdi. 1980 den sonra gölde hemen hemen sıraza hiç rastlanmamıştır.

ÇEKİRGE

1915 lerde Eğirdir bir çekirge afetine uğramıştır. Açlık sebebi olmuştur. Kadınların yazmalarını dahi başları üzerindeyken yediğini söylerler. Yerel yönetimce çekirge yumurtaları halka toplattırılmış, imha edilmiştir. Çekirge türküsü bile yakılmıştır.

ÇELEBİZADE MÜDERRİS MUSTAFA EFENDİ

1877 de Hamam mahallesinde doğdu. Rüştiyeyi bitirdikten sonra Yılanlı-oğlu Şeyh Ali Ağa Medresesine girerek Kuşzade Mustafa Efendi'den ders aldı. 1906 yılında müderris oldu. 1916 yılında vefat etti.

ÇENESİZ DEĞİRMENİ

Sahibi olan kişi Çanakkale savaşında yaralandığı için bu adla anılırdı. Kale'nin poyraz tarafının sonunda yüksek bir duvar olarak sur kalıntısı vardı. 1945 lerde değirmenin üstüne yıkıldı. Sanıyorum sürekli titreşimin sonucu çökme olsa gerek. Ağalar'ın değirmeninde, birde burda buğdayımızı öğütürdük.

ÇENGEL

Bir çember üzerinde sıralı üçlü çengellere daha küçük birer üçlü hareketli çengel takılarak yapılan bir alettir. Eskiden içme, kullanma suların m çoğu Eğirdir'de ve bağlarda kuyulardan çekilerek sağlandığı için sık sık kovalar, bakraçlar kuyulara düşerdi. Çengeli onları çıkarmak için kullanırdık. Çengel ipe kuyuya sarkıtılır, kuyunun tabanı taranır, takılan bakraç, kova kuyudan çıkarılırdı.

ÇERKEN

Uçurtma. Bahar başlarında kalenin üstünden, Yelibelen'den uçurtma uçururduk. Günümüzde görmüyorum. Uçurtmaları da kendimiz yapardık. Altı kenarlı olduğu için bu ad verilmiş olsa gerek. Farsça cihar (altı) demektir.

ÇETALİ

Halep dokuması ipekli kumaş. "Çetari" de derler.

ÇEVİRGEÇ

Börek, yufka, bazlamayı sac üzerinde çevirmek için kullanılan 40 - 50 cm uzunluğunda bir tahta cetveldir.

ÇİÇEK BALIĞI

Bilimsel adı Acanthorutilus handlirschi'dir. Kaynakların bol olduğu Eğirdir gölünün kuzeydoğusundaki Karaot dolaylarında, Hoyran taraflarında bulunurdu. Soğuk suyu sever. Gölün en lezzetli balığıydı. 300 - 500gr ağırlığında alabalığa benzeyen gümüşü bir balıktı. Salamurası çok güzel olduğu için tercih edilirdi. Sudağın atılmasından sonra o da yok oldu.

ÇİÇEKLİ KAYA

Konnebucağı pınarına varmadan Boğazova'ya doğru çıkmış güney tarafta yüksek bir kayalık vardır. O yöreye denilir. Ne hikmetse o kayanın çevresinde her zaman çeşitli çiçekler açar.

ÇIRAK HAKİ

Eskiden mahalle fırınları vardı. O fırınlarda ev ekmeği pişirilirdi. Fırıncı çırakları parçalara bölünmüş ekmek hamurlarının konulduğu göz göz olan "Miniyet"

denilen uzun tahtayı dağıtır, vakti gelince fırına götürürlerdi. Bu ıraklara fırıncı para ödemez, iş gördüğü kişiler bedel olarak miniyete bir parça hamur koyarlardı. Ona ırak Hakkı" denirdi. Çırak da kendi için verilen hamurları ekmek yapar; ya satar, ya da evine götürürdü.

ITILGA

Asmaların budanmış çubuklarına denir. Elma ağaçlarından önce tüm Boğazova bağlarla kaplıydı. Bugün de elma bahçeleriyle kaplı olduğu halde "Bağlar" adıyla anılmaktadır. Nisan başında asmalar budanır, çubukları düzenli olarak toplanır, yakmak için bir yere yığılırdı. Pekmez kaynatırken, bazı geceler keyif için, soğuk günlerde ocakta yakılırdı.

ITLIK YAZLASI

Sonbaharda Yazla'daki itlembik ağaçları altına sahraya gidildiği için bu adla anılırdı.

ITLIK

Çitlembik ağacına denir. Yazla'yı çok seven özel bir ağaçtır. Sonbaharda salkım halinde nişastalı, tatlımsı, nohut iriliğinde meyvası vardır. Bağ göçünden sonra meyvalar olgunlaşınca bu ağaçların altına mesireye giderlerdi. Ağaçlar daha çok Şeyhülislam Berdai zaviyesinin batısında idi. Yılın bu son mesiresine "ıtlık yazlası" derlerdi.

Avşar Yenice köyde itlembik ağacına "Dahan Ağacı" derler.

OĞULA

Balığı sudan almak için saplı,elips şeklinde bir dala yerleştirilmiş bir ağdır. Divanü-Lügat-it Türk'de "Çovlu" diye bir söz vardır. Çovlu, bir Türk yemeği olan Tutmaç'ın süzgecidir. Taze dallardan kepçe gibi örülerek yapılır. Pişen hamuru sıcak suyun içinden süzerek almaya yarar. "Sirpuş" da derler.

ÇOKAL

Eski ahşap evlerin ara bölmelerine denir. Bu bölmelerin özelliği, destek için ardıç ağaçlar çakıldıktan sonra iki tarafına bağdadi denen ıtalara çakılır, iki yüzü de samanlı çamurla sıvanırdı. Soğuşu engellediği gibi, yalıtımı da sağlamış olurdu. Bazı kişilerde yalıtımı daha iyi sağlamak için bağdadi boşluklarına saman doldururlardı. Bazı evlerde bu boşluklara kalın am kabukları konulduğunu gördüm.

OMUDAN

Kulak kepçesinin toplu halde bağlanmış olmasına denir. Biz çocukken büyüklerimiz kulağımızı toplayıp ipe bağlarlar, "Çomudan yaptım." derlerdi. ona da kesik kulak demektir. En eski samanlıkta koruyucu ruhun koruyuculuğunu kazanmak için çocuğun kulağı kesilirmiş. Sonraları bu adet yerine küpe takmak geçmiştir.

ÇOR

Ağaçlarda külleme hastalığıdır. Bilhassa genç ağaçlarda yeni sürgünlerde olur.

ÇÖKELEK TOPAĞI

Yazın çökelek bol olduğun zaman bolca alınır, tuzlanır, avuç içinde topaklar yapılır, bez bir kesenin içine konularak güneşte kurutulur, havadar bir yerde kışa saklanırdı. Kışın bu topağın biri hafifçe ıslatılınca yumuşar, içine bir küçük baş soğan çentilir, biraz da zeytinyağı konularak karıştırılır, ekmeğe katık olurdu.

ÇÖMÇE

Kaşığa benzer,tahtadan iri ucu toplu bir kepçedir. Pestil çömleği içine konur, arada bir karıştırılırdı.

ÇÖRTÜK OTU

Genellikle buğday, arpa ekilen tarlalarda olan bir çeşit kokulu ottur. Turşuların üzerine konulur, nefasetini artırır. Eski Türk dilinde "Çörte" turşu demektir. Halen Bitlis-Ahlat yöresinde turşu yerine çörte sözcüğü kullanılmaktadır.

ÇÖZETİ

Kesilen davarın bağırsakları sağımla alındıktan sonra geride kalan kas grubudur. "Uykuluk" da denilir. Söylenildiğine göre yendiğinde insana uyku vermiş.

D

DADIL

Gelendost yolunun 25. kilometresindeki hanın bulunduğu yöreye denir. Ertokuş hanının vakfiyesinde "Dadıl" mevkiinde sözü geçiyor. 1480 den sonraki kayıtlarda da "Dadıl" adı geçiyor. Bu durumda o yörenin adı olduğu görülüyor. Kabasakaloğlu zaviyesine vakfedilen yerler arasında "Dadıl'da bir değirmen" diye bir kayıt var.

Burada halen gür bir su çıkarak göle karışır.

DALAK

Eğirdirli bilinen anlamı dışında dalağı el kadar olan peynir için de kullanılır. Peynir üreticiden alındıktan sonra dalak kadar parçalara bölünür, tuzlanır, teneke ya da sırcalı küplere konulurdu.

DALAZ

Poyrazın az esintili, gölün küçük dalgalı haline denir. Bazen Iodosun bu haline "Lodos dalazı" denildiği de olur.

DALDANBEKİ

Meke, bahri adı verilen su kuşudur.Çocukken eğlence olsun diye uzaktaki kuşlara:

"Daldanbeki dalıve

Bir kaşık yağ alıve.." diye bağırır, daldıkları zaman da çok sevinirdik.

DAMARDI

Eski Eğirdir Bağlar yolu üzerinde, Demirciler'e varmadan bir alanın adıdır.

DANDİ

Sudak balığından sonra gölde kerevit artınca büyük ölçülerde avlanma da arttı. Kerevit sepetlerinde yem olarak bir çeşit tuzlu bazlama yapıp kibrit kutusu iriliğinde kestiler, sepete koydular. Onların her bir parçasına da "Dandi" adını koydular.

Dandi zamanın satılan bir sakız adıydı.

DARI

1890 larda kalede bir kuyuda darı bulunmuş, kale mahallesi sakinlerine dağıtılmıştır. Kaynaklarda da kalenin bir çeşit depo olarak kullanıldığı yazılıdır. Ayrıca kale mahallesinin bazı yerlerinde taşla doldurulmuş olarak kuru kuyulara rastlanmıştır. İhtimal depo olarak düşünülüp kazılmış olsa gerek. Kıtık zamanlarında, zor zamanlarda darıdan ekme yapılarak yenir. Darı Moğolca "Tariğ" yani "Tarım" dan gelir. Tariğ sonra bizim dilimizde 'darı' olmuştur.

DASTAR

Sarıkların üzerine sarılan ince sir tülbenttir. Kolalanıp cam yerine pencerelerde de kullanılırdı. Bu dokumada Eğirdir'de en ileri giden "Mustanlar" soyu olmuş ki: "Mustanların dastarı Mevlam neler gösterir..." diye bir darbimesel hâlâ söylenir.

Bu konuda bir başka hikaye de vardır;

Gelinin biri hiç çalışmak istemez, çocuğunu kucağında akşama kadar gezdirir durmuş. "Niçin çalışmıyorsun ? Akşam kocana ne diyeceksin ?" diye soranlara çocuğunu göstererek:

"Ak dastarım dastarım

Hani yaptığın iş diye sorarsa

Ben de bunu gösterim..." demiş.

DAVA VEKİLİ MUSTAFA EFENDİ

Eğirdir'in cami mahallesinde 1887 de doğdu. Şeyh Ali Ağa medresesinden mezun oldu. Uzun zaman dava vekilliği yaptı. 1929 yılında Eğirdir'de öldü.

DEBEN

Kale'ye "Beden" de denir ama, Kale mahallesi "Deben" der. Hatta kalenin kuzey tarafında evi olan aileye de "Debenciler" derlerdi. Bu ev şimdi "Eğirdir evi" olarak düzenlenmiştir.

DELİLER

Eğirdir'de delilere bir çeşit ermiş gibi bakarlar. Sözlerinden, davranışlarından keramet umarlar. Sanırım bunlar şaman inancının bir uzantısıdır. Radlof Sibiry'a'dan adlı eserinde şamanlığı anlatırken; "Şamanlık hastalık gibi birdenbire gelir. Kişi göğsünde bir ağırlık, basınç hisseder. Birdenbire doğal olmayan seslerle bağırarak ihtiyacı duyar. Sıtmalı gibi titrer, gözleri şiddetle döner. Birdenbire yerinden sıçrayarak etrafta dönmeye başlar. Nihayet ter içinde yere yuvarlanır, saralı çırpınmalarla kramp içerisinde kıvrılır. Ayinine, ruh çağırmaya, gelecekte haber vermeye böyle başlar." der. Bizim zamanımızda Vassak, Bacanak, Mesci Mehmet, oğlu Mesci Kemal, Ağaş, Süleyman gibi kişiler halk tarafından severek korunmuştur. Bu sosyal ilgiden yararlanmak isteyen bilinçli delilerimiz de olmuştur.

DEMİRCİ MEHMET EFE

Böcüzade Süleyman Sami, Demirci Mehmet Efe'nin Eğirdir'e gelip gidişini Isparta Tarihi adlı eserinde şöyle anlatır;

"Demirci Mehmet Efe 12 Ekim Salı 1920 de Isparta'dan Meclisi Umumi azası Hacı Eşref Ağa'yı yanına alarak Eğirdir'e gitti. Daha önce de Delibaş'ın telgraf hatlarını kesip Karaağaç'ı işgal ederek adamlarının Karabağlar'a kadar geldiği öğrenilmişti. Eğirdir'de Hacı Eşref Ağa'nın küçük kardeşi Hacı İsmail Ağa karşılayıp misafir etti. Demirci yetkililere kendine katılacak Eğirdirli erlerin nerede olduğunu sormuş. Onlarda babadan kalma düşmanlık etkisiyle Hacı İsmail Ağa, Müderris Kuş Hoca, Seriyeye Başkatibi Hafız Sabri, tüccardan Heyeti Temsiliye'ye karşı olan Hacı Abdullah'ın engel olduklarını söylemişler. Demirci bunların hepsini Hükümet önündeki Çınar ağacına asar... Beraber geldiği Hacı Eşref Ağa ile Eniştelinin oğlu Rifat, Hacı Memiş Ağaların Şevket adındaki iki genci asılmak üzere Isparta'ya gönderir. (Bu kişiler asılmamıştır.) Hacı Eşref Ağanın konağı ve asılanların evleri aranarak yağmalanır. Demirci Şarkikaraağaç'a geçer."

DEMİRCİLER

Eski bağlar çıkış sonunda demircilerin işyerleri vardı. O nedenle o yöre bu adla anılır. Çıkışta da Gülbaba türbesi vardı.

DEMİRKAPI HAMAMI

Çoğu Kartallar ailesinin mülkiyeti içindedir. Halamın beyi Emekli Öğretmen Etem Kartal'ın anlattığına göre dedesi Emekli Paşa Mustafa Bey, İstanbul Kartal'dan gelip buraya yerleştiğinde bu hamamın olduğu yer harap halde olduğu için ev yeri olarak verilmiş. Bu hamamın bir bölümü üzerine 1940 larda Etem Kartal ev yaptırmıştır. Yapılırken hamamın mermerlerine, kurnalarına rastlanmıştır.

Kartal evleri arasındaki Demirkapı hamamının kalıntısı

Bu hamamın bir bölümü Gölsesi Gazatesi sahibi Abdullah Kartal'ın evinin içindedir. Bir bölümü de açıkta İsbâ'ların evinin önünde Kesiktaş'a çıkarken yol kenarındadır. Hayli geniş bir alanı kaplar. Bir tonoz kubbe de iki Kartal evinin arasındadır.

DEMİRTAŞ

İlhanlıların Anadolu askeri valisidir. Babası vezir ve başkomutan Emir Çoban'dır. Eşrefoğlu, Hamitoğlu Beyliklerini yıkmıştır. Hamitoğlu Dündar Beyi öldürmüştür. Babasını İlhanlı hükümdarı öldürünce zor durumda kalmış, Mısır Sultanı Melik Nasır'a sığınmıştır. Bundan hoşnut olmayan Karamanoğlu ve İlhanlıların baskısıyla Mısır Sultanı Melik Nasır 1327 tarihinde Demirtaş'ı öldürmüştür. Tarihin cilvesine bakın ki, öldürdüğü Dündar Beyin oğlu İshak'la Sultan önünde karşılaşmışlar, ağır bir tartışmaları olmuştur.

DEMİRYOLU

Demiryolu 1893 yılında Dinar'a geldi. 1910 yılında İngilizler Osmanlı Meclisinden bir kanun çıkartarak Eğirdir'e kadar uzatılması imtiyazını aldılar. Amaç Konya üzerinden Almanların Bağdat yolunu kesmek görünüyorsa da asıl amaçları Anamaslardaki orman zenginliği idi. Çünkü buralardaki karaçam, sedir kerestesi çok değerli bir ticari maldı. Eğirdir'e tren 1912 de gelmiştir.

DENİZANASI

Çocukluğumuzda göle girmek istediğimiz zaman büyüklerimiz suya girmemizi istemezlerse "Deniz anası sizi derinlere çeker, boğulursunuz." sözleriyle engeller idi. Gölün dalgalanmasından sonra kıyılarda çamaşır köpüğü gibi köpükler olduğunda, "Bak Deniz Anası yıkanmış." derlerdi.

Deniz Anası sözü şamanlık inancından gelir. İnanca göre güçlü varlıklar kişileştirilirdi. Ortaasya destanlarında bu kişileştirmeler Deniz Atası, Kır Anası, Orman Anası, Su Atası şeklinde geçer. Sanırım Eğirdir'de söylenen bu söz o kültürün bir uzantısı olmalıdır.

DEPREM

Şimdiye kadar yazılı kaynaklarda Eğirdir'in geçmişinde büyük bir deprem kaydına rastlanmamıştır. Yalnız canlı şahit olarak babamdan duyduğum Isparta depreminin uzantısı olarak 1914 yılında Eğirdir bir depremi yaşamıştır. Babamın anlattığına göre herkes bağlardayken olmuş, minarenin mihreri yere düşmüştür.

Kaynaklara göre Isparta depremi 20 Eylül 1914 günü saat 18:30 sıralarında olmuştur. Bu depremde Burdur'da bin, Isparta'da beş yüz kişi ölmüştür. Bina zayıtı da çok olmuştur. Isparta evlerinin çoğu bu depremden sonra yapılmıştır.

Yalnız bir şey dikkatimi çekti. Eğirdirliiler, "Eğirdir'de şiddetli deprem olmaz, göl çeker." derler. Ben bu sözü en az elli yıl önce duydum. 17 Ağustos 1999 Marmara Bölgesi depreminden sonra bizden ve dışarıdan gelen pek çok bilim adamları bu depremi incelediler. İstanbullular bu depremin tekrarlanmasından çok kaygı duydukları için Fransız bilim adamlarından biri şöyle bir açıklama yaptı:

"Marmara denizi içinde şiddetli bir deprem olsa bile deniz İstanbul'da depremin etkisini azaltır." dedi. Deprem ilminin daha gelişmediği bir zamanda Eğirdir'de söylenen bu söz dikkate değer.

DEVE

Kendi yaptığımız bir oyuncaktı. Kalın, çatal bir karaağaç dalı ucundan bağlanır. Altına karaağaçtan yarım daire şeklinde iki çubuk belirli bir açıklıkta yerleştirilir. Bağlanan çatalın oval yeri basit çubuklarla örülür, oturma yeri tapılır. Çatalın ön ucundan çekerek götürülür. Biz çocuklar bununla hem eğlenir, hem biner, hem çay boyundan çalı çırpı taşırdık.

DEVİRAN DEDE

Türbesi kale kapısının iç tarafında, güneyindedir. Önceden ahşap birtürbesi vardı. 1970 lerde mahallenin ve saygı duyanların desteğiyle bugünkü türbe yapılmıştır. Herhangi bir tarihi kayıta rastlanmamıştır. Karçınzade Süleyman Şükrü ondan "Arap Dede" diye söz eder. Hatta Dünder'in Devran'a dönüşebileceğinden hareketle Dünder Bey'in türbesi de olabileceği düşünülmüştür. "Dede" lakabını daha çok Mevleviler kullandığına göre, acaba Mevlevi ile ilgisi olabilir mi sorusu akla geliyor. Kale mahallesinde oturanların inancı ise o kişinin kalenin güney duvarını delerek "Çarna" denilen yerden girip kalenin fethedilmesini sağlayan kişi olduğudur.

DEYİMLER

A benim armudum, önceden var mıydın?: Dostluk, arkadaşlık ilişkisini kesmek için kullanılır.
Abdestsiz Hacı Emmi'ne namaz mı dayanır?
Acı soğan kuru yavan: Ne olursa yemek.
Acıyan yer ayrı, acıkan yer ayrı : Bir ölümden sonra yakınlarına hayat devam ediyor anlamında söylenir.
Açık mezar bulsa girmek: Bedavacı kişi.
Adam bildim eşeği, alnıma vurdu çiftiyi.
Adam ol da ciğerimi ye.
Adam soyacaksın Miskinler'e git.
Adı batasica.
Adı büyük kıcı kovuk.
Adı kara yere geçsin: Öl.
Adın erik tadın erik. Ağrı mıydın be mübarek?
Aferin delisi: Övgüden çok hoşlanan kişi.
Ağzı açık ayran delisi.
Ağzı süt kokmak.
Ağzı tuzsuz: Çok küfür eden kişi.
Ağzı var, dili yok.
Ağzına ballar yağlar.
Ağzını açıp gözünü yummak: Aklına geleni söylemek.
Ağzını poyraza açmak: Aç kalmak.

Ak ak yuyup, mor mor semek.
Ak bacak kara bacak, hepsi bir bacak.
Akli bokuna karışmak: Çok korkmak.
Aklında duracağına karnında dursun.
Al hakkını ye bokunu.
Al sana bir kaya, nerene dayarsan daya.
Aldı ele, girdi yola: Kavgada düşünmeden konuşana denir.
Aldım kızını, görmeyeyim yüzünü.
Allah'a yan bakan : İnatçı şaşkı kişi.
Alma ağacında mı büyüdün? : Hiç vermeden hep alan kişilere denir.
Altı sakal üstü bıyık.
Anadan sıksa ne yapsın muska.
Anam beni bir daha mı doğuracak : Bu dünyada gönlümce yaşarım.
Anamın öleceğini bilsem acı soğana değişirdim.
Anan soğan baban sarımsak.
Ananın kardeşi değil, babanın oynaşı değil.
Angit bengt olmak : Çok heyecanlanmak çok şaşkırmak.
Apsarı tosunu : Gürbüz boysuz delikanlı.
Ar damarı yok : Utanmaz kişi.
Arka ayağıyla kulağını kaşımak : Hayvan yerine koymak.
Arkalı olmak : Koruyanı olmak.
Arkamda semerim, önümde emerim yok: Beni bağlayan birşey yok.
Artık eksik helal et.
Aslan bok sıçmaz mı ? : Herkes hata yapar.
Aşağıdan almak.
Atımın alını sakar, kendi adını bana takar.
Atlıyı atından indirmek: İyi konuşup ikna etmek
Avrat ağızlı : Duyduğunu söylemeden duramayan erkek.
Avrat tuz der, yüreği cız der.
Ayağı dolaşmak.
Ayağına demir çarık giymek : bir iş için çok gezip yorulmak.
Ayağına kara sular inmek : Çok gezip yorulmak.
Ayağını denk atmak.
Ayağını sürüyüp gelmek : Gittiğin yere beklenmeyenler de geldiğinde denir.
Ayıbını toprak örtün.
Ayran ağızlı : Sır tutmaz kişi.
Ayran geven : Salak
Ayran içtik ayrı düştük.
Ayrı baş çekmek
Azat buzat, beni cennet kapısında gözet : Kafesteki kuş salınırken söylenir.
Bahtı bağlanmak.
Bana bir koca lazım, o da bu gece lazım.
Bangır bangır bağkırmak.
Basti bacak yan gider.
Başı bacadan çıkmadı ya : Evlenme vakti geçmedi.
Başı bağılı : evli kişi.
Başı göğe değmek.
Başında ottan gayrisi bitmek.

Başını kel etmek.
Başkasının bokunu yemek : Başkasına benzemeye çalışmak.
Başşaktan gelmiş eşşek gibi yatmak : Görgüsüz.
Benden irak ol, cehenneme direk ol.
Beş okka pekmez, yerinden kalkmaz : Davranışlarında ağır olan
Bıldır bıldır bakmak.
Bilirsin kıçın huyunu, ne içersin yahninin suyunu.
Binbir ayak birayak üstünde: Çok kalabalık
Bir davuluna bir kasnağına vurmak : Eleştirirken kötude söylemek.
Bir dönüm bostan, yan gel Osman: Keyfi yerinde olan kişi.
Bir yüzü insan, biryüzü köpek.
Bite tırnak pireye burmak.
Boğazdan düşmek : İştahsız kalmak.
Boğazı büyük :Obur
Boğazına durmak.
Boğazını saban oku ile mi deldiler ? : Kalın yüksek sesliye denir.
Boş cep aç karın, salın taşaklarım salın.
Boynu altında kalsın: Ölsün.
Boynu buruk : Öksüz, yetim. Çaresiz kalmış.
Boynuzu kurtlu : Hileli düzenbaz kişi.
Boyun kösmek.
Bulup buşumak
Bulup da bunamak
Burçak burçak terlemek : Sıkıntıdan iri iri terlemek
Bumun altında ağzın var mı yok mu : Gerçek değişmez.
Bumundan kıl aldirmamak
Canevi çıkmak .Yüreği kalkmak
Canına çakmak kanına ekmek : Düşmanlık sözü. Kırgızların Manas destanında kanını içmekten söz edilir. Bu gelenek Ortaasya 19. yüzyıla kadar devam etmiştir.
Canına tükürmek : Zor kullanmak, öldürmek.
Canını, bağırını yakmak : Birisine acıtacak bir iş yapmak.
Çiğeri asılı kalmak : Kaygılı, üzüntülü bekleyiş.
Cillik cillik bağırarak.
Çalıyı tepeden sürümek : Anlamaza gelmek, baştan savma iş yapmak.
Çan çan etmek : Çok boş konuşmak.
Çaycak gidip boycak gelmek : Hiçbir iş yapmamak.
Çayı görmeden paçayı sıvamak.
Çenen çekilsin : Öl.
Çenene çay taşı düşsün: Konuşamaz duruma gel.
Çocuklar başı Deli Ömer: Çocuklarla oyun oynayan büyük kişiye denir. Bu deyim aynı isimle Gaziantep ağzında olması dikkate değer.
Çul tutmaz tazı : Çok gezen yoksul kişi.
Debben dübben yürümek : Yaşlı yürüyüşü.
Deli debbek konuşmak : Düşüncesiz konuşmak.
Dili boğazına gitmek : Hayretten donakalmak.
Dilini enseden çekmek : Çocukları korkutmak için söylenir.
Dini donu yok : İnsafsız, önü ardı belirsiz.

Dipli bucaklı : Köklü, zengin aile.
Dipsiz kuyu : Eline geçeni israf eden.
Dirseğinde ak kıllar bitsin : Yüzyıldan fazla yaşa. Yüz yaşından sonra insanın dirseğinde ak kıllar bitmiştir.
Dışinin etini sormak : Çok aç, yoksul kalmak
Dizine oturup sakalını yolmak.
Dokuz dağın domuzu : İri yapılı şişman tembel kişi.
Domuşup durmak : Toplum içinde surati asık oturmak.
Döşeği kaba sermek : Misafirlikte uzun kalana denir.
Dükkanı açık olmak : Pantolonunun önü açık olmak.
Dünyasını bitirmek : Ölmek.
Eciği cücüğü : Yararı yaramazı, çöl çocuğu.
Eğere de gelmek, semere de gelmek : Her işe yakışan kişi.
Eğirdiğini ayrı koymak : Benimle ilişkini kes.
Ekmeğ haydan su çaydan.
El deliye biz akıllıya hasretiz.
El tutmak.
El yordamı.
Ele ele kepeği içinde : Ne yaparsan yap, değişen bir şey yok.
Ele verir öğüdü, kendi kırar söğüdü.
Elekçi karısı : Çingene karısı.
Eli ağır olmak : Borcunu geç ödemek
Eli ayağı kısa : Kadın,kız için söylenir.
Eli beratlı : Hırsız.
Eli götünde gezmek : İşsiz, boş gezmek
Eli uzun : Hırsız.
Eli yüzü belirsiz : Ne yapacağı belli olmayan.
Elini eteğini çekmek.
Eme seme yaramaz : Hiçbir işe yaramaz. Divanü-Lugat-it-Türk de "em" ilaç demektir.
Emen eşken : Özel olarak, iş edinerek
En akıllısı Deli Bekir, o da köstekle yatır.
Esen yelden nem kapmak.
Eşeği sattık, belaya çattık.
Eşeğin büyüğünü ahırda unutmak : Önemli işin en sonra hatırlanması.
Eşek kazığı : Büyüğüne saygısız kişi.
Et kafa : Düşüncesiz.
Eteğindeki taşları dök : Açık konuş.
Ettin bir hayır, tut bacağından ayır.
Evin direği : Koca
Felek eşeğine çüş demiş : İhtiyarlamış, zayıflamış, çökmüş. Eski görkemini yitirmiş, yoksullaşmış.
Gak deyince et, guk deyince su vermek: Birinin ihtiyacını mazeretsiz karşılamak.
Gavaroz atmak : Asılsız konuşmak.
Gecenin günbey vakti : Aydınlık gecenin yarısı.
Gezmeden seyyah, okumadan alim olmak.
Gitti gelmez, yitti bulunmaz.
Gök görmedik : Görgüsüz.

Gölge fesleğeni : Nazik kişi.
Gönlü farımak : İstekleri kalmamak.
Göt ata ata gitmek: Bir sevinçten dolayı hoplayıp sıçrayarak gitmek.
Götün götün gitmek : Geri geri gitmek.
Götüne kına yakmak : Düşmanım sevinmesin.
Gözüne görünecek var : Beklenmedik kötü bir iş olabilir.
Gözünü belirtmek: İhtar amaçlı göz işareti yapmak.
Gözünün çayırını almak : Doğayı seyrederek mutlu olmak.
Gözünün kurdunu kırmak : Karşısındakinin cesaretini kırmak.
Gün battı gavur yattı.
Gün görmemiş söz : Beklenmedik argo söz.
Gündüz diye söylerim : Hayırlı bir yorum olsun diye söylerim (Düş anlatılmadan önce söylenir.)
Hacı gözler gibi gözlemek : Aranan, sevilen birini beklemek.
Hakı bokunu ödememek.
Hakkını avucuna vermek : Dayak atmak
Hasan, kendi kışına kendi kabak asan : Bir olayda kendi kusuruyla kendini zora düşürene denir.
Hasta, çorba komaz tasta : Hastalık hastası.
Hem tefine hem kasnağına vurmak : Hem övmek, hem yemek.
Hergelen anamın hatırını sorar : Herkes benden yararlanmak ister.
Her sakallıyı dedesi sanmak.
Hesap hesap.. Kurban Bayramı ay şavkuna denk gelmek: Soncu değişmeyen olaylar için kullanılır.
Heybe elin torba emanet : Yoksul kişi.
içinden usturalı : Sessiz can yakan.
İçine kan öğünmek.
İğne iplikolmak.
İğne üstünde oturmak.
İnadı inat, kıcı iki kanat : Sözü yanlış da olsa direnir.
İnceldiği yerden kopmak.
İpin ucu puştun elinde.
İt taşlamak : İşsiz gezmek.
İtlerana olmasın.
İtten aç, yılandan çıplak kalmak.
Kafadan gayrı müsellaah : Deli.
Kale'nin kızı, karanlıkta kor bizi.
Kanayaklı : Kadınlar için kullanılır.
Kapıyı kırıp odun etmek : Çare bulmak.
Karabatak gibi batıp çıkmak.
Karadenizde fırtına, al pilini sırtına: Sorununu kendin çöz.
Kardeş değil, kara taş.
Karnı burnunda olmak : Doğumu yakın kadın.
Karnı çekememek: Aşırı kıskanmak.
Karnında erik kurusu olmak : Çok kıskanmak.
Karnının şişi inmek : Kıskançlığı gitsin.
Kemikleri sürme olmak : Ölümünden çok zaman geçmek.

Kendi çalıp kendi oynamak.
Kendi keklik, evi çöplük.
Kendi yok Allahı var.
Kıçı kırık tazı gibi gezmek : Çok gezmek.
Kıçında bülbül kafası olmak : Çok hareketli olup yerinde duramamak.
Kırı gibi yaptırmak : Eşek gibi yaptırmak.
Kırığına inanıp kocasından olmak.
Kimine akıtmak, kimine bakıtmak.
Kimler kazana, kimler yiye?
Kolunda altın bileziğı olmak.
Koyun ömrü kadar ömrü olmak : Yaşlı, ihtiyar.
Kucağında oturup sakalını yolmak.
Kulağı kesik : Her şeyi denemiş uyanık kişi.
Kuyruğunu kıstırıp gitmek.
Kuyruk kaldırıp gitmek : Kızıp işi bırakıp gitmek.
Kürek emzirmek : İşçinin küreğe dayanıp çalışmadan durması.
Lafı götünden anlamak : Sözü iyi anlamamak.
Lafım laf olmazsa da karın ağrısı da mı olmaz?
Nam olsun, kâr olmasın.
Ne arar Hacı Ahmet'te kav çakmak.
Ne ölü görmüş ağlamış, ne düğün görmüş oynamış.
Nefsini köreltmek.
Nesiyle sarımsak ezmek : İş görmeyip boş gezen sağlıklı kişiye denir.
Neyine gerek senin, elin üç oğlaklı beş keçisi : Başkasının işine çok karışma.
Oba köpeğı gibi oturmak.
Ocağın sönsün.
Olursa aşımın suyu, olmazsa başımın suyu : Denemekte yarar var.
Osuruğuyla kavga etmek.
Oyulmadık kabağın içine girmek : çok aranıp bulunamamak.
Ödü bokuna karışmak : Çok korkmak.
Ödü sıdmak : Çok korkmak.
Ölmesin, dokuz yorgan gevsin : Beddua.
Ölüsü özsüz kor, dirisi gözsüz kor: Huysuz, yaramaz evlatlara denir.
Ömrü uzun, düğünü güzün olsun.
Ömrüm kazığa mı bağılı.
Pazarlık bıyıkla sakalın arasında.
Pireyi gözünden, deveyi dizinden vurmak.
Saçımı ak gördün de değirmenci mi sandın?
Sakızı boka düşürmek : Pot kırmak.
Saldım çayıra, Mevlam kayıra.
Semeriyle seksene malolmak.
Sen tilkiysen ben de kuyruğuyum.
Senin de aklın giden kadının aklından : Dikkat et, kovulursun.
Senin eşeğın kancık olsun da erkek eşek anırsın dursun.
Senin hatırın kırılacağına, Şapçioğlunun katırı kırılınsın.
Sevincik delisi : Bir olayda sevincini aşırı dışa vuran
Sevisi akmak.

Sınamayı kurt yememiş.
Sinekten yağ çıkarmak.
Suyu çekilmiş değirmene dönmek.
Sütü kaçmak.
Şapı bilmez, şeker der.
Şeytana gem vurmak.
Şu sıırım nerden? Şu yatan gönden : Görünen gerçeği değiştirme.
Tabanını yarıp içine tuz doldurmak : Ceza vermek.
Tamtakır, kuru bakır : Bomboş ev.
Tavuğum güzel olsun da yumurtlamazsa yumurtlamasın.
Tek durmak : Uslu durmak.
Tekne kazıntısı : Yaşlı kişinin son çocuğu.
Tencerede pişirip, kapağında yemek.
Tesbihli şeytan : Dindar görünüp dolap çeviren kişi.
Tilki o tilki ama boyası beni şaşırttı.
Topuna kıran girsin : Hepsi ölsün.
Tuzsuz helva : Sevimsiz insan.
Ucu dönmez tarla : Büyük tarla.
Udu olmak : Utanılacak bir davranışı olmak.
Ufak uşak bit yavşak : çoluk çocuklu kalabalık.
Üstü cicili altı böcülü : Süslü pis kadın.
Vara vara vardık değirmene : Bunca çalışmaktan bir kâr yok.
Varıver geliver Pazarköy altı saat : Sonuçsuz bir işle uğraşmak.
Ver Omar'a, yaz duvara : Veresiye verme.
Ver yiyeyim, ört yatayım, bekle canım çıkmasın.
Verdik kırkı gitti korku.
Yağlı kurşunlara denk gelesin : Beddua
Yaşın yetti, bıyığın bitti : Evlat kendi işini kendi görsün.
Yaz tahtaya al haftaya.
Yediği boktan başı ağrımak : Kusur işleyip zor durumda kalmak.
Yediği önünde yemediği ardında.
Yediğim soğan olsun, sardığım civan olsun.
Yemem diyenden kork.
Yemesi içmesi iyi, gelene gidene akı ermiyor : Hastalığı bahane edip iş görmeyen.
Yeni giyer bok gibi, eski giyer yok gibi.
Yere çaksan geçer : Sağlıklı gürbüz insan.
Yırtılan Deli Bekir'in yakası.
Yörük sırtından kurban kesmek.
Yükünü tutmak : Zengin olmak.
Yüreği ağzına gelmek : Çok korkmak.
Yüze yüze kuyruğuna gelmek : İşin sonuna gelmek.

DEYİŞLER

Eğirdirliiler duygu ve düşüncelerini anlatmak için atasözü ile deyim arasında sözler söylerler. Bu sözlere de "Deyiş" derler.

Abdalın abdal olduğu belli olmaz
Kasnak başa geçmeyince.

Ateş tava geldi hamur kalmadı
Akıl başa geldi ömür kalmadı.

Attığı zaman
Marmara'da kaptan
Mısır'da sultan.

Bir iştir geldi başa Sürüştür
Mustafa paşa.

Çam çatlar ardıç patlar
Asilzadedir pelit için için
yanar.

Doku doku o bez
Söyle söyle o söz.

Elinde yok bir mangır
Bok yoluna gider tangır tungur.

Elemenden yoğurur Ayda
bir oğlan doğurur.

Et alacaksan buttan Kız
alacaksan soydan.

Evleneceğin kız Uzanıvermeli
dala yapışmalı Oturuvermeli
yere yakışmalı.

Gelin gelin getirin
Geçin geçin oturun
Burası hoca evi Ne
yiyin ne götürün.

Giden Gülsün gelen Gülsün
Azrail ettiğini bulsun.

Gidiyor geliyor işi yok
Ediğinin başı yok.

İki kemik bir nohut Abdi
Paşanın daveti var.

İşini bilmeyen çavuşlar
Döner bokunu avuçlar.

Kalmadı göz
Tükendi söz
Kalkın gidin siz
Yatacağız biz.

Kader olmayınca başta
Ne kuruda biter, ne yaşta

Kızmadı Hasibe Gelen
nasibe bak nasibe

Kullar teftişte Görelim
Mevla ne işte?

Ne yer ne yedirir kokarım avrat Hem
yer hem yedirir şekerim avrat.

Samandan temel olmaz
El oğluna emel olmaz.

Vardım baktım Hacı Ömer
Oturmuş kürkünü yamar Ben
ondan yün umarım O benden
yapağı umar.

Kırağıyı kışsanır
Bulaşığı iş sanır.

DİLFİR

Baklagillerden erpik bir ottur. Koyun, keçi, inekler, eşekler çok severek yerler. Boğazova'da çok olur, bağlara gidip gelmek için ödünç eşek aldığımızda, eşeğin hakkı için bu ottan yoluvermemiz istenirdi.

DİL-İ DANA

Eğirdirli olup İstanbul'da bir tekke şeyhi olan, Olanlar Şeyhi İbrahim Efendinin şiir kitabıdır.

DİPPOYRAZ

Antik adı Diporoz diye geçer. Bu söz Eğirdir'de Dippoyraz şeklinde söylenir. Atlasta "Dedegöl" şeklindedir. Şeyh Mehmet Çelebi Sultan'ın Hızırnamesinde de İpsahoros şeklindedir.

DODDİ

Uygunsuz iş yapanların iş arkadaşlarına, yarıdakçalarına denir.

DOKUZLAR

Eğirdir'in eski soylarındandır. Ama kaynaklarda adı geçen Dokuzoğuzlardan mı, Kıpçak boylarından olan Dokuzboylar'dan mı, Altay Karaorman Tatarları Dokuz soyundan mı incelenmesi gerekir.

DOLMALIBAHÇE

İnekdenizi'nin yüksek batı tarafının Yazla'ya bakan sırtın düzlüklerinin olduğu yerdir. Eskiden bahar gelince "İlabada" dan dolma yaparlar, buraya mesireye giderlermiş. Bu yerin adının bundan dolayı Dolmalibahçe olduğu söylenir. Manzarası, seyri güzel bir yerdir. Buraya mesire olarak gidildiğini yaşlılar hatırlamıyor.

DORAKOTU

Tarhana çorbasının malzemesi içine katılan kokulu bir ottur. Çorbaya özellik katar.

DÖKME İP

Kalın ana bir ipe 30 - 40cm uzunluğunda daha bir ince ip bağlanıp uçlarına olta takılır. Bu sayı üç yüz, beş yüzden fazla ya da az olabilir. Oltalara yem takıldıktan sonra göle bırakılır. Belirli bir süre sonra toplanır. Yemleri yiyip oltaya takılan balıklar böylece yakalanmış olur.

DÜDÜK

Martın on beşinden sonra ağaçlara su yürüyünce Bağlar'a sabah yürüyerek gider ikindin yürüyerek dönerdik. 4-5 yaşlarındaki bir çocuğun bir günde on kilometreden fazla yol yürütmesine bugün bile şaşarım. Ama bize orada söğüt dalından ya da ceviz ağacının dalından düdük yaparlardı. Dalın ucunu çenterek bir ağızlık yaparlar, üstüne de doksan derecelik bir çentik atarlar, dalı döndürerek kabuğunu keserler, sonra bıçağın çelik ucundan tutup sapını kabuğa vurarak ve dalı çevirerek ritimle:

Leblebici lüblebici
Ağalardan tuz getirir
Alallardan kız getirir.

derlerdi. Sonra kabuk çıkarılır, çentik üst taraftan ağızlığa kadar uzatılır, çıkan kabuk yerine takılır, düdük yapılırdı.

DÜNDAR BEY MEDRESESİ

Dünder Bey beyliğini kurunca ilk iş olarak 1301 yılında medreseyi yaptırmıştır. Medrese Kale'nin dış suruna dıştan bitişik olarak yapılmıştır. Kapısı Kervansaray'ın giriş kapısıdır. Selçukluların çökmesinden sonra Anadolu'da ticari faaliyet durunca kervansaraylar işlemez oldu, köhneleşti. Dünder Bey bunu değerlendirmiştir. Kervansarayın giriş kapısı taş taş sökülerek buraya taşınmıştır. Dünder Bey'in kendisiyle ilgili sözleri içerdeki eyvanın alınlığı üzerindedir. Karçınzade Süleyman Şükrü 1875 lerdeki izlenimine göre yazdığı Seyehat-ı Kübra adlı eserinde Kervansaray'ı anlatırken duvarlarını "Diş ile soyulmuş hıyara benzer." der. Bu sözlerden de anlaşılıyor ki Kervansaray bir yönetici emriyle çok önceden o hale getirilmiştir. 1333 de Eğirdir'i ziyaret eden gezgin İbni Batuta'yı bu medresede Müderris Musluhiddin misafir etmiştir.

Çok uzun hizmet vermesine rağmen Yılanlıoğlu Şeyh Ali Ağa Medresesi açıldıktan sonra Dünder Bey Medresesinin önemi azaldığı, tedrisi zayıfladığı, harap kaldığı görülüyor. Sanırım mali kaynaklarının zayıflaması, Şeyh Ali Ağa Medresesinin vakıflarının yüksek gelirli olması böyle bir sonuç doğurmuş olabilir.

1896 yılında F. Sarre'nin yayınladığı kitabında medreseyi iki katlı gösteren bir fotoğraf yer almaktadır. Bu fotoğrafta da medresenin harap hali görülmektedir. Sanat tarihçisi M. Sözen üst katın beşik tonozlu koğuşlar halinde olduğunu belirtir. "Konya Sırçalı Medrese'sine çok benzerlik gösterir." der.

1838 tarihli Eğirdir vakıfları muhasebe defterine göre 1832 yılında büyük bir yangın sonucu medrese tamamen yanmış yeni dersaneler ve odaları yapılmıştır.

Kayıtlarda 30 hücre, bir dersanesi olduğu yazılıdır. 1948 lere kadar yaslanan evlerden güvercin tutmak için medreseye girdiğimizde eski yazılı defterlerin oraya buraya atıldığını, yığınak halinde hücrelere doldurulmuş olduğunu gördüm.

1929-1934 yılları arasında hapisane olarak kullanılmıştır. 1950 lere kadar da kapının sol tarafı 6-7 bölümlü çarşı helası idi. Lağım bir yoruma ile Camiardı'na kadar uzatılarak göle akması sağlanmıştı. Aktığı yerde de çocuklar balık avlardı.

1970 lere kadar onarımdan sonra bir kültür yuvası olması gereken bu yer Vakıflar İdaresi turistik çarşı haline getirmiştir. Şu an altında on bir dükkan vardır... Üstü eski haline getirilip çok amaçlı kullanılabilir. Zaman zaman müze, kütüphane yapılması düşünülmüşse de gerçekleşmemiştir.

Eğirdir'in ilk yazılı kaynak eserleri bu yapıdadır. Giriş kapısı 1236, Dünder Bey'in eyvan üzerindeki kitabesi 1301 tarihini taşır. Giriş kapısındaki yazının türkçesi şöyledir;

"Ümmetlerin ve kulların hakimi maliki hakanlar hakanı Yüce Hakan, Arap ve Arap olmayanların sultanların Sultanı, Zamanın Zülkarneyni ve çağın yoldaş padişahı ikinci İskender, Dünya sultanlarının gökten güçlendirilen Sultanı, düşmanlarına üstün, Allah birliğini tanıyan, askerleri kazanan, Hakkı inkar edenleri ve Allah'ı ortak koşanları yok eden, Allah'a ve ahirete inanmayanları, sapıklıkta direnenleri aşağılatan değersizleştiren, haricileri ve baş kaldıranları söküp atan, halkın güvendiği, Hak sayar, Allah halifesinin yardımcısı, Allah yaratıklarının koruyucusu, Rum Ermeni Şam Diyarbakır Frenk ülkelerinin Sultanı, Selçukoğullarının tacı, müminler emirinin ortağı, Fetihler babası Kılıçaslan oğlu Mesut ve oğlu Sultan Said Kılıçaslan oğlu Keykubad'ın oğlu Keyhüsrev 635 Hicri senesinde bu mübarek hanın onarılmasını emretti. Dünyanın doğularında ve batılarında Allah mülkünü daim eylesin."

İçteki eyvan kemerindeki yazının da türkçesi şöyledir.

"İslamın ve müslümanların şan ve şerefi, din ve devletin talihi, ülke ulularını, askeri komutanları ve çevresini kazanmış olan soylu, güçlü, değerli, üstün, eşsiz, başkomutan büyük emir Hamidoğlu İlyas oğlu Dündar 701 Hicri senesinde bu mübarek medresenin onarımı ve kullanılmasını emir ve işaret buyurdu. Duyunuz. Allah yardımlarını kutlu, iktidarını kat kat eylesin. Mülkünü de daima mamur, baki kılsın." Tarihçi, arkeolog Kemal Turfan'ın bildirdiğine göre Dündar Bey, Yalvaç'ta bir han yaptırmışsa da bugün tamamen yıkılıp kaybolmuştur. Kitabesi Yalvaç müzesindedir.

DÜNDAR BEY

Takma adı Felükiddin'dir. Buna dayalı olarak Eğirdir'e Felekabat denilmiştir. Hamidoğullarını tarih sahnesine çıkaran beydir. İlk çırpıda beyliğin sınırlarını genişletmiş, Antalya'ya kadar inmiş, buranın beyliğini de kardeşi Yunus'a vermiştir. Devlet olmanın bir kurumsallaşma olduğunu anlamış, önce ordusunu geliştirmiştir. On beş bin yaya, on beş bin atlıdan oluşan bir ordu kurmuştur. Beyliğini ilan eder etmez Eğirdir'e Uluborlu'dan taşınmıştır. İlk iş olarak da 1301 yılında Dündar Bey Medresesini yaptırmıştır. Aydın, Menteşe Beyliklerini himayesi altına almış, kendini Sultan ilan etmiştir. Bu durum Anadoluyu kontrol altında tutan İlhanlıların hoşuna gitmemiş, Başkomutan ve Vezir Emir Çoban oğlu Demirtaş'ı Hamidoğlu Beyliğini kaldırmak için Dündar Beyin üzerine göndermiştir. Gücünün yetmeyeceğini anlayan Dündar Bey Antalya'daki kardeşi Yunus'un oğlu Mahmut Beye sığınmıştır. Demirtaş'tan korkan Mahmut Bey, amcası Dündar Beyi Demirtaş'a teslim etmiştir. Demirtaş da 1324 te Dündar Beyi öldürmüştür. Dündar Beyin mezarının nerde olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Oğulları Hızır, İshak, Mehmet bu olaylardan canlarını kurtarmışlardır. İshak Bey yardım için Mısır Sultanı Melik Nasır'a sığınmıştır. Bu arada babası öldürülen Demirtaş da Mısır'a sığınmış, 1327 de öldürüldükten sonra İshak Bey Mısır'dan dönerek beyliğin başına geçmiştir.

Eğirim Beli Eski kervan yolu sol tarafta görülmektedir.

E

ECE MEHMET

1915 lerde ölmüş bir divanedir. Ece kelimesi çok güzel anlamında kullanılır. Ece Mehmet hakkında şöyle bir hikâye vardır.

"Zamanın zengini Ağalar'a varır. Ağalar'ın binmeye kıyamadıkları bir atı vardır, onu ister. "Dur bakalım, ne yapacak ? " diye atı Ece Mehmet'e verirler. Ece Mehmet ata biner, eline bir değnek alır, kale kapısı minare arasında at ağzından köpükler saçana kadar dört nala gider gelir. Sonra atı Ağalar'a "Al ağam atını. Gavuru kırdım geldim." der, verir. Ağa da atı alır, ahırına bağlatır. Savaş sonrası Ağalar'a bir misafir gelir. Sulamak için dışarı çıkarılan atı görür, tanır. "Biz savaşırken zor duruma düştük. Bu at üstünde eli kılıçlı bir adam çıkageldi, her yere yetişerek bizi bozgundan kurtardı." der. Ağa da: "O adamı görsen tanır mısın?" diye sorar. Adam da "Tanırım." der. Beş altı uşağın arasına Ece Mehmet'i de koyup gösterirler. Adam "İşte bu idi." diye Ece Mehmet'i gösterir.

Bazı söylencelere göre mezarı Kemik Hastanesinin Kapılar yönündeki kapısının girişi solundadır. 1940 larda orada ağaçlar vardı. "Kesenin tahrası kırılır, eli bacağı kesilir." Derlerdi.

EDEBİYATTA EĞİRDİR

Gazete ve dergilerde Eğirdir ile ilgili pek çok yazı yazılmıştır. Ben burada yalnız önemli edebiyat kişilerinin yazılarından birkaç örnek vereceğim.

Bizim Akdeniz adlı kitabında Falih Rıfkı Atay Eğirdir'i şöyle anlatır; "Davraz dağının eteklerinden Eğirdir bir yarı hayal gibi görünür. Göl bir boğazla ikiye ayrılmıştır. Kasabanın ucundaki biri büyük, biri ufak iki ada Eğirdir gölüne güzel Türkiye koleksiyonundan eksilmeyecek olan müstesna bir manzara değer vermektedir.

Eğirdir kasabası bunun ucuna yapılmış olan eski kalenin içinde ve kenarındadır. Evler sanki bir sürgün avından kaçışıyor gibi üstüste, boğazlaşarak gölün burun noktasına yapışmışlardır. Su görmek için kasabadan çıkmak lazım geliyor.

Halbuki Eğirdir'in bağları, gölün bittiği yerlerden dağlar arasına doğru sokulan sahildedir. Eğirdir bu sahilden göl ve nehrin birleştiği noktayı kasabaya doğru dolaşan ferah ve boş kıyılarda büyüyecektir. Yeni hükümet konağının burada seçilecek bir yere yapılması doğru olur. Su geniş bir yol ile mahallelerden ayrılıp serbest bırakılmalıdır. Eğirdir'in Antalya ve hinterlandı mıntikasının her zaman için en iyi gezinti yerlerinden biri olacağına şüphe yoktur.

Nehir başına kurulan ağ sepetlerinin içinde balık avlandığını seyretmek bir İstanbulluya ne kadar garip geliyor. Burada balık, bir kara mahsulünü hatırlatıyor.

Dağlarla çevrilen göllerden pek azı, Eğirdir suyu kadar güzel olabilir. Kalesinin havasında, hâlâ derebeyi masalları ürperiyor.

Buralar saadetin kolay olduğu yerlerdir. Karlı dağların arkasındaki tuzlu istepi düşününüz. Orada halk ekmeğini topraktan tırnakla söküyor."

Yazar ismail Habip Sevük de Eğirdir Gölünü şöyle anlatır;

"Isparta'dan kalkan otomobilimiz on beş, yirmi dakika geçince Eğirdir'e ayrı bir kol halinde uzatılmış tren yolunu aşarak, rayların bazan sağına, bazan soluna atlayıp nihayet bir saat sonra Miskinler Yokuşu'nu tırmanmaya başladı. Göl ilkönce o yokuşun üst noktasından görülürmüş. Tam tepeye varınca şoför arabayı durdurdu. İndik. Gölü birdenbire göreyim diye birkaç saniyedir gözlerimi kapamıştım. Apansız açılan gözlerim apansız görülen manzaradan kamaşır gibi oldu. Görülen şey gözün adesesine sığmayacak kadar coşkundu. Burada gerçek hayalden çok geniş ve umulandan çok yüksek.

Altımızda gömgök bir deniz parçası arzın böğrüne oyulmuş gibi duruyor. Bir kuyu gibi derin bir havuz gibi aydınlık. Bu kadar koyu gök rengini bütün ömrümde görmedim. Yüksek, beyaz tepeli, yeşil gövdeli dağlar bu gölü haşmetli bir kuyu çemberi gibi kucaklamışlar. Maviyle yeşilin kaynaşmasından doğan kamaştırıcı acayip bir renk, büyüdü bir hazine gibi gözlerinizin önüne seriliyor.

Gölün sağında iki ada. Biri büyük, Nis adası. Diğeri küçük, Canada. Biri ana gibi, diğeri yavru gibi. İkisi de gömgök bir zemin üstüne bırakılmış. Düzgün biçimli yemyeşil birer çini levhası. Sanki tabiatın bir manzarası değil, çini renklerinin harikulade kaynaşmasını yaratan eski Türk sanatkarının eşsiz bir eserine bakıyorum. Ne diyeyim... Ne diyeyim... İkisi de dengi olmayan birer hülya mesiresi."

"Maviyle yeşilin kaynaşmasından doğan acayip bir renk büyüdü bir hazine gibi gözlerinizin önüne seriliyor."

EDİK

Evde giyilen önü kapalı ve ponponu olan, deriden yapılan, altı kösele bir çeşit terlikdir. Eğirdir'de en çok Manaklar yapar ve satardı.

EFLATUN DEDE

Yeşilada'da Musluhiddin Dedenin batısında olup, tarihi kaynaklarda hiç kaydına rastlanmamıştır. 1980 lerden sonra oraya bir küçük türbe yapılmıştır. Hakkında da herhangi bir rivayete rastlanmadı.

EĞERİM BELİ

Eğirim yolu eskiden Mahmatlar üst düzlüğünden gider, Eğirim üzerinden iner, Gelendost'a ulaşırdı. Bugün bile Eğirim üstünden göl kıyısına inen yol kalıntıları bellidir. Eğirim bu yolun göle en dik inen yeridir. Geçmişte eşkiyalardan altınını saklamak için eğirinin içine koyan zengin bir kişinin atı ürküp buradan göle düşmüş. Atı ölmüş, derin sularda da eğeri bulunamamış. Adam: "Atıma acımam amma, eğirim de eğirim.." demiş. Buranın adı ondan öyle kalmış derler. "Eğrim" den böyle bir kelime üretilse gerek. Yerin coğrafi özelliği de durumu gösteriyor.

Halk gölün en derin yerinin bu civarda olduğunu söyler.

EĞİRDİR ALACASI

Eğirdir'deki dokuma tezgâhlarında dokunan bir bez olup zamanında Isparta'dan Konya'ya, İstanbul'a kadar aranan bir tür bezdi. Daha çok Nis'te dokunurdu.

EĞİRDİR BOĞASSI VE BOYAHANE

Eğirdir dokumada gelişme gösterdiği için boyahaneler de vardı. 1568de 1600 akçelik vergi vermiş. Eğirdir ince pamuklu dokumada ileri gitmişti. Bu dokumalara "Eğirdir boğassı" denirdi. İstanbul başta olmak üzere Tuna iskelelerine, Karadenizden Lehistan, Erdel, Macaristan'a kadar satılırdı. Boğassı ve bürüncekleler dışa satıldığı için Bursa'da boyanırdı. Nitelikli, özellikli, damgalıydı. Tüccar damgasını vurur, vergisini öderdi.

EĞİRDİR DEFİNESİ

Şu anda Isparta müzesindedir. 1970 lerde Kanlı Çınar'ın karşısındaki otel yıkılıp bugünkü Belediye işhanını yapmak için hafriyat yapılırken ortaya çıktı. Hafriyat Tersikbaşı göl kıyısına döküldü. Yorgancıoğullarından bir kişi göle abdest almaya giderken ayağına bir ibriğin ülüğü takılır. Bakır olduğunu anlayınca çıkarır. Ağır olduğu için içini merak eder. Biraz uğraşınca altın paralar dökülür. Savcılık durumu öğrenir, en yakın Burdur müzesine verir. Isparta müzesi yapıldıktan sonra şimdiki yerine konur. Şimdi orada "Eğirdir definesi" adıyla sergilenmektedir.

Definenin bulunduğu yerin Kargir bedesten olduğu, 1925 lerden sonra otel ve mağazalar yapıldığı, 1932 de basılan Isparta Vilayeti İdare Coğrafyası kitabında yazar. Geçmişte buraya Pamukhanı da denirdi.

Definenin özelliklerini açıklayan tam bir bilgiye erişemediğim için burada açıklayıcı bir bilgi sunamadım.

EĞİRDİR GÖLÜ MERAKİBİ BAHİRİYESİ

Kurtuluş savaşı başlangıcında Eğirdir istasyon ile Avşar Hüyük arasında ulaşım yapmak için motor ve mavnalar getirildi. Bu işler bir Binbaşının kumandasında yürütüldü. Bu taşıt araçları bilhassa Büyük Taarruz'dan önce cephe gerisinde asker ve araç taşıdılar. İstasyon altından Hüyük'e, oradan da Akşehir'e ulaşıyordu. Bu askeri taşımanın Eğirdir gölündeki ulaşım bölümüne "Eğirdir Gölü Merakibi Bahriyesi" denildi. Sözler "Eğirdir Gölünde yapılan tekne taşımacılığı" anlamı taşıyor. O günleri yaşayan Öğretmen Etem Kartal bu olayı ve sonunu şöyle anlatıyor:

"Savaştan sonra bu motor ve mavnalar Eğirdir Maliyesine devredildi. Binbaşı ile askerleri İzmir Bahriyesi Kumandanlığı emrine verildi. O zamanlar daha İzmir-Eğirdir demiryolu bir İngiliz şirketinin elindeydi. Şirket Merakibi Bahriye'yi almak istedi. Hükümet doğru bulmadığından Kaymakamlık Eğirdir Belediyesinin almasını istedi. Nedense Belediye almadı. Kaymakam Orhan Sami Bey "Eğirdir İhtiyat Zabitan Yardımlaşma Cemiyeti"ne verdi. Cemiyet Merakibi Bahriye'yi aldıktan sonra başına iki bekçi koydu, istasyon altındaki körfeze demirledi. Göl kenarında bir fener vardı. Demiryolu oraya kadar uzardı.

İstasyon memuru Sabri bey, nasılsa Cemiyet idare heyetinden Hatipoğlu Rifat Efendi ile fenerin kendilerine ait olduğu konusunda tartışıyor. Hatipoğlu Rifat Efendi istasyon memuruna: "Sen İngilizlere satılmışsın." diyor. İstasyon memuru Sabri Bey de "Sen yarın görürsün, motorun yerinde yeller eser." diyor. O sırada bekçiler Kayyumoğlu İrfan (Kaynak), Yaşaroğlu Süleyman (Dayım) idi. Yaşaroğlu Süleyman Eğirdir'e gelince Kayyumoğlu İrfan da istasyondaki memurların davetine icabet ediyor ve gece motorun ahşap kısmı delinerek batırılıyor. Sabahleyin istasyonda kavas olan Veziroğlu Tevfik, Cemiyet azasından Müftüoğlu Tahsin Efendiye motorun battığını söylüyor. Tahsin Efendi Cemiyet azalarına haber veriyor... Motorun yanına geliyor, bekçilere soruluyor. Yaşaroğlu Süleyman "Ben o gece ekmek almaya gittim. İrfan ağabeyim bekleyecekti." diyor, İrfan da "Ben de istasyondaki memurların yanına gitmiş idim." cevabını veriyor. Savcılığa müracaat ediliyor. Tetkik neticesinde suçlu meydana çıkarılmıyor. Cemiyet tarafından durum Atatürk'e arzediliyor. Atatürk Deniz Kumandanı Sadullah Beyi Eğirdir'e gönderiyor. Durum imkansız görülerek motorun çıkarılmasından vazgeçiliyor.

Daha sonraları Yeşiladalı Hafız Kamil Şirketi, Cemiyete müracaat ederek batık motoru satın alıyorlar. Fakat onlar da çıkarmaya muvaffak olamıyorlar. Bu motor 1980 lerde çıkarıldı. Bazı aletleri hatıra olarak Dağ ve Komando Okulunda saklanmaktadır.

EĞİRDİR GÖLÜNÜN ÇOK ÖZEL BİR BALIĞI

Ord. Prof.Dr.C.Kosswig 1952 de Eğirdir gölüyle ilgili raporunda çok özel bir balıktan bahsetmektedir. O bölümü olduğu gibi alıyorum.

"Bir nevi Beyşehir ve Eğirdir göllerinin sakladıkları muammalardan biridir. Bu balığın koleksiyonumuzdaki numunesi 40 cm boyundadır. Her iki gölde de o kadar nadir olmalı ki ne halk arasında adı vardır, ne de balıkçılar böyle bir balıktan haberdirdir. Böylece bu balığın Latince ismini vermekle yetinelim.

"Schizothorox prophyllax"... İlk bakışta sıraza benzeyen bu balık cinsi aslında tamamıyla Asyanın göl ve nehirlerine aittir. Bilhassa Keşmir ve Afganistan'da yaşayan bir genusun yakın doğuda ve küçük Asyada tek temsilcisidir. Maalesef şimdiye kadar yaşayışı hakkında Beyşehir gölünden bir, Eğirdir gölünden bir tane rastlanmıştır."

EĞİRDİR KEBABI

Pınarpazarı süresince orada bulunan fırınlarda yapılır. Günümüzde kurallara pek uyulmadan yapılıp yeniyor ama nefaseti yok. Geçmişte kebab şöyle yapılırdı;

Kebab olacak etler için davarlar önceden kesilir, kazanda alaçakır kaynatılır, ondan sonra fırına konulurdu. Fırında da isi olmadığı için asma kütüğü yani omca yakılırdı. Böyle pişince kebab hem yumuşak hem pişkin ve nefis olurdu. Şimdi sabah kesilen eti kebab fırınının çengelinde takıyorlar. Yakacak konusunda da titizlik göstermiyorlar.

Pınarpazarı'nda bir kebab ustası

EĞİRDİR SOKAĞI

Ankara Keçiören Şevkat mahallesinde "Eğirdir Sokak" adında bir sokak vardır.

EĞİRDİRZEYBEĞİ

Oyun Ege zeybeğinden izler taşır. Sözü şöyledir;

Ördek suya dal da gel
Yardan selam al da gel
Eğer yarım gelmezse
Tut kolundan al da gel

Karanfilim boynuna
Yanıyorum uğruna
Malım mülküm erittim
Nazlı yarin uğruna

EĞİRDİR'LE İLGİLİ ÖZEL NOTLAR

- Eğirdir Seriyeye Sicilleri 1922 mahkeme yangınında yanmıştır.
- Gölün kıyı uzunluğu 160 km kadardır. Gölü besleyen kaynaklar doğuda, düdenler batıdadır.
- Eğirdir'de telgrafhane 1884 yılında açılmıştır.
- Eğirdir'in eski kayıtlarında Ortodoks Rum vardır. Ermeni, Yahudi yoktur.
- Eğirdir'e mazotlu değirmeni Hacı Eşref Ağa 1910 yılında işletmeye açmıştır.
- İlk bisikleti de Ağalar'dan Murat Efendi binmiş, bu araca Eğirdirli "Şeytan Atı" adını vermişlerdir.
- Ord. Prof. Dr. C. Kosswig Eğirdir Gölünün yer altından Büyük Menderesin kaynaklarını da besliyor tahminini yapıyor.
- Eğirdir'in elektrik fabrikası Fevzi Çelik'in Belediye Başkanlığı zamanında 1935 yılında yapılmıştır.
- Yapılmış sigara Eğirdir'e 1860 larda gelmiştir.
- Geçmişte Eğirdir'in Pazargünü, pazar günüydü.
- Çanakkale savaşında Eğirdir'den 91 kişi şehit olmuştur. Bu rakam resmi rakamdır. Gerçekte bu sayı daha fazladır.
- 1900 lerde Eğirdir ve çevresinden 1000 kişi Yemen'e gitmiş, 300 kişi geri dönmüştür.
- Eğirdir ve Burdur göllerinin kesiminde Hititlerin bir Hapalla beyliği olduğunu

Eğirdir Gölünü besleyen büyük kaynaklardan biri.
Kemer - Kaletepe yöresi (1995)

Ekrem Akurgal "Anadolu Kültür Tarihi" kitabında yazar.

EĞİRLER KÖYÜ

Eğirdirli köyü demek. Beyşehir'in bir köyüdür. Dediklerine göre gölün yükselmesi sonucu buldukları yeri terkederek gelip buraya yerleşmişlerdir. 1650 lerde gölde bir yükselme olmuş, kıyılardan başka yerlere göçler de olmuştur. Bu göçlerde halkın bir kısmı Avşar Yenice köyüne de yerleşmiştir.

EHRİMEN

Çok iri, dev gibi adam anlamında kullanılır. İran kültüründe "Ahrimen" şeytan demektir. Demek ki oralardan geçip gelirken İran kültürü bizi de etkilemiş. Eğirdir'de iri adamlara "Ehrimen gibi" derler.

EKSERİ ÇİVİSİ

Ahşap bina yapılırken kalın özleri, direkleri mertekleri tutturmak için çakılan, demircilerin elde yaptığı dört köşeli ucu sivri çivi.

EKŞİ DALDIRAN

"Limon otu" da derler. Boğazova'nın nemli köşelerinde olur. Ovcalandığında limon gibi kokar, ferahlık verir.

EKŞİLEME

"Papaz yahnisi" de derler. Bol soğan, salça ve yağla öldürüldükten sonra balık ve sirke konularak orta ateşte uzun süre pişirilir. Etin pişkin olması, sakızlaşması tadını artırır. Sirke yerine limon da konulur.

ELİKEPÇELİ

Akpınar yolu başındaki Kapılar mevkiinin göl tarafına düşerdi. Basit dilme, tahtalarla çevrilmişti. Yol genişletmek için çavlanları aldıkça sık sık heyelan olması sonucu makamı kayboldu. Çocukluğumuzda ailemizde düğün olacağı zaman elimize küçük bir torbada bulgur verirler, oraya gönderirlerdi. "Elikepçeli dede, kepçenle, bereketinle sen de bizim düğünümüze gel.." der, sonra "Bulgum kurtlar kuşlar yesin, bu da onların hakkı.." deyip küçük torbadaki bulguru oraya savururduk.

Anlatılan rivayete göre İslam ordusu Eğirdir'i almak için savaşırken bozgunluk göstermiş. Bu durumu gören Elikepçeli denen ordu aşçı neferi, eline kepçesini alıp onu bir savaş aleti gibi kullanmış, askere moral vermiş, düşmanın yenilmesine yardımcı olmuş. Ama şehit de olmuş. Sonra şehit olduğu yere gömülmüş.

Olayın ne zaman olduğu konusunda bir tarih, kesin bir belge yoktur. Olay 1596 da yapılan Eğri seferi içinde olan Haçova savaşını hatırlatıyor. Orda da Osmanlı padişahı III.Mehmet'i çadırına kadar yaklaşan düşmanın elinden ordu aşçıları kurtarmıştı. Benzerliği düşünmeye değer.

Karçınzade Süleyman Şükrü Seyahat-ı Kübra adlı eserinde Elikepçeli için şöyle yazar;

"Eğirdir'de yatan velilerden en eskisi olan bu zat, Emevi halifeleri devrinde yani 69 Hicri senesinde Eğirdir muhasaraya alındığında mutfak yeri olduğu yermiş. Dağdan taşları düşman yuvarlayınca ata atlayıp cesaret vermek istemiş, şehit olmuş. Oraya gömülmüş."

Elikepçeli'nin şimdiki hali

ELLİKILLI

Çocukları korkutmak için söylenen sanal bir öcü.

ENDEKİ

Öyle, onun gibi, o şekilde anlamlarında kullanılır. Orhun yazıtlarında "Andağ" diye geçer.

EPIFANOS

Büyük bir ihtimalle Yeşilada'daki en eski kilisenin baş rahibidir. 787 de İkinci İznik Meclisi'ne katılmıştır. Bu toplantı İncil üzerine yapılan bir toplantıdır. Katılanların kaydında "Epiphanos: Limnai'de Hazreti Meryem Manastırında baş rahip" notu vardır.

EREZ

Latince ismi "Vimba vimba". Geniş yapılı, en büyüğü 250 gr kadar olan iri gümüş pullu bir balıktı. Oltaya yakalandığında ağzı çabuk yırtılırdı. Eti yumuşaktı. Salamurası yapılırdı. Bol havyarlı olduğu için puluyla sac üzerinde pişirilip yenirdi. Küçüğüne "Gıldır erez", büyüğüne "Bapuç erez" derlerdi. Sudak balığının atılmasından sonra bir kiloya yakın erezler görüldü. 1980den sonra hemen hemen rastlanmadı. Yassılığından dolayı "Tahta erez" de denirdi.

ERİK ÇEŞİTLERİ

Eski erik adları şunlardı: Börek eriği, Zerdali eriği, Kùpeli erik, Hamıtatlı, Hırsızçalmaz, İstanbul eriği, Eterik, Üzüm eriği, Canerik.

ERTOKUŞ BEY

Anadolu Selçukluların önemli devlet adamı ve kumandanlarındanr. Isparta ve Antalya yöresinin Selçuklu devletine katılmasında önemli görevler almıştır. Bu görevleri yaparken Atabey'deki medreseyi 1224 te, Konya yolu üzerinde göl kıyısındaki adıyla anılan kervansarayı da 1223 te yaptırmıştır. Türbesi Atabey'dedir. Sivas, Erzurum taraflarında da bulunmuştur. Oralarda da eserleri vardır.

ERTOKUŞ KERVANSARAYI

Eğirdir'den Gelendost tarafına giderken 25 km kadar solda göl tarafında, anayoldan 300 m kadar içerde bir han vardır. Bu Ertokuş Kervansarayı'dır. Bu yöreye verilen addan dolayı Dadıl Kervansarayını da derler. Selçuklu mimarisinin ilk örneklerinden kabul edilir. Konya, Beyşehir, Karaağaç, Eğirdir, Isparta, Ağlasun, Bucak, Kırkgöz, Antalya tarihi kervan yolu üzerindedir. Yapımı 1223 tür. Yaptıranı Atabey'de türbesi ve medresesi olan Mübarezüddin Ertokuş Bey'dir. Atabey medresesinin vakfidir.

Şu anda korunmaya muhtaç durumdadır. Durumu çok acıklıdır. Umarız bu anayol üzerinde kervansarayını özel kişiler, devletimiz ilgilenir, tarihimize ve

Ertokuş Kervansarayını ve kitabesi

turizmimize katarlar.

ESKİ ELMA ADLARI

Boğazova'da bugünkü starking, golden kültürü gelişmeden yerli elmalarımız vardı. Adlarını tespit edebildiğim şunlardır;
Gelin yanağı, Harman elması, Kuyubaşı elması, Antalya elması, Saatçi elması, Kaylan elması, Demir elma, Ferik elma.

ESKİ KURBAN BAYRAMLARI

Öğretmen Etem Kartal 1900 başlarında Kurban Bayramlarını şöyle anlatır;

"Kurban Bayramına on gün kala ihtiyarlar oruç tutmaya başladılar. Bayram günü kurbanlar kesilinceye kadar bir şey yemezlerdi. Bu şekilde hareket edip kurbanın böbreğiyle iftar edince bir gün oruç tutmuş olurlardı. Bazı kimseler uzun zaman kurbanlık koyunları beslerler, üzerlerini boyar ve süslerlerdi. Geri kalan halk bayramdan birkaç gün önce ya da arife günü kurbanlıklarını alırlardı. Bu arada bazı kişiler kurbanlıklarını meydanlarda dövüştürürlerdi. Her yer rengarenk kurbanlıklarla dolardı.

Bayram günü sabahın erken saatlerinde camiler bayram namazı kılmaya gelen halkla dolardı. Namaz kılınıp bitince camiden çıkarılarken üç defa top atılırdı. Sonra Zaptiyeler cami kapısında sıralanırlar, sivil paşalık rütbesi bulunan Ağalar Redif taburu kumandanı bir Binbaşığı kılıçlarını çekerek selamlarlardı. Merasimden sonra herkes evlerine dağılırdı. Kurbanlar kesilip karınlardoyurulunca halk ziyaret edilecek yerlere gitmeğe başladılar.

Kasabanın tanınmış kimseleri birer oda açarlardı. Her mahallede birkaç oda açık bulunurdu. Odalar dört gün açık kalırdı. Gelen ziyaretçilere vermek için bayramdan birkaç gün önce oda açanlar bir okkadan fazla kahve alır, dibeklerde döverlerdi. Odalarda ziyarete gelenlere kahve ve sigara ikram edilirdi. Ev sahibi tarafından yakınlarına yemek ziyafetleri de verilirdi. Ağalar Zaptiyelere ve Şube askerlerine, gelen misafirlere yemek yedirirlerdi."

EŞEK BAĞLAMAK

Perşembe günü pazara gelen köylülere eşeklerini bağlayacak yer bulmak sorun olurdu. Çarşı civarında elverişli bahçesi, yeri olanlar, bir ücret karşılığında eşekleri bağlardılar. Bugünkü otomobil parklarının öncesi, bu çeşit eşek parkları sayılır herhalde. Eşek bağlayıcılar Pazar yerinde dolanırlar, müşteriye bulunca eşeği alır, evine götürürdü. Köylünün pazarda işi bitince öğleden sonra ücretini öder, eşeğini alır giderdi.

Eşek bağlamanın da bir yöntemi vardır. Yularını kısa, sağlam bağlamak gerekir. Yoksa haşarı eşekleri, hergeleleri zapt etmek kolay olmaz. Birbirlerine attıkları çifteyle, anırmayla ortalık savaş alanına döner.

ET MET

Çelik çomak oyununun Eğirdir'deki adıdır.

ETEM KARTAL

Etem Kartal'ın kendi ağızından özgeçmişini şöyledir;

"28 Şubat 1893 te Eğirdir Seydim mahallesinde doğdum. Mesih Paşa mahalle okulundan sonra Rüştiyeyi en iyi derece ile bitirdim, Dünder Bey Medresesine kaydoldum. Medresede çeşitli derslerin yanında Arapça, Farsça tahsil ettim. Medreseden mezun olunca 1910 yılında Isparta Öğretmen okuluna girdim. 1913 yılında birincilikle mezun olup öğretmenliğe atandım.

I. Dünya Savaşı çıkınca yedek subay olarak İstanbul Harp Okulunda askeri eğitim gördükten sonra Çanakkale 6. Kolordu 59. Alay 2. Tabur 2. Bölük I. Takım Ağır Makineli Tüfek Komutanı oldum. Saros Körfezi, Sazlıdere, Gelibolu, Evreşe cephelerinde çarpıştım. Savaş bitince birliğimiz Edirne'ye, sonra Romanya cephesine sevk edildi. Burada Ruslarla savaşırken Toprakhisar'da yaralandım, sağlığımı kazanınca tekrar cepheye döndüm. 1917 Rus ihtilaliyle Ruslar savaştan çekilince birliğimiz İstanbul'a nakledildi. Savaşlarda gösterdiğim başarılarından dolayı Savaş Madalyası ile taltif edilerek teğmenliğe yükseltildim. Yine başarılarım gerekçe gösterilerek Donanma Madalyası ile taltif edildim. 1918 yılı başlarında Aydın 21. kolordu emrine verildim. Mondros Mütarekesiyle terhis olup Eğirdir'e döndüm.

Eğirdir'de Mithatpaşa İlkokulu Öğretmenliğine atandım. Aynı yıl Eğirdir'in tanınmış ailelerinden, Vezirler Sülalesinden Müderris, Kafkas Savaşları şehitlerinden Süleyman Nuri Efendi'nin kızı Dudu hanımla evlendim. (Dudu Hanım Halam olur.)

Etem Kartal ve ailesi (Beyaz başörtülü babaannem Kamile Hanım'dır)

Yunanlılar İzmir'e çıkınca Eğirdir'de Kuvay-ı Milliye Müdafa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu. Eli silah tutanların Yunanlılarla savaşmak üzere İzmir taraflarına gönderilmesine kararverildi.

Birçok Türk evladı gibi kayınbiraderim Veziroğlu Rıza Efendi (Babam) Süvari Başçavuşu olarak yüz kadar süvari ile Ege kıyılarında savaşırken ben de Nazilli'de kurulan Heyet-i Merkeziye emrine makinalı tüfek komutanı olarak katıldım. Bizim birliğimizin başında Kamalı Efe vardı. Bizim çete Aydın cephesini oluşturuyordu. Çok zorluk ve yokluklar altında savaştık . Milli Ordu kurulunca 6. Fırka 52. Alay 2. Tabur emrine ağır makinalı tüfek Bölük Komutanı olarak katıldım. Çok zor şartlar altında savaştık ama İzmir'e ilk girenlerden olduk. Lozan Barışına kadar birliğimle İzmir'de kaldım. Savaş sonunda para ve İstiklal Madalyası ile taltif edildim. Lozan Barışı yapılıncaya terhis oldum, Eğirdir'e döndüm. 36 yıl severek memleketime hizmet ettikten sonra 1946 da emekli oldum. Altı erkek çocuğuma yüksek tahsil yaptırdım. Onların Hakim-Avukat, Albay veteriner-Diş Hekimi, Öğretmen-Müfettiş, Cumhuriyet Savcısı-Kaymakam olarak Devletimize hizmet etmelerini sağladım.

Memleket meseleleriyle sürekli ilgilendim. Eğirdir Gölgesi gazetesinin Yazı İşleri Müdürlüğünü yıllarca yaptım. Gazetede tarihi, turizm ve yurt sorunlarıyla ilgili yazılar yazdım. Bu arada bağ ve bahçelerimde sebze ve meyve yetiştirdim. 01 08.1980"

Etem Kartal 31 Mart 1989 Cuma günü saat 9.00 da İzmir Karşıyaka'da vefat etti. 1 Nisan 1989 Cumartesi günü Askeri törenle Eğirdir mezarlığına defnedildi.

Bu bilgileri bize oğlu İlköğretim Müfettişi Mehmet Yılmaz Kartal verdi.

ETLİ MEYVE YEMEKLERİ

Kayısı, ayva, erik içine et katılarak pişirilir. Fas'ta da etli aynı yemeklerin pişirildiği kaynaklarda vardır. İhtimalle Osmanlı döneminde bu yörelerden toplanıp oraya giden leventler, bu kültürü götürmüş olabilirler.

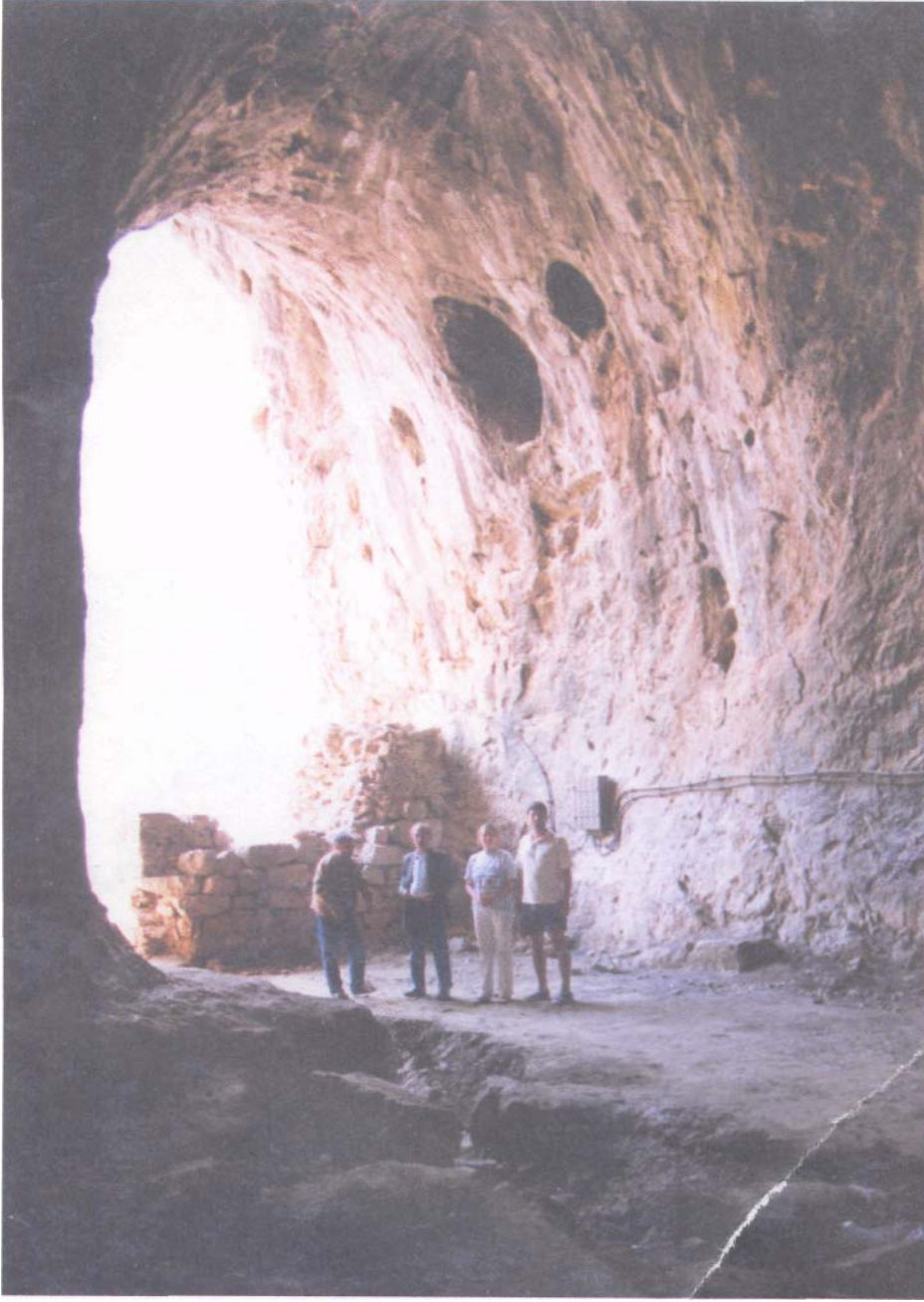
ET NASIL ALINIR?

Eğirdirli eti pişireceği yemeğe göre alır.

Kuru fasulye, nohut pişirecekse erkek eti alır, ama kuyruğunu da tat vereceği için içine katar. Dolma yapacaksa, davarın böğür etinden kıyma yaptırır. Bamyaya pişirecekse, çebiçin, kuzunun kaburga kemiklerinden parça alır. Bütünet ve kapama yapacaksa erkeğin sırt kürek etiyle beraber kaburgalarını, haşlama yapacaksa boyun ya da kürek kemiği etinden parça almaya dikkat eder. Yağlı et istiyorsa kısır keçiyi tercih eder.

EURYMEDON

Aksu ırmağının antik adıdır. Gür su, bol su anlamları taşır. Bu suya Zindan deresi de derler. Zindan mağarasının önündeki açık hava mabedinde mermerden bir Eurymedon Tanrısı heykeli bulunmuştur. Isparta müzesindedir. Zindan önünde ki köprünün kilit taşında kabartması bulunan Eurymedon başı tahrip edilmiştir. Nisan 1938 tarih 49 sayılı Ün dergisinde kırılmadan önceki fotoğrafı vardır.

Aksu - Zindan Mağarası

EYNEL

Bağ belinde bir sıra işçinin iş gördüğü alandır. Diyelim; on belci yanyana durup hendek kıyısından öbür hendeğe kadar arka arka belleyerek işi bitirirlerse bir eynelik iş yapmış olurlar.

F

FAK

Bir çocuk oyuncağıdır. Bir ceviz sürgününün ortasında süngerimsi bir boşluk vardır. Bu süngersi madde ince bir telle alınıp bir karış uzunluğundaki çeliğin içi boşaltılır. Bu boşluğa uyacak şekilde, piston biçiminde bir çubuk yapılır. Bir kendir parçası ıslatılarak içi boş çeliğin bir tarafından sıkıştırılarak içine konulur. Bir elle tutulup diğer elle öbür tarafından da piston çubuk süratle itilir. Havayla sıkışan kendir, ön taraftan "Fak" sesi çıkararak ileri fırlar.

FANAZ

Büyük ışık veren fener. O zaman sokaklarda ışık olmadığı için düşünlere, davetlere, kız istemeye giderken fanaz yakılır, bir kişi önden gider, yolu aydınlatırdı. Gaz lambası aşırı ışık verecek şekilde yakıldığı zaman tutumlu kaynanalar: "Ne o? Fanaz gibi yakıyorsun?" diye gelinlere çıkışlılardı.

FARUKULAZAM CAMİSİ

İhtimalle Hızır Bey camisinin önceki adıdır. Karamanoğlunun Şikari tarihinde şöyle geçer;

"İşte Hamidoğlunun diyarının harabına sebep Teke Paşa ile Sinan Naip derler kimseler sebep olmuştur. Zira Hamid diyarı pek ziba şehirler idi. Farukul Azam namında yanan cami şerifin dünyada benzeri yoktu."

FATMA NİNE

Yaşlı, akıllı bir kadındı. Dıştan geldiği söylenirdi. Dobra sözlüydü, dobralığıyla ün yapmıştı. Bir hikâyesini anlatırlar;

Fatma Nine Belediye önünden geçerken çağırmışlar." Gelmiyeyim, dilim durmaz." demiş. Çok ısrar etmişler o da aralarına katılmış. Konuşurlarken öyle bir noktaya gelmiş ki, onları hicvetmek gereğini duymuş.

"Belediyeniz var narkınız yok

Elektiriğiniz var çarkınız yok

Üç beş deyus birikmişsiniz

Birbirinizden farkınız yok"

demiş, yoluna devam etmiş.

Ne zaman öldüğü konusunda kesin bilgi elde edilemedi.

FERİŞTAH

Eski Türk Dünyasında iyi ruhlara Ferište denir. Her kahramanın bir Feriştesi vardır. Mal ve servetinin bekçisidir, her şeyini o korur. Bir kişi, diğer kişiyi: "Feriştahın gelse seni benim elimden kurtaramaz." şeklinde tehdit ederdi.

FEVZÜ BURHANI MEKTEB-İ İBTİDAİSİ

Demirkapı mahallesinde idi. Ana mektebi olarak faaliyete geçmiş, ilk hocası Burhan Efendinin adı ile adlandırılarak "Burhan Hoca Mektebi" denmiştir. Meşhur Serasker Hüseyin Avni Paşa ilk tahsilini bu okulda tamamlamıştır. Zaman zaman tamir edilmiş ve faaliyetine ara vermişti. Sonraları Ağalar tarafından yeniden yapılarak tedrisata açıldı. Bu inşaat yapılırken bir lağım çıktığı, yer altından göle uzandığı söylenir.

Cumhuriyetten sonra Eğitim Birliği Kanunu çıkınca benzer mahalle mektepleriyle beraber bu da kapatılarak satılmıştır.

FIKRALAR

Eğirdir'e özel yüzlerce fıkra anlatmak mümkündür. Bu konuda etraflı bir çalışma yapmaya bile değer. Cemal Tosun Eğirdir Tarihi içinde bu fıkralardan yüz kadarını Gölgesi gazetesinde yayımladı. Ben de tespit edebildiğim fıkralardan birkaçını yazıyorum.

Gözün Biri de Körmüş

Adamın biri evli olduğu yirmi yıl boyunca her akşam evine bir şeyler alır götürürmüş. Hiç boş gitmemiş. Birgün işi iyi gitmemiş, parası olmadığından birşey alamamış, akşam evine eli boş gitmiş. Karısı karşılamış, eline bakmış ki birşey yok, söz söylemek için kocasının gözüne bakınca:

"Viri.. Herif.. Senin gözün biri de körmüş ya.." demiş.

Pekmezin Hiç Tadı Yoktu

Dağ köylerinden biri Eğirdir'e gelmiş. Acıkınca çarşı fırınından bir ekmek almış. Katık için çarşıda gezerken bir kunduracının kösele ıslattığı dağarcığı görmüş. Pekmez sanarak:

"Bu pekmez kaç?" diye sormuş.

Şakacı kunduracı:

"Çanağı iki akçe.. " demiş. Bir çanak doldurmuş, önüne koymuş. Adam kösele suyunu ekmekle yiyip bitirdikten sonra Kunduracıya:

"Bak dayı..." demiş. "Anlamadı zannetme. Pekmezin hiç tadı yoktu."

Makarna

Kisli Mehmet Ağa karısının da desteğiyle, çalışmasıyla mal, mülk, para sahibi olur. Zenginleşince ikinci bir kadın almak teşebbüsüne girişir. Karısı bunu duyar amma, hiç ses çıkarmaz. Mehmet Ağa bir gün evden çıkarken karısına : "Hatun... Bugün canım makarna istiyor. Akşama bana makarna pişir." der, gider. Karısı komşuları toplar, evde ne kadar un, yumurta varsa hamur yaptırır, makarna

kestirir. Birkaç leğen, birkaç kazan içinde makarnayı pişirir. Olan yağları da üzerine boca eder. Mehmet Ağa akşam eve gelir.

"Getir bakalım makarnayı..." der karısına. "Yiyelim."

"Sen gel.." der karısı. Mehmet Ağayı kazan ve leğenlerin yanına götürür, kapakları açar." İstedğin yerden ye.." diye ekler. Mehmet Ağa öfkelenir, bağırır:

"Bu ne biçim makarna pişirmek kadın." deyince, karısı daha yüksek sesle bağırır:

"İki evlenecek deyusun makarnası böyle pişer.."

Al On Sarı lira Daha

Deli Hacı sıradan bir adamın karısına söver. Adam da Kadı'ya gider. Kadı yargılar. Deli Hacı adamın karısına sövdüğünü saklamaz. Kadı, Deli Hacıya bir sarı lira ceza verir. Deli Hacı böyle uyuz bir adamın onu mahkemeye getirmesine öfkelenir. Kadı'ya sorar:

"Bu adamın avradına sövmenin cezası bir sarı lira mıdır?"

"Evet..." der Kadı.

"Öyleyse, senin de avradını..." der. Bir güzel sövdükten sonra Kadı'ya: "Al sana da fazlasıyla iki sarı lira..." Sonra Davacı adama döner; "Kadı'nın bir sarı lira ceza kestiğine bakma sen..." der. "Benim avrat o kadar ucuz değil. Al sana on sarı lira daha."

Eğirdir'de Ada'da oturanlarla ilgili hayli fıkra vardır. Bu fıkraların çok eskiden uydurulduğu bellidir. Babamın dedesinden dinlediği bu fıkraların din ayırımından kaynaklandığını sanıyorum. Eğirdir' deki mahalleler arasında latifeler vardır, fıkra yoktur. Ada'da geçmişte oturanların çoğunun Rumlar olması nedeniyle ortaya çıkan farklılığı bir ürünü sandığım bu fıkralardan birkaçını buraya alıyorum.

Makas

Ada'da oturanlardan biri suda yüzen bir patlıcan görmüş. Ne olduğunu anlayamamış. Doğru eve gitmiş, bir makas almış gelmiş, deniz kenarına durmuş. Patlıcan dalgada bir inip bir yükseldikçe, o da makası bir açıp bir kapayarak: "Gitme korkuturum, gelme kıyptırım..." Dermiş.

On Para

Ada'dan iki arkadaşı Konya'ya ticarete gitmişler. Dönüşlerinde Karabağlar'da kâr hesabı yaparken bir manda gelmiş, uzun süre onlara bakmış. Onlar da para istiyor düşüncesiyle mandaya on para atmışlar. Ada'ya gelip parayı paylaşırlarken saydıklarında on para eksik gelmiş. Tekrar tekrar saymışlar, her seferinde on para eksik gelmiş. Sonunda biri hatırlamış: "Bakana da verdik on para ya. ." demiş.

Kavak Ağacı

Ada'da oturan biri parasının çalınacağından korktuğu için güvenceli bir yere saklamak istemiş. Aklına evinin önündeki kavak ağacı gelmiş. Parasını bir keseye koyup zar zor kavağa çıkmış, yüksek dalların arasına saklamış. Ama hırsızın biri olayı fark etmiş. Bir fırsatını bulup, kavağa çıkıp, parayı aldıktan sonra kesenin içine eşek tersi koymuş, yine yerine asmış. Para sahibinin bir gün paraya ihtiyacı olmuş. Kavağa çıkıp keseyi açtığında bir görse ki içi eşek tersiyle dolu. "Allah Allah... Hadi eşek kavağa çıktı diyelim. Dört ayağını bir yere getirip bu kesenin içine tersini nasıl koydu?" demiş.

Şırlangeç Yağı

Susam yağına derler...Adamın biri yedi sekiz yaşındaki bir çocuğa: "Loyn.." demiş. "Anana söyle de, baban yokken beni bir çağırırsın." Çocuk gitmiş, anasına söylemiş. Kadın da düşünmüş taşınmış, sözü kocasına aktarmış.

Kocası: "Haber gönder..." demiş. "Adam, yarın eve gelsin." Kadın adamı çağırılmış çocuğuyla. Sevine sevine gelmiş adam. Kadın karşılamış, odaya almış. Adam soyunmuş... Kadını beklerken, pat diye koca elinde palayla çıkmış gelmiş. "Düş önüme..." demiş hovardaya. Bir donla götürmüş şırlangeç yağı çıkaran bir tonluk yuvga taşının olduğu yere. Bağlamış eşek yerine adamı. Sırtının ortasına bir tokat aşketmiş. "Yürü bakalım..." demiş. "Dön bakalım..." demiş. "Şu gördüğün susam çuvalları bitene kadar."

Adamın döndürdüğü taş da değirmen taşı gibi bir şeymiş... Bizim hovarda iki tokat bir kırbaç arasında, pala korkusuyla döne döne ezmiş tüm susamları, çıkarmış şırlangeç yağını. İş bitince adam hovardanın elbiselerini vermiş, salıvermiş. Hovarda da başına gelenleri kimseye söylememiş.. Aradan uzun zaman geçmiş, birde bakmış ki hovarda karşısın da o kadının oğlu. Çocuk: "Emmi..." demiş. "Babam evde yok. Anam seni çağırıyor..." "Anlaşıldı.. Anlaşıldı.." demiş hovarda. "Şırlangeç yağınız tükenmiş."

FİNDOS

Tarihte Bindos adıyla da anılır. Yeni adı Gökçeli. Luvi dilinin yerel ardılı Psidya dilinden geçmiş olması düşünülmüyor. Adı ihtimalle "Suyu bol yer" anlamı taşıyabilir. Daha sonraları Eudoxiopolis de denmiştir. (Bilge Umar)

FİNİYER

Bir havuç hastalığıdır. Yendiği zaman ağıza hem acılık verir, hem kum varmış gibi olur.

FİRÇA SAKAL

Sakalın 4-5 cm uzunluğunda tutulması haline denir. Eğirdir'de çoğu kişi böyle sakal bırakmış.

FOSSEPTİK TAŞIYICILAR

Eğirdir'de kanalizasyon yoktu. Yalnız Dünder Bey Medresesinin ön yüzünün batısında çarşı helası vardı. Onun lağımı Camiardından göle kadar uzanırdı. Evlerdeki helalar; evin bir köşesine çukur kazılır, onun üzerine yapılırdı. Bu hela çukurlarının boşalması herkes 15 Eylül, 15 Ekim tarihleri arasında bağlardayken olurdu. Bu işi yapanlar en kötü giysiler giyip çukurdan, kovalarla pisliği çeker, üstten dört kollu sandıklara dökerler, tulumbacılar gibi taşırlardı. Eğirdir'in her yerinden onca yokuşu tırmanıp İnekdenizi üstüne dökerlerdi. Orada pislikten gölcükler meydana gelirdi. Bazı kişilerde herkes bağlarda iken helalarını göle boşaltırlardı.

FRİEDRİCHSARRE

Alman Friedrich Sarre 1896 da yayımladığı "Küçük Asya Anadolu Seyahati" adlı kitabında Eğirdir'den de bahseder. Ün dergisinde Dr. Şükrü Akkaya çevirisiyle yayımlanan yazıdan bir bölümünü alıyorum. Yazar 1959 yangınında yanan Ağalar'ın evinde misafir edilmiştir. Kitabın aslında burayla ve Eğirdir'le ilgili fotoğraflar vardır.

"Eğirdir'de kaldığımız sürece bizi misafir eden kişiler Hacı İsmail'in oğulları iki kardeşti. Bağları, arazileri, şehrin merkezinde büyükçe iki evleri vardı. Evler, pazar yerinden Kale'ye giden cadde üzerindeydi. Bu evlerden biri ikametgah, diğeri harem dairesi olarak kullanılıyordu. Her iki erkeğin de ikişer karısı vardı. Her iki erkeğin de ikinci hanımlarından çocukları olmuş. Birinin yedi sekiz yaşlarında bir oğlu, diğesinin birkaç yaş daha küçük bir kızı var. İki kardeşle çocuk ve amcalarının, ayrıca bir çocuğun fotoğrafını aldık. Ertesi gün fotoğrafını aldığımız çocuk hastalandı. Bunun fotoğraf çekilmesinden ileri geldiğini, bir çeşit çarpıldığına inandılar. Doktor kısa bir zamanda iyileştirdiği halde, onlar yine kanaatlerini değıştirmediler.

Burada zengin ve halis bir Türk evinin iç yaşayışı hakkında fikir edinmeye fırsat çıkmıştı. Kaldığımız evin zemini kargir idi. Burada ahırla evin kileri bulunuyordu. Birinci kat ahşaptı. Geniş ve evin cephesince uzayan bir sofa vardı. Odalar bu sofaya açılıyordu. Burada bize iki oda verildi. Mobilyası minderlerle yastıklardan ve yaygılardan ibaretti. Eşyanın hepsi fevkalade temiz ve süslü idi. Büyük sofa asıl ikamet yeriydi. Burada bulunan yüksekçe bir sedirde öğle ve akşam olmak üzere iki öğün yemek yeniyordu. Ev sahiplerimizle küçük oğlanın da katıldığı yemek büyük bir sinide çok çeşitli yemeklerle geliyordu. Türlü et yemekleri, sebze ve tatlılar yeniyor, her defasında son yemek geldiği zaman derin bir nefes alıyorduk. Ardından hizmetçi ibrikle geliyor, ellerimizi yıkayarak nakışlı peşkirlerle kuruluyorduk. Yemekler ne bıçağa ne çatala ihtiyaç gösteriyordu. Kaşık seklinde katlanan ekmek, kaşık yerini tutuyordu. Bu hal Avrupalılar için garip ve pek de iştah açıcı değildi.

Harem dairesi bizim için bilhassa merak konusuydu. Dostlarımız bize burasını da göstermek lutfunda bulundular. Önce kadınlara bizim geldiğimiz söylendi. Onlar zemin kata çekildiler. Harem dairesinin avluya bakan tarafının sofası da camlarla kapalı idi. Sokak tarafındaki iki büyük odanın da cumbası vardı. Pencereler ahşap kafesliydi. Sokaktan bakanların içeri görmesi imkansızdı. Odayı alçak sedirler, yüklükler, çok sanatlı yapılmış raflar ve çiçeklikler süslüyordu.

Kapılarla pencerelerin pervazları, tavanın yapılış tarzı çok sanatkârdı. Sofanın bir köşesinde bir halı tezgâhı gördüm. Sanırım dokumacılık Türk kadınlarının önemli ev işlerinden biridir. Eğirdir ve civarında Anadolunun diğes yerlerinde olduğu gibi halı fabrikaları yoktur. Yanılmıyorsam buradan halı ihraç edilmemektedir. Ama buna rağmen evlerde kendi ihtiyaçlarını karşılamaları için bir halı tezgahı vardır. Gerçi bu evde yapılmış halıların bir özelliğı yoksa da Eğirdir'de gördüğümüz başka parçalar arasında sanatkârane seccadelerle peşkirler gördük. Bizim bu çeşit eşyayı satın aldığımız şehre yayılınca akşam üzerleri evin avlusu malını göstermek isteyenlerle doluyordu. Bize gösterilen süs eşyaları arasında üzerine inci oturtulmuş altın küpelerin zarif şekillen dikkat çekiciydi. Bunlardan birer çift edindik. Küpeler, yuvarlak sade şekilleriyle antik süslemeleri andırıyordu.

21 Temmuzda misafirperver ev sahiplerine veda ettiğimiz zaman bu güzel ve enteresan şehirden ayrılacağımıza üzgündük. Nis Adasıyla Ayastefanos kilisesini bir daha ziyaret etmeyi, Camili dağa çıkarak Kastellis Harabelerini görmeyi çok istiyorduk. Fakat vakit dardı..Aynı 24 ünde İzmir'de bulunmak zorundaydık."

GANZAENOS

Eğirdir gölü kuzeyinde olan şimdiki Kumdanlı'nın antik adıdır. O zaman yöre halkına Gondane'liler deniyordu.

GARDİBA

Eğirdir gölü kuzeydoğu yakınlarında yeri saptanamamış, antik bir arazi ya da yerleşimin adıdır.

GAVİNNE

Eğirdir gölünün özel balığıydı. Sudak atıldıktan sonra ilk tükenen o oldu. İnce gümüş pullu, 100-150 gr arasında yağlı havyarlı bir balıktı. Karadenizliler için hamsi ne ise Eğirdirliler için de Gavinne oydu. Daha çok şişte ve sac üzerinde pişirilirdi. Hiçbir yiyeceği olmayanlar akşama doğru kıyılardan ihtiyaçları kadar tutarlardı. Bolluğundan çok kolay yakalanırdı. "Atıver çekiver gavinne" "Çifter çifter gavinne..." sözü burdan kalmadır. Biraz irilerine de "Şişek" denirdi.

GAVUR MEZARLIĞI

Kale'nin en güney burcudur. Ana kitleden 5-6 m. kadar aşağıda görülen göle doğru uzanmış bir bölümdür. Bu burcun göl seviyesi boşluğunda, çocukluğumda çok balık avladım. 1950 lerde burç göl içinde, önü iki metre kadar derinlikte idi. Burcun üstüne çıkacak bir yol, iz yoktur. Biz taş aralıklardan yararlanarak buralarda örümcek gibi dolaşırdık. Burcun üst düzlüğüne "Gavur Mezarlığı" denir. Bu söz tarihsel açıdan düşündürücüdür. Karyalılar, Romalılar ölülerini taş sanduka yani lahitler içinde yükseklerle koyarlar ya da sarp yerleri oyarak mezarlarını yaparlardı.

Kesme dolaylarında, Hoyran gölünün batısında böyle mezarlar vardır. Prostanna'da da tahrip edilmiş böyle lahitler gördük. Geçmişte burada olanlar lahitler içinde ölülerini buraya koydular ki, 1204 ten sonra Eğirdir'e gelen atalarımız kendi inanışlarından farklı olan bu yere "Gavur Mezarlığı" adını vermiş olsalar gerek. Ben burada herhangi bir kalıntı görmedim. Babamdan da duymadım. Bu mahallenin çocuğu olarak çevremden de kalıntıyla ilgili bir söz işitmedim. Araştırmalarımda da bir ize rastlamadım. Sanırım taş mezarlar çok önceden tahrip edilmiş, göle atılmış olabilir. Belki kırılıp kale tamirinde kullanılmış olabilir. O yörede kaleye konulmuş bazı dikkat çekici taşlar vardır.

Gavur Mezarlığı Kale kitlesinin önündeki alçak bölümdür

GAZİRE

Hoyran gölünün kuzeybatısında bir yörenin adıdır. Hıristiyanların Hacı olduğu kutsal Aziz Meryem kilisesi burdadır. Kilisenin çevresinde kaya mezarları da vardır. 1880 lerde gölün kıyısında olan Gazire köyü bataklık ve sivrisinekten etkilendiği için daha yukarılara taşınmış, şimdi yeri boş kalmıştır.

GEDİK HAMAMI

Kayıtlarda Eğirdir'de bir hamam olarak geçiyor. Hamamlardan hangisi olduğu ya da başka bir hamam mı olduğu belli değildir.

GELİN YARI

Eski Isparta yolundan Yazla'ya inen yolun başı ve gölden yana olan derin yar. Anlatılanlara göre 1880 lerde at üzerinde gelin götürürlerken atın ürkmesiyle atla beraber gelin bu yarıdan uçmuş, gölde boğulup ölmüş. 1925 lerde de aynı yerden atıyla beraber bir askeri doktorun aynı şekilde göle uçtuğunu söylenir. 1960 lara kadar gölün dalgaları yarın kıyılarına vururdu. Sonradan dolduruldu, şimdiki yol ortaya çıktı. Şimdi yarın dibinde blok apartmanlar var.

GERTRUDE BELL

İnternette rastladım. Şimdiye kadar bu kişiden kimse bahsetmedi. Hayatı şöyle: 1868 de Wasington'da doğdu. 1926 da öldü. İlk eğitimini evinde aldı. Londra'da, Oksford'da tarih okudu. Farsça biliyor. İran'da incelemelerde bulundu. Politik amaçla Ortadoğuda geziler yaptı. Bu arada Eğirdir'e de uğradı. Eğirdir ve çevresi ile ilgili günlüğü şöyledir:

29 Nisan 1907 Pazartesi

Saat dokuzda Isparta'dan ayrıldım. İki buçuk saatlik bir yolculuktan sonra Eğirdir'i gördüm. Çok güzeldi. Dağların aksi gölün içine düşmüştü. Kasabada kalacağımız bir yer bulamadık. Kasabanın dışında kampımızı kurduk. Her yeri yakarcasına sıcak vardı. Kasabaya yeniden dönerek hoşuma giden Medrese kapısını gördüm ama güneş olmadığı için fotoğrafını çekemedim. Üstü kapalı bir avlunun içinde başları kırılmış dört melekli bir sütun başı vardı. Caminin karşısında yarımadanın sağ kapısına doğru sıradan bir minare yükseliyordu. Kapıdan geçip biraz ilerleyince oldukça harap bir kaleyle karşılaşıyorsunuz. Kaleden geriye kalanlar kapı kuleleriyle iki yandaki duvarlar. Oradaki daracık alana yürüyüp oradan bir kayıkla adalara doğru kürek çektim. İlk adada çok küçük ağaçlar, yalnızca meyve ağaçları vardı. İkinci ada evlerle kaplıydı. İki kilise gördüm. Uç gemi büyüklüğündeki Sen Teodoros kilisesinin doğu ucu dışarı taşırılarak bir giriş holü yapılmış, kilise duvarına yaslatılarak üstü kapatılmıştı. Salon tonozlu ve geçiş yerleri düzdü. Bu binanın yakınındaki eski Sen Stefanos kilisesini içine alan yeni kare bir bina bulunuyor. Girişi dışa taşırılmış, tonozlu, kare biçiminde bir bina. Kuzeye ve güneye doğru farklı düzeylerde yükseltilmiş, birbirine bağlı çift sütunlu, küçük kemerli çift pencereler. Batı kapısının üstündeki yatay giriş kabaca asma figürüyle işlenmiş. Bütün kilise freskle dolu. Büyük bir hac yer. Yılda bir kez millerce uzaktan insanlar geliyor. Güney duvarının dışında ama yeni yapılan en dış duvardan içerde içimi çok güzel derin bir kuyu var. Her türlü hastalığı iyileştirdiği söyleniyor. Mucize yaratan bir su kaynağı...

Yeniden kampa dönüp Fettah'ı buldum. Bitkindi, katırcılar işi bırakmışlardı Ne edip edip at bulmalıyız. Göl buradan çok hoş görünüyor. Çadırındaki eşyalara dokunmaması için asker Halil'e kesin talimatlar vererek Fettah kasabaya gitti. Gece zaptiyesi Halil Yemen'de geçen on yılını, iki kez yaralanıp Allah'ın sayesinde ölmediğini, Eğirdir'den bin kişinin gidip ancak üç yüzünün geri döndüğünü anlattı durdu. Döndüğünde gene evlenmiş, iki yıllık evli olup bir kızı varmış. Gizlice kampa sokulan bir Arab'ı öldürüp çavuş olmuş. Ancak dönenlere burada ödeme yapılmıyormuş. Kardeşi de orda ölmüş ama hiç yardım yapmamışlar. Karısı ve çocukları çaresizmiş.

30 Nisan 1907 Salı

Zaptiye Mahmut'la atlara bindik ve bütün kamp yola gıktı. Hükümete bağlı olarak balıkçılık işlerinin yapıldığı Köprü'yü geçerek henüz tamamlanmamış yeni bir yoldan gölün doğusundaki tepelere tırmandık. Birinin göle yuvarlanması yüzünden yük taşıyan atlar çaresiz arkada kaldı. Sorkuncak'ı görmek için acele yoldan ayrılarak tepeler arasındaki bozuk patikalardan göle doğru indim. Ancak yazıtlar burda da yoktu. Sonra yukarı çıkıp yeni yoldan pek büyük olmayan virane bir site olan Kalınkilise'ye gittim. Burada köy yok. İki kilise buldum. Sonra aceleyle yolun bir ucuna çıktım. Tam Sariidris'in dışında 12 ye doğru yük taşıyan atlarla

Fettah'a yetiştim. Bir akarsuyun yanında ağaçların altında öğle yemeğini yemek için durduk. Sonra atlarla köye gidip yumurta aldık. Katırcılar birşeyler almak için çoktan oradaydılar. Geç olduğu için o gece Yaka'ya ulaşamayacağımız belliydi. Bir ucunda yemek pişirip yiyen içen ve çalışan birkaç çocuğun bulunduğu geldiğimiz yoldan, vadiden aşağı indik. Dağlardan inen akarsuları düşünerek bir şeyler yapmadıkları, bu akarsuların yaptıkları zararı karşılamak için tahsisat olmadığından yapılan yol hemen yapılmamış hale geliyordu. Böylece gölün kıyısındaki ovaya inerek ilk Selçuklu hanının yanında kamp yaptık. Nefis bir yer. Yük hayvanları aşağı yukarı dokuz saat kadar yol yürümüşlerdi. Çadırımın tam karşısında Ağlasun dağı (Barla dağı yazması gerekti.) görüyordum. Hemen göle girdim.

2 Mayıs 1907...

Uzun sıcak bir gün oldu. 5:45 de sabah yola çıkıp akşam 6:45 de vardık. Tokmacıklı Nazmi'yi yanıma aldım. Girit'te askerlik yapıp birkaç ay da Yemen'de kalmış. Yırtık pırtık eski bir asker üniforması giymişti. Oldukça zeki olup bütün yolları bildiği gibi, neleri görmek istediğimi de gayet iyi biliyordu. Zaptiye Mahmut hiçbir işe yaramıyor, gündüzleri hiçbir şeyin farkında olmuyor, geceleri de hep uyuyordu. Dün gece eşkiyadan korkarak kampı terkettiler. Mahmut uyudu, Fettah tek başına nöbet tuttu. Tepeye doğru tırmandık. Ama Kiepert'in Aksu dediği Akçaşar'dan değil. Yük hayvanları da o yoldan gelmedi. Köyün 20 dakikalık yukarisından sağa dönüp, birkaç dakikada tepelerde bir kayaya oyulmuş bir mezara geldik. Fazla süslü değildi ama çok düzgün kesilmişti. Çatının iç yukarı kısmında dosdoğru uzanan üç köşeli bir yan duvar vardı. Giriş kare şeklindeydi. Daha sonra tepenin yamacını dolaşarak Kiepert'in bahsetmediği yörük köyü olan Tırtar'a vardık. Bir çeşme'de, aralarında bir çelenk olan iki öküz başının kazılı olduğu bir lahit parçası bulunuyordu. Daha alttaki dikili bir taş olup alt kabartmanın yukarisında kapı üstü süsüyle iki figür yapılmış olabilir. Güneybatıya doğru 50 dakikalık bir mesafede hâlâ yarı kulübe ve ahşap kondularla yapılmış küçük başka bir yörük köyü vardı. Adı Tırtar'dı. Buradaki çeşmede iki çift sütun bulunuyordu. Üzerinde yazı yoktu. Bu köyler kurulalı on beş yıl olmuş. Ahali şimdi metruk ve viran olan Gaziri'den gelmiş. Gölün neden olduğu bataklık yüzünden sıtma hastalığı insanları yerinden yurdundan etmiş. Bir yörük evinde nefis süt ve çay içtik. Tepeden inince doğru Gaziri harabelerine iniverdik. Yazı yok. Göl boyunca dolaşarak dönüyorduk. Tepelere doğru yayılan Yörüklerle sürülerinin kapladığı, yeşil çimenlerin süslediği çevreyle koylar çok nefisti. Kırk dakikada kayaların göle dimdik indiği hac yerine vardık. Kayanın yukarı kısmında küçük bir mağara olup, 9-10 metre aşağısında da içinden gölün görünebileceği ilginç bir taş kemer yer alıyordu. Eğer bu doğalsa, kanımca öyle, bu yerin niçin hep kutsal sayıldığını açıklıyor. Kayaların üstünde şimdiye dek gördüğüm en büyük kartal duruyordu. Eylül ayının girişiyile başlayan Hac mevsiminde iki gün burada kalınıp mağarada ekmek-şarap ayinleri yapılıyordu. Kayalar bazı yerlerin dışında sanki akan mavi bir boyayla kaplanmış gibi..

Mağaranın içini görmek için el yordamıyla tırmanmaya çalıştım. Kayanın tepesine de çıktım ama fazla bir şey göremedim. Gölün karşı tarafında bulunan Barla dağının dorukları çok güzel görünüyor. Öğle yemeğimi yedim. Hava gene çok sıcak. Daha sonra Gazire'ye döndük. Gölün taşıp su altında bıraktığı yerleri gördük. Bataklığın ucunda bazı balıkçıların kaldığı kamıştan bir kulübe vardı. Buradan bir kayık alıp göldeki kamışların arasından bataklık kokusu yayan sulardan kürek

çekerek, sazların elverdiği bir yerden adaya çıktık. Yaklaşık iki metre kalınlığında, çakıl ve harçla yapılmış Bizans duvarlarıyla çepeçevre kuşatılmıştı. Hem uzun hem çaprazlamasına duvarların içine kalın ağaç gövdeleri konulmuş. Ancak zamanla çürüdüklerinden buldukları yerler top delikleri gibi duruyordu. Koruma kuleleri olmayan sade duvarlar... Bir yerde bulunan sütunun yanından kürek çekerek geçerken gördüm ki eski birtaş 45 cm kadar derinlikteki suyun içinde yatıyordu. Sağ elinde su kabı gibi bir nesne tutan, bir kadın figürü olan, geniş bir dikili taş. Sol yanında da dört köşeli su kovasına benzeyen bir şey. Sağ yanının yukarısında da gene başka bir su kabına benzer bir şey asılı duruyor. İçerisinde daha çok başa benzeyen bir nesne göze çarpıyor. Yukarı kısmında fazla yüksek olmayan kapı üstü süsü ve iki satırlık bir yazı var ama dizlerime kadar suya girmeme, bildiğim her şeyi yapmama, kayıkla etrafında dolaşmama rağmen güneşin yansıması ve göz kamaştırması yüzünden bunları okuyamadım. Gölün batısındaki köylerin birinden olan sandalcı, Türk-Rus savaşında bulunmuş. Tüm Balkanlar'dan ve ahalisinden söz etti. Sonunda kulübeye dönüp atlarımıza binip Gencali'ye gittik. Söylendiği gibi, bir mezarlık üzerinde Tekmoreyan yazıtlarının bulunduğu sütun gibi geniş oval bir sütunun genişçe bir parçasını gördüm. Ama yazı yoktu. Yol buradan Tokmacık'a tırmanıyor. Gencali iki çiftlikli bir köy. Rum ve Müslüman. Gelişimiz Rumlara sürpriz ve ahaliye sevinç kaynağı oldu. Bunu Ramsey'e iletteceğim. Bugün hava gene çok sıcaktı. İlginç olacağını sandığım bazı gidip gelmeler umduğum gibi çıkmadı ve üçte kampa döndüm... O saatten beri uyumak, yemek, içmek ve günlüğümü yazmaktan başka bir şey yapmadım. Yarın dinlenme günüm. Pişman olduğumu söyleyemem. Bir gezgin olarak yaptığım iş çok özen isteyen yorucu bir iş. Başarılı bir çalışma yaptığımı da sanmıyorum. Belki de görmediğim daha çok şey var ama bakmasını bilmek gerek. Ramsey'in bana Küçük Asya'ya ilk yaptığı gezide hiçbir şey bulamadığını söylediği aklıma geldi. Gördüğünüz gibi ancak suyun altında bazı şeyler buluyorum.

Fettah bağıyor: "Hayatımda böyle kasaba görmedim. Allah hepsinin canını alsın. Karıları da esir düşsün. Kraliçe hazretlerinin fasulyaları için de beş kuruş harcadım. Koca kasabada et yok. Taş taş üstünde kalmasın.." dedi. Ben de : "Tavuklar da Tokmacık'ın tavuklarından daha kötü." dedim. Fettah Tokmacık'ta yediklerininin ağızında bıraktığı olumsuz izlenimle kızarak: "O tavuk mu ? 4 kuruşluk odun yedi, ayrıca Kumdanlı'da üç saatte pişireceğim diye canım çıktı. Allah hepsinin canını alsın." dedi. Bedduasına ben de katılabilirdim. Ancak açıklıktan ölmek de vardı."

Prof. Dr. Cengiz Tosun

GILDİR PARMAK

Küçük parmak. Bu söz olağandan küçükleri anlatmak için kullanılır. Küçük boylu kişilere "Gıldirci" de denir.

GİLİVAT

Üzüm çardağı. Evlerin, bağda keliflerin önüne yapılırdı. Bilhassa hevenklik üzümler gilivat haline getirilir.

GINCIRDAK

Gıncıradak da denir. Ortaya bir metre kadar yükseklikte ardıç bir dikme dikilir, ucu bir yuvaya girecek şekilde düzenlenir. Üç metre kadar bir ardıç mertek tam ortasından oyulup dikilen dikmeye oturtulur. Merteğin iki ucuna ters yönde iki kişi karınları üzerine abanır. Kişiler ayaklarıyla iterek, yükselip alçalarak dönerler. Ağaçlar sürtündüğü için gıcırdar. Adı burdan gelir. Çok gıcırdaması istenirse merteğin oyulan yerine kömür tozu konur. Gıncırdağa daha çok bağ göçünün olduğu, işin başlamadığı ilk günlerde binilir. Çoğu avlulardan gıncıradak sesleri gelirdi. O zaman için çok özel bir eğlenceydi. Divanü-Lugatit-Türk'de böyle bir oyundan bahsedilmektedir.

GINDIR

Çapağın beş altı aylık yavrularına denir. Ortalama 100-300 gr ağırlıkları vardır.

GÖÇLER

Eğirdir dışı çok göç vermiştir. Ekonomisi daraldıkça iş yapmak isteyenler hep dışı gitmişlerdir.

- 1900 ler başında Aydın, İzmir, Manisa'ya
- 1935 lerden sonra Bez fabrikasında çalışmak için Nazilli'ye,
- 1948 den sonra göl yükselince Ada'dan 50-60 hane Isparta'ya,
- 1950 den sonra trikotaj üzerine iş yapmak için İstanbul'a,
- 1980 den sonra Antalya'nın gelişmesiyle Antalya'ya göçler olmuştur. Dıştaki Eğirdirli, Eğirdir'in birkaç katıdır.

Tarihte de Eğirdir'den önemli göçler olmuştur. Hamidoğlu Beyliği, Osmanlı yönetimine katıldıktan sonra Bursa'ya hayli nüfus gitmiştir ya da götürülmüştür, İstanbul'un Fethinden sonra büyük bir sayıda nüfus İstanbul'a götürülerek yerleştirilmiş, buraya "Eğirdirkapı" denilmiştir. Sonradan bu söz "Eğirikapı'ya dönüşmüştür.

Beyşehir'in "Eğirler" köyü de Eğirdir ya da yakın çevresinden gidenlerin yerleştiği bir köydür. "Eğirdiriler" sözü zamanla "Eğirler"e dönüşmüştür.

Bu yazdıklarımız bilinen yoğun göçlerdir. Küçük çaptaki göçlerin toplamı da önemli bir sayı tutar.

GÖÇÜRTME

Bağda yollara yapardık. Pınar'a, Konnebucağı'na giden hanımlara tuzak kurardık. Çocuk olmanın verdiği haşarılıkla yola küçük bir çukur açar, içine su doldurur, üstünü ustaca kapatırdık. Dikkat etmeyenler basar, ayakları çamurlanır, biz de neşelenirdik. Dövüleceğimizi anlayınca da kaçardık. Bu işi hep bağlarda yapardık. Eğirdir'de bu yaramazlığımız olmazdı.

GÖĞEM ERİĞİ

Yabani bir ağaççıktır. Genelde bağ arasında hendek kaşlarında, bakımsız yerlerde olur. Nohut büyüklüğünde mavimsi meyveleri vardır. Tadı kekremsi ekşidir. Çalısı çok dikenlidir. Battığında çok acıtır. Yarası geç iyileşir.

GÖL SEVİYESİ

1478 yılındaki gelir yazılımında "Köprübaşı baluklagusundan eski deftere 20 000 akça kaydolmuş. Üç yıldan beri göl kurumuş, bir akça hasil olmamış. Ama göl şimdi ziyade mail olduğu sebepten tahminen hasil 10 000 akça." gelir yazılmıştır." der. 1501 tarihli defterde de 600-700 akçe gelir gösterilir. Anlaşılan göl kendini çok uzun zamanda toplayabilmiştir. 1614 yılında da gölün yükseldiği, kıyadaki köylerden bazılarının göç ettiği, bazı köylerin de AvşarYenice köyüne yerleştiği kayıtlarda yazılıdır.

O zamanlar dokunulmadığı için göl ekolojik dengesini bulmuş. Ama şimdi Isparta'ya verilen içme suyu, çevresine verilen sulama suyu, göle akan derelerin üzerine baraj yapılması nedenleriyle göl gittikçe zorlanmakta, su seviyesi düşmekte, gölün geleceği tehlikeye girmektedir.

Bunlardan daha büyük tehlike de, göl havzasındaki bitki örtüsünün tarla açmak için sürekli sökülerek toprağın çıplak kalması sonucu olarak göl tabanının hızla dolmasıyla su kitlesinin azalmasıdır, buna da birtedbirdüşünülmemesidir.

GÖLE GİRME

Bizim çocukluğumuz kışın buz tutunca göl üzerinde, yaz gelince de gölün içinde geçirdi. Ya balık avlardık, ya yüzerdik. Yakaladığımız balıkları göl kıyısında pişirir yer, eve gitme gereğini bile duymazdık. Sürekli yüzdüğümüzden kulaklarımıza su kaçardı. O suyu çıkarmak için söbü bir çakılı kulak deliğimize sokar:

"Ak taş, gök taş

Kulağımın suyunu al kaç" derdik, o yönde sıçrar, kulağımıza giden suyu çıkarırdık. Suya girmemizi istemeyen annelerimiz iç gömleğimizin yakasını dikerlerdi. Eğer izinsiz girsek bazı arkadaşlarımız giysilerimizi alıp annemize götürürlerdi. Bazen de göle girdiğimizde girmeyenler çamaşırlarımızı karıştırırlardı, zor bulurduk. Bazı zaman sakladıkları da olurdu. Yalvar yakar verirlerdi.

Büyüklerimiz, karpuz kabuğu suya düştüğü zaman göle girileceğini söylerlerdi. Ama biz havanın durumuna göre Mayıs başından itibaren suya girmeye başlardık.

GÖLSESİ

Eğirdir'in hayatını ilk yazılı basına geçiren, kırk yıla yakın ömrü olan Gölsesi Gazetesinin nasıl yayma başladığını anlatmak istiyorum.

1953 yazı Nuri Kartal, Turan Yazgan, Nuri Güngör kendilerince gazete, dergi gibi bir şey çıkarmaya özendiler. Adının "Petek" olmasını bile düşündüler. Bu dergi ya da gazeteyi teksir makinasında basmak için hazırlıklara bile başladılar. Bu lise çağındaki çocuklar için ekonomik boyutuna girince şaşırıldılar. Para basım için önemli bir olaydı. O zaman kendilerine yakın buldukları paralı ağabeylerine başvurdular. Bu kişi Abdullah Naci Kartal'dı. Nuri Kartal'ın amcasının oğluydu. Başta bunları ciddi almayan Abdullah Naci Kartal, sonra çevrenin de desteğiyle ikna oldu. Tüccarlığı bırakıp gazeteciliğe başladı. Önce bazı zorluklar olduysa da, memleket aydınlarının gücüyle, desteğiyle zorluklar aşıldı, 23 Temmuz 1953 te ilk sayı çıktı. Böylelikle Nuri Kartal'ın adını koyduğu "Gölsesi" gazetesi Eğirdir'in ilk

sürekli yerel gazetesi olma şerefini kazandı. Abdullah Naci Kartal da fevkalade bir yerel basın örneği verdi.

Sonradan Nuri Kartal Cumhuriyet Başsavcısı, Turan Yazgan Ekonomi Profesörü, Nuri Güngörde Öğretmen Yazar oldu.

Yerel gazete olarak Gölsesi gazetesi incelenmesi gereken başlıbaşına bir olaydır. Milli Kütüphanede 50 cilt olarak arşivlenmiştir.

GURİLLİ

Kolera hastalığına Eğirdir'de verilen addır. 1913 lerde Eğirdir bir kolera hastalığı geçirmiştir. Günde 25-30 kişinin öldüğü söylenir. Kolera barsağa dayalı bir hastalık olduğu için sanırım böyle bir söz üretildi.

GÖL VE GÜL FESTİVALİ

Dr. M. İrfan Barlas'ın Eğirdir Turizm, Kültürve Kalkınma Derneği Başkanlığın da 1970 yılı ağustosunda Eğirdir'de yapılan ilk festivaldir. Tertip Komitesi Mesut Yiğitbaşı, Hüseyin Altuğ, Eyüp Yalçın Barlas, Nusret Barlas'dır. Amacı Eğirdir'i tanıtmak, turizm yönünden geliştirmek, hemşerilerimizi turizme hazırlamaktır.. Eğirdir bu ilk festivali coşkuyla karşılamış, Ankara'dan üst düzeyden de büyük bir katılım olmuştur. Uzun süre festival olmamış sonra Belediye Başkanı Hüsamettin Tanış'ın görev süresi içinde Eğirdir'de birkaç yıl festival yapılmıştır. Ne yazık ki Hüsamettin Tanış'dan sonra böyle bir sosyal olay yapılmamıştır.

Dr. M. İrfan Barlas'ın Başkanlığındaki Eğirdir Turizm, Kültür ve Kalkınma Derneği, Göl ve Gül Festivalini gerçekleştirmesi yanında Eğirdir Kütüphanesine de

Adalar, Kale ve Şehir (1962)

önemli sayıda kitap bağışında da bulunmuştur.

GÜLBABA

Ahşap bir türbesi vardı. Eski bağı yolu, demirciler çarşısı sonu, Tersikbaşı'nda idi. Geçmişte şehirde beslenen hayvanların tersleri şehir dışı kabul edildiği için Tersikbaşı'na atılırdı. 1950 başlarında ahşap türbe kaldırılmıştır.

GÜLCAN

Bir ip çözme aletidir. Bir kalın kare tahta üstünde, eksen etrafında döner. Alt tarafı büyük haç, üst tarafı küçük haç olup, haçların uçları birer çıtayla birleştirilmiştir. Kelepten yumak yapmak için kullanılır. Halı ipleri onunla yumak haline getirilir, tezgâha asılır, dokuma kolaylığı sağlanırdı.

GÜLCÜLÜK

İkinci Meşrutiyetin ilanından sonra Hacı Eşref Ağa Isparta mebusu olmuştu. Mebusluğu zamanında Eğirdir'in gelişmesi için çalışmalarda bulundu. Gülcülüğün ekonomik değerini görerek, Isparta'dan adam getirip Kervansaray, Boğazova, Pınarpazarı'nda olan mülklerine gül diktirdi. Çevre köylerde de güllükler yaptırdı. Pınarpazarı'ndaki yazlık köşküne gülhane yaptırarak imbikler kurdurdu. Burada kendi güllüklerinin güllerini, satın aldığı gülleri işleyip gülyacı yaptı. I. Dünya Savaşı gülcülüğün gelişmesini engelledi.

1950 lerden sonra gülcülükte bir atılım olmuşsa da sonu gelmemiştir.

GÜLSÜN NİNE

Ada'da çok küçük bir kulübede otururdu. Kimsesi yoktu. Bilge bir kadındı. Çevrenin yardımıyla yaşardı. Kimseden duymadığım masalları ondan dinlerdim. Okuması vardı. Sanırım 1945 lerde 80 yaşın üstünde öldü.

GÜMÜLCE

Sivrisineğe benzeyen bir çeşit küçük sinek. Soktuğu zaman acı verir. Divanü-Lugat-it-Türk'te "Kümüçe" sivrisinek demektir. İhtimal bu sözden gelmedir. Balkanlardaki "Gümülcine" şehri de adını bundan almıştır.

GÜNAH TAŞI

Olukluca'nın Eğirdir'e bakan tepesindedir. Oradan göl ve çevrenin manzarası olağanüstüdür. Burada kitle halinde iki büyük taşın arasında bir boşluk vardır. O boşluktan geçenler günahsız, geçemeyenler günahlı sayılır. Taş boşluğu öyle bir biçimdedir ki, gövde biçimini boşluğa uyduran şişmanlar bile geçer. Gövde uyumunu sağlayamayan zayıflar bile geçemez. Geçmek için vücuda S şeklini aldirmek gerekir. Dikkatli kişi olayı keşfeder, kolay geçer.

Katip Çelebi Miratül Memalik adlı eserinde Seyit Battal Gazi'nin Hıristiyan-lardan "Sivri Naz"ı yani Sivri'yi aldığını yazar. Günah taşının üstünde bir kayada "Battal Gazi'nin atının nalının izi" olduğuna inanılan bir şekil vardır. Bazı söylentilere göre de bu iz Hazreti Ali'nin atının iziymiş. Katip Çelebi bundan bahseder

GÜREŞLER

1960 lara kadar Eğirdir'e yağlı güreşler yapılırdı. Pınarpazarı çayırında, şimdiki Dağ ve Komando Okulunun Hava Şehitlerinin olduğu düzlükte olurdu. Tüm Eğirdirli ilgi gösterir, güreş yeri bayram yerine dönerdi. Güreş yarışlarını Belediye düzenlerdi.

GÜVERCİNLER

Kalenin çürümüş hatıllarının oyuklarında çok sayıda güvercin yuvası vardı. Kalenin üstü güvercinlerle dolardı. O kadar çoktu ki "Huu.." seslerinden geçilmezdi. Günümüzde bir tane bile görülüyor. Göl kıyısındaki mağaralarda da çok sayıda güvercin olurdu. Onlar da yok olup gittiler.

GÜVEY BENZİ

Baklavanın pişme kıvamı için kullanılır. Tam pişkinliğini anlatır. Baklava sinisi kehribara yakın bir renk aldığında pişme kıvamını bulmuş demektir. Güveyin heyecandan sararan yüzüne benzetilerek baklava için kullanılmıştır.

H

HACELİ

Çocuk felci geçirmiş bir kişiydi. Boynuna astığı tablasına koyduğu iğne, iplik, düğme, tarak, lastik, çıtçıt, makara, toka gibi şeyleri gezerek satış yapardı. Ama öyle ki Eğirdir'in bütün mahallelerini programa bağlamıştı. Her gün hangi mahalleden, hangi sokaktan, saat kaçta geçeceği belli idi. Mesela bizim sokaktan Perşembe günleri saat dokuzla dokuz on beş arası geçirdi. Otuz yıl bu saat şaşmadı. Ev hanımları bu gibi ihtiyaçlarını hep Haceli'den alırlardı, onun saatini beklerlerdi. Veresiye de verir, bir küçük deftere yazardı. Onun geldiğini" El bakireleri... saç tokaları...kulak küpeleri..." seslerinden anlarırdı. 1985 lerde Hakkın rahmetine kavuştu. Beden ve göz kusurlarına rağmen kimseye muhtaç olmadan bu disiplinle yaşayan Haceli'yi saygıyla anıyorum.

HACI EŞREF AĞA

Etem Kartal Hacı Eşref Ağayı Gölsesi gazetesinde şöyle anlatır.

"Cami mahallesinde doğdu. Burhanoğullarından Hacı Murat Ağanın oğludur. İbtidai ve rüştiye tahsillerini Eğirdir'de yaptı. Medrese tahsili de gördü. Mahkeme ve kaza idare azalıklarında bulundu, Padişah Abdülhamit tarafından Fahri Paşalıkla taltif edildi.

1908 de 2. Meşrutiyetin ilanında Isparta sancağı iki mebus çıkarmıştı. Bu mebuslardan biri Isparta'dan Bözüzade Süleyman Sam Efendi, diğeri de Eğirdir'den Hacı Eşref Ağa idi. Birkaç devre mebusluk yaptı. Mebusluğu müddetince Eğirdir'in kalkınması için çok çalıştı. Halka örnek, memlekette iş sahaları açılması gayesiyle birçok tesisler kurdu. Kurudere kanalının açılması için yirmi bin lira tahsisat aldı. Eğirdir'e gülcülüğü o getirdi. Kervansaray ve Pınarpazarı'nda dut ağaçları dikerek ipekböceği yetiştirdi. Boğazovanın iyi korunması için altı silahlı bekçiden oluşan koruma teşkilatı kurdu. 1910 yılında Eğirdir'e otomobili ilk getiren odur. En son sistem un fabrikasının Eğirdir'de kurulmasını sağladı. Çevrede başka fabrika olmadığından komşu iller unlarını burdan tedarik ederlerdi. Cumhuriyet devrinde İl Genel Meclisi üyeliğine seçildi. Her yıl Daimi Encümende görevlendirilirdi. Vefat edinceye kadar Isparta'da bu görevde kaldı. Eğirdir'de öldü."

Yalnız Milli Mücadelede karşı tarafta olduğu için 1920 de bir süre tutuklu kalarak Isparta'ya gelen İstiklal Mahkemesine verilmiş, açık yargılama sonunda Eğirdir'e dönmesi Mutasarrıfın oy ve takdirine bırakılmış, arkadaşlarının belirli bir süre hapsine karar verilmiştir. Küçük kardeşi Hacı İsmail Ağayı Demirci Efe Eğirdir'e geldiğinde asmıştır.

HACI HIZIR BİNGÖL BEYİ

Eğirdir 1391 de Osmanlı yönetimine geçtikten sonra Eğirdir'de görev yapmış Osmanlı komutanıdır. Hac'da Şehülislam Berdai'yi Eğirdir'e davet eden kişidir. 1429 da yaptığı vakıfta Felekabad'daki bazı arazilerini ve bahçelerini, Yazla'daki bağlarını, bazı köylerdeki tarlalarını, Burdur'daki Lala Balaban hamamını Şehülislam Berdai zaviyesine vakfetmiştir.

Ağa camisinin de 1412 de mescit olarak yapılmasının onun tarafından olduğu kabul edilir.

HACI KEMAL

Cami-ün Nezairadlı kitabın yazarıdır. Bu kitapta 1490 öncesi pek çok şairin, hatta kayıtlarda rastlanmayan şairlerin bile şiirleri vardır. Türk edebiyatının önemli bir kaynağıdır. 268 şairin 425 şiiri vardır. Yunus Emre'nin bilinmeyen şiirleri bu kitapta bulunmuştur. Hacı Kemal eserini 1512 de bitirmiştir. Kendi el yazısıyla yazdığı kitabı İstanbul Kütüphanesi-i Umumi'dedir. Bir nüshası da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesindedir. İki cilt halinde ve eksiktir.

1514 tarihinde yazdığı Adab-ı Mülük, Nesayih adlı eserleri de bulunmaktadır. Şiirle de uğraşmıştır. Şiirlerinde Kemali mahlasını kullanır. Ölüm tarihi bilinmemektedir.

Prof.Fuat Köprülü Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar adlı eserinde Hacı Kemal'in Eğirdirli olduğunu bildirir, ondan önemle söz eder. Dilerim 500 yıldır uyuyan bu şiir kitabı Eğirdir'e hizmet etmek isteyen kişi veya kurumlarca basılıp Türk Edebiyatına kazandırılır. Yüzyıllar ötesinden bize kimlik veren Hacı Kemal'in ruhu şad olsun.

HACI MEMİŞAĞAZADE MUSTAFA EFENDİ

Isparta'da kurulan Padişah taraftarı Hürriyet ve İtilaf Fırkasının Kurucu üyelerindedir.

HACI NURİ EVİ

1890 larda yapılmış son dönem Osmanlı mimarisinin yağlıboya işlemeli çok güzel örneklerinden biriydi. 1994 yılında elektrik kontağından yandı denildi. Miras sonucu çeşitli bölünmelere uğramıştı.

Günümüzde tarihi evler nedense hep durgun havada, çatının ortasından, elektrik kontağından yanıyor.

HAFIZ İBRAHİM DEMİRALAY

1883 te Isparta'da doğdu. Yılanlızade Tahir Paşanın oğludur. 1902 de İstanbul'a giderek Fatih medresesinde yedi yıl eğitim gördü. Müderrislik icazeti aldı. Memleketine dönüşünde babasından kalan Avşar'daki arazide tarımla meşgul oldu. İzmir'in 15 Mayıs 1919 da Yunanlılar tarafından işgali üzerine Isparta Müdafai Hukuk Cemiyeti'ni kurarak ilçe ve köyleri örgütledi. Daha sonra Milli ordunun içinde yer alarak "Demiralay" adıyla Yunanlılara karşı direndi. Ölümüne kadar T.B.M.M. de yer aldı.

29 Mart 1939 da öldü. istiklal Madalyası sahibi, dört çocuk babasıdır. Evlatlarından Kemal Demiralay birkaç dönem Isparta milletvekili seçilmiştir.

HAFIZ SABRİ

Hafız Sabri, Tıglioğullarından Hacı Osman'ın oğludur. Tahsilini Eğirdir'de yapmıştır. Rüştiyeye hoca olmuş, yazı ve Türkçe dersleri vermiştir. 1906 yılında Çelebizade Mustafa Efendi, Vezirzade Nuri Efendi'yle beraber icazet verip Müderris olmuştur. Seriyeye Başkatipliği, Yılanlıoğlu Şeyh Ali Ağa medresesinde hocalık gibi görevlerde bulunmuştur. Başlangıcında Müdafa-i Hukuk Cemiyetini desteklemiş, sonra karşısında olmuştur. 1920 de Demirci Mehmet Efe'nin astığı dört kişi arasında Hafız Sabri de vardır.

HALICILIK

Eğirdir'de Halı dokuma geleneği çok eskidir. XV. Yüzyılın sonları ve XVI. Yüzyıl gümrük kayıtlarında bu yörede dokunan Türkmen Yörük halılarının Karadeniz ülkeleri, Mısır, Doğu ve Orta Avrupa, İtalya'ya kadar ticareti yapıldığı görülür.

Geniş çapta bilinen Halı dokumacılığı 1891 de Mutasarrıf Babanzade Mustafa Zihni Paşa zamanında şirketleşerek üretime başlamıştır. Şark Halı Kumpanyası da Eğirdir'de tezgâh açmıştır. Zamanla Eğirdir'de tezgâh sayısı iki bine çıkmıştır. 1960 lardan sonra geriye düşmüş, 1980 lerden sonra ticari tezgâh kalmamıştır.

HALİL AĞA EVİ

1900 lerde yapılmış çok güzel bir sivil mimari örneğidir. Tavan, dolap, oyma kapı, lambalık işlemleri görülmeye değer. Evi yaptıran BarlaBoyalı çiftliği sahibi İsmail Ağa'dır. 1944 te 81 yaşında ölmüştür. Halen torunu Kemal Çelik mülkiyetinde olan ev, oğlu yüksek İnşaat Mühendisi Levent Çelik tarafından restore edilerek Türk kültürüne kazandırılmıştır. Ev Kemal Çelik'in dedesinin babası Halil Ağa'nın adıyla anılır. Bağlar'da yaptırdığı iki katlı bağevi de 1995 lerde yanmıştır.

HALİL ÜSTÜN

Eğirdir'in ekonomik hayatında devrim yapan bu örnek kişinin kendi anlatımlarıyla soyu ve hayatı şöyledir.

"Dip dedem Kerkük Türklerinden Hacı Aziz'dir. Oğlu Hacı Halil Karaağaç'a gelir, helvacılık yapar, orda ölür. Oğlu Hacı İbrahim de 1850 lerde Eğirdir'e gelir, babasının helvacılık sanatını devam ettirir. Bu nedenle sülalenin adı Helvacı Hacı İbrahimler diye anılır. Sonradan babamdan dolayı Hacı Azizler olmuştur. Hacı İbrahim , Çal'dan susam alıp iş yaptığı susam tüccarının kızı Şehriban'la evlenir. Şehriban genç yaşta ölünce, Şehriban'ın kardeşi Ümmühan'ı alır. Ondan üç çocuğu olur. Halil, Fatma, Mustafa. Babam bu Mustafa'dır. Hacı İbrahim ikinci gidişinde Hac'da kalır. Halil de 1917 Gazze savaşında ölür. Babam Hacı Aziz Mustafa'nın doğumu 1890 dır. Yıldız Balmumcu Jandarma Mektebinden Küçük Zabıt olarak mezundur. Çok başarılı olduğu için Divan-ı Harp Mustantıklığında bulunmuş onyediyi

yıl hizmet etmiştir. Çanakkale, Gazze, Kurtuluş Savaşlarına katılmıştır. Çanakkale'de yaralanmıştır. Birinci dereceden gaziliği vardır. Askerden sonra kendini ilme vermiştir. 27 Aralık 1959 da Eğirdir'de vefat etmiştir. Ben 1925 te doğdum. İzmir Bornova Ziraat Okulundan mezun oldum. Bir süre görev yaptıktan sonra 1954 yılında Eğirdir'de ilk elma bahçesini kurup, üretime başladım. Sonra ihracat işleriyle uğraştım, I. Dünya Meyvecilik kongresine katıldım. Kardeşlerim İbrahim, Nuriye.Aziz'dir."

HALK ÇEŞMESİ

Çakalkayası'na yaslı, Kurtaylar evinin önden doğu köşesinin olduğu yerdedi. Şimdi oradan ince bir merdiven Çakalkayası'na çıkan yolu eski Isparta yoluna bağlar.

HALKEVİ

Eğirdir'in kültürüne Halkevi çalışmaları çok şey katmıştır. 1945 lerde verilen bir rapor bu çalışmaları aydınlığa çıkarmaktadır. Üzülerek söylüyorum ki 1950 lerden sonra Halkevleri kapanınca Eğirdir'de düzenli kültür çalışmaları olmamıştır. Günümüzde bile bu ölümlük devam etmektedir. Ün dergisinden aldığım bu raporu olduğu için düşünönlere sunuyorum..

Dil ve Edebiyat kolumuz:

Halkımızın her bakımdan bilgisini artırmak, dolayısıyla arkadaşlarımızın iyi söz söylemelerini temin etmek maksadıyla çeşitli konular üzerinden konferanslar verdirilmiştir.

Temsil:

Temsil Kolumuz bilhassa milli bayramlarımızda çeşitli konular üzerinden halka parasız temsiller vermiş, İlkokul öğrencilerinden de faydalanmıştır. Aynı zamanda gezgin temsil heyetlerinden istifade edilerek Halkevimize de gelir temin edilmiştir. Kış ve ilkbahar mevsimlerinde de kolumuz köylere giderek köylünün anlayacağı konular üzerinde istifadeli piyesler temsil etmişlerdir.

Spor:

Eğirdir, deniz sporlarına çok elverişli gölün kıyısındadır. Yaz ve bahar mevsimlerinde gençlerimiz yüzme, atlama, kürek çekme sporları yapmış, arada sırada müsabakalar tertip etmişlerdir. Çok iyi neticeler alınmıştır. Aynı zamanda ilçemizdeki Dağ Talimgah kursundan faydalanarak kışın dağ sporları yapılmış, tecrübelerinde iyi neticeler alınmıştır. Muhitimiz geniş ve çeşitli av sporuna elverişlidir. Gölde su kuşları, dağda geyik avı yapılmıştır. Ayrıca Halkevine bağlı bir Avcılık Kulübü kurulmuştur

Her Pazar sürekle avları yapılmaktadır.

Sosyal yardım ve garnizon:

Halkevi salonunda haftada iki defa Hükümet doktorlarından istifade edilerek fakir kimselere poliklinikler yapılmakta, ilaçları da Kızılay'dan temin edilmektedir. Kızılay'la temasa geçilerek yoksul yavrulara sıcak yemek verdirilmiştir.

Halk Dersaneleri ve Kursları:

Kış geceleri ilkokul öğretmenlerinden faydalanılarak halka okuma kursları yapılmış, yeni terimleri de yaymaya çalışılmıştır.

Kütüphane ve Yayımlar:

Halk ve bilhassa gençlerimiz her gün kütüphanemizden kitaplar alarak okumakta, gazete ve mecmuaları takip etmektedir.

Köycülük:

Köycülük kolumuz ayrı ayrı mevsimlerde köylere geziler tertip etmiş, bu vesile ile de istifadeli konferanslar vermiş, hekimler tarafından parasız muayeneler yapılmıştır.

HAMAMLAR

Kale mahallesinde üç tane hamam bilinir. Kaleburnu hamamı, Aşağı mahalle hamamı, Vezirler evi önündeki hamam... Kaleburnu hamamı, kaleburnunun güney tarafındadır. Terslik olarak kullanılırken 1950 lerde Belediyece satılmış, üstüne ev yapılmıştır. Ev kale duvarı ile, tonoz kubbenin üzerindedir. Doğu tarafta, göl seviyesinde bir tonoz kubbeli yer daha vardır.

Hamamın devamı mıdır, kayıkhane midir, incelenmesi gerekir. Benim çocukluğumda hayrat olarak kullanılıyordu. Mahalleli gölden yararlanarak çamaşırlarını orada yıkardı. Kendileri de yıkanır. Bu yıkık hamamın doğusunda da bir hayrat vardı. Büyük bir ihtimalle hamamın girişi onun olduğu yerd.

Kale mahallesindeki aşağı hamam da 1950 lerde kullanılmaz halde iken satıldı, temizlenerek yerine ev yapıldı.1930 larda çalışır durumda olduğunu çevremden duydum. Şimdiki Ballılar evinin yerindeydi.

Kaleburnu hamamı - kalıntısı evin altındadır

Kale - Vezirler evi önündeki hamam kalıntısı

Vezirler evi önündeki hamamın da çok eski bir hamam olduğu yıkıntılardan bellidir. Bu hamamın üst taraftaki 80 metrekare kadar kısmını dedem Veziroğlu Müderris Süleyman Nuri Efendi 1903 yılında Belediyeden tapulu olarak satın almıştır. Şu anda o yer halen onun vereseleri üzerindedir. Çocukluğumda hamamın kapalı bölümleri vardı. Zaman içinde gölün etkisiyle yıkıldılar. Kapladığı alandan büyük bir hamam olduğu anlaşılıyor.

Aşağı hamam da denen çarşı hamamı halen kullanılmaktadır. Hakkında geniş bilgi maddesinde verilmiştir.

Yukarı hamam 1960larda kapanmış, halen kullanılmaz durumdadır.

Demirkapı hamamı da çok eski bir hamam kalıntısıdır. Hakkında geniş bilgi maddesinde verilmiştir.

Yazladaki Burcu hamamı da Osmanlı komutanı olan Burcu Bey tarafından büyük olasılıkla 1430 lardan sonra yapılmıştır. Kullanıldığını bilen yoktur.

HAMİDBEY

Hamidoğulları Beyliğine adını veren kişidir. Kimliği tam aydınlanmış değildir. Yalnız Karamanoğlu'nun Şikari tarihinde Hamid Beyle ilgili aşağıdaki bilgiler vardır. Tabi bu bilgileri değerlendirirken Şikari'nin Karamanoğlu taraflısı olduğunu da unutmamak gerekir.

Şikari kitabının aslı olan Yarcani'den naklen şöyle yazar;

"Şam emirlerinden olan Hamid Bey bir sebepten Şam'ı terk ederek Anadolu'ya gelir. Zamanın Selçuklu sultanının iltifatına mazhar olur. Silahşörlükte mahir olduğundan yanında kaldığı sürece sultanın evlat ve kölelerine silahşörlük öğretir. Sonra yanında bin kişi olduğu halde Sultanın yanından ayrılıp Sivas'taki Karaman'ın yanına gider. Ertene'ye de silahşörlük talim ettirir. Karamanoğlu

Mehmet Beyle savaşlara katılır. Mehmet Bey Konya'yı alınca, birlikte savaştıkları yerlerden bu yöreleri Hamid Bey'e verir. Mehmet Beyin öldürölmesi üzerine Hamid Bey serbest kalır."

Beylik yapmış tüm Hamidoğlu Beyleri gibi mezarının nerede olduğu belli değildir.

HAMİDOĞLU HIZIR BEY

Dündar Beyin üç oğlundan biri olan Hızır Bey, İlhanlı valisi Demirtaş'ın babasını Antalya'da öldürmesinden, Demirtaş'ın da Mısır'da öldürölmesinden sonra Beyliğin başına geçmiş, dağılmayı önlemiştir. 1327-1328 yılları arası bir yıl Beyliğin başında bulunmuştur. Babası Dündar Bey'in öldürölmesinden sonra Mısır sultanına hak aramak için sığınan kardeşi İşhak Bey gelince Beyliği ona bırakmıştır. Başta kaldığı süre içinde Demirtaş'ın yakıp yıktığı camiye yeni baştan yaptırmıştır. Onun için Ulu Caminin bir adı da Hızır Bey Camisidir.

1328 yılında Beyliği kardeşi İşhak'a verdikten sonra Hızır Bey hakkında kaynaklarda hiçbir bilgiye rastlanmamıştır. Hızır'ın İşhak'ın oğlu olduğu iddiası vardır. Yılmaz Öztuna'nın Türkiye Tarihi kitabında Hızır Beyin Muizeddin İbrahim Bey adında bir oğlu olduğu, 1370 sıralarında Şuhud Beyi iken öldüğu yazılıdır.

HAMİDOĞLU SARAYI

Zafer İlkokulunda okurken o zaman Ün dergisinde yazıları çıkan Öğretmen Ali Rıza Yürükoğlu Hamidoğullarının sarayının Kaleönünde olduğunu söyledi. Bize toprak üzerindeki saray duvarlarının kalıntılarını gösterdi. Kale kapısından minare altına doğru elli metre kadar gidilirse duvar kalıntılarına rastlanır. 1947 lerde Belediye çevre düzenlemesi yaparken sarayın sıvalı, pembe badanalı duvarlarını, iki insan iskeleti çıktığını gördüm.

Sonradan edindiğim bilgilerle değerlendirdiğimde bu iskeletlerin Karamanoğlu Alaaddin Bey'in Eğirdir'i yakıp yıktığı zamandan kalabileceği ihtimalini düşünüm. 1990 larda kanalizasyon için hafriyat yapılırken minare altından Kale'ye doğru, biri bir metre kadar, ikincisi bir buçuk metreden fazla derinlikte iki künk gördüm. Bunlar su künkleriydi. Üstteki künkün Ağaların evine gittiği belliydi. Çünkü Ağalar evinin iç avlusunda taştan, işlemeli çok güzel çeşme vardı. Buğday öğütmeye gittiğimizde görürdük. Alttaki ikinci künkün de Hamidoğlu sarayına gittiğini sanıyorum.

HAMİDOĞULLARI BEYLİĞİ

Selçuklu devleti gücünü yitirmesinden sonra Anadolu'da birer birer beylikler görölmeye başladı. Bu arada Eğirdir merkez olmak üzere Hamidoğulları da tarih sahnesine çıktılar. Hamidoğulları Beyliğini Dündar Bey kurmuştur ama öncesi hakkında bilinenleri hatırlamakta yarar var.

Beyliğe adını veren Hamid Beyin Türkmen beyi olarak Türkistan'dan Anadolu'ya geldiğini söyleyenler vardır. Karamanoğlu tarihçisi Şikari de tarihinde Hamid Bey için, Mısır ve Suriye'de komutanken bin kadar atlıyla Selçuklu

Sultanının yanına geldiğini, adamlarına ve şehzadelerine silahşorluk öğrettiğini, sonra Sivas'a Karaman'ın yanına gittiğini, Ertene Beye silahşorluk öğrettiğini, Karamanoğlu Mehmet Beyle birlikte yaptığı birçok savaşlardan sonra Mehmet Bey Konya'yı ele geçirince bu yöreleri Hamid Beye verdiği, onun öldürülmesi üzerine de Hamid Beyin serbest kaldığını yazar.

Bazı kaynaklar Hamid Beyin oğlu, Dünder Beyin babası İlyas Beyin 1280-1300 arası beylik ettiğini yazıyorsa da bu tarihler arasında İlyas Beyle ilgili bir siyasi iradeyi gösteren belge şimdiye kadar bulunamamıştır.

Dünder Beyin 1301 yılında Beyliği kuran kişi olarak kabul edilmesinin gerekçesi, bu tarihte Medreseyi yaptırıp iç eyvanının alını üzerine kimliğini yazdırmasıdır.

Dünder Bey Uluborlu'da kurduğu Beyliği sonradan Eğirdir'e taşıyıp burasını merkez yaptı. On beş bin yaya, on beş bin atlıdan bir ordu kurup, kardeşi Yunus'la beraber sınırlarını Akdeniz'e kadar genişletti. Eğirdir'i de kısa zamanda bayındır hale getirdi. Bu arada Anadolu'yu tehdit altında tutan İlhanlılara bağlılığını göstermek için onlar adına para bastırıp 1314 te Emir Çoban'ın ayağına Erzincan'a kadar gitti. 1316 yılından sonra İlhanlı devleti içinde karışıklıklar başlayınca Dünder Bey sınırlarını genişletip Antalya'yı aldı, kardeşi Yunus'u oraya Bey yaptı. Aydın, Saruhan, Menteşe Beylerini de himayesi altına alıp kendini Sultan ilan etti. Bu durum İlhanlıların hoşuna gitmedi. Diğer Beyliklerden de rahatsız olan Emir Çobanoğlu Demirtaş'ı Anadolu üzerine gönderdi. Demirtaş Eşrefoğlu Süleyman Beyi öldürüp Dünder Beyin üzerine geldi. Dünder Bey onun gücü karşısında duramayacağını anlayınca ölen kardeşi Yunus Beyin oğlu, yeğeni Mahmut Beyin yanına gittiye de, Mahmut Bey kendini kurtarmak için amcası Dünder Beyi Demirtaş'a teslim etti. Demirtaş 1324 tarihinde Dünder Beyi öldürdü. Dünder Beyin mezarının nerde olduğu bilinmemektedir.

Dünder Bey oğulları Hızır, İshak, Mehmet bu olaylardan canlarını kurtardılar. İshak yardım ve destek için Mısır Sultanı Melik Nasır'a sığındı. Bir nedenle Demirtaş'ın babası Vezir Emir Çoban öldürülünce, Demirtaş da Anadolu'da tutunamayıp Mısır Sultanına sığındı. Karamanoğulları ve İlhanlıların baskısıyla Demirtaş 1327 tarihinde Mısır'da öldürülünce İshak Bey de Eğirdir'e döndü. Demirtaş Mısır'dayken Hızır Bey Beyliğin başına geçti, Hamidoğlu Beyliğinin dağılmasını önledi. 1327-1328 yılları arasında Beylik yapan Hızır Bey bu arada yıkım gören Ulu-Camiyi yeni baştan onartmıştır. Ondandan sonra da caminin adı "Hızır Bey" camisi olarak kalmıştır. Kardeşi İshak'ın Mısır'dan dönmesinden sonra beyliği ona vermiştir. Daha sonraki zamanlarda Hızır Bey hakkında herhangi bir kayıt yoktur.

1328 yılında Beyliğin başına geçen İshak Bey, Beyşehir, Seydişehir, Akşehir'i Beyliğinin sınırlarına kattı. Küçük kardeşi Mehmet'i de Gölhisar'a Bey yaptı. 1336 yılında da şimdi yıkılmış olan zamanın en büyük tekkesi ve yoksullar evi Hankah'ı Yazla'da yaptırdı. Seyyah İbni Batuta İshak Bey zamanında Eğirdir'e gelmiş, şimdi Ada'da türbesi olan Şeyh Müderris Musluhaddin karşılamış, Dünder Bey Medresesinde de misafir etmiştir.

İshak Beyin ölümünden sonra yerine Gölhisar'a Bey yaptığı kardeşi Mehmet Beyin Oğlu Mustafa Bey Hamidoğullarının başına geçti. Mustafa Bey döneminde Hamidoğullarıyla ilgili kaynaklarda bilgi yoktur. 1355 de Mustafa Beyden sonra oğlu II. İlyas Bey Hamidoğulları Beyliğinin başına geçmiştir.

Baba Sultan Zaviyesi 1357 yılında Şeyh İsa Deduki tarafından yaptırılmıştır. İlyas Bey de katkıda bulunup Yazla'daki Katranlar korusunu zaviyeye vakfetmiştir.

Öteden beri sınır anlaşmazlıkları olan Karanmanoğlu Alaaddin Bey, Hamidoğullarını ortadan kaldırmak için İlyas Beyin üzerine geldi. Eğirdir'de müthiş bir katliam yaptı ve Eğirdir'i baştan başa yaktı. İlyas Bey yardım için Kütahya'daki Germiyanoğlu'na sığındı. İlyas Bey daha sonra Germiyanoğlu'nun yardımıyla topraklarını ele geçirip beyliğinin başına döndü. 1370 de ölümünden sonra yerine Hüseyin Bey geçti. Hüseyin Bey zamanında da Karamanoğulları, Hamidoğlu Beyliğini sürekli rahatsız ettiler. Germiyanoğlu Süleyman Bey kızı Devlet Hatun'u I.Murat'ın oğlu Bayazıt'e verince Osmanlılar daha güçlenip Hüseyin Beye topraklarını satması için zorlayıcı bir teklifte bulundular. Hüseyin Bey hem Osmanlıların hem Karamanlıların baskısına karşı kendini savunamayacağını anlayınca 80 bin altın karşılığı Yalvaç, Akşehir, Ş. Karaağaç, Beyşehir, Seydişehir, Isparta şehirlerini 1374 de Osmanlı devletine sattı. Bu toprak satışının içinde Eğirdir yoktu. Hüseyin Bey de Gönen'e çekilip kalan topraklarını yönetti. Bazı kaynaklara göre de Uluborlu'dan yönetmiştir.

Hüseyin Beyin oğlu Mustafa Bey 1389 da yapılan I.Kosova savaşına okçu ve öncü birlik olarak bin kişilik bir kuvvetle katıldı.

1391 de Hüseyin Beyin ölümünden sonra Hamidoğulları Beyliği son bulmuştur.

Arap Tarih ve Coğrafya bilgini İbni Fazlillahi Ömeri'ye göre 1332 yılında Hamidoğlu Beyliği nüfusu 300.000 dir.

HAMUR DOLMASI

Kalın bir yufka açılır. İki parmak genişliğinde şeritler halinde kesilir. Soğanla kavrulmuş kıyma bu şeritlere konularak rulo yapılır. Lokma lokma kesilir. Kaynar suya atılarak pişirilir. Sonra üzerine kızarmış tereyağ konur. Bir çeşit mantıdır.

HANKAH

Arapça tekke demektir. 1336 yılında Hamidoğlu İlyas Bey tarafından yaptırılmıştır. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı 1929 yılında kitabeleri incelemek için Eğirdir'e geldiğinde Hankah civarında bulduğu bir kitabede yukarıdaki bilgiyi okumuştur.

Karçınzade Süleyman Şükrü Seyahat-ı Kübra adlı eserinde 1875 lerde gördüğü Hankahı şöyle anlatır:

"Yarım metre eninde, bir metre boyunda kesme taşlar ile Mevlevi dergahları tarzında ve büyük bir camii şerif heybetinde bina olunmuştur. Bir dağ misali Hankahın geniş semahanesi karşısında neyzenlere mahsus yüksek bir mahvel ve etrafında çilekeşler için yapılmış müteahhit hücreler, gayet geniş olan meydanın ortasında yuvarlak bir şadırvan olup yükseldikçe tedricen darlaşan kubbesi, takriben elli metre yüksekliğinde, hava ve ışık almak üzere bırakılan tepesindeki delik on metrekare kadardır."

Etem Kartal da Hankah hakkında şu bilgileri verir:

"Hankaha bitişik Tez Murat türbesi vardı. Binanın batısında bir müderris, bir de mütevellî evi bulunuyordu. Ayrıca yine batı tarafındaki aşevinden her perşembe fakirlere yemek dağıtılırdı.

Hankahın tabanı tamamen mermer döşeli idi.

Dağ talimhahının kışla binası yapımında taşları kullanılmak üzere yıktırılmıştır. Sağlamlığı dolayısıyla yıkmak çok zor oldu."

Bazı kimseler de Hankahın taşlarının Camiliyayla'daki erat hamamı yapımında kullanıldığını söylerler.

Hankahın olduğu yere Kale mahallesi yangınından sonra evi yananlar için ev yaptırılmıştır. O yöre şimdi "Yangın evleri" diye anılır.

HANLAR

Eğirdir'de bilinen üç büyük han vardır. Hayriye hanı, Saffet'in hanı, Pamukhanı. Üçü de ahşaptı. Hayriye hanını Yılanlıoğlu Şeyh Ali Ağa yaptırmıştır. 23 oda, bir dükkan idi. Kaleönü'ndeki medresesine vakfetmiştir. Han 1800 lerde yapılmıştır. 1950 lerde yıkılmıştır. Saffet'in hanı hakkında bir kayıta rastlamadım, sözlü bir bilgi de duymadım. 1950 lerde yıkıldı. Pamukhanı da eski bir bedesten üzerine yapılmış tek katlı bir bina idi. Bugünkü Belediye İşhanının olduğu yerdeydi.

HARPIŞTA

Bağ zamanı pekmez kaynatma, kışlık hazırlama işlerinin yapıldığı, kısmen açık, kapısız, üstü kiremit kapalı bir mekandır. Bir köşesinde üzümün içinde ezildiği suluk bulunurdu.

HAŞGEŞLİ EKMEK

15 Eylülde bağ göçü başlamadan yapılırdı. Bağa araba ya da eşek yüküyle göçüldüğü günün akşamı haşgeşli ekmekle üzüm yenirdi. Denebilir ki bu bir kuraldı. Haşgeş kelimesinin haşhaş olduğu sanırım anlaşılmıştır.

HAVUTLU

Bir kaynakta 1580 lerde "Hacı Davut ve Çay köyünden" diye bir not geçiyor. Havutlu'nun Çay köyüne yakın olması nedeniyle bu ismin "Hacı Davuttan mı geldiğini düşündürüyor. Gölün kuzeyinde de böyle bir yer adı var. Böyle bir yer ismini de Söke dolaylarında rasladım.

HAYDAR

Baba Sultan türbesinin batı tarafındaki alandır. 1950 lerde göl şişince su bastığı için imeceyle dolduruldu. 17. yüzyıl eşkıyalarından Haydaroğlunun haraç istemek için bir süre kaldığı yer olması ihtimaliyle oraya bu ismin verilmiş olabileceği akla geliyor. Isparta'ya da haraç için böyle bir zorlama yapmıştır. Eşkıya Haydaroğlu Uluborlu'nun İlegüp köyündendir. Hoyran dolaylarındaki geniş düzlüğe de "Haydar ovası" derler.

HAYDAROĞLU

1640 lardan sonra Osmanlı devletini uğraştırmış azılı eşkiyalardandır. Uluborlu'nun İlegüp köyündendir. Naima tarihinde uzun uzun söz edilir. Söğüt dağına yurt edinmiş, Afyon, Ilgın, Eskişehir dolaylarında eşkiyalık yapmıştır. On bin kişilik Ahmet Paşa kuvvetlerini Sandıklı dolaylarında yenmiş, Ahmet Paşayı öldürmüştür. Ardından Afyon, Manisa illerini soyup Isparta'ya gelmiştir. Karşı konulmuş, bir baskında yaralanıp kaçmıştır. Uluborlu Veli Baba tekkesinde yatar-ken bastırılmış, teslim olmak zorunda kalmıştır. Sonra İstanbul'a gönderilmiş, orada idam edilmiştir. Eşkiya Katırcıoğlu bunun yanında yetişmiştir.

Baba Sultan'ın batısındaki düzlük "Haydar" diye anılır. İhtimal Eğirdir'e baskın verip bir süre orda kalmışsa o yöre bu adla adlandırılmış olabilir.

HAYRAT

Kadınların ortak kullandıkları, çamaşır yıkadıkları göl kıyısındaki barakalardı. Herkes odununu, kazanını götürür, gölden aldıkları suyu ısıtırlar çamaşır yıkarlar, sonra da kendileri yıkanırıldı. Kale mahallesinde üçü lodos, biri poyraz tarafında dört tane hayrat vardı.

HELİKLİ PEKMEZ

Pekmezin içine ayva, eren (kızılıçık), kabak katılarak kaynatılır. Aslında bir pekmez reçelidir.

HENDEK OTU

Geçmişte Oluklacı'dan havanın, suyun durgun olduğu zaman Eğirdir'in güney tarafına bakıldığında, Tersikbaşı'ndan Kaleburnuna kadar hat halinde gölde bir otlama uzantısı görülürdü. Bu otlara Hendek otu derlerdi. Yüzerken arasından geçmememizi, ayağımıza, kolumuza dolanarak boğulmamıza sebep olabileceğini söylerlerdi. Kaleyi ve şehri savunmak için gölün seviyesi düşük olduğu zamanlarda hendek atılıp içine su verildiği bellidir. Daha sonra erozyonla göl tabanının yükselmesi sonucu göl şişince sular altında kalan bu hendeğin otlaması doğaldır. Kale mahallesinin güneyinde kale duvarı ile hendek otları arası 8-10m. kadardı. Sonradan kıyılar doldurulduğu için dolgu altında kaldı.

Eğirdir kalesinin önce bir şehir suru olmadığı, askeri kale olduğu açıktır. Cami ve medresenin yaslandığı duvarın dış sur duvarı olduğu bellidir. Ondan sonra Demirkapı mahallesinin göl kıyısından Yelibelen'e kadar bir kale olduğu da bilinmektedir. Eskihisar adı ile anılan bu kale şehir büyüdükçe ortadan kalkmış, Eğirdir'in gelişme alanı Kapılar'a kadar uzanmıştır. Kapılar Akpınar yolunun başıdır. Kapılar'ın duvar kalıntısı şu anda fay yüzeyinde görülmektedir.

Bizim çocukluğumuzda hemen onun altında mezbaha vardı. Kapılar'ın duvar kalıntıları üzerindeydi. Hendek otunun şehrin güneyinde boydan boya yer almasının nedeni besbelli savunma için kazılan hendektir. Cami ile Kalenin güney burcunun arasında bir sur kalıntısı olduğunu biliyorum. Çocukluğumda buralarda çok balık avlardım. Taşlara takılan oltaları çıkarmak için çok daldım. Bu kalın koruma duvarlarının kalıntılarını çok gördüm. Hatta kanalizasyon hafriyatı yapılırken bu duvarların taban temeli caminin doğu iç köşesinin hizasında idi.

HIDIRELLEZ MAĞARASI

Tersikbaşı, Demirciler üstündedir. Fazla derin bir mağara değildir. Ama burdan giren bir horozun Yazla tarafındaki Kerim Kızı Mağarasından çıktığı söylenir. Bu olayın gerçek olması düşünülemez. Bazı amaçlarla adak adayıp, mum yakarlar. Söylentilere göre eskiden orada kucağında çocuklu bir taş heykel varmış. Ana yufka pişiriyormuş, çocuğu çok ağlamış, altını değiştirmek gerekmiş. Bez bulamamış, bir yufka bağlayıvermiş. Allah da her ikisini taş etmiş... Sanırım Hıristiyanlar o mağarayı kutsallaştırıp kucağında İsa olan Meryem heykelini oraya koymuş olabilirler.

Karçınzade Süleyman Şükrü Seyehat-ı Kübra adlı eserinde 1880 lerde bu mağarada bir put olduğunu, birçok yerlerinden zedelenmiş olduğunu, sıtmadan kurtulmak için mağarada asılı urgana paçavra bağlandığını, tavandan damlayıp taş çukurlarına biriken suyu, sütü gelmesi için kadınların içtiğini, eski kaşıklar toplanarak sevap kastıyla heykelin karşısına konduğunu üzülererek yazar.

HIZIR BEY CAMİSİ

Hızır Bey camisi, "Ulu Cami" diye de anılır. Caminin ne zaman yapıldığı konusuna gelince, tarihi gerçekler ve belgeler göz önüne alınarak şöyle değerlendirmek mümkündür.

Eğirdir Selçukluların yönetimine kesin olarak 1204 tarihinde geçmiştir. Cami iç kalenin dış duvarından yararlanarak şehrin merkezinde yapıldığına göre, Selçuklu yönetiminin ilk zamanlarında yapıldığı akla en yakın ihtimaldir. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya göre Hızırbey camisi Selçuklu binası olup Hızırbey tarafından tamir edilip düzenlenmiştir. Dünder bey 1301 yılında Medreseyi yaptırmıştır. Bu durumda da caminin varlığını kabul etmek durumundayız. İlhanlı valisi Demirtaş 1324 te Hamidoğlu Beyliğini ortadan kaldırmak için Eğirdir'e geldiğinde Dünder Beyi bulamayıp, ardından Antalya'ya kadar gidip onu öldürmüştür. Eğirdir ve camide tahribat yapmış olsa ki, cami 1328 yılında Hızır Bey tarafından yeniden yapılcasına onarılmıştır. Bu nedenle de Hızır Bey camisi adıyla anılmaya başlamıştır.

Cami Hüsamettin İlyas Bey zamanında Eğirdir'i yakıp yıkan Karamanoğlu Alaaddin tarafından da bir yangın görmüştür. Karamanoğlu tarihçisi Şikari bu olayı şöyle anlatır.

"İnsanları davar kırar gibi kırdılar. Hülasa Hamid diyarını şöyle harap eylediler ki, dünya dünya olalı böyle zulüm olmamıştır. Farukul Azam namında yanan Cami-i Şerifin dünyada benzeri yoktu." Dikkatle incelenirse caminin çok onarım gördüğü bellidir. Bu yangından sonra da cami elbette yeniden yapılmıştır. Cami 1814 te de büyük bir yangın geçirmiş, nerdeyse tümüyle yanmıştır. Vakıf gelirleri, halktan toplanan paralar, Burdurlu bir hayırseverin serveti onarıma yetmemiş, Yılanlıoğlu Şeyh Ali Ağa'nın desteğiyle 1820 tarihinde ibadete açılmıştır. Baba Sultan Zaviyesine ait katran (sedir) koruluğundan müftüden fetva alınarak yeteri kadar ağaç kestirilmiştir.

1884 tarihinde de Ağalardan Hacı Murat öncülüğünde yeniden bir onarımdan geçmiştir. Daha önce üstü dam olduğu için karı küremek amacıyla ortası açık, altında kar kuyusu olan toprak çatı, kiremit çatı haline getirilmiştir.

1914 Isparta depreminde de minarenin alemi düşmüş, onarılmıştır. Cami 30-35 m. boyutunda, 3000 kişi alacak büyüklüktedir. Minare iki metre kutrunda, otuz iki metre yüksekliğindedir.

Caminin bir kitaplığı olduğu, fakat ne olduğu, antik halılarının ne olduğu konusunda bilgi edinilememiştir.

1480 den sonraki kayıtlarda Ulu Caminin başlıca gelirleri olarak dükkan kiralari, Bağ, Sevinçbey, Dadıl (Ertokuş hanı yöresi), köylerdeki yerlerden sağlandığı yazılıdır.

Caminin Medreseye bakan birana kapısı, bir de batıya açılan ikinci kapısı vardır. Caminin batı kapısı 1879 yılında cami onarımından geçerken açılmıştır. Kapının üstünde bir kitabe vardır. Kitabe kapının açılmasıyla ilgili ve yardımcı olan o günün kaymakamı Mustafa Lütfi'den bahseder, tarih verir. Cemal Tosun'a göre Türkçesi şöyledir:

Hızırbey pek güzel ve süslü bir şekilde tamir oldu
Allanın inayetiyle çok güzel ve mübarek oldu
Mustafa Lütfi kul da onun ikinci yaptırıcısı oldu
Hızırbey cami bakımçıya ve yardımcıya kavuştu
Allahtan olacak bir de katip gelip ulaştı
Yapılan onarıma Mevlanın izniyle o bir tarih düştü
Geliş geçiş bu güzellikten elbette şan ve şeref payını alacak
Cami onarımında hizmet edenlerin cümlesi
Mahşer gününde mübarek olacak
Açıldı Cennet incisi gibi parlayan yeni kapı

Hızırbey camisinin büyük giriş kapısının üstünde Tevbe suresinin 18. ayeti yazılıdır. Anlamı şöyledir.

"Allahın mescidlerini sadece Allah'a ve ahiret gününe inanan, namaz kılan, zekat veren ve ancak Allah'tan korkan kimseler imar ederler. İşte bunların doğru yola ermişlerden olmaları umulur."

Onun altındaki yazı da bir ayettir.

"Ey Muhammed! Doğrusu biz sana apaçık bir zafer sağlamışızdır."

(İbrahim Yıldırım'ın sempozyum kitabındaki yazısından.)

Caminin çevresi yol nedeniyle iki metre kadar dolduruldu. Daha da doldurulacak gibi görülüyor. Cami kapısının eşiğiyle medrese kapısının eşiği değerlendirildiğinde ne derece dolgu olduğu ortaya çıkar. Bu durum yapıların güzelliğini ve geleceğini tehdit etmektedir. Bu dolgunun alınması, yolun eski haline getirilmesi gereği vardır.

Devlet yolu caminin çevresinden geçtiği için 30 - 40 tonluk araçların yaptığı titreşimden etkilenmekte, vatan tapumuzun mührü olan cami, medrese ve minare etkilenmekte, geleceği tehlikeye düşmektedir. Zaman geçmeden bunun bir çözümüne gidilmesi dileğimizdir.

Ziragüneybatı köşesinde uzun bir çatlak vardır.

HIZIRNAME

Şeyhülislam Berdai'nin torunu Şeyh Mehmet Çelebi Sultan'ın bir Divan'ıdır. Fuat Köprülü Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar adlı kitabında önemle bahseder.

HODULLU

Ağılköy'ün üstündeki dağa verilen addır.

HOMANADLAR

Psıdya'nın dağlık bölgelerinde yaşayan kanun bilmez insanlara denir. Roma İmparatorluğunun güçlü döneminde bile zor kontrol altına alınmıştır.

HOPA

Sığ kıyılarda oluşan kamışların kökleri göl seviyesinin yükselmesiyle adacıklar halinde kopar, kuzeyden güneye doğru gelirlerdi. Biz çocuklara büyük bir kayık, sandal görevi gören bu adacıkların üzerine çıkar, yüzer oynardık. Kamış köklerinin oluşturduğu yüzen adacıklara hopa denirdi.

HORASAN ERLERİ

Eğirdir'e gelip yerleşen ilk din ulularına "Horasan Erleri" derler. Anlatılana göre Horasan Erleri Anadoluya gelmek istemişler. "Bir ok atalım, nereye düşerse oraya yerleşelim." demişler. Horasan'dan bir ok atmışlar, o da gelmiş Yazla'daki katranlardan birinin üstüne düşmüş ve ağacı biraz yakmış. Onlar da gelip Yazla'ya yerleşmişler. Katranların Eğirdir tarafında sanırım yıldırım düşmesiyle yanık almış bir katran ağacı vardı. Sözlerine şahit olarak gösterirlerdi. O katran ağacı 1950 lerde yok oldu.

HOYRAN

Eğirdir gölünün tam kuzeyindeki bölümü. Beyşehir gölünün batısındaki yerleşim yerinin adı da Hoyrandır. "Türkiye'deki Tarihsel Adlar" kitabında Bilge Umar, Luvî diline göre, "Yüce Ana Tanrıça Ülkesi" anlamı taşıyabilir diyor. Karamuk

Hoyran Gölü'nden bir görünüş

gölü bir düdenle sularını Hoyran gölü kuzeyindeki Tırtar altında bir yerden boşaltır.

HÖŞMERİM

Un, yağla kavrulur. Yavaş yavaş su dökülerek hamur kıvamına getirilir. Ortasına bir yer açıp pekmez konulur. Yağla kavrulmuş unun hamurundan bir parça alınıp, pekmeze batırılarak yenir.

HÜSEYİN BEY

Hamidoğlu Hüseyin Bey İl.İlyas Beyin oğludur. 1370-1391 yılları arasında beyliğin başında kalmıştır. Takma adı Kemaleddin'dir. Karamanoğullarının sürekli taciz etmesi sonucu önce Germiyanoğullarına, Osmanlılar güçlenince, onlara sığınmıştır. Germiyanoğlu Süleyman Bey kızı Devlet Hatun'u Osmanoğlu Bayazıt'le nişanlarken değerli hediyeler, atlar göndermiştir. Düğün için hazırlıklar yapılıncaya Hüseyin Bey Osmanoğlu Murat'ın üzerine geleceğini sanarak daha önce teklif aldığı kaleleri satabileceğini bildirmiştir. Bir anlaşmayla Hüseyin Bey Isparta, Yalvaç, Ş.Karaağaç, Beyşehir, Seydişehir, Akşehir'i 80.000 altına I. Murat'a satmıştır. Bazı kaynaklara göre Gönen, bazı kaynaklara göre Uluborlu'ya çekilerek mülkünün geri kalanını 1391 yılında ölünceye kadar idare etmiştir. Oğlu Mustafa Bey I. Kosova savaşına bin atıyla katılmıştır. Yıldırım Bayazıt Timur'a esir olduğu zaman Mustafa Bey yanından ayrılmamıştır, ölünceye kadar yanında kalmıştır.

IRMAK

Şimdiki adı "Kanal". Gölle Kovada gölü arasında akan suyun adı. 1951 den sonra kanal açılınca ırmak adı unutuldu. Çok balık olurdu. Baharda çaydan, Çay köyüne kadar balık çıkar, çaydan balık avlardık. Boğazova'nın suyunu boşaltmak için kazılan derin hendeklerde bile balık olur, oltayla avlardık. Şimdi çayın ayağı kanalı doldurmasını diye Konnebucağı arkasından göle verilmiştir. Antik adı Tiolus'tur.

ISBA

Psidyada Sütçüler dolaylarında bir ilkçağ kentçığı. Yakın zamana kadar bu adla bir köy vardı. Oradan gelip Eğirdir'e yerleşmiş bir sülaleye de "Isbalar" derler. Demirkapı mahallesinde otururlar.

Köprübaşın'dan Eğirdir

İBNİ BATUTA

Faslı bir gezgin olan İbni Batuta 1333 yılında Hamidoğlu İshak Bey zamanında Eğirdir'e de uğramıştır. O zamanki Eğirdir'i şöyle anlatır.

"İsparta'dan Eğirdir'e geldim. Nüfusu çok, sokakları temiz ve güzeldir. Nehir, orman, bağ ve bahçeleri pek çok büyük ve mamur bir şehirdir. Suyu tatlı çok güzel bir gölü vardır. Bu göl yoluyla gemiler Akşehir, Beyşehir taraflarına yolcu taşırlar. Eğirdir'de büyük bir cami karşısındaki medreseye indim. Müderris, alim Hacı Musluhiddin karşıladı beni. Fevkalade ikram ve misafirperverlik gösterdi. Eğirdir hükümdarı Dündar oğlu İshak Beydir. O memleketler hükümdarlarının büyüklerindedir. Güzel vasıflarla bezenmiş biridir. Her gün ikindi namazını Ulu Camide kılar. Namazdan sonra güney duvarına dayanır, oturur. Huzurunda hafızlar tahtadan yapılmış yüksek bir kürsüye oturarak Kur'an'dan öyle güzel sesle sureler okurlar ki ruhlar müteessir olur, kalbler huzur bulur, bedenler titrer, gözler yaşarır.. Sonra Sultan sarayına döner.

Ramazan ayını İshak Sultanın yanında geçirdim. Sultan her Ramazan gecesi halıyla donatılmış tahtına oturur, yüksek yastığına dayanır, din alimi Musluhiddin de yanına otururdu. Ben de alim müderrisin yanına oturdum. Bizden sonra da devlet adamları ve saltanat emirleri otururdu. İçinde mercimek bulunan yağlı ve şekerli bir tiritle iftar edilirdi. İshak Sultan: "Allahın sevgilisi peygamberimiz yemeğe tiritle başladığı için biz de tiritle başlarız." derdi. Ardından diğer yemekler gelirdi. Bütün Ramazan geceleri böyle geçti.

Bu sırada İshak Sultanın bir oğlu öldü. Cenaze gömüldükten sonra Sultan ile medresedeki öğrenciler üç gün sabah namazından sonra sultanzadenin mezarına ziyaret ettiler. İkinci günü halk ile ben de gittim. Sultan beni yaya görünce at göndererek özür diledi. Medreseye döndüğümde atı geri verdim. Sultan: "Ben atı geçici değil, armağan olarak verdim." demiş. Sultan atı geri gönderdikten başka bana bir kat elbise ile para da ihsan etti.

Eğirdir'den Gölhisar'a geçtim. Gölhisar Hükümdarı Mehmet Çelebi Eğirdir Sultanı İshak Sultan'ın kardeşidir.

İLAMA

Barla yakınında bir köy. Yakın zamanda adı değiştirilip Bağören olmuştur. Aslında İlama Manas destanında bir kahramanın adıdır. Bir Türk Kırgız destanı olan Manas destanında İlama şöyle anlatılır.

"Kalmuk alplerinden İlama, elinde tuttuğu kara bayrak ile nara atarak çarpışıyordu. Acıbay Alp, atından düşürüldü. Kartküren, İlama'nın eline ganimet olarak geçti. Bunu gören Almambet Kalmuk kıyafetine girip İlama'ya yetişti. O sırada Sırgak da geldi ve İlama'nın kafasına beş defa vurdu." Destanın bir başka

yerinde de "İlamanoğlu, Ertöştük çok eski dostumdu." der. Ertöştük sözü Atabey'de türbesi olan "Ertokuş"u da hatırlatıyor.

İlama'nın sebzesi, sarı kılçıksız fasulyesi çok ünlüdür.

İLK BİSİKLET

İlk bisikleti 1909 larda Eğirdir'e Ağalar'ın Murat'ın getirdiği, kale önünde bindiği söylenir. Eğirdiriler bisikleti ilk gördüklerinde "Şeytanatı" adını takmışlardır.

İLYAS BEY II.

Mustafa Bey öldükten sonra Hamidoğulları Beyliğinin başına geçmiştir. 1355-1370 yılları arasında beylik yapmıştır. Takma adı Hüsameddin'dir. Onun zamanında Karamanoğlu Alaaddin Bey Eğirdir'i yakıp yıkmıştır. Şimdi bile iki metre kazıldığında yangın izlerine rastlanmaktadır. Karamanoğlu'na karşı duramayan İlyas Bey Germiyanogullarına sığınmış, yine onların yardımıyla Beyliğin başına dönmüştür. Ölümünden sonra Beyliğin başına Hüseyin Bey geçmiştir.

İMAM HASAN'IN İT ATTIĞI YER

İnekdenizi'nden ince bir yolla Oluklacı'ya çıkılır. Katranlar'ın üstünde yüz, yüz elli metre kadar bir yar vardır. Sözü geçen yer bu yarın üst düzlüğüdür. Söylentiye göre Hasan adında bir imamın tavuklarını köpeğin biri yemiş. İmam da köpeği yakalayıp bu yardan atmış... Olay Eğirdir'de konu olmuş ki halen köpeğin atıldığı yer bu adla anılır.

Katranlar - En yüksek tepe İmam Hasan'ın it attığı yer

İMAM MAHMUT ZAVİYESİ

1480 den sonraki kayıtlarda adı geçiyorsa da günümüzde yeri ve izi bilinmemektedir.

İMAMEVİ

Osmanlı döneminde kadın mahkumlar erkekler gibi hapishanelerde kalmaz, imamların kontrolünde olan bir evde oturmak zorunda kalırlardı. Kadınların kaldığı böyle evlere İmamevi denirdi.

İNCE AĞALAR MESCİDİ

İnce Ağalar Eğirdir'in en eski soylarındandır. Ağa Camisi bitişiğinde olduğu söylenir.

İNEK DENİZİ

Yelibelen kayasının altıyla beraber Eğirdir'in en üst bölümüdür. Mezarlık olarak kullanılmıştır. Adının "İnek Dinizi"nden geldiğini sanıyorum. Yani ineklerin dinlendiği, geviş getirdiği yer... Bizim çocukluğumuzda evlerde inek beslenir, Köprübaşında yayılır, ikindine doğru sürü halinde Eğirdir'e dönerlerdi. Geçmişte ineklerin burda yayılıp geviş getirdikleri yer olabilir. İneklerin dinlenerek geviş getirme özellikleri vardır. Şimdi buraya Halk Eğitim Merkezi yapılmıştır. 1945 lere kadar burası mezarlık olarak kullanılmıştı. Bir bölümüne de cami hafriyatı yapılmaktadır. Hafriyat sırasında izlediğime göre en az üç kat üst üste gömü olmuş. Anlaşılan bir hayli önceden beri mezarlık olarak kullanılıyor. Şimdi de iskan alanı olmuş durumdadır.

İNÖNÜ MAĞARASI

Sarıidris kasabasının güneyindedir. Uzunluğu 225 metredir. İçinde seramik iskelet parçaları bulunmuştur. İncelenmesi gerekir.

İP YAKMAK

Bir toplulukta uyuyan kişiyi uyandırmak için pamuk ipliği yakılıp dumanı burnuna tutulur. Bu şekilde uyuyan kişi derin uykuda da olsa hemen uyanır.

İPE DİZİLİ İNCİR

Yalnız Pınarpazarı'nda satılırdı. İncirleri bir ipe dizerler, halka yaparlardı. Biz de bu incir halkalarını kolumuza simit gibi takar, Pınarpazarı'ndan yiyerek keliflerimize keyifle dönerdik.

Biz çocuklar için Pınarpazarı'na gitmek, biraz da ipe dizilmiş incir almak içindi.

İPLİK PAZARI

Minarenin batı doğrultusundaki çarşı sokağına denir. Adı Eğirdir'in geçmişte dokuma sanatının yaygın olduğu günlerden kalmadır.

İPLİ ŞEKER

Kayısı çekirdeği iriliğinde kaba şekerler bir ip üstüne dizilerek yapılırdı. Çocukların çok hoşuna giderdi.

İSA KÖKLÜ

1926 yılında Yukarı Gökdere köyünde doğdu. 1953 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdi. 1966 yılında Ortopedi Uzmanı oldu. Uzun yıllar Eğirdir Kemik Hastalıkları Hastanesinde görev yaptı. Lise yapımı dahil Eğirdir'deki birçok sosyal faaliyetlere katılmıştır. 1999 yılında vefat etti.

İSHAK BEY

Dündar Bey'in üç oğlundan biridir. Babasının öldürülmesinden sonra Mısır'a gitmiş Demirtaş öldürülünce 1328 de dönerek Hamidoğlu Beyliğinin başına geçmiştir. Kaynaklarda 1340 da öldüğü yazılıdır. Başa geçecek çocuğu olmadığı için kardeşi Gölhisar Beyi Mehmet Beyin oğlu Mustafa Bey Hamidoğullarının başına geçmiştir. Demirtaş felaketinden sonra Beyşehir, Akşehir, Seydişehir'i topraklarına kattı. Enver Süldür'ün Isparta Tarihi kitabında Zekeriya adında bir oğlu, Havva adında bir kızı olduğu, küçük yaşta öldükleri yazılıdır. Karçınzade de Seyahat-ı Kübra adlı eserinde İshak Beyin Baba Sultan civarında gömülü olduğu, mezar taşını okuduğunu söyler. Bu taş henüz bulunamamıştır.

İSMAİL KÖKBULUT

1966 da Eğirdir'de doğdu. Tüm eğitimini Ankara'da tamamladı. Yeterlik sınavını kazanarak Hesap Uzmanlığına atandı. Alman mali sistemini araştırmak üzere Almanya'da bulundu. Ayrıca İngiltere'de mesleki konularda etüd ve incelemeler yaptı. 1998 yılında Baş Hesap Uzmanlığına atandı. Hacettepe Üniversitesinde de Öğretim Görevlisi olarak ders verdi. Antalya merkez olmak üzere gelir idaresinin yeniden yapılanmasında Bölge Müdürü olarak çalıştı. 2000 yılında Turizm Bakanlığı İşletmeler Genel Müdürü oldu. Evli ve bir çocuk babasıdır. Mesleki konuda yayınlanmış eseri ve makaleleri vardır.

KABASAKAL DERGAHI

Kesin yerini tespit etmek mümkün olmamıştır. Karçınzade'nin eserinde verdiği bilgilere göre İmaret mahallesinde görülüyor. 1480 sonrası kayıtlarda da adı geçmektedir.

KAHBEOĞLU

Eski Eğirdirlielerin sakız sözlerinden biridir. Biri diğerine hitap ederken bu sözü rasgele kullanırdı. Ama dıştan gelenler bu sözü tepkiyle karşılamışlar. Hatta bu konuda bir hikâye anlatırlar. Kalaycı Emin bakır tabak, tencere satarken bir müşterisine:

"Kahboğlu... Çok para istemedik." demiş. Müşteri de bu sözü hakaret kabul ederek mahkemeye gitmiş. Çıkışlar Kadı'nın huzuruna. Adam şikâyetini söylemiş, Kalaycı Emin de kendini savunmuş.

"Valla kötü bir niyetle demedim Kadı Efendi." demiş. "Burada böyle hep söylerler, ben de söyleyiverdim işte."

Sonra şahitler bu sözün amaç gütmeyişini anlatınca Kadı da berat vermiş. Sonra arkadaşları Kalaycı Emin'e takılırlarmış "Haydi bir kahboğlu desene" diye. O da: "Yoo..." demiş. "Son kez dedim Kadı yüzü gördüm, bir kez daha der miyim.."

KAHVE OCAĞI

Evlenmelerde erkek evinin arkadaşlarına özel yemek, içki sunduğu yere denir. Evlenen güçlü olan delikanlı arkadaşlarının eğlence ihtiyaçlarını orda karşılardı.

KAKIRDAK

Davardan çıkan içyağı ateşte eritildikten sonra geride kalan kısmına denir. Bir kapta dondurularak teker haline getirilir. Bulamaç, bulgur pilavı pişirilirken katılır. Bu yemeklere kakırdaklı pilav, kakırdaklı bulamaç denir. Özel tadıyla sevilerek yenir.

KALE CAMİSİ

Mescit iken 1820 lerde Yılanlıoğlu Şeyh Ali Ağa'nın desteğiyle cami haline getirilmiştir. 1980 den sonra "Dedeki Camisi" levhası asıldı. 1480 den sonraki kayıtlarda Kale mahallesinde "Dadeği" adında bir mescit olduğu kaydı vardır. 1970 lerde de minaresi yapıldı.

KALE MAHALLE MEKTEBİ

Kale camisinin bitişiğinde idi.

KALE MAHALLESİ

Eğirdirliiler Kale mahallesi için de mizah sözü üretmişlerdir. Hangi nedenle bilinmez ama onlara "Donsuz kaleliler, Deben'e çökelek eken kaleliler, Kalenin kızı karanlıkta kor bizi" gibi latifeli sözler söylemişlerdir.

Kale mahallesinin gölden genel görünüşü

KALE MAHALLESİNDEKİ KUYULAR

Kale mahallesinde herkesin yararlandığı üç tane kuyu vardı. Kaleburnu kuyusu, Vezirler kuyusu, Cami kuyusu. 1838 tarihli vakıf kayıtlarında kale içindeki kuyularda geçiyor. Kaleburnu kuyusu, kaleburnundaki evlerin son alanındaki kaya arasına kazılmıştır. Vezirler kuyusu da kuzeydeki kale hamamının kalıntısının doğusundadır. 15 metre derinliğinde idi. "Murat kuyusu" olarak da adı geçer. Vezirler ailesinin kazdırdığı söylenir. Suyu diğer kuyulardan soğuk olduğu için bilhassa ramazanlarda yaz günleri en çok rağbet gören kuyu idi. Dolap, ip, kova masraflarını sakinler aralarında para toplayarak zmlerlerdi. Cami kuyusu da Kale camisinin güneyindeki alandadır. Akpınar'dan şehire gelen sudan kale mahallesine hiç su verilmemiştir. Hiç eşmesi olmamıştır. 1970 lerden sonra şehir şebekesine kale mahallesi de dahil edilince kuyulara bakılmamış, kullanılmaz hale gelmiştir. Kuyulardan içme suyu alınırdı. Diğer ihtiyaçlar gölden karşılanırdı. Aşağı mahallede bazı evlerde kuyular vardı.

KALE MESCİDİ

Kale mahallesinde Kaleburnu'na yakın yerde, Vezirler evinin arkasında idi. 1950 lerde yıkılıp yerine ev yapıldı. Sanırım bu mescid, kayıtlarda geçen Silahdaroğlu Mescidi'dir.

KALE

Ben Kale mahallesinde doğdum. En küçük girinti çıkıntısını bilirim. Çocukluğumuzda bizi mahallenin dışına salmazlardı. Bütün zamanımız mahallenin içinde yaramazlıklarla geçirdi. Kale zamana yenilmiş olsa da duvarları tüm mahalleyi çevirirdi. Göl Kaleyi çevrelediği için tek çıkış yeri kale kapısı idi. Kalenin çürümüş hatıl oyuklarında yaşayan güvercinleri yakalamak için çoğu zamanım orda geçirdi. 1945 de Zafer İlkokulunda derste iken kuzeydeki kale duvarının Çenesizlerin Değirmeni üstüne yıkıldığına şahit oldum. Kalenin mahalleden yana kuzeybatı ucu nun göl kıyısında bir Hayrat vardı. Kale yangınından sonra oralar dozerle düzeltilirken bir taş yapının kalıntıları göle dolduruldu. Taşların özelliğine göre tahminim küçük bir saray kalıntısı olabilir.

Kalenin orta kapısının demir olduğu, hatta bazı zamanlar kapatıldığını babam çocukluk anıları içinde bana anlatmıştır. Soruşturmalarıma göre 1905 lerden sonra kapıyı gören olmamış. Ne olduğu da bilinmiyor. Bazı kaynaklara göre kale kapısının demir değil, kalın demir levhalarla kaplı olduğu şeklindedir. Kalenin önünden lodos ve poyraz tarafını birleştiren içi su dolu bir hendek olduğunu, bir asma köprüyle girilip çıkıldığını dedesi Veziroğlu Ahmet Efendi'den dinlemiştir.

Bir 30 Ağustos Bayramında Kale ve Kaleönü

Ahmet Efendi'nin doğumu 1828 dir. 1826 da Eğirdir'i ziyaret eden İzmirli papaz Arundel de Eğirdir gezisini anlatırken kale içine bir asma köprüden geçerek girdiğini söyler.Son zamanlarda bu hendek dolup bataklık olduğu için kalenin kuzey tarafı Kurbaçalık diye adlandırılmıştır.

Kaleburnu hamamı, Vezirler evi önü hamamı dışında kale mahallesinde dikkate değer tarihi bir kalıntı yoktur.

Kale girişi aslında üç kapılıdır. Şimdiki kapı orta kapıdır. İlk giriş kapısının izleri halen mevcuttur. Sol üst tarafında da bir bardakçı kuşu yuvası vardır. Ben altmış yıldır bu yuvanın kullanıldığını biliyorum. Çocukluğumuzda orta kale kapısından girdiğimize yere ayağımızla sert vurduğumuz zaman inlerdi. Bize "Buraya kazan gömülmüş." derlerdi. Sanırım bu bölümde bir dehliz olayı var. Şimdi aşırı dolgu olduğu için böyle bir durum yoktur. Kale kapısından içeri girdikten sonra sol tarafta 30 metrekare kadar bir tonoz oda vardı. Oraya "Zindan" derlerdi. Şimdi yok olmuştur. Kalenin güney son ucuna da "Gavur Mezarlığı" denir.

Kalenin gece ışıklandırılmış bir görüntüsü

Öğretmen Etem Kartal'ın Kale ile ilgili anılarında şöyle bir not vardır: "1932 yılında Isparta Milli Eğitim Müdürü Neşet Köse Hangah önünde bulunan Hamitoğullarına ait mezar taşlarıyla, Kalenin kapısı üzerinde bulunan taşı Ün Mecmuasının çıkaracağını söyleyerek Isparta'ya göndermiş, Halil Hamit Paşa kütüphanesine koydurmuştur. Bu taşın Romalılara ait olduğu söylenmiştir."

Eğirdir kalesi Osmanlı döneminde bir ambar görevi görmüştür. Kanunnamelerde kaleye öşür getirildiğinden söz edilmektedir. Ninemin anlattığına göre 1890larda kalenin üstündeki derin bir kuyuda darı bulunmuş, kaledeki bütün evlere

birkaç şinik dağıtılmıştır. Darı uzun zaman bekleyebilen, kıtlık zamanlarında ekmek yapılan bir tahıldır. 1609 tarihli bazı belgelerde de kale erlerinden, kale komutanlarından sözedilir.

Prof. Dr. M. Akif Erdoğan XVI. Yüzyılda Eğirdir kalesini bekleyen askerler için (merdan-ı kal'a-yı Eğirdir) Eğirdir'e bağlı Cire, Erikli, Çukur, Çay, Ağıköy, Iğın, Sorkuncak, Balçıklı, Baş, İmrahor, Kafir, Yakacık, Zindancık köylerinin vergilerinin bir kısmı bu kale askerlerine tahsis edildiğini, kanun kaçaklarının, eşkiyaların, asi öğrencilerin kale zindanına hapsedildiğini yazar.

Kale Roma, Bizans, Selçuklu, Hamit Beyliği devrinde zaman zaman onarım görmüştür. İç kaleyi Selçuklu Sultanı I. Alaaddin Keykubad (1220-1227) yeniden inşa ettirmiştir. Osmanlılara geçtikten sonra sınırlardan uzak bir kale olduğu için ihtiyaç duyulmadığından kendi haline terkedilmiş, zamanla çok yıpranmıştır. 1706 da, 1714 de Eğirdir'e gelen Fransız gezgini P. Lucas kalenin sağlamlığından bahseder. 1960 larda sıradan bir restore olmuştur.

KALEÖNÜ KUYUSU

Zafer İlkokulunun girişinde sağ tarafta bir kuyu vardı, ilkokula devam ederken o kuyudan su içerdik. Kale kapısının otuz metre kadar batı doğrultusunda biraz kuzeydedir.

KANLI ÇINAR

Medresenin kuzeyindeki çınardır. Isparta Orman Başmüdürlüğünün tesbitine göre doğumu 1322 dir. Bu durumda Hamidoğlu Dünder Beyi görmüş, Türkiye'nin anıt ağaçlarındandır. Eğirdir I. Sempozyumu kitabındaki bildiriye göre de tahmini doğumu 1711 dir. Yanındaki bina yapılırken zarar görmüştür. Kanlı denilmesinin sebebi Demirci Mehmet Efe 1920 de bu çınara dört kişi asmıştır. Şimdi karşısına bir çınar dikilmiş, ilgiyle çok güzel büyütölmektedir.

KAPILAR

Akpınar yolunun başlangıcındadır. Fay yüzeyinde kalıntıları vardır. Eğirdir'in yerleşiminin son noktasıdır. Şehri güvende tutmak için giren çıkanlar burda kontrol edilirdi. Pazaryeri de yabancıların şehre girememeleri için Kervansaray dolaylarında kurulurdu.

KAPILAR MAĞARASI

Kapılar'ın üstüyle, Oluklacı'nın altıyla küçük bir oda büyüklüğünde mağaradır.

KARIŞLATMAK

Yazın sıcak günlerinde Ulu caminin önüne kalaylı kazanlar konur, Camiliyayla'nın yüksek yerlerinden çuvallarla kar kalıpları getirilir, kazana konulur, üzerine su doldurulup soğuması sağlanırdı. Soğuk suyu, gelen geçen maşrapalarla içerdiler. Ölmüşlerin hayrına bunu gücü yeten kişiler yapardı.

KARA İNCİR

Doğal olarak Eğirdir gölünün batı kıyılarında kıyı, taş ve kayalıkların arasında yetişen bir incir türüdür. Yılcı'da, Karaburun'da, Barla'ya giderken kayalık kıyılarda, Medreboluk'ta çok bulunur. Genelde Eylül başında olgunlaşır. Yeşil ceviz iriliğinde olur.

KARABAĞLAR

Eğirdir Konya yolu üzerinde 10. km.de küçük bir deltadır. Yeşilada'da oturanların bağ bahçeleri burdadır. Kayıkla gelir giderler. Ama şimdi daha çok çevre köyler mülk edinmişlerdir. Göl kıyısı olduğu için İstanbul'a yerleşmiş Yeşiladalı hemşehrilerimizin yazlık evleri de vardır. Eğirdir'de en erken Karabağlar'da üzüm ererdi. Genelde olgunlaşma 15-20 Temmuzda olurdu. Olurdu diyorum, şimdi çoğu bağlar elmalık olup sulandığı için olgunlaşma gecikmektedir.

Sorkuncak sırtlarından Karabağlar ve Ada

KARACAAHMET

Barla'ya çıkmadan aşağı düzlükte makamı vardı. Ruhsal bozukluğu olanlar oraya götürülürse iyi olur inancı taşınırdı.

KARADEDE

Karadede'nin Katranlara varmadan eski Isparta yolunun ayrıldığı yerde bir türbesi varmış. Fakat kalıntısını göreni duymadım. Karçinzade Süleyman Şükrü de Seyahati Kübra adlı eserinde Karadede'nin Beltaşı civarında olduğunu yazar.

Beltaşı, eski Isparta yoluyla Yazla yolunun ayrıldığı yerde yazla yönünde sol taraftaki yüksek kayalıkların dibidir.

Şeyh Mehmet Çelebi Sultan'ın 1475 te biten Hızırnamesi'nde Karadede'nin adı geçtiğine göre daha eski tarihlerde yaşadığı görülüyor. Ama onunla ilgili birkaç fıkra duydum. Aşağıda anlatacağım onlardan biridir.

Karadede bir akşam ay ışığında yola çıkar. Geceyarısı yolda giderken yağ kandilini ahırda yanar bıraktığı aklına gelir. Yürüdüğü üç dört saatlik yoldan Eğirdir'e döner... Doğru ahıra gider, yağ kandilini söndürür. Ahır kapısından çıkarken sabah namazına kalkan karısıyla karşılaşır.

"Ne o Karadede ?" der karısı, "Sen akşamdan gitmemiş miydin ?"

"Gitmesine gitmiştim ya.." der Karadede, "Yağ kandilini ahırda yanar unutmuşum. Onu söndürmeye geldim. Boşa yanıp yağımız israf olmasın."

"İyi ya.." der karısı, "Pabucuna hiç acımadım mı ? Git gel bu kadar yol yürüdü. Kimbilir taşlı yollarda ne kadar eskimişlerdir."

Karadede koynundan sağ eliyle bir pabucunu, sol eliyle diğer pabucunu çıkarır, hanımına pabuçlarının altını gösterirler ki:

Karadede'n onu da düşündü Hatun.."

Karadede yöresinden Eğirdir (1960)

KARADUTLAR

Karabağlar'dan sonra Mahmatlar'a girmeden göl kıyısında bir mesire yeridir. On beş kadar 300 - 400 yaşında karadut ağaçları vardır. Kamuya açıktır, herkes yararlanır. Temmuz-Ağustos aylarında oraya gidilerek aç kamına sağlık için karadut yenir.

KARAGÖL

Dedegöl dağının zirvesine yakın güney kesiminde iki bin metrede bir obruk gölüdür. Çevresinde kutsal makamlar vardır. Eskiden Eğirdir'den 15 Hazirandan sonra kabileler halinde buraya giderler, on beş gün orda kalır ibadet ederler, yer içer gelirlermiş. Oradaki rüya taşında istiareye yatırılır, gelecek öğrenilmiş. Adakları olanlar adaklarını keserlermiş. Şimdi orada mezar kalıntıları vardır.

Dedegöl dağı Eğirdir'de Dippoyraz diye adlandırılır. Antik adı da Diporoz'dur. Şeyh Mehmet Çelebi Sultan'ın bir şiirinde de İpsahoros şeklinde şöyle geçer:

"İpsahoros'tan uçtular, Şam eline eriştiler."

Beş yüz yıl önce bu dağdan böyle bahsedildiğine göre tarikat erlerinin daha önceden bu geleneği başlatmış olabileceği akla geliyor.

Bir ifadeye göre o dağın adı Dedegöl değil, Dedegül'dür. Gün dönümünden önce gölün çevresinde gül şeklinde öyle güzel bir çiçek açarmış ki insanı büyülemiş. Ondan Dedegül dağı denirmiş.

KARAKOYUNLU AŞİRETİ

Anamas yaylalarına gelen en büyük aşiretlerden biridir. Sarıalan, Eşekalanı, Yağlıçukur, Çayıralanı, Kızıllıklık Karakoyunlu aşiretinin yaylağıdır. 1970 teki ziyaretimde Aşiret reisi Ali Bulut idi. Kıyılarda yapılaşma olunca onlara kapatıldığını, Serik'in Dikmen köyüne yerleştiklerini, geçmişte 250 bin olan mallarının 30 bine indiğini söyledi. Çocukluğunda 500 çadırla geldikleri bu yaylalara o gün için 70 çadırla geldiklerini anlattı.

Antalya İİ Kültür Müdürü Musa Seyirci'ye, Aşiretten Zeybeğin Ali Ağa Kurtuluş savaşı yıllarında Atatürk'e yedi bin altın gönderdiklerini, Atatürk'ün bu işe şaştığını, "Bir yörük beyi nasıl olur da bu kadar altın gönderir..." dediğini bir yazısında anlatır.

Karakoyunlu aşireti (1970)

KARAMUK

Buğday içinde olan yabancı bir tohumdur. Yağılıdır, yenir. Çocukken öğütmek için temizlenen buğdayın içinden çıkan bu tohumları yedik. Ayrıca taze sürgünlerin ekşi yaprakları yenilen küçük bir ağaççık vardır. Buna da meyvelerinden dolayı karamuk denir.

KARÇINZADE SÜLEYMAN ŞÜKRÜ

1866 yılında Eğirdir'de doğdu. Babası Süleyman Ağa çulha esnafındandır. Rüştüye birincilikle bitirip Posta Telgraf idaresine memur olmuş, Pozantı'ya tayin edilmiştir. Daha sonra Adana'ya tayin edildiyse de zamanın yönetimiyle anlaşamadığı için en son Irak'taki Deyrizor'a sürgün edilmiştir. Ordan görevini terk ederek büyük seyahatına başlamıştır. İran, Kazvin, Sincan, Tahran, Aşkabad, Buhara, Batı Türkistan, Baku, Viyana, Paris, Marsilya, Tunus, Tanca, Cezayir, İskenderiye, Süveyş Kanalı, Hindistan, Singapur, Şangay, Çin, Avustralya, Sumatra, Cava, Borneo, Malezya adaları, Japonya dahil dolaşmış, gezisini Petersburg'da noktalamış, "Seyahat-ı Kübra" adlı eserini 1907 yılında burada bastırılmıştır. İki kaynaktan edindiğim bilgi şöyledir.

Vezirzade Osman Güngör 1918 de İstanbul'da ticaret yaparken Eğirdirli Süleyman adında birinin balolu bir düşünle evlendiğini, kendinin de ilk defa orda balolu bir düşün gördüğünü, hayret ederek izlediğini anlatır. Olaya, ada, kimliğe, Eğirdirli oluşuna göre bu kişinin Karçinzade Süleyman Şükrü olduğunu sanıyorum.

1932 basımlı "Isparta Vilayeti İdare Coğrafyası" adlı bir kitapta da şöyle bir not gördüm.

"Eğirdir'in Katip mahallesinden Karçinoğlu Hafız Süleyman isminde bir zat, bazı muteber gazetelere muharrirlik ettiği, Avrupaya uzun bir seyahat yaparak tetkikatta bulunduğu, dönüşünde Seyahati Kübra adında kıymetli bir eser yazdığı söylenmekte, 1922 tarihinde elli biryaşında vefat ettiği kaydedilmektedir."

Seyahat-ı Kübra 604 sayfadır. Bu konuda Salih Şapçı Bey çok çalışmış, günümüze tercüme etmiş, Gölgesi Gazetesinde Eğirdirle ilgili bölümlerini yayınlamıştır. Bu konuda daha sonra yaptığı çalışmalarını Akın Gazetesinde yazmıştır. Eseri yakından tanıyanlardan Prof. Dr. Ziyaaddin Fahri Fındıkoğlu der ki:

"Eğirdir'in geçen asrın sonunda yetiştirdiği ikinci bir Evliya Çelebisi vardır. Üzülerek söylüyorum ki bu değerli kişi memleketinizde tanınmış değildir. Eserine göz gezdirince gerçekten tanıtılması gereken bir kişi karşısında bulunduğumu anladım. Karçinzade Süleyman Şükrü Bey yaman bir adam. Haksızlığa tahammül edemeyen mücadeleci bir insan. Sembolik bir heykeli Eğirdir'in uygun bir yerine dikilirse kadirşinaslık olur. Hiç değilse doğduğu veya oturduğu evin duvarına bir levha konabilir. Bunu asla mübalağa ederek söylemiyorum."

KÂRHANE

Testi, kiremit, küp, çömlek, tuğla yapılan yere denir. Farsça iş yeri, iş işlenen yer demektir. Bu işler Konnebucağı'nın göl kıyısına yakın yerlerinde yapıldı. Halen burda kullanılmış alanların çukurları vardır. 1950 lerden sonra elmacılık toprağın değerini artırınca bu işler kendiliğinden son buldu.

KASAPHANE

Akpınar yolu çıkışıındaki Kapılar'ın altında idi. Kesilen hayvanların kanları göle akardı. Kapıların yıkılmış duvarları üstüne yapılmıştı. Kan kokusuna balık geldiği için oradaki dağdan yuvarlanmış taşların üstünden balık avlardık.

KASNAK MEŞESİ

Ormanı Yukarı Gökdere'dedir. Odunu tahta halinde kolay ayrılır, kolay eğrilir. Kalbur ve eleklerin tahtası bu meşeden yapılırdı. Keliflerimizde ilkel yöntemlerle ayrılıp kaba tahta olarak kiremit altı tahtası şeklinde kullanılmıştır.

Yukarı Gökdere ormanlarında Koca Kasnak Meşesi - 600 yaşında 30 m.

KAŞIKLIK

Eski kireç harçlı duvarlarda, kalenin duvarlarında açılmış gül büyüklüğünde, dolgun yapraklı bir bitki olurdu. Biz buna kaşıklık derdik. Sulu, gevrek olduğu için de yerdik. Ekşimsi bir tadı vardır.

KATRANLAR

Olukluca'nın Yazla'ya bakan yamacında bulunur. Bir zamanlar burası katran ağaçlarıyla doluymuş. Baba Sultan Zaviyesi yapıldıktan sonra bu koruluk Hamidoğlu İlyas Bey tarafından 1357 de Zaviye'ye verilmiştir. 1999 yılı yazında on beş tane katran ağacı saydım. Birkaçında da kuruma işaretleri vardı. Yaşadığım altmış yıl içinde kendiliğinden bir katran ağacı yetişip büyüdüğünü görmedim. Şimdiki görülen ağaçlar fidan dikimiyle olmuştur. 1814 de yangından zarar gören Hızır Bey Camisi tamir görürken şimdi sütun görevi gören direklerin, müftünün fetvasıyla oradan kesildiği, gölden de getirildiği söylenir. 1403 de Eğirdir'i fethedip adayı almak isteyen Timur'un bu katran ağaçlarından 50-60 sal yapıp kuşatarak adayı öyle aldığı söylenir.

Katran ağacının bir özelliği de havadaki serbest ozonu alır, yine havaya vererek oksijeni artırır, şifa sebebi olur.

Katran ağacına Sedir dendiği gibi, Kamalak da denir.

KAYBINCAK

İnekdenizi'nin üstüyle şimdiki su deposuna çıkarken sağda düz fay yüzeyi vardır. Cilalanmış gibi bu düz yüzeyden biz çocuklar kayarak eğlenirdik. Bu nedenle bu adı alsa gerek. Kaybıncak'ın sağ tarafına da Dolmalibahçe denir.

KAYGANA

Çarşı ekmeği düzgün kesilir. Çırpılmış yumurtaya batırılarak kızartılır. Üstüne koyu şerbet dökülür. Tatlı olarak yenir. Bir çeşit ekmek tatlısıdır.

KAYRAK

El, ya da daha büyük düz taşlara denir. Muşilli oyunu oynarken kayrak taş mungilliye atılır. Kayrak dilim anlamında da kullanılır. Karpuz dilimine de kayrak denir. Peynirya da balık kurulduğunda bastırması için üstüne kayrak taş konulur.

KAZIK BAĞ

Bir asma dikme yöntemidir. Bir metre kadar uzunlukta bir demir çubuk toprağa çakılır. Sağa sola, öne arkaya yüklenerek delik genişletilir. Köksüz asma çubuğu diklemesine sokulur. Etrafı elenmiş gibi ince toprakla doldurulur. Asma çubuğu topraktan üç dört parmak yükseklikte kesilir. Kaba toprakla kümbet yapılır. Yaşlı insanlar böyle dikilen bağların çok uzun ömürlü ve verimli olduğunu söylerler.

KEF

Etin pişerken kaynadıktan sonra ilk beş on dakikada üstünde biriken köpüğü. Bu köpük kepçeyle, kaşıkla alınır, atılır. Yoksa etin tadı bozuk olur.

KEKLİKLER

Konnebucağı dağları, Meseyin dağı keklikle dolu idi. 1945 lerde asmaların arasında palazlarını kovalar, yakalardık. O civardaki bağlara aniden girince keklük sürüleri dağa kaçarlardı. Çoğu kişiler üzümlerine zarar verdiği için şikayet ederlerdi. Şimdi bir tane bile görmek mümkün değil.

KEL TAKKESİ

Saçkıran olan ya da başka nedenlerle saçı dökülen kimselere saçlarının çıkması için takke gibi bir bez yapıp içine zift sürerler, başlarına giydirelerdi. Zift kalan saç ve deriye yapıştırdı. Bir süre sonra takkeyi zorla kaldırırlar, baş saçsız kalırdı. Bir süre sonra da saçların çıkacağını söylerlerdi.

KEL DUDU

Eğirdir'in meşhur tefçilerindendi. Tek ya da diğer tefçilerle beraber düğünlerde tef çalardı.

KELEP KELEP YAĞ

Kesilen davarın yağlı olması halinde denir. Divanü-Lugat-it-Türk'te kelep için" Türk yaylalarında biten bir ot. Davarı çabuk semirtir." der.

KELER BALIĞI

Keler kadar, kelere benzeyen bir balıktı. 1960 lardan sonra görünmez oldu.

KELİF

Eğirdir'e özel bir bağ evidir. Kerpiçten yapılır. Duvarları geniş olup yüklük, oyma, gusulhane yerleştirilir. Genellikle iki oda bir aralık , beşik çatılı olur. Çatı seyrek tahtalı ve kiremitlidir. Temel, çamur harçlı taş duvarlıdır, yerden 50-60 cm yüksekliktedir. Taban çoğunlukla topraktır. Ama tahta döşeyenler de olur. Pencereler camlı olmayıp, kapak sürgülüdür. Her odada ocak vardır. Yol tarafındaki duvarda pencere olmaz.

Eğirdir'in en büyük zevki kelifin üstünde yağmur yağarken yorganın altında yağmur tıkırtılarını dinleyerek kelifte uyumaktır.

Bağ göçünden önce kelifler tamir edilir, temizlenir, badana edilirdi. Toprak zemini örtmek için de hasırlar alınırdı.

Kelif sözünü Eğirdir dışında bir kez Gümüşhaneli bir esnaftan duydum. Ankara'da bakkallık yapıyordu. Kelifin ne olduğunu sorduğumda, "Bağ evlerine deriz."dedi.

KELİK KAPMACA

Bir direğe ya da ağaca bir metre kadar ip bağlanır. Direğin ya da ağacın dibine herkes ayakkabısını koyar. Ebe ipin ucundan tutar, dıştaki kişilerin ayakkabıları almasını engeller. Bu arada vurulan ebe olur.

KELTEN AZGINI

Yarım kilo ile bir kilo arasında olan sıraz cinsinden balıklara kelten azgını denirdi.

KELTEN

200 gramla 500 gram kadar ağırlıkta olan sırazın küçüklerine denirdi.

KEMAL YALÇIN

1926 yılında Eğirdir'de doğdu. Siyasal Bilgiler Okulunu bitirdi. 1948 yılında Isparta Maiyet Memuru olarak göreve başladı. Çeşitli ilçelerde kaymakamlık yaptı. Mülkiye Başmüfettişliği, Mülkiye Başmüşavir Müfettişliğinden sonra 1978 yılında Burdur valiliğine atandı. Merkez Valisi olarak Afgan mültecileri Bakanlıklararası Üst Komiyon Başkanlığı görevini yürüttü. Çankırı Valiliği yaptı.

KEMANKEŞ ALİ PAŞA

Hamidî sadrazamlardan ilki olan Kemankeş Ali Paşanın Eğirdir'de doğduğu bilinmekte ancak doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Enderunda gördüğü eğitimin ardından uzun süre Diyarbakır ve Bağdat valiliklerinde bulunan Ali Paşa daha sonra dördüncü vezirliğe yükseltilerek Divan-ı Hümayuna (Bakanlar Kurulu) alındı. Genç Osman'ın öldürülüp IV. Murat padişah olunca 1623 yılında sadrazamlık makamına getirildi. Yedi ay sadrazamlık yaptı. Rüşvet aldığı, İran Şahının Osmanlı İmparatorluğu aleyhine davranışlarını sakladığı bahane edilerek başı kesildi. (3 Nisan 1624) Mezarı İstanbul'da Atık Ali Paşa avlusundadır.

KEMÇİK

Birçok kez biri diğerini kötölemek isterken kemçik dediğini duydum. Bu aşağılama sözünün ne anlama geldiğini kime sordumsa tam açıklayıcı bir cevap alamadım. Radlof'un Ortaasyayı anlatan "Sibirya'dan" adlı eserini okurken bu kelimeye rastladım. Kemçiklerle ilgili bu bölümü buraya alıyorum.

"Pıring adlı bir Tölöslüye sordum. "Kemçik boyunda ticaret yapmak kârlı mıdır ?" O söyle cevap verdi. " Orada alışveriş yapmak çok kârlı olsa da onlarla ticaret yapmak tehlikelidir. Biz oraya gittiğimiz zaman 25-30 kişilik gruplar halinde gideriz. Çünkü orada iyi bekçilik edilmezse insanın her şeyini çalarlar.

Oraya çok kişi gittiğimiz zaman bütün mallar bir yere yığılır. Üstü keçe ile örtülür. Adamların yarısı keçe örtünün kenarlarını iyice bastırarak oturur. Bazılarımız karşılar ve pazarlık eder. Almak isteyenlerden biri veya diğeri elindekini kapıp kaçır. Arkasından koşup onu yakalamak istersen, başkaları senin kalan malını alıp kaçarlardı. Bu sebepten yerinden kıpırdamamak gerekir.

Oradaki yöneticiye bir şey hediye edersen alışverişin bitinceye kadar bir sopalı bekçi verir. Ona da bir şeyler vermek zorundasın.

Vermezsen hırsız görse de seslenmez. Alışverişin bitinceye kadar bir veya iki kişi atları demirle köstekleyerek, beklemesi gerekir. Geceleri de uyumadan beklenmesi gerekir.

Çalmak isteyen kimseler elbiselerini çıkarır, karınları üzerinde sürünerek gelirler. Atları çözdükten sonra üzerine atlayarak kaçarlardı. Ardından koşarsan soyunuk olan diğer adamlar senin kalan eşyalarını, atlarını alıp kaçarlardı. Yöneticiye gidersen, "Hırsız yakalayıp getir, o zaman cezasını veririm. Sen çalanı yakalayamamışsan kimin çaldığını ben nerden bileyim.." der.

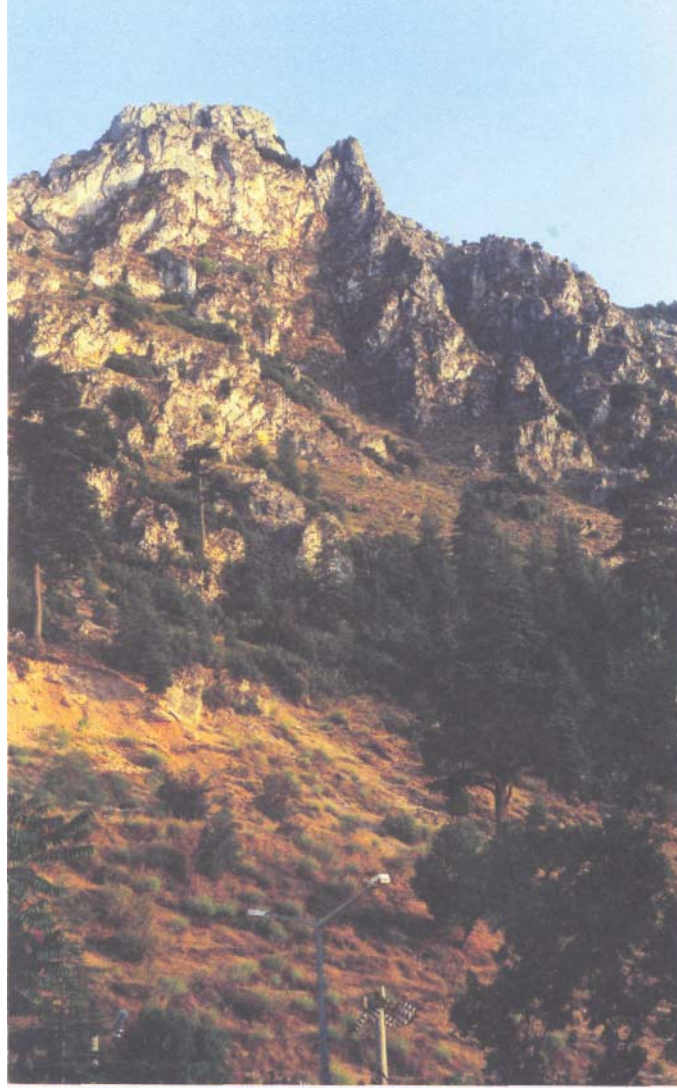
Oraya gidip ticaret yapmak isteyen biri atlarını demir köstekle bağlamış, çadırının yanında kazanını ateşe koymuş. Tüccar kazanı kaynatırken bir adam gelmiş "Ne satıyorsun ?" demiş. Adam malını gösterirken öteki kazanı devirmiş, kulpundan tutup kaçmış. Tüccar peşinden koşmuş ama yakalayamamış. Geri döndüğünde hiçbir eşyası kalmamış."

KEMİK YALAYICI

Geçmişteki orta Asya geleneğinde zenginler ziyafet verdiği zaman etin en güzel yerlerini yerler, üzerinde az kalan etlerini de arkada oturan fakirlere atarlardı. Bunlar da yenebilecek ne kalmışsa sıyırlırlar, kemikleri de köpeklere atarlardı. Bu deyim, zengin gözüne bakarak çıkar sağlayan yalaka anlamında kullanılması sebebi bu olsa gerek.

KERİM KIZI MAĞARASI

Yazla'da, Katranların orta üst bölümünde, yüksek bir oda büyüklüğünde, derin olmayan bir mağara vardır. Ona derler.

Kerim kızı mağarasının olduğu yöre

KERTİK

1900 lerden önce dağ köylerinde kullanılan bir çeşit direk yastıktır. Yatacakları zaman kilim, keçe sererler, kertiği koyarlar, ayaklarını ocakta yanan kütüğe uzatarak yatarlardı. Kertik, yan yana yatan insanların başlarını koyabilecek oyukları olan bir direktir.

KERVANSARAY

1237 yılında yapılmış bir Selçuklu eseridir. Taç kapısı Medrese yapılırken sökülüp taşınarak Dünder Bey Medresesinin taç kapısı olmuştur. Hanın planı diğer Selçuklu hanları gibidir.

Kültür Bakanlığınca rölovesi için kazı yapılmıştır. Bir nedenle Vakıflar Genel Müdürlüğü dava açmış, tapusunu almış, dikenli telle çevirerek koruma altına almıştır.

Geçmişte güvenlik açısından haftalık pazarın burda kurulduğu söylenir. Ertokuş kervansarayı 1223 yılında yapılmıştır. Selçukluların kervansaraylara bu kadar önem vermesi ticareti geliştirmek, devleti zenginleştirmek içindir. O yıllarda Anadolu Selçuklularının yıllık geliri 28 milyon altın iken, İngiltere'nin 4 milyon, Fransa'nın 3 milyon altındı.

Kervansaray mimari bakımdan Aksaray Sultanhan, Kayseri Sultanhan'a benzer. Kapladığı alan ve boyutları Sultan Hanı özelliklerini gösterir. Antalya Isparta Konya karayolunun yedinci büyük menzil noktasıdır.

Kitabeye göre Kervansaray'ı II.Gıyaseddin Keyhüsrev yaptırmıştır. Bazı kaynaklarda kervansaray'ı I.Alaaddin Keykubad'ın yaptırdığını ileri sürerler. Sebep olarak da I.Alaaddin Keykubad'ın kervansarayın bitiminden az önce ölmesiyle II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in kendi adını yazdırmış olabileceğini iddia ederler.

Kervansaraylarda yaz kış insan, soy, din farkı gözetilmeksizin herkes üç gün misafir ediliyor, hastalananlar tedavi ediliyor, hayvanlarına bakılıyordu. Moğol baskısıyla Selçuklular çöktükten sonra kervansaraylar işlemez hale geldi.

KESİKTAŞ

Ulu Caminin batı doğrultusunda eski bağ yolundan giderken, Demirkapı hamam kalıntısından başlayarak iki yüz metrelik dik bir yokuş vardır. Buraya Kesiktaş denir. Yol önceleri dik yetersiz, dar olduğu için 1910 larda imeceyle bugünkü haline getirilmiştir. Bazen da şaka yollu "İstanbul'da Beşiktaş, Eğirdir'de Kesiktaş" sözü söylenir.

KESKİNOĞLU HAFIZ HAKKI EFENDİ

Cami mahallesinde doğmuştur. Keskinoğullarından Mustafa Ağanın oğludur. Rüştüye tahsilinden sonra Dünder Bey Medresesini bitirmiştir. Fevzi Burhani İptidai Mektebinde öğretmenlik yapmıştır. Seferberlik yıllarında Direskene, daha sonraları Eğirdir Zafer İlkokulunda, Yeşilada'da, Atabey'de, Banus köyünde çalışmış, oradan emekliye ayrılmıştır. 1951 yılında 67 yaşında vefat etmiştir. Kabri asri mezarlıktadır.

KEŞİR

Havuç. Eskiden çevremizde mor keşir olurdu. Yendiği zaman eli ve ağzı boyardı. Şimdi sarı havuç yaygınlaştı. Keşir sözü, Farsça "Gizir" den gelmez.

KEVKE

Volkan tufunun sıkışması sonucu oluşmuş yumuşak taştır. Isparta dağı ve yöresi volkanik dağdır. Gölcük de bir krater ağzıdır. Bu çeşit volkanik taşta Eğirdir'de kevke derler. "Köfke" de denir. Eskiden bu taş Isparta'dan Eğirdir'e arabalarla getirilir, ocakların altına ve çevresine, bacaların düzenlenmesinde, yapının özel yerlerinde kullanılırdı.

KILTAÇOĞLU

Eğirdir'de adı deyimlere girmiş bir kişinin adıdır. Kârını bilmeden iş yapanlara "Kıltaçoğlu gibi..." derler. Kıltaçoğlunun hikâyesi şöyledir:

Kıltaçoğlu bir sarık almak ister. Dükkâna girer, bir sarık beğenir, sorar. Dükkân sahibi "On akçe." der. Kıltaçoğlu pazarlık amacıyla:

"Yedi akçe vereyim." der. Dükkân sahibi : "Ben onu İzmir'den yedi akçeye aldım. Kârsız nasıl veririm.." demesi üzerine Kıltaçoğlu dükkândan çıkar, on günde yürüyerek İzmir'e varır, sarığı alır, on günde yürüyerek Eğirdir'e döner. Sarık satan dükkâna girer, "Sarığı yedi akçeye vermezsen verme. Bak ben bu sarığı gittim İzmir'den yedi akçeye aldım geldim.." der.

KINALIOĞLU

Naima Tarihinde adı geçer. On yedinci yüzyıl ortalarında bu yörelerde eşkiyalık yapmış biridir. Eğirdir'de adam kandırmaya çalışana, haksız bir şey almak için tavır gösterene "Ha kahpe kınalı ha.." sözleriyle karşı çıkarlar.

KİNNABORA

Eğirdir gölü kuzeydoğusunda yeri tam saptanamayan antik bir köy.

KİRAZLI DERE

Sekibağ üstünden Akpınar'a çıkan vadiye denir.

KIRCA

Soğuk günlerde kar gibi yağan, karla buz arası sertleşmemiş buz parçası. Kış günü kırcanın yağması havanın daha çok soğuyacağını gösterir.

KİREÇ OCAKLARI

Önceleri köprübaşının sağ yanında idi. Sonraları Miskinler yokuşunun sağ tarafına alındı. "Havayı kirletiyor, Turizme zararı var." düşüncesiyle 1980 lerde tümüyle kapatıldı.

KİREMİT OCAKLARI

Konnebucağı yakınlarında anayol boyunca kiremit yapan ustalar vardı. Kili çamur yapıp, kalıba uyguladıktan sonra güneşte kuruturlar, sonra pişirmek için özel bir fırınlama yaparlar, uzun süre odun yakarlardı. Bunların bulunduğu yere de Kiremit Ocakları denirdi.

KIRIKDÖLÜ

Dini ya da resmi nikahı olmayan kadının çocuğu. Piç. Böyle durumlarda eskiden türkü yakılırdı.

"Erik dalı var, erik dalı var

.... kamında kırıkdölü var.."şeklinde türküleşirdi.

Aynı söz hovarda anlamında da kullanılır.

KIRIK MİNARE

Eğirdir'den Isparta'ya giderken Findos yerleşim yerinin yola göre sağında bir minare vardır. Caminin Timur'un istilasında yıkıldığı söylenir. Şimdi yapılmış durumdadır. Cami bir Selçuklu eseridir.

KİRKİT

Halı dokunurken atkılarını sıklaştırmak için kullanılan özel demir tarak. 90 dereceden geriye kaygın sapı vardır.

KIRKLAMAK

Kuyulara herhangi bir hayvan düştüğü zaman fark edildiğinde, yeniden suyunun içilmesi için yapılan işlemdir. Önce kırk kova su çekilir. Son çekilen kovanın içine, okumuş bir kişi altın bir yüzüğü kırk defa batırır, çıkarır. Önce kendi içer, sonra kuyudan yararlananlar içerdi.

KIŞ GECELERİ

Nohut kavurma, mısır patlatma, ocaktaki küle, mangala patates ayva gömme, çok soğuklarda pişmaniye yapma, haşhaş helvası, ceviz helvası pişirme geleneği vardı.

KNOUTEİNA

Eğirdir gölü kuzeydoğusunda bulunan, yeri tam saptanamayan bir ilkçağ kasabası ya da köyü.

KOCA MÜFTÜ RAFİ EFENDİ

Dündar Bey Medresesinin zamanında bir üniversite haline gelmesinde emeği geçmiş bir kişidir. Tahmini 1824-1844 yılları arasında medresede hocalık

yapmıştır. Bilgili, alim, şair bir zat olarak tanınmıştır. Osmanlı Maliye Nazırlarından Eğirdir'li Nafiz Paşanın hem akrabası, hem hocasıdır. Ondan yararlanarak medreseye birçok yardım sağladığı söylenir.

Zekasını, kişiliğini belirtmek için halk arasında duyduğum şu hikâyeyi anlatmak istiyorum.

Koca Müftü Rafi Efendi'nin Sadullah, Lutfullah adında iki oğlu varmış. Sadullah camiden, Lutfullah meyhaneden çıkmazmış. Dostlarından biri:

"Müftüm... Nasihat etseniz de, Lutfullah da ağabeyi Sadullah gibi camiye devam etse iyi olmaz mı?" deyince Koca Müftü Rafi Efendi dostuna:

"Sadullah daha çocuktur. Büyüyüp aklı erdiğinde belki o da camiye gitmez." demiş.

İçkinin yasak olduğu dönemlerde biri diğerinden gizli rakı isterken "Şu testi al. Rafi çavuştan dolduruver." demiş.'

KONAK

Bilinen anlamı dışında küçük çocukların başlarında olan aşırı kepeklenme. Baş derisinde görülen bir çeşit mantar hastalığı.

KONNE BUCAĞI

Büyük pınarıyla meşhurdur. Boğazovanın içme suyu oradan sağlanmaktadır. Kaliteli elmasıyla ünlüdür. Eğirdir çevresinin en eski yerleşim yerlerinden biridir. 1970 yılında pınarın yüz metre kadar batısında kuyu kazılırken altı metrede iki küp ve mezar bulunmuştur. Mezarın tabanı taşla döşenmiş, üzeri keramik kapakla kapatılmış, doğu tarafına da iki küp konulmuş durumda idi. Ayrıca pınarın üst çevresinde dikkate değer keramik kalıntıları vardır. Su deposunun doğu düzlüğünde de harçlı duvar kalıntıları, parçalanmış çocuk lahdi görülmüştür. Doğu yamaçtaki çalıların içinde de kaçak kazılara rastlanmıştır.

KOSAT

1920 lerde Eğirdir köylerinde eşkiyalık yapan biridir. O yıllarda yakalanıp öldürülmüştür. Bazı türkülerde adı geçer.

KOVADA

Kovada - Denizaltı

Milli parklarımızdandır. Bir çöküntü gölüdür. Eğirdir'e 25 km. uzaklıktadır. Birçok bilim adamı böcek çeşitliliği hakkında inceleme yapmıştır. J. Mellart'a göre Kovada gölünün güneybatısında bulunduğu yerleşme birimini Çatalhöyük, Hacılar'la çağdaş sayar. Denizaltı'nda Roma devri kalıntıları vardır.

Kovada gölünün güneyden kuzeye görünüşü

KÖFTER

Nişastayla pekmez pişirilip sinilere konulur. Katılaştıktan sonra baklava dilimi kesilip güneş bir bez üzerinde suyu çektirilir. Kuruduktan sonra da kışın yenmesi için ömlere basılırdı.

KÖKE

Gelendost'un bir köyüdür. Şikari'nin Karamanoğlu tarihinde "Kökez" Beyden bahseder. Köke köyünün de böyle bir isimden "Z"nin düşmesi sonucu öyle söylendiğini sanıyorum. Tokmacık kasabasının doğu kuzeyinde "Kökez" diye bir tepe vardı r.

KÖPRÜBAŞI

Eğirdir gölünün Kovada gölüne akan ırmağın yani bugünkü kanalın başıdır. 1950 lerde çevresi bataklık idi. Güney sağ köşede kireç ocakları vardı. Sıva için kum köprübaşından sağlanırdı. Her zaman bol balık olurdu. En önde gelen avluktu. 1478 lerden sonraki kayıtlarda da hep adı avluk olarak geçmektedir. "Köprü Baluklagusu" denilmektedir. Yılda 20.000 akçe kadar gelir getirdiği olmuş. Hıdırellez günü yakalanan balıklar halka bedava dağıtılırdı. Fakirler balık kurmak için o günü beklerlerdi. 1950 lere kadar basit balıkçı evleri vardı. Bazen balıkçı kazaklar işleten adına av yaparlardı.

KÖPRÜBAŞINDAKİ ANTİK KÖPRÜ

İhtimal Roma döneminden kalma bir köprüdür. Göl sularının azalmasıyla 1972 lerden sonra açığa çıkmıştır. Geniş üç büyük gözlü, bir küçük gözlüdür. 3,5 m. kadar eninde, 100 m. kadar uzunluktadır. Batı tarafta güneye doğru kanat kırar. Kemerlerin dışındaki yerler bir metre kalınlıkta harçlı duvarla örülüp arasına dolgu

Köprü üzerindeki Tapu Kadastro işareti

yapılmıştır. Kemerler bilerek çökertilip toprakla doldurulmuştur. Hatta birinin üzerinde Kadastro işareti vardır. O zaman tespit ettiğim fotoğrafta görülür. Şimdi yol yapıldığı için köprü toprak altındadır. Mevcut kanal köprüsünün 150 m. kadar doğusundadır. Bu köprüye göre gölün iki bin yıl önceki su seviyesini tespit etmek mümkündür. Köprü'nün tahminle yüz metre kadar açığında testere dişi şeklinde dikkate değertaş yığınları vardır.

Not: Köprü çift yol yapılırken dolgu altında kaldığı için bir çok yönlere

Köprü'nün genel görünüşü

fotoğrafı verilmiştir

KÖŞEK

Deve yavrusu... Manas destanında "Kıpçaklardan Köşek Bahadır" adı geçer. Ayrıca Kale mahallesinde bir sülalenin adıdır.

KÖŞK

Basit, çevredeki malzemelerle yapılan iki katlı küçük bağ evi. Budanmış dallar dikmelere çakılır, içi dışı samanlı çamurla sıvanırdı. Ya da kaplama tahtayla direkler örtülürdü. Yerden yüksek olması, esmesi için dört yönde penceresi olması şarttı.

KUBBELİ MESCİT

Eğirdir'deki en eski mescitmiş. Kiliseden çevrildiği rivayet edilmiştir. Kubbeli mahallesi adını buradan almış. Şimdi bu mescitin bir izi yoktur.

KULAKTOZU

Kulağın arkasındaki çıkıntıdır. Çok sert vurulduğunda o kişinin öleceği kabul edilir. Kulak topuzundan bozma bir söz olsa gerek.

KULLUNKUDUZ

Balık temizlendikten sonra güneşte kurutulur, bolca tuzlanarak tenekelere basılır. Kışın ıslatılıp tuzu alındıktan sonra pişirilerek yenir.

KUMAGÖMÜLME

Kireçlenme, romatizma, siyatik için Altinkum plajındaki midye kumuna tedavi için gömülürler. Bu kum inşaatlarda kullanılmaz.

Kuma gömülmeye genelde 1-9 Ağustos tarihleri arasında "Eyyam buhur" da gidilir. Kuma geniş bir çukur açılır. Öğle güneşini aldıktan sonra kuma gömülür. Yalnız başları dışarıda kalır. Güneşten etkilenmemek için şemsiye kullanılır. Gömülen kişi dayanabildiği kadar kumun içinde kalır. Çıkınca en iyi şekilde sıkıca giyinip, kendini korur. Uzaktan gelenlerin çadır kurup kaldığı da olurdu. Bunu uygulayanların çoğu o kışı ağrısız geçirdiğini söylerlerdi.

Şimdi Altinkum plajı iyi bir şekilde düzenlenmiştir.

KURBAĞALIK

Eğirdir kalesinin poyraz tarafı yöresidir. Önceden Kale boyunca poyraz tarafıyla lodos tarafını birleştiren, boydan boya içi su dolu bir hendek vardı. Kaleden bir asma köprüyle çıkarlardı.

Zamanla içi dolup bataklık olduğundan kurbağalar yaşasa ki o yer bu adı almış.

KURULMUŞ BALIK

Başta sıraz, erez olmak üzere balığı tuzla muamele edilerek yapılan bir çeşit saklama türüdür. Bu çeşit saklamaya salamura da denir. Eğirdir'de balık Şöyle kuruluur. Tuzlu olmaması için yağlı balıklar seçilir. Yağlı balık limon kafalı, kalın siyah sırtlı olur. İyice temizlendikten sonra başı dahil olmak üzere bezle kurulanır. Balığın karnına iri tuz doldurulur. Balık iri ise etinin aralarına da tuz sokulur. Sonra teneke ya da sırtlı kp içine bastırılır. Ortalama kırk beş, elli gün içinde yenecek duruma gelir. Balığın serin yerde saklanması lezzeti bakımından önemlidir.

Yemesine gelince: Yazsa tuzsuz bol zeytinyağlı domates salatası ile soğuk su başında, kışsa patates salatası ile yenir. Kurulmuş balık ev ekmeğinin kabuğu ıslatılarak yenirse daha afiyetli olur. Geçmişte düğünlerde rakı mezesi için de özel balık kuruluurdu.

KUŐANE

Kubbe kapaklı orta boy bir bakır tenceredir. Bilhassa taskebabı yaparken kullanılır. Kubbeli kapak konulduktan sonra küçük bir boşluk bırakılarak C Şeklinde tencerenin kenarı hamurla sıvanır. Mangalda, közde böyle taskebabı pişirilirdi.

KUŞKAYASI

Tekkekayası'nın yüz metre kadar doğusunda gl içinde bir kaya idi. Kıyıda da bir o kadar açıkta idi. Oraya kadar yüzüp gelenler yüzmesini öğrenmiş sayılırdı. Şimdi kıyı doldurulup yol oldu. Tekke kayası da yol altında kaldı. Kuşkayası'nın üzerinde de atlama kulesi var.

Kuşkayası'ndan Eğirdir

KUŞZADE MÜDERRİS MUSTAFA EFENDİ

İmaret mahallesinde doğmuştur. Eğirdir'de tahsilini yaptıktan sonra Konya'ya gitmiş, medrese tahsili yapıp müderris olmuş, Eğirdir'e gelerek Yılanlıoğlu Şeyh Ali Ağa medresesinde müderrislik yapmıştır. Sedasının güzelliği dolayısıyla "Kuş Hoca" adıyla anılır.

1920 de Demirci Mehmet Efe Kuvayı Milliyeye karşı diyerek idam etmiştir. Baba Sultan civarında gömülmüştür. Şimdi orada Baba Sultan türbesinden başka bir iz kalmamıştır.

KUTLU BEY

Isparta'da eserleri olan bu zat I.Sultan Murat zamanında Eğirdir Valiliği yaptığı Nişancı ve Solakzade tarihlerinde yazılıdır.

KÜL DAĞARI

Kırılmış küplerin içine odun külleri konur, üzerine su dökülür. Sonra bu su çamaşır yıkarken, bulaşık yıkarken temizleyici olarak kullanılırdı. Hatta nohutun iyi pişmesi için bu sudan bir parça tencereye konurdu. Küple çömlek arası olanlara da dağar denir.

KÜTÜPHANE VE 217 ESER HAKKINDA

Şeyh Ali Ağa Medresesini yaptırtınca, bir de taştan kütüphane yaptırtarak içine 217 elyazması kitap koydurmuştur. Osmanlı yıllıklarında bu kitap sayısı kayıtlıdır. 1928 de Zafer İlkokulunu yaptırmak için medrese ve kütüphane yıkılınca kitaplar Isparta'ya nakledilmiş, Halil Hamit Paşa kütüphanesine konulmuştur.

Isparta Tarihi yazar Enver Süldür kitabında bu kitaplardan bahsedip "Eğirdir kitaplığındaki mevcut kitaplar da buraya taşınmıştır. Ne yazık ki bu hazine sığınacak bir binadan mahrumdur." der. Biz Eğirdirli olarak bu hazinenin ne olduğunu bakalım ne zaman anlayacağız.

İnşallah Eğirdir'in, Eğirdir'i seven evlatları, Eğirdir'e bir güzel kütüphane binası yaptırtıp bu hazineye sahip çıkarlar. Bir de 217 eserin tasnifini, belki de basımını yaparlar. Bu bilgileri geleceğin güzel evlatlarına iletiyorum. Şu anda kütüphanemiz Belediye işhanının bir geniş odasında kitap deposu durumundadır.

Isparta ilçelerinin hepsinin birer kütüphane binası bulunduğu halde, ilçemizin kütüphane binası yoktur. Oysa ki 1950 den beri bu konuda konuşulmaktadır.

Eğirdir'de kütüphanesizliğin tarihçesini yazmak isteyenler Gölgesi gazetesini başından inceleyebilirler. Orada sonuca varmayan ne umut dolu sözleri okuyabilirler.

Demirkapı çeşmesi

LİMENİA ADASI

Hoyran gölü içindedir. Sur kalıntılarıyla çevrili adada bazı yapıların kalıntıları yanında Artemis'e adanan bir tapınağın kalıntıları da yer almaktadır. 2 Mayıs 1907 de bu adaya uğrayan Gertrude Bell adındaki İngiliz kadın gezgin gördüklerini şöyle anlatır:

"Bir kayıkla sazların elverdiği yerden adaya çıktık. Yaklaşık iki metre kalınlığında çakıl ve harçlarla yapılmış Bizans duvarlarıyla çepeçevre kuşatılmıştı. Hem uzun, hem çaprazlamasına duvarların içine kalın ağaç gövdeleri konulmuş. Ancak zamanla çürüdüklerinden buldukları yerler top delikleri gibi duruyordu. Koruma kuleleri olmayan sade duvarlar. Bir yerde duran sütunun yanından kürek çekerek geçerken 45 cm derinlikte suyun içinde yatan birtaş gördüm.

Sağ elinde su kabı gibi bir nesne tutan, bir kadın figürü olan, geniş bir dikili taş. Sol yanında da dört köşeli su kovaşına benzeyen bir şey, sağ yanının yukarısında da gene başka bir su kabına benzer bir şey asılı duruyor. İçerisinde, daha çok başa benzeyen bir nesne göze çarpıyor. Yukarı kısmında fazla yüksek olmayan kapı üstü süsü ve iki satırlık bir yazı var ama dizlerime kadar suya girmeme, bildiğim herşeyi yapmama, kayıkla etrafında dolaşmama rağmen güneşin yansımaları ve göz kamaştırması yüzünden bunları okuyamadım.

Prof. Dr. Cengiz Tosun

Hoyran gölünden bir görünüş

LOKUL

Tahin ya da haşhaş ezmesiyle yapılan bir çeşit örektir. Mesire yerlerine giderken, askere giderken, özel günlerde ya da yolculukta yenmesi için yapılır. Özel bir tat vermesi için hamuruna biraz tarçın katılır. "Nokul" da derler.

LUVİLER

Bizim buraların yerli halkı sayılan Luviler hakkında şu bilgiler vardır.

Luvilerin Boğazlar üzerinden Anadoluya Milattan Önce 3500 yıllarında gelip batı ve güney Anadoluya yerleştikleri kabul edilir. Urallardan kalkarak Karadenizi dolaşıp gelmişlerdir.

Hititenin yanında Luvice yerel halk dili olarak kullanılmıştır. Ama Luvi adları Hattuşaş kral sarayında sık sık geçen adlardır. Luvi dili tüccar ve gemici dili olarak hayli zengin olduğu bilinmektedir. Hititenin Luvi dilinden birçok kelime aldığı görölr. Kendilerine ait resim yazıları vardır. Luvilerin oturdukları bölgelere Hitit kaynaklarında "Luviya" adı verilmektedir.

Genellikle güney ve batı Anadoluya yerleşmişlerdir.

M

MADEN

Göktaş dolaylarında 34 bin ton rezervli arsenik bulunmaktadır. Havutlu, Koçular, Bağlılı dolaylarında da bir miktar manganez mevcuttur.

MAHALLE FIRINLARI

Çarşı fırınlarının dışında mahalle fırınları da vardı. Kale mahallesinde Pembe Alimesinin fırını, Yukarı mahallede Saylamaz'ın fırını, Çete'nin fırınının adı geçirdi. Bağlarda da Mütevelli mevkiinde Softaoğlu fırını vardı.

MAHALLELER

Kayıtlara geçen Eğirdir'in en eski 1480 den sonraki mahalle adları şöyledir:

Beydim Mescid-i Feryas

Çukur Mescid (Katip)

Hacı Ahmet Mescidi (Namı diğer Kapılı)

Kale-i Mescid-i Fediği

Mahalle-i Yazla (1558 den sonraki kayıtlarda geçmektedir.)

Mecid-i Cami Şemseddin Bey

Mescid-i Ağa

Mescid-i Demirkapı

Mescid-i Hacı

Mescid-i İmaret

Mescid-i Kethüda

Mescid-i Kurdoğlu (Namı diğer Silahtar)

Mescid-i Nasuhoğlu

Müselman-ı Nis

Zaviye-i MevlanaAbdi

Zımmiyan-ı Nis

MAHANA

Hayvanların ahırda yem yedikleri özel yer. Bir sofrada aynı kabdan herkes önünden yemek yerken bir başkasının önüne kaşık uzatan olursa, "Mahanadan ye.." diye takılırlardı.

Mahmatlar dolaylarından Eğirdir

MAHMATLAR

Konya yolu üzerinde bir yerleşim yeridir. Sebze ile ünlüdür. 300-400 yıllık karadut ağaçları buradadır. Mahmat adı Hazreti Muhammed'in adının Türkler arasında değişmiş halidir.

Muhammed adı Türk boylan arasında Mehemmet, Mehmet, Mahmat, Mahmut, Ahmet şekillerinde söylenmiştir. Türkiye'nin 7 - 8 yerleşim yerinde Mahmat adına rastlanır. Karçınzade Süleyman Şükrü Mahmatların eski adının "Gököz" olduğunu yazsa da, 1566 dan sonraki evkaf defterlerinde "Mahmatlar" olarak adı geçer.

MALBEKÇİSİ

Gelincik. Fareleri yediği için öyle derler. Eskiden ahşap evlerde çok rastlanırdı.

MAMIKAĞALAR

Eğirdir'de bir soydur. Teleüt'lerin bir hükümdarının adı olarak geçmektedir. Teleütler Ortaasyada bir boydur.

MALOS

Sarıdris civarında küçük antik yerleşim yeridir. Hellenistik ve Roma devrine ait yıkıntılar vardır. M.Ö. I. Yüzyıldan itibaren sikke bastırılmıştır. Sikkelerin bir yüzünde imparator, diğeryüzünde Herakles sopası görülür.

I. derece arkeolojik sit alanıdır.

Malos

MANGAL

Geçmişte ısınma daha çok ocakla olurdu. Ocakta meşe kütükleri yanar, közü mangallara alınır, herkes mangalda eli ısındığı zaman kendinin de ısındığını sanırdı. Mangal aynı zamanda ekmek kızartmada, yemek pişirmede kullanılırdı. Üstünde kıyma ısıtır, külüne patates, ayva soğan gömer yerdik.

MAŞACI HACI HAFIZ MEHMET EFENDİ

Poyraz mahallesinde 1875 yılında doğdu. İptidai Tahsilini bitirince Hafız, Medreseyi bitirince Seydim mahallesine imam oldu. Akşamları imamlık yapar, gündüzleri Şeyh Ali Ağa mektebinde çocuk okuturdu. Daha sonra Hacı Nuri Efendi mektebine muallim oldu. Hafız Osman'ın ölümü ile Hızır Bey camisine imam tayin olundu. Ölümüne kadar burada hem imamlık, hem hatiplik yaptı. Hoşsohbetliliği, gülyüzlülüğü, hazırcıvaplılığı, nüktedanlığı ile meşhurdu. 1950 yılında Eğirdir'de öldü.

Kurtuluş Savaşı yıllarında Müdafa-i Hukuk Cemiyetinin muhasebe işlerini de yürütmüştür.

MAŞACI MAHALLE MEKTEBİ

Poyraz mahallesinde Hacı Nuri evinin bitişiğinde idi. Maşacıoğlu Mehmet Efendi hocalık yaptığı için sevgisinden onun adıyla anılmıştır.

MEDİREBOLLUK

Demirköprü'nün arkasındaki koya ve çevresine denir.

Medirebolluk'tan Oluklacı ve Sivri

MEN KÜLTÜ

İnsanların aya tanrı gözüyle bakıp taptıkları zamanlarda ay tanrısı Men için tapınaklar yapmışlardır. Men Anadolu'nun bir göktanrısı aynı zamanda sağlık, iffet, kehanet tanrısıdır. M. Ö. 3000 yılından beri Anadolu'da görülmektedir. Mezarların koruyucusudur. Tanrı Men külahlı, yüksek kemerli, gömlek, manto ve tozluk giymiş olarak tasvir edilir. Sakalsız, omuzlara kadar uzun saçlı bir genç adam olarak gösterilmiştir. Talip Karakaya'nın verdiği bilgilere göre Prostanna sikkelerinde tasviri görülür. Bununla ilgili bölgemizde en önemli kalıntı Yalvac'a 7 kilometre uzaklıkta Gemen korusunda bir tapınak kalıntısı vardır. M.Ö. 500 yılına tarihlendirilmektedir. Bu inanç Eğirdir gölü çevresinde Hristiyanlığın yayılmasına kadar yaşamıştır.

MENAKIP

Şeyhülislam Berdai Zaviyesinden gelen geçen öndeki kişilerin hayatlarını dini açıdan anlatan bir elyazması kitaptır.

MERCİMEKAŞI

Bulgurla mercimek karıştırılarak pişirilen bir aştır. Üzerine soğanlı sadeyağ kızartılır, dökülür. Daha çok işçi aşıdır. Bağda, bahçede soğanı kırarak yemenin tadı başka olur. Bağlar Martta bellenirken öğle yemeği olarak verilir. Üzerine de ekmekle pekmez yenirdi. Güç verdiği için olsa gerek mercimek aşının mesel haline gelmiş sözü bile vardır.

"Bulmeş, dam ardını doleş. Aş, Ardeşlerde şaş. Mercimek aşı, Eğirdir'den bağa, bağdan Eğirdir'e yük taşı."

MERÇİMENE

Eskiden Boğazova'da görülürdü. İri kertenkele büyüklüğünde, yeşil renkte bir hayvandı. "Yılan zehirini ondan alır." derlerdi. Kimseye bir zarar verdiğini duymadım. Kırk yıldır görmüyorum.

Değişen ekolojik denge sanırım hayvanı yok etti.

MERKİMÖNÜ

Aslında "Mahkemeönü" dür. Dünder Bey Medresesinin batı yönündeki bir ahşap bina mahkeme olarak kullanılırdı. 1922 lerde Kurtuluş Savaşı sonu yanmıştır. Bazı yaşlılar, bazı belgeleri ortadan kaldırmak isteyenlerin mahkeme binasını el altından yaktıklarını ifade etmişlerdir. Eğirdir Gölü Merakibi Bahriyesi motorunun işine gelmeyenlerce İstasyon altında batırıldığı gibi.

MERYEM KİLİSESİ

Ramsey Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası adlı kitabında "Hoyran gölünün kuzeydoğu sahilinde, Gaziri denilen yerde Meryem'e mahsus bir küçük kilise vardır ki Psidya ve Lakoniya Hıristiyanlarının ziyaretgahıdır." der. Bu konuyla ilgili olarak Yeşilada Hıristiyanlarının, Isparta, Denizli, Antalya dahil o çevrelerden gelen Hıristiyanların 15 Temmuzdan sonra toplanıp oraya ziyarete gittiklerini ana babalarımızdan duyduk. 2000 yılı Temmuzunda burayı ziyaretimde bu küçük kiliseyi gördüm. 20 metrekare kadar büyüklükte idi. Kayalara oyulmuş beşik tavanlı bir kiliseydi. İsa'nın tavanda yıpranmış bir tasviri vardı. Kapısının ön sol girişinde 1865 tarihli duvara yazılmış düzgün yazılar görülüyordu. Kilisenin içi ve çevresi kazılmış, kaya mezarları da kısmen tahrip edilmişti. Şartlara göre çekebildiğimiz fotoğraf sunulmuştur.

Hoyran - Gazire - Aziz Meryem Kilisesi

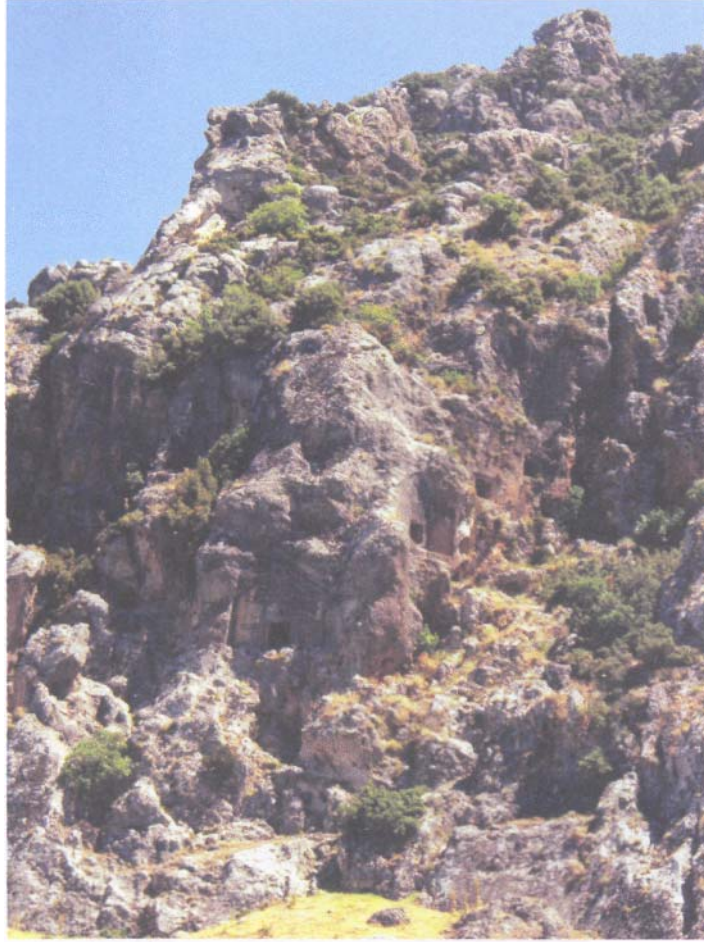
Buraya özel bir not düşmek istiyorum.

Avşar'ın Yenice köyünde kulağıma "Kilise Burnu" diye bir söz geldi. Yerini göstermelerini istedim. Gösterdiler. Gazire'nin birkaç kilometre güneyinde, Yenice korusunun göle doğru uzantı yaptığı bir yerdi. "Kilise nerde? " dedim. "Kilise yok. Öyle bir kalıntı da yok." dediler.

Daha sonraki araştırmalarımda Kilise Burnundan 1.500 metre kadar güneyde, köyün batı açıklarında 500 metre kadar gölün içinde bazı kalıntılar olduğunu öğrendim. O yöreler Yalvaç'tan gelen Akçay'ın birikintisiyle doluğu için sığ sayılırlar. Durgun bir havada kalıntıyı inceleme fırsatı buldum.

1995 yılına göre iki metre derinlikteki kalıntıları gördüm. Tahminle doğu batı yönünde 45 metre, kuzey güney yönünde 25 metre uzunluğunda bir kalıntı tespit ettim. Dağın kıyısından bir kilometre kadar açıktaki bir yer. Oralardan tunç tabaklar, haç bulduklarını söylediler.

Zamanına göre göl kıyısında ve açıktaki bu tapınağın Men kültürüyle ilgisi olabileceği, sonradan kiliseye dönüşebileceği aklıma geldi. Gölün içinde kalması da zaman bakımından eskiliğini düşündürdü.

Aziz Meryem Kilisesi ve Kaya Mezarları

MESCİ KEMAL

Herkes Kemal'i tanır. Bir zamanların meşhuru Mesci Mehmet'in oğludur. Kıyafetine, tıraşına çok dikkat eder. Erkek modasından ceketi çıkarmıştır. En büyük merakı gölü taşla doldurmaktır. Sokağa, çevreye çöp atanlara çok kızar. Her Perşembe parasını toplar. Vermezseniz "Haftaya ver." der, geçer. Şimdi ona "IMF Kemal" diyorlar.

Temizliği çok sever. Ama yalnız elini yüzünü yıkar. Yürümek nedir bilmez, her yere koşarak gider. 1500 metre mesafeye kahveyi soğutmadan götürdüğü söylenir. Hastanenin altındaki arsaların kendine ait olduğunu iddia eder. Yumru-taş'taki 40-50 tonluk kayaları oraya indiriverseler, ev yapmayı düşünmektedir. Yağmurda ıslandığı zaman kurunmak için poyraza karşı durmayı pek sever. Küfürden hoşlanmaz.

MESEYİN

Pınarpazarı dağına dik gelen kuzeyindeki dağın, bu dağın batısındaki bağların bulunduğu yöreye denir. Bu yörede dedesinden kalma toprağı olan Etem Kartal'ın anlattığına göre, Musa Hüseyin adında bir bekçi varmış. Adı verilen dağa çıkar, bütün bağarasını oradan izlemiş. Kim kimin bağından bir salkım üzüm koparırsa o kadar uzaktan görür, tanımış. Bu nedenle de onun bekçilik yaptığı süre içinde hiç hırsızlık olmamış. Onun sürekli o dağdan Boğazova'yı izlemesinden dağın adı da Musa Hüseyin olarak kalmış. Zamanla da bozularak Meseyin olmuş. Daha sonra da yöre adı olarak dilimize yerleşmiş.

Önde görülen Meseyin Dağı, arkadaki Hodullu Dağıdır

MESİH PAŞA

Fatih Sultan Mehmet döneminde Eğirdir'de paşalık yapmıştır. O zaman Hamid sancağının merkezi Eğirdir idi. Mesih Paşa 1480 de Rodos'u almak istemiş, alamamıştır. Onun Eğirdir'e yaptırdığı okul 1920 lere kadar devam etmiştir.

MESİH PAŞA İPTİDAİ MEKTEBİ

Kubbeli mahallesinde idi. Burdan diploma alanlar Rüştüye kaydedilirdi.

MEVLEVİHANE

Mevlevihane'de türbesi olana "Seyfullah Dede" derler. Mevlana Celaledin Rumi'nin yeğeni olduğu söylenir. Bilinen kayıtların verilerine göre 1310 larda Sultan Veled tarafından kurulmuş olabileceği sanılmaktadır. 1480 den sonraki evkaf kayıtlarında "Zaviye-i Mevlevihane" olarak geçmektedir. Kayda göre Çomaklar köyünün bütünü, Gönen'deki Akmesit köyünün yarısı buranın vakfı idi. Diğer yarısı da Yazla'daki Hankah'ın vakıfları arasındaydı. Ayrıca Mevlevihane'nin Vakıfları arasında değirmen, ev, dükkanların kiralari da vardır.

I.Dünya Savaşı Mücahiddin-i Mevleviyye alayına son şeyhlerden Şeyh Osman Nuri de iki dervişiyle katılmıştır. 1917 de diğer dervişlerle birlikte Halepte çekilmiş birfotoğrafi vardır. Bugün torunu Mehmet Ünsal'dadır.

MEYDANLAR

Eğirdir'de bir soydur. 1910 da bir kolu Kale mahallesinden Manisa'ya göç etmiştir. Yalvaç'ta bir Meydanoğlu mezarısı olduğu 1500 yılındaki kayıtlarda

Mezar-ı Şerif

geçiyor.

MEZAR-I ŞERİF

Şeyhülislam Berdai Türbesi ve çevresine denir.

MIHLAMA

Kıyma tekerinden alınan kıyma üzerine, yumurta kırılarak yapılan pratik bir yemektir.

MİLLİ MÜCADELEDE EĞİRDİR

Bu konuyu anlatırken o günlerin tanığı Öğretmen Etem Kartal'ın anılarıyla giriyorum: "Sevr antlaşmasından sonra Eğirdir'e halkın galeyana göstermemesi için II.Abdülhamit'in oğullarından Şehzade Abdurrahim Efendi'nin başkanlığında "Uslu durun..." demeye bir nasihat heyeti geldi. Tabi yalnız değildi. Etrafında bir yığın mebuslar, paşalar, müftüler vardı. 9 Mayıs 1919 günü Eğirdir'deydiler. Eski Mebus Burhanzade Hacı Eşref Ağa hepsini konağında misafir etti. Ertesi gün yanan Hükümet konağının önünde Eğirdirli toplandı. Heyet azasından Ali Rıza Paşa Devlete sadık kalmamız ve güvenmemiz hakkında bir nutuk söyledi. Sonra hükümet binasına çıkıldı. Hacı Eşref Ağa başta Kaymakam Nedim Bey, bütün memurları Şehzade Abdurrahim'e takdim etti. Hükümetin salonuna oturuldu. Müftü vekili Recep Efendi'nin yanına Yeşilada Papazı oturdu. Konuşmalardan sonra o gün Avşar üzerinden Konya'ya geçtiler. Birkaç gün sonra 15 Mayıs'ta Yunanlılar İzmir'e çıkıp işgale başlayınca Aydın Sultaniye Tarih muallimi Ahmet Fevzi, Nazilli Posta Telgraf Müdürü Hüsamet'in beyler Eğirdir'e geldiler. Ege'de kurulan Reddi İlhak Cemiyetinin Eğirdir'de de kurulmasını istediler. Bir Cuma namazından sonra İzmir'in işgalinin sonuçları üzerine konuştular. Yapılan katliamın ve zulümünü anlattılar. Hacı Abdürrezzak oğlu Şükrü Efendi coşarak ayağa kalktı. "Vatanını sevenler Nazilli cephesine, sevmeyenler karılarının koynuna..." diye bağırdı. Zaten İzmir'in işgalinden bir hafta sonra 22 Mayıs'ta Eğirdir'de 700 kişilik bir mücahit kuvveti oluşturulmuştu. Sonra bu kuvvet benim komutamda Balyambol, Ödemiş cephesinde savaştı.

Ahmet Fevzi Beyler gittikten sonra o zaman Şarki Karaağaçta Jandarma kumandanı olan Hasan Karabey ve Veziroğlu Mustafa çavuş bir müfreze askerle Eğirdir'i kuşattılar. Tığlıoğlu Hakkı Efendi'nin başkanlığında, Sarıboyacıoğlu Hacı Abdullah, Serçeoğlu İbrahim, Tığlıoğlu Müftü Hüseyin, Hatipoğlu Nuri ve kardeşi Rıfat, Hacı Mustafa Efendioğlu, Hazım Efendi'lerle Posta telgraf Müdürü Selami, Duyunu Umumiye Memuru Kerim Beylerden müteşekkil "Eğirdir Müdafai Milliye" heyeti kuruldu. Bu sırada Nazilli'de Selanikli avukat Ömer Lutfi Beyin başkanlığında "Nazilli Heyeti Merkeziyesi" faaliyete geçti. Eğirdir'den de buraya Süleymanağa oğullarından Hacı Ahmet Efendi seçilerek gönderildi. Nazilli Heyeti Merkeziyesi'nce hicri 1300 -1310 arası doğumlulardan gönüllü asker alınmasına karar verildi. Askere alınacakların masrafı Müdafai Hukuk Cemiyeti'nce sağlanacaktı. 1300-1302 doğumlular Dörtyol, Balyambol, Keleş cephesinde üç ay savaştıktan sonra terhis edilecek, 1303 1304 doğumlular onların yerine gidecek, böylece devam edecekti.

Dört Yol kumandanı Yörük Ali Efe, Balyambol cephesi kumandanı Kamalı Efe, Keleş cephesi kumandanı Gökçen Efe, Umum Kuvayiye tedibi Kumandanı Demirci Mehmet Efe idi.

Bu savaş Yunanlıların daha içerilere girmemesi için veriliyordu. Bu sıralarda Sütçüler tarafında Kosat adlı bir eşkıya çıktı. Hatta Eğirdir'e baskın yapacağı, halkı soyacağı, Milliyetçileri ortadan kaldıracağı söylentisi yayıldı. Bu nedenle Demirci Mehmet Efe Umumi Kuvayiye Tedibiye Kumandanı olarak Kosat'ı ve avanesini ortadan kaldırmak için Eğirdir'e geldi. Herkes Bağlarda idi. Demirci Mehmet Efe söylentilerin doğruluğunu araştırmadan kendisine verilen listedeki kişilerden kaçma gereği duymayan dört kişiyi çınara astı. Bunlar, Kuşzade Müderris Mustafa Efendi, Tıglioğullarından Hacı Osman Oğlu Hafız Sabri, Sarıboycacıoğlu Hacı Abdullah, Burhanoğullarından Hacı İsmail Ağa'dır. Kaçanlar sonradan affedilerek idamdan kurtulmuşlardır. Asılanlardan Müderris Kuşzade Mustafa Efendi; çok bilgili, sedası güzel, Şeyh Ali Ağa medresesinde Müderris, çok talebe yetiştirmiş, çevrede nam salmış bir hoca idi. Hafız Sabri ise uzun müddet Rüştiye mektebi yazı ve Türkçe muallimliğinde sonra Şeriye Başkatipliğinde bulunmuş güçlü bir zattı. Hacı Abdullah memleketin zenginlerindendi. Hacı İsmail Ağa memleketin eşrafındandı, Padişah tarafından verilmiş fahri paşalık unvanı vardı.

Demirci Mehmet Efe daha sonra Sütçüler civarındaki Kosat'ı yakaladı ve avanesini dağıttı. Kosat da Isparta hapisanesine kapatıldı. Hapishane duvarını delip kaçmak isterken Yakaavşarlı mahkum Topçu tarafından öldürüldü. Topçu sonra affedildi. Milli orduya geçilince İçdecik köyüne yerleşen Demirci Mehmet Efe ve çevresindekiler Refet Paşa tarafından dağıtıldı.

Kurtuluş Savaşı başlarken bir Binbaşının kumandasında ve bir miktar askerle Eğirdir gölünde askeri ulaşımı sağlamak için "Eğirdir Gölü Merakibi Bahriyesi" adı altında bir teşkilat kuruldu. Üç motor sekiz adet mavnası vardı. Bu motor ve mavnalar Kurtuluş Savaşı bitene kadar İstasyon altındaki iskeleden Avşar Hüyük'üne asker ve erzak taşıdı. Savaş bittikten sonra Hazine namına Eğirdir Maliyesine devir edildi. Sonradan "Eğirdir Yedek Subay Yardımlaşma Cemiyeti"ne verildiyse de Motor kasıtlı İstasyon altındaki iskelesinde batırıldı."

Hafız İbrahim Demiralay da Eğirdir ve Çevresindeki Milli Mücadele örgütlenmesini, gelişmesini anılarında şöyle anlatır:

"Sivas'taki Mustafa Kemal'le ilişki kurduktan sonra Şarki Karaağaç Jandarma Mülazımı Hasan Bey Avşar'ın Yaka köyüne on süvari ile gelmiş. Yakalı Musa Çavuş, Mehmet Pehlivan'ı acele bana göndermiş. Yeniceköy'de yatağımdan kaldırdılar. Emri okudum. Ben ve Mülazım Hasan Bey'den Eğirdir ve Isparta'daki resmi dairelere el koymamız isteniyor. Gerçi vazife ağırdır. Lakin vatani olduğundan mukaddestir, fikrime de uygundur. Hemen yola çıktım. Hasan Beyle müzakere yaptık. Esaslı anahatları çizdik.

- Kardeşim Salih Beyi içimize almak.
- Birkaç yüz kişilik acele çete düzmek.
- Eğirdir kayıklarına el koyup Canada'dan olayları idare etmek.
- Haberleşme ve araçlara el koymak.
- Isparta'nın Konya ile irtibatı kesmek.
- İl, ilçe, bucaklarda Osmanlı bayrağını indirip Kuva-yi Milliye namına tekrar dikmek.
- Kuva-yi Milliye'yi Hükümete resmen tanıtmak.

Gelendost ve civar köylerimizin fedakar mücahitleriyle 16 Eylül 1919 Cuma günü ikinci vakti yola çıktık. Efradımızı Hüyük iskelesinden kayıklara bindirdik, Canada'ya çıkmalarını söyledik. Biz de Hasan Bey ve Süvari candarmalarla Karabağlar'a gece geldik. Bağbozumu mevsimiydi. Eğirdir'e girip çıkını kontrol etmek için süvarileri Köprübaşı'na yolladık. Biz Karabağlar'dan Canada'ya çıktık. Hücum kollarını dörde ayırdık. İstasyon yöresine Isparta yolunu ve İstasyon haberleşmesini kesmesi için Gelendostlu Mestan Ağa müfrezesini koyduk. Tersikbaşı'na bir müfreme koyduk ki Köprübaşı'ndan gelebilecek kuvvetleri Eğirdir'e sokmasın. Jandarma Mülazımı Hasan Bey de resmi daireleri işgal edecek, güvenliği sağlayacaktı. Diğerleri benim yanımda kalacaktı. Öyle de yapıldı. Güneş doğarken işgal bitti. Hiçbir olay olmadı. Biraz sonra da ben geldim. Hükümete çıktım. Şüpheli olanlar evlerinde tevkif edildi. Telgrafhaneyi işgal edip Konya ve Isparta ile de haberleşmeyi kestik.

Eğirdir halkını Hükümet meydanında toplayarak direkte olan bayrağı indirttim, tekrar direğe çekirdim. Olayı halka şu şekilde açıkladım:

"Ey ahali... İndirilen bayrak Osmanlı bayrağıdır. Tekrar çekilen bayrak Kuva-yı Milliye bayrağıdır. Endişe etmeyiniz. İş ve gücünüzle meşgul olunuz. Yalnız milli hareketi kabul ve takviye ediniz..." 17 Eylül cumartesi günü bu iş tamamlandı."

Hafız İbrahim Demiralay, Demirci Mehmet Efe'nin Eğirdir'e gelme nedenini şöyle anlatıyor;

"Eğirdir kazamızda ikilik ruhunun önünü bir türlü alamadık. Belediye'ye iki tarafı çağırırım, uzlaştırmak için uzun nasihatler ederim, el ele vererek barıştıırım. Bir saat sonra her şey altüst olmuştur. Bu garaz dededen, babadan kalmış olsa da, konu vatan olunca geri kalmalıydı. Sözünü ettiğim Ağalar'la, Tığlızade'ler. İki tarafın hısım ve akrabası birbirinin yardımcısıydı. Hacı Eşref Ağa Meşrutiyetin ilanında Mebuslukla İstanbul'a gitmiş, her şeyi karanlık görme yaratılıştaki biri. Kalbinde saflık varsa da inat ve bilgisizliği çok defa kendisini tehlikeye sokmuştur. Biraderi Hacı İsmail Ağa ağabeyisi namına söz söyler, devlete millete ısrarla müdahale ederdi. Halk ile Hükümet arasında aracılığı şeref sayardı. Saf kalpli lakin hırsla yönelikti. Doğru söylediğine de şahit oldum. Bir gün Nazilli Kongresine Eğirdir'den iki aza göndermek gerekti. Bizzat bulundum. Hepsini Belediye'de topladım. Müftü Hüseyin Efendiyi aday gösterdim. Diğerini de onlara bıraktım. Maksadım ikilik olmaması için Ağalar tarafının da aday göstermesi idi. Onlar da Pulcu Hacı Ahmet Efendiyi aday gösterdiler. Pekala uygundu. Müftü ise yalandan bahanelerle bu işten kaçınıyordu. Hacı İsmail Ağa ortaya atıldı.

"Efendiler... Bu işi tutacak isek dört ucundan birlikte tutalım. Ters gelirse bizim değerimizi tenkit edemeyiz, sorumlu tutamayız." diye ısrar etti. Sorun da bitti. Tığlızadeler, Hakkı Efendi, ilk zamanda inkılabı canıyla hizmet etmiş şahsiyettir. Yalnız asabi ve hissiyatına mağluptur. Müftü ise mutedil ve ihtiyatlıdır. Müspet, menfi iki burcun çarpışması Kazanın ahengini daima bozuyor, ahali de rahatsız oluyordu. İyilikle idareye çok uğraştık.

Dağlarda Samut ve Kosat eşkiyası, Sütçüler'de Alaaddin isimli emekli zabıt sarp dağlara sığınmış fesat kaynatıyor. Eğirdir Delibaş'ın tehdidi altında, Yunanlılar Dinar'ı tehdit ediyor, Eğirdir sallanıyor... Ben mebusum. Sert hareketlere şahsım ve siyasi durumum elverişli değil. Bu işin bir celladı olmalıdır. O da Demirci Mehmet Efe'dir. Öyle de oldu.

Çal cephesi takviye edilerek Demirci isyanı söndürmeye memur oldu. Bizim Mahmut Efe de beraberindedir. Hacı Eşref Ağa'yı Isparta'dan arkasına takarak Eğirdir'e gelişinin akşamı yirmi kadar kişi hapsedilerek sabahleyin dört tanesi Hükümet önündeki çınara asıldı. Hacı İsmail Ağa, Hacı Abdullah, Kuş Hoca Mustafa, Hafız Sabri Efendiler... Hacı Abdullah ilk zamanda Kuva-yi Milliye azası iken şahsi nefretle ayrılmış, servet ve ifratkarlığı hayatına malolmuştur. Kuş Hoca muhitin alimi ise de Ağalar'la sıkı teması kendisini yoketmiştir. Hafız Sabri genç, zeki, fakat Konyalı Zeynel Abidin ile gizli teması duyulmuştur. Bazıları da kaçarak idamdan kurtuldular. Sonra affedildiler. İdamları hakkında Tığlızadelerin Demirci Mehmet Efeye mazbata verdikleri söyleniyorsa da ne derece doğru olduğunu kestiremedim. Bu sırada ağır hasta olmasa idim, şiddetli icraatı belki yumuşatmaya muvaffak olurum."

Hafız İbrahim Demiralay Denizli Rumlarının Eğirdir Canada'ya sevkini de şöyle anlatır.

"Bizimkiler Rumları gece çıkarmışlar, hazırlanan trenle Eğirdir'e acele harekeletmesini bildirmişler. Dikbaşı Rumlar önce aldırmamışlar. İki papaz ve ileri gelenlerden on beş kişinin sokak ortasında cansız serildiklerini görünce akılları başlarına gelmiş, bir solukta istasyona boylamışlar. Treni izdihamla doldurarak Eğirdir'e can atmışlar."

Eğirdir'de bir de Şarki Karaağaçlı Hasan Hüseyin Efe'nin öldürülmesi olayı olmuştur. Başlangıçta cepheye giden Hasan Hüseyin Efe zamanla olumsuzlaşmış, kaçmaya, bahane aramaya başlamıştır. Geri dönerken Eğirdir'de cezalandırılmasına karar verilmiştir. Hafız İbrahim Demiralay hatıralarında bu olayı özetle şöyle anlatır.

"Refet Paşa'nın özel treniyle Jandarma Kumandanını da alarak üçümüz Eğirdir'e gittik. Tedbirden sonra Refet Paşa Burdur'a döndü. Bulduğumuz eve Kaymakam, Jandarma Bölük Kumandanı, Şube Reisini davet edip nasıl tedbir alacağımızı konuştuk. Ş. Karaağaçlı Hasan Hüseyin Efe'yi istasyonda karşılayıp adamlarını ayrı ayrı hanlara yerleştirmeyi, Hasan Hüseyin Efe'yi de Hükümetin yanındaki hana yerleştirme kararı aldık. Gece tren geldi. Konuştuğumuz üzere adamlar hanlara yerleştirildi. Sabaha doğru hükümet önünde adamlarımızı topladık. Efe ve kuvvetlerini abluka altına aldık. Hasan Hüseyin Efe "Teslim ol" ihtarımıza silah ve bombalarla karşılık verdi. Biz de silah kullandık. Bir buçuk saat devam eden şiddetli çarpışmalardan sonra dört ölü üç yaralı oldu. Kabahatsizlerin silahlarını alıp, serbest bıraktık. Hasan Hüseyin Efe ve çevresini tevkif ederek 25 Şubat 1920 günü Isparta'ya gönderdik."

Hasan Hüseyin Efe'nin kaldığı yer Yılanlı Şeyh Ali Ağa'nın yaptırdığı Hayriye Hanı'dır.

"Milli Mücadelede Denizli, Isparta ve Burdur Sancakları" adlı kitabında Nuri Köstüklü o günlere dair Eğirdir'le ilgili bilgiler verir. Tekrara düşmeden kitaptan bazı alıntılaryapıyorum.

"Denizli'de kurulan Reddi İlhak Cemiyeti 7 Temmuz 1919 da Eğirdir'e Müftüzade Fevzi, Helvacızade Mehmet, KızılhisarlızadeTevfik'ten oluşan bir heyet göndererek, milli mücadeleye katılmasını istediler.

26 Mayıs 1919 da İtalyan temsilcisi, yanındaki askeri maiyeti ve tercümanı Isparta ve Eğirdir'e geldiler. Ağustos 1919 ortalarında 8000 kişilik bir protesto yapılıncı Antalya'ya geri döndüler.

22 Mayıs 1919 da Eğirdir'de Yunanlılara karşı 700 kişilik bir mücahit kuvveti oluşturuldu. Alman Tüfekleri Suriye cephesinden geri çekilirken Akşehir, Konya dolaylarında el altından halka satılmıştı. O günlerde bir tüfek üç yüz fişegiyle 4-5 liradan satın alınıyordu." (Buraya özel bir not düşmek istiyorum. Suriye cephesinde de savaşan babam Süvari Başçavuş Veziroğlu Rıza'nın anlattığına göre İngilizlerin Yafa Hayfa çıkartmasından sonra Osmanlı ordusu geri çekilirken trenler dolusu mühimmat da cephe gerisine, Karaman'a, Konya'ya taşınmıştır. Sarı Paşa'dan gelen bir uyarıya göre bu silahların halkın eline geçecek şekilde satılması söylenmiştir. Sarı Paşa, Mustafa Kemal'in asker arasındaki adıdır. Bunun üzerine silahların Halep'ten sonra yollardaki istasyon boyunca halka satıldığını anılarında anlattı. Kahramanmaraş, Gaziantep, Şanlıurfa direnişlerinde bu olayın etkili olduğunu düşünüyorum.)

"Büyük Taarruz öncesi günlerde güney ve güneybatıdan gelen askerlerin toplanma yeri Kaleönü'ndeki Yılanlıoğlu Şeyh Ali Ağa Medresesi idi. İbrahim ve Yüzbaşı Arap Nuri adındaki subaylar her gün gelen askerlerin listesini yaparak mavnalara bindirirler, Hüyük iskelesine, oradan da Akşehir'e sevk edilirdi. Kaleönü'ne toplanıp Şeyh Ali Ağa Medresesinde giydirip, silahlandırılan askerler günde en az iki üç sefer yapan 50-60 kişi alan motorun çektiği mavnalarla, cephe gerisine götürülürlerdi.

Ağustos 1920 de Delibaş çetesine katılanlar Karabağlar'a kadar gelerek Eğirdir'deki bazı kişilerle ilişki kurdular. Demirci Mehmet Efe de 12 Ekim 1920 akşamı 300 piyade, 300 süvari, bir top, bir makinalı tüfekte Eğirdir'e geldi. Refet Paşa'nın ifadesine göre de Demirci Mehmet Efe'nin 1500 atlı kuvveti vardı. Demirci Eğirdir'deki işini gördükten sonra Ş.Karaağaç üzerinden Beyşehir'e geçti." (Dayım Hasan da Demirci'nin kızanıydı.)

Isparta'ya gelen İstiklal Mahkemesi Bursa mebusu Muhiddin Baha (Pars), Mebus Hacim Muhiddin (Çarıklı), Yusuf Bey'den oluşuyordu.

Kurtuluş Savaşında yalnız Eğirdir'den 150 kişi şehit olmuştur.

Sütçü İmam'ın müdahalesiyle başlayan Maraş Milli Mücadelesine Eğirdir'den yardım olarak 200 lira gönderilmiştir. Isparta da Vilayet olarak 200 lira göndermiştir.

Son olarak o günlerle ilgili annem Zübeyde Güngör'den duyduğum bir anıyı da buraya eklemek istiyorum.

Annemin Amcasının oğlu Hacı Hafız Mehmet Efendi'nin kızıl üzümle beslediği bir atı varmış. Demirci Mehmet Efe'nin kulağına bu atın şöhreti gitmiş. Atı ahırından aldrıp Hacı Hafız Mehmet Efendi'yi de Hükümet binasına çağırılmış. O da diğerleri gibi asılacağını sanmış. Yaşaroğlu Hacı Hafız Mehmet Efendi, Demirci Mehmet Efe'nin huzuruna çıkınca Demirci:

"Yaşaroğlu... Senin bir atın varmış. Bana kaçta satarsın?" demiş.

Yaşaroğlu Hacı Hafızda:

"Anamın ak sütü gibi helal olsun Efe Hazretleri, anamın ak sütü gibi helal olsun.." deyince Demirci Mehmet Efe de:

"Madem öyle ...Hadi git..." demiş.

Hacı Hafız Hükümet binasının merdivenlerinden üçer beşer nasıl indiğini bilememiş. Yine de korkusundan Demirci, Eğirdir'den gidinceye kadar tanıdığı birinin samanları arasına saklanmış.

Ne yazık ki, I. Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı'ndan yüzlerce Gazisi olan Eğirdir evlatlarının anılarını geç kalarak tarihe geçiremeden onları sonsuzluğa uğurladık..

Eğirdir'de Tığlıoğlu Hakkı Efendi'nin başkanlığında Milli Müdafa-i Hukuk Cemiyeti'nin Kurtuluş savaşı boyunca çok başarılı bir çalışması olmuştur. Bu örgütlenmenin listesi şöyledir.

Birinci isimler Reis, sonrakiler Aza'dır.

Eğirdir Kazası (Merkez)

Tığlızade Hakkı Efendi
Müftü Hüseyin Hüsnü Efendi
Haciosmanzade İbrahim Efendi
Hatıpzade Nuri Efendi
Telgraf Müdürü Selami Bey
Hatıpzade Rifat Efendi
Hafızağazade Ömer Efendi

Kale Mahallesi İdare Heyeti

İmam HafızAbdurrahman Efendi
Saatçizade Ahmet Efendi
Hacı Kelahmetoğlu Ahmet Ağa

Demirkapı Mahallesi İdare Heyeti

Burhanzade İsmail Efendi
Bestelcizade Osman Efendi
Hacı Burhanzade Hacı Ali Ağa

Katip Mahallesi İdare Heyeti

Sarıboyacızade Hacı Abdullah Efendi
Semercizade Hüseyin Efendi
Şeyh Kadir Efendi

Hamam Mahallesi İdare Heyeti

Hatıpzade Hacı Behçet Efendi
Tığlıoğlu Hacı Şevki Ağa

Ağa Mahallesi İdare Heyeti

Mollaosmanzade Ahmet Ağa
Sipahizade Şakir Efendi

Yaşarzade Hacı Hafız Efendi(Annemin anısını anlattığı kişi)

Kubbeli Mahallesi İdare Heyeti

Sarıboyacızade Ali Ağa
Kale İmamzade HafızAli Efendi
Kuburzade Hafız Süleyman Efendi

Poyraz Mahallesi İdare Heyeti

Çömezzade Hacı Ali Ağa

Maşacızade Hacı Hafız Efendi

Yaşarzade Ömer Efendi(Annemin babası, Yaşarzade Hacı Hafız'ın amcası. O zaman 90 yaşında. (1829-1931)

Hacışeyh Mahallesi İdare Heyeti

Hacı İncezade Hacı Hafız Hasan Efendi
Hacı Kelahmetoğlu TahirAğa
Boyacıoğlu İbrahim Efendi

Müslim Mahallesi İdare Heyeti(Ada)

Hacı Hafız Salih Efendi Hacı
Şerifoğlu Halil Efendi Kvasoğlu
Süleyman Efendi **Yazla Mahallesi**
İdare Heyeti İmam Murat Efendi
Ayvazoğlu Hafız Efendi Kadiroğlu
Abdullah Ağa **İmaret Mahallesi**
İdare Heyeti Hüseyin Efendi
Şapçızade Mevlüt Efendi Şanişoğlu
Ömer Efendi

Çevre bucak ve köylerinin listesi buraya alınmamıştır.

MİNARE ALTINDAKİ YAZI

Öğretmen Cemal Tosun'un okuyuşuna göre yazının Türkçesi şöyledir.
"Müslümanların ve İslamın Sultanı, Sultan Muhammed Han Ekridur yakın
bağlarının vergisini bağışladı. Allah onu ve mülkünü daim eylesin. Her kim bu
hükme uymazsa Allah ve Resulünün lanetine uğrasın." Yazının altında tarih yoktur.

Timur'dan sonra Anadolu'nun birleşmesi sağlanırken, Şeyhülislam Berdai
Zaviyesi Mehmet Çelebi Sultan'ı desteklediği için Eğirdir'e gelmiş, karşılık olarak
bu vergiyi bağışlamıştır. Bu olay böyle değerlendirilmektedir.

Birinci kitabenin üstünde girift bir Selçuklu sülüsü ile yazılmış bir kitabe daha
vardır. İbrahim Yıldırım'ın okumasına göre "Biz sana (Kur'an'ı) indirdik..." ayetidir.

MİNİYET

Mahalle fırınlarına ekmek hamuru taşımak için 10-12 bölümlü uzun genişçe
bir keresteden yapılmış araçtır.

MİSKİNLERYOKUŞU

Eğirdir Isparta yolundan Sevinçbey ovasına geçen sırta Miskinler Yokuşu
denir. Cüzzam (Lepra) hastalığına halk arasın da "Miskin hastalığı" denirdi.
Geçmiş zamanda çok bulaşıcı bir hastalık gibi görüldüğü için bu hastalığa
yakalananlar toplum dışına çıkarılır, ihtiyaçları karşılanırdı.

Sanırım Eğirdir'de cüzzam hastalığına yakalananları uzaklaştırıp Miskinler
Yokuşu dolaylarında tuttukları için o yöreye Miskinler Yokuşu denilmiş olabilir.

Cüzzam hastalığında parmak, burun, kulak düşmeleriyle insan çok
sevimsiz görünüşte olabilir.

Bursa'da miskinler mahallesi olduğunu Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde
yazar.

Miskinler'den Eğirdir

MİZMİLE

Buzatına binenin ileri hareketini sağlayan ucu sivri demirli değnek. Dizengeç de derler.

MUNGİLLİ

Muşıllı oyununun cevizden iri büyüklükte taşıdır.

MUSA KALFA MAHALLE MEKTEBİ VE MESCİDİ

Hacı Şeyh mahallesinde, Eskihisar mezarlığının güneyinde idi. Eğitim Birliği kanunundan sonra diğer mahalle mektepleri gibi burası da satılarak parasıyla Zafer İlkokulu yapıldı.

MUSANDIRA

Eski ahşap evlerde yüklük, dolap, gusulhanenin tavanla arasına bir boşluk bırakılır, mutfak kablari konurdu. Bu bölüme musandira denirdi.

MUSLUHİDDİN DEDE

Müderis, alim, fazıl, fakih, Hacı, Mısır ve Şam'da okumuş bir kişidir. Seyyah İbni Batuta 1333 Eğırdir'e uğradığında onu ağırlayan Müderis Musluhiddin'den böyle överek söz eder.

Öğretmen Ali Rıza Yürükoğlu'nun verdiği bilgiye göre Türkistan'ın Hoçend şehrinden gelmiştir. Ada'da bulunan türbesinin sandukasının başucundaki levhada bunu okuduğunu söyler. Doğum ve ölüm tarihleri hakkında, türbesinin niçin Ada'da olduğu hakkında bir bilgi yoktur.

Katip Çelebi Cihannüma'sında azizlerden olduğunu yazar.

MUSTAFA KURTAY

1910 yılında Eğirdir'de doğdu. İstanbul Muhabere Küçük Zabit Mektebinden mezundur. 1938 de Halk Kitabevi'ni kurup Eğirdir'e trenle ilk gazeteleri getirip satmıştır. Eğirdir Lisesi kitaplığına da 400 kitap bağışlamıştır. Demokrat Parti'nin örgütlenmesinde Türkiye'de yedinci sırada yer almıştır. Belediye Başkanlığı, İl Genel Meclisi Üyeliği yapmıştır. 7 Ocak 1954 de Demokrat Eğirdir gazetesini kurup vefatına kadar devam etmiştir. Ölüm tarihi 16 Mayıs 1993 tür.

Şimdi Demokrat Eğirdir gazetesini oğlu Altan Kurtay devam ettirmektedir.

MUŞİLLİ

Bir taş oyunudur. Çocuklar kadar büyükler de oynardı. Ortaya iri ceviz büyüklüğünde bir taş konulur. Bu taşa "mungilli" denir. Oyuncular ellerine el kadar yassı bir taş alırlar. Bu taşa "Kayrak" denir. Mungilliden iki üç metre uzağa bir çizgi çizilir. Oyuncular elindeki kayraklarla ortadaki taşı vurmaya çalışırlar. Taş vurulup "ebe" yerine koyuncaya kadar herkes attığı kayrağını alıp çizginin ötesine geçebilir. Bu arada geçmeden vurulan ebe olur.

Eğirdir'de kullanılan Mungilli, Muşilli, Curilli kelimelerine benzer Hitit dilinde birçok kral ismi vardır. Hattuşuli, Harapşili, Tahurvaili, Muvatalli, Muşilli gibi... Bu kelimelerin Hititlerin bir kolu olup buralara yerleşen Luvilerle ilgisi araştırılmaya değer.

Curilli, küçük balıkyavrularına denir.

MÜDERRİS HACI HALİL EFENDİ

Guburzade Hacı Hasan Efendi'nin oğludur. Dünder Bey Medresesinden sonra icazet verip Müderris oldu. Dünder Bey Medresesine de müderris oldu. Hoşsohbet sahibi, neşe kaynağı idi. Medreseye gelen talebe azalınca ticaret hayatına atıldı. 1921 de öldü.

MÜEZZİN HAFİZ SALİH EFENDİ

Otabatanoğullarından Saadettin Efendinin oğludur. Rüştiyeyi bitirdikten sonra Dünder Bey Medresesine girdi. Medresede okurken Hızır Bey Camisine müezzın oldu. Sedası çok güzel ve gür idi. O kadar ki sabahları okuduğu ezanların Sorkuncak köyünden duyulduğu söylenir.

I. Dünya savaşında askerliğini Tabur İmamı olarak yaptı. Hacca gitti, orada vefat etti.

MÜFİD-İ MUHTASAR

Eğirdirli olup İstanbul'da bir tekke Şeyhi olan, Olanlar Şeyhi İbrahim Efendi'nin bir eseridir.

MÜTEVELLİ

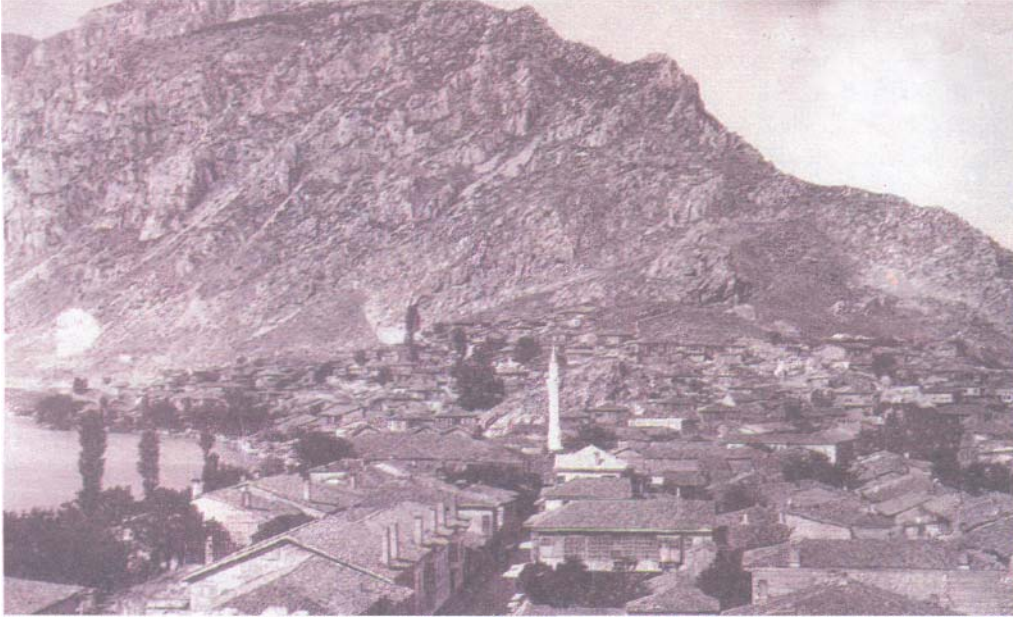
Konnebucağı ile Meseyin arasında kalan yöredir. Sanırım Bağlar'da ilk gelen atalarımız bu bölgeye yerleşmişlerdir.

"Eğirdir'in en eski sülaleleri kimlerdir?" diye sorulduğunda;
"Kale mahallesinde evi, Mütevellî'de bağı olanlar." denir.

MÜZE

1945 lerde Zafer İlkokulunun ders aletlerinin de bulunduğu geniş bir salon vardı. O salona "Müze" denirdi. Bu salonda eski yazılı mezar taşları, küçük boyda heykeller görürdük.

Bunların ne olduğu konusunda bilgi edinemedim. Bu tarihi eserlerin Zafer İlkokulu'na konulduğu konusunda Ün dergisinde de notlar vardır.

Eğirdir (1930)

N

NAFİZ PAŞA

Biz Eğirdirliiler Nafiz Paşa olarak biliriz ama kaynaklarda Abdurrahman Nafiz Paşa olarak geçer. Doğum tarihi hakkında bilgi yoktur. Verilen bilgilere göre Nafiz Paşa Eğirdirlidir.

Yetişmesinde hem Dünder Bey Medresesinde hoca olup hem müftülük yapan Koca Müftü Rafi Efendinin büyük yardımı dokunmuştur. Beş altı defa Maliye Nazırı olmuştur. 1852 de İstanbul'da, Beylerbeyi'ndeki yalısında ölmüştür. Yenikapı Mevlevihanesi civarındaki özel türbesine gömüldü. Mevlevi tarikatına ilgi duyduğu için Mevlevihaneye bir kütüphane yaptırıp buraya çok değerli kitaplar vakfetmiştir. Kızkardeşi şair İzzet Molla'nın eşidir. Konağı Feyziati Lisesi olmuşsa da sonradan yanmıştır. Torunlarından Talat Bey Isparta Sancağı Aşar Müdürlüğü yapmıştır.

Dil dergisi 33. sayısındaki bir bilgiye göre Türklerin genel Kültür ansiklopedisi niteliğinde olan, bütün Türkdillerinin sözlüğü, dilbilgisi kitabı olma yanında Türk'ün eski tarihini, edebiyatını, yaşayışını, düşüncesini, coğrafyasını veren Kaşgarlı Mahmut'un DİVANÜ-LUGAT-İT-TÜRK'ün değerini bilerek yıllarca saklamış, yakınlarından bir kadına verirken: " Bak sana bir kitap veriyorum. İyi sakla. Sıkıldığın zaman kitapçılara götür, altın para otuz lira eder, aşağı verme." demiştir. Bu kitabın değerini bilerek Ali Emiri Efendi otuz altın lira verip almış, Kilisli Rifat Efendinin katkısıyla eser üç yüz adet olarak, üç cilt halinde yayınlanmıştır. Böylelikle Nafiz Paşa Türk dünyasına çok büyük bir hizmet yapmıştır.

NAR AĞAÇLARI

Kireçli taşlık yerleri sevdikleri için daha çok Kale mahallesinde olmak üzere Eğirdir'in pek çok yerinde nar ağaçları vardı. Baharda çiçekleri çok hoşumuza gider, oynardık. Eğirdirliiler daha çok ekşi narı severlerdi. Ateşli hastalıklarda komşuların olanlarından ilk istenen oydu.

Evlerde özel saklanırdı. Nar taneleri bir tülbentin içine konur, sıkılır, nar şerbeti yapılırdı. Tane tane de yenirdi. Şimdilerde o nar ağaçları da kayboldu. Dut ağaçlarının kaybolduğu gibi.

NARAZİTENE

Eğirdir gölü kuzeyinde ve yakınında Gencali köyünde bulunan yazıtta tam yeri saptanamayan bir ilkçağ köyü.

NAZİFE

Eğirdir'in meşhur tefçilerindendi. Muzaffer Sarısözen'e Eğirdir türkülerini söyleyip onun notaya aldığı kişidir. Radyo repertuarında adı geçer.

NEAPOLİS

Şarkikaraağaç'ın antik adıdır.

NEMENAZİK

"Neyime lazım" ın değişmiş şeklidir. "Başkasının davranışlarına karışmam, onlar ne yaparlarsa yapsınlar, ilgisiz kalırım." anlamında kullanılır.

NESLİOĞLU

On altıncı yüzyıl sonlarında bu çevrelerde eşkıyalık yapıp Osmanlı Devletini uğraştıranlardandır. Naima Tarihinde adı geçer. Eğirdir'de " Nesliler" diye halen bir soy vardır.

Neslioğlu Mehmet Çavuş 1596 da Isparta, Burdur, Denizli köylerinde 45 bin leventle soygunlar yapmıştır.

NEŞ'ET ÇAĞATAY

İslam tarihi profesörlerindedir.Avşar Yenice köyünde 1918 yılında doğdu. 1940 yılında Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesini bitirdi. Fransızca, İngilizce, Farsça, Arapça dillerini bilen Çağatay'ın "İslam Milletler ve Devletleri Tarihi", "İslamdan Önce Arap Tarihi ve Cahiliye Çağı" gibi önemli eserleri vardır.

2000 Yılında vefat etmiştir.

NİNE YAPMAK

Oyuncak bebek yapmak demektir. Haç şeklinde iki kazık bağlanır. Çaputla sarılır, doldurulur, üst tarafı baş haline getirilir, insan yüzü çizilir. Günün giysilerine benzetilerek bir şeyler dikilir, giydirilirdi. Kız çocukları bebek oyuncak olarak bununla oynarlar, kucaklarından düşürmezlerdi.

NİS

Yeşilada'nın eski adıdır. Eski Helen dilinde ada anlamına gelen "Nesos" dan bozma olabilir. Bir kaynağa göre 1501 yılından önce Nis'te 14 Müslüman, 60 Hıristiyan, 1550 den sonra da 25 müslüman, 40 Hıristiyan evi bulunmaktadır. Katip Çelebi Nis adasında iki yüz kadar ev olduğunu, yarısının müslümman, yarısının hıristiyan olduğunu, halkının gemicilik ve dokumacılıkla geçindiğini Cihannüması'nda yazar.

19. Yüzyılda adanın nüfusu bin kadardır. 1845 tarihinde 85 müslüman, 100 gayrimüslim hane olduğu kayıtlıdır. 1850 lerde adada bir yangın olmuş, 40-50 hane hıristiyan evi yanmış, çoğu Isparta'ya göç etmiştir.

Ada'da Rumlara ait bir ilkokul, bir rüştiye vardı. Parası cemaatça karşılanırdı.

Nis'teki Rumlar için Hıristiyanlaşmış Türkler olduğunu iddia edenler de vardır. Bizans yönetimi içinde örnekleri çoktur.

Nis Adası

NİS CAMİSİ

Yeri Hıristiyanlar tarafından Müslümanlara verilmiştir. Daha önce Ada'da Hıristiyanlar otururken Timur 1403 de Eğirdir'i almaya geldiğinde Eğirdir'deki Müslüman halk Nis adasına sığınmıştır. Timur Eğirdir'i aldıktan sonra Ada'ya yönelince Halk Ada'dan kaçmış, Timur da Ada'daki kiliseleri tahrip etmiştir. Timur'dan sonra Ada'ya dönen Müslüman ve Hıristiyan halk birlikte oturmaya başlamışlardır. Hıristiyanlar yıkılan kiliselerden Kız Kilisesi'ni, Müslümanların cami yapmasına izin vermişler, zamanın yöneticileri izin vermeyince mescit yapmışlardır. Cuma ve Bayramlarda zorluk çeken halk Atabey Medresesi Müderrisi Şeyh Mehmet Efendi'den "Gayrimüslim ahaliye zarar vermemek kaydıyla camiye çevrilmesine" cevaz vermesi üzerine 1618 de Sultan Genç Osman tarafından ferman verilmesiyle cami olarak ibadete açılmıştır. Fermanın Türkçe yazılımı Böcüzade Tarihinde özetle şöyledir:

"Siddei saadetime mektuplar gönderip Eğirdir kasabası adasında kızkilisesi adıyla bilinen kilise cami olması uygun olmakla, kendi mallarıyla harap olan yerlerini tamir edip camii şerif olmasını rica ettiklerini bildirdiklerinden cuma ve iki bayram namazı kılınmasına izin verilmiştir." (Hicri 1027 Miladi 1618)

Yazar bu fermanın caminin duvarında asılı olduğunu yazar. (Böcüzade Süleyman Sami 1851-1932)

Çoğunun adının Türk adı oluşu, yine çoğunun rumca bilmeyip Türkçe konuşması bu savın geçerliliğini kabul etmeye zorlamaktadır. Çünkü Nis'te oturan halkla Bizans yönetimi arasında iyi bağlar olmamıştır. Tarihi kayıtlar burda oturanların Bizans yönetiminden nefret ettiğini, Türkleri tercih ettiğini John Comnenus'un bunları yola getirmek için silah bile kullandığını yazıyor.

Kurtuluş Savaşı 1923 mübadelesinden sonra Selanik yöresinden gelen Türkler, giden Rumların evlerine iskan edilmişlerdir.

1950 lerde göl seviyesi yükselince Nis'ten birçok aile Eğirdir Belediyesinden yer istemişler, sonuç alamayınca 40 - 50 hane Isparta ve İstanbul'a göç etmişlerdir. İstanbul'da daha çok trikotaj üzerine iş yapmaktadırlar.

NOZUL

100-150 gramlık sıraz yavrularına denirdi. Sudaktan sonra gölün hayatı değişince o da kalmadı.

ODUN PAZARI

Demirkapı hamamı kalıntılarına varmadan sağ taraftaki boşluğa denir. Geçmişte başta Akpınar köyü olmak üzere Eğirdir'in odun ihtiyacı eşek ya da katırların getirdiği odunlarla karşılanırdı. Hayvanların sırtlarındaki oduna da "Yük" denirdi. Beş yük, on yük odun alan kişi hayvanlarla evinin önüne kadar götürür, yükünü yıktırır, içeriye taşırdı.

OKUCU

Davet, düğün, mevlütlerde sahibi adına çağırma, davet etme işini yapan kişiye denir. Orhun yazıtlarında "Okı" çağırma, davet etmek anlamındadır. Eğirdir'de bu işi yapan belirli kişiler vardı, işi olan kişi listesini yapar, okucu eline verirdi.

OLANLAR ŞEYHİ İBRAHİM EFENDİ

Halfeti tarikatına mensup Melami Tasavvufu "Olanlar" (Ermişler) Şeyhi olarak tanınır.1591 yılında Eğirdir'de doğmuş, 1655 yılında İstanbul'da ölmüştür. Tüccar bir aileye mensuptur. Aile mesleğini devam ettirmeyip tasavvufa yöneldi. İstanbul'a giderek Seyyit Seyfullah Efendi halifelerinden Hakikizade Osman Efendi'den halifelik aldı. Daha sonra Olanlar tekkesinin Şeyhi olarak ölümüne kadar devam ettirdi. Tekkesi ve türbesi Aksaray meydanının düzenlenmesi ve Millet caddesinin 1957 de açılması sırasında yıktırılmıştır. Mezarı Murat Paşa cami haziresine nakledilmiştir.

Ordinaryüs Profesör Dr. Fuat Köprülü'nün Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar' adlı eserinde Olanlar Şeyhi İbrahim Efendi'den şöyle bahseder.

"Dil-i Dana, Müfid-i Muhtasar adlı iki manzum, meşhur eseri olan bu zat tasavvufta önemli bir kişidir. Aruz vezniyle yazdığı manzumelerden başka Yunus Emre tarzında, lakin biraz daha sanatlı ve ıstılahlı pek kuvvetli eserleri vardır." der. Aynı eserde Şeyh Mehmet Çelebi Sultan'ın Hızırname adlı eserinden de bahseder. Böyle büyük ve çok önemli bir eserde iki Eğirdirli şairden söz edilmesi hepimiz için gurur kaynağıdır.

Olanlar Şeyhi İbrahim Efendi'nin ayrıca "Vahdetname" başlıklı manzum eserleri de vardır. Şiirlerinden örnek vermek istiyorum:

Yayan yerde ne gezersin gel ademe ir bu deme
Hayvan gibi ne yellersin gel ademe ir bu deme

Nusha-i Vahdet ademdir nefha-i kudret bu demdir
Ademden gayrı ademdir gel ademe ir be deme

Ayine-i Hak ademdir gören görünen bu demdir Her
nefes ismi azamdır gel ademe ir bu deme

Bu ilmin beyanını bir kamil insandan sor Canım
can haberini can içinde candan sor

Yarın ne olacağın bugün bilmek istersen
Uykuya vardığında gördüğün seyrandan sor

Yarın zülfü içinde ne başlar oynadığın Erenler
meydanında top ile çevgandan sor

Geçen hod geçti gitti geleceği neylersin Her
nefsin neşesin bu demle bu andan sor

İbrahim'in gönlünün gönklediğini bilmeğe Can ile
talip isen gel Arş-ı Rahmandan sor

Alimem dersin amma alemde bihabersin Bu
andan bu nefesten bu demden bihabersin

Söze gelince gerçi eylemişsin kıl gibi Kalbine
Hak'tan olan hemdemden bihabersin

Bu esrarı duymaya gerçekler nazarında
Ariflerin dediği nağmeden bihabersin

Dört kitabı okursan yine bilmiş olmazsın Benim
canım madem ki ademden bihabersin

OLUKLUCA

Atalarımız doğada ibadet etmeyi hep sevmişlerdir.Olukluca'yı da sık sık ziyaret ederek ibadet etmişlerdir. Camili Yayla adına dikkat edilirse, ibadet için yaylada bile cami yaptırmışlardır. Dedegöl dağındaki Karagöl'e kadar giderek on beş gün orda kalıp ibadet ettikleri bilinmektedir.

Şeyh Mehmet Sultan için halk arasında bir hikâye anlatılır. O'nun bir katırı varmış. İbadet etmek için Olukluca'ya çıkarken Şeyhin rahat gitmesi için katırın arka ayakları uzarmış. Şeyh inerken rahat inmesi için katırın ön ayakları uzarmış.

Olukluca bir meşe korusudur. Ne yazık ki asırlık meşeler 1911 kışında kesilmiştir. O yıl öyle kış olmuş ki yüz gün gölün buzu kalkmamış. Soğuktan yakacak kalmadığı için korudaki asırlık meşeler, hatta katranlardan bazıları kesilerek Eğirdirli hayatta kalma savaşı vermiştir. Olukluca'daki şimdiki ağaçlar kesilen meşelerin köklerinden ya da yeniden oluşan ağaçlardır.

OMUCA

Asma kütüğü. İssiz yandığı için Pınarpazarı'ndaki kebab fırınlarında omuca yakılırdı.

ONYEDİLER

Bir sohbet arkadaşlığı gurubudur. 3 Mayıs 1959 Cami mahallesi yangınından sonra dağılmıştır.

OT BALIĞI

Pararhodeus niger... 68 cm uzunluğundadır. Sarı, pullu, akvaryum balığı gibi bir balıktı. Daha çok hendek otu denen otların arasında yaşardı.

OTURAK

Çocuk ve hastaların eskiden tuvalet için kullandıkları topraksırçalı kap.

OVMA HELVASI

Nişasta az bir suyla ezilir, sulandırılır, içine tat verecek ölçüde pekmez, biraz da tereyağı katılır. Ateşe konur, sürekli karıştırılır. Katılaştığında eksıranla sürekli olarak kıyılır. Pilav durumuna geldiğinde ocaktan indirilir.

OVMA ÇORBASI

Hamur az bir unla iki el arasında ovularak ufalanır. Çorbanın malzemesi olarak kullanılır. Kaynar suya atıldıktan sonra çorba pişince üzerine kızarmış sadeyağ konur.

Ö

ÖĞLE YELİ

Lodos'un yerel adıdır. Lodos yeli genelde öğle ve öğleden sonra başladığı için Eğirdirliler bu adı vermişler.

ÖKSÜRÜK KAYASI

Hıdırellez mağarasının yakınlarındadır. Hasta kayanın yanına gider. Tükürür, üzerine taş yapıştırır, ardına bakmadan evine döner. Öksürüğünün geçeceğine inanarak bekler.

ÖMER FEVZİ ÖZTİĞ

1915 yılında Eğirdir'de doğdu. İlk öğrenimini Zafer İlkokulunda, orta öğrenimini Isparta'da bitirdikten sonra yüksek tahsilini Almanya'da tamamladı. Botanik profesörü olan Öztığ Almanca, Fransızca, İngilizce bilmektedir. Faydalı Bitkiler, Bitki Anatomisi, Nebatlar Dünyası eserlerinden birkaçıdır. Liseler için Biyoloji ders kitapları da yazmıştır.

P

PALAZ BABA

Baba Sultan türbedarlarındandır. Göl tarafında türbesi vardı. Yüz yıl kadar önce yıkılıp yola gitmiş.

Şeyh Mehmet Çelebi Sultan'ın 1475de biten divanı Hızımamesinde Palas Abdal olarak adı geçen kişi bu olsa gerektir. 1475 yılını esas alırsak tarih bakımından hayli eski görünüyor.

PAMUK HANI

Bugünkü Belediye işhanının bulunduğu yerde idi. 1926 da Şapçılar tarafından satın alınıp yerine otel ve iş yerleri yapıldı. 1966 dan sonra Belediye istimlak edip oraya bugünkü işhanını yaptırdı. Daha önce oranın bedesten olduğu bilinir. Şimdi Isparta müzesinde sergilenen Eğirdir Definesi bu işyeri yapılırken bulunmuştur.

Prof. Dr.M.Akif Erdoğan XVI.Yüzyılda pamuklu bezlerin satıldığı kapalı çarşı (Bezzazistan) olduğunu yazar. Büyük birolasılıkla bu yer Pamuk Hanı denilen bugünkü Belediye işhanının olduğu yerdı. Eğirdir definesinin de burada bulunması bu olasılığı güçlendirmiyor mu?

PAMUK

Eski kayıtlarda pamuğun Eğirdir gölü çevresinde ekildiği yazılıdır. Hatta Avşar'dan bahsetmektedir. Benim çocukluğumda Avşar'ın köyü olan Yenice köyde pamuk ekilirdi. Pamuğun o zamanki adı "Penbe" dir. Atabey'in bir köyünün adı da Penbeli'dir. 1480 lerde Bedre köyünde de pamuk ekildiği kayıtlarda geçiyor.

PAPURATEŞ TAKIMI

Bir sohbet arkadaşlığı gurubuydu. Papurateş de bu sohbette oynanan bir oyunun adıdır.

PASTIRMA

Eğirdir pastırması Kayseri pastırması gibi çimenle yapılmaz. Keçi ya da erkeçin kaburgaları özel olarak ayrılır, bolca tuzlanır. İnce tülbent sarılarak güneşte kurutulur. Etin yağlı olması gerekir. Genelde et tuz yüklü olur. Kışın kaburgalar çubuk halinde kesilir.Ocakta, mangal zerinde pişirilerek yenir. Yalnız yağlarının boşa akmaması için sık sık iki ekmek arasına konularak yağı alınır. Lezzeti başka tür pastırmalarla kıyaslanmaz.

PARLAİS

Bugünkü Barla'nın antik adıdır.

PATLAVUK

Ağız civarında ve yüzde kabuklu çıbanlar olurdu. Bu ıbanları iyi etmek için patlavuk kesilirdi. Patlavuk kesen ocak kişiisi ıbanlı ocuğa, "Patlavuğunu kesivereyim mi?" diye u kez sorar, o da u kez "Kesiver." derdi. Genelde iğde ağacı fişkinlarından birkaç dal kesilir, çocuğa verilir. O dallar da bacabaşına konulur, onlar kurudukça çıbanların da kuruyacağına inanılırdı.

PAZARTAŐI

Prostanna'dan Akpınar köyüne inerken uste yakın bir dzliktir. Güneyinde yüksek kayalar vardır. Eski yol Prostanna'nın en alçak yerinden geçip Kervansaray'a indiği için bu yerin de yol ustu olması nedeniyle PazartaŐı olarak anılması dikkate değer.

Akpınar- PazartaŐı'ndan Boğazova'nın görünüşü

PAZAR KAYIğI

Yeşilada'da oturanların her gün Eğirdir'e gelip gitmek için kullandıkları kayıktı. İki tane olduğunu söylerler.

PEKMEZ KARMAK

Mart ayında kar diş diş olduğunda üzerine pekmez dökülür yenirdi. Buna pekmez karmak derlerdi.

PEKMEZ TOPRAĞI

Marnlı toprak. Üzüm suyundaki asiti giderir, pekmezi tatlandırır. Genelde Banus köyünden getirirlerdi.

PESKENİA

Eğirdir gölü kuzeyinde bulunan yeri tespit edilememiş bir ilk çağ köyü ya da kasabası.

PEYNİRLİ PİDE

Eğirdir'e özel bir yemektir. Sekibağ mesiresinin yemeğiydi. Sekibağ mesiresi Mayıs ayının ikinci haftasının Pazargünü yapılırdı. Fırında pide yapılırken taze, tuzsuz, yağlı keçi peyniri harç edilir, pide hamuru üzerine konuldu. Fırından çıktıktan sonra da parçalara bölünür, özel tencerelerine konarak üzerine bolca şeker dökülürdü. Sıcakken tencerenin kapağı kapatılır, iyice sarılır, sıcak sıcak öğleyin yemek üzere, çadırlarda bekleyenlere; oğullar, nişanlılar, babalar tarafından Sekibağ'a yetiştirilirdi.

Günümüzde de yapılıyorsa da doğru malzeme kullanılmadığından afiyeti olmuyor.

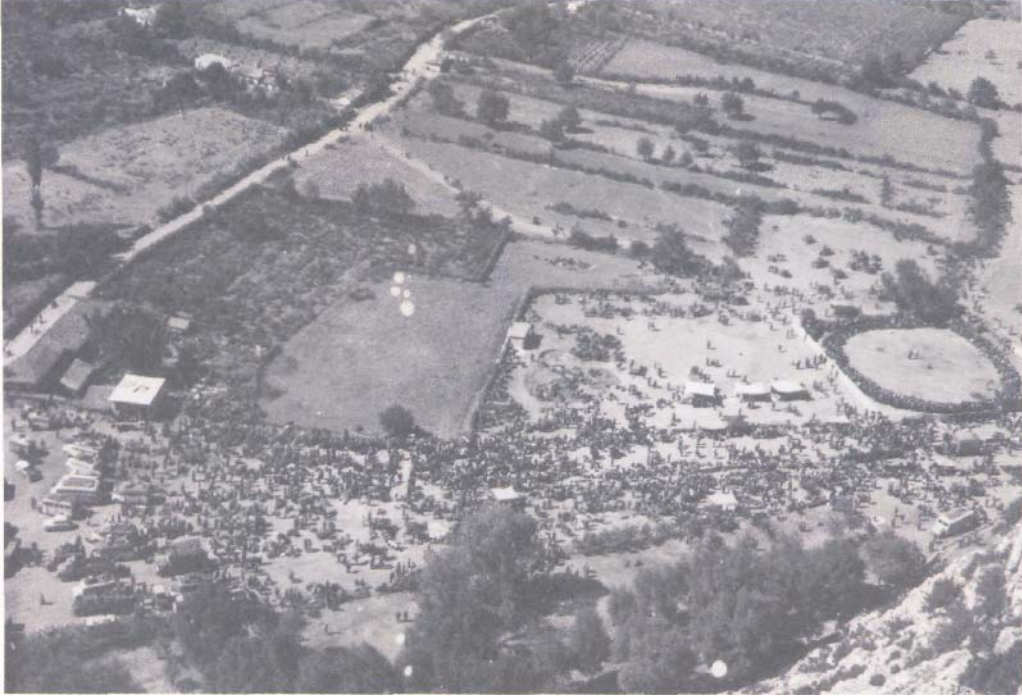
PINAR PAZARI

Pınardağı eteklerinde çıkan pınarın düzlüğünde eskiden 15 Eylül-15 Ekim arasında dört Pazar yapılan bir panayırdı. Köyler, ilçeler, tüm yörüklerin ve çevrenin toplanıp mal aldığı, mal sattığı bir pazardı. Şimdilerde ihtiyaç karşılığı 15 Ağustostan başlamak üzere on hafta yapılmaktadır.

Ne zaman başladığı bilinmiyor ama 1204 den sonra buraya temelli yerleşen atalarımızın bu olayı başlattıkları kesindir. Çünkü geldiği yerlerdeki geleneklerini de getirmişlerdir. 1860 larda Semerkand dolaylarında dolaşan Radlofun "Sibiryadan" adlı neserinde böyle bir Pazaryerini anlatmaktadır.

"Ortada bulunan Pazar yeri umumiyetle geniş, boş bir sahadan ibarettir. Fakat Pazar günü meydan uçsuz bucaksız insan kalabalığı kaynaşır. İhtiyar ve gençler bütün kışlaklardan buraya gelirler. İmkânını bulan herkes pazara gider. Satın alacak, satacak bir şeyi olmasa dahi pazarı kaçırmaz. Rahat bir sükunetle alışveriş yapanlar arasında dolaşır.

Burada binlerce ve binlerce erkek, çocuk ve kadınlar sık bir kalabalık halinde kaynaşırlar. Her yer rengarenk olur. En çok gözebatan satılık mallar, tarla mahsulleri, ziraat aletleri, çanak çömlek binek takım gibi şeylerdir..." Sanki bizim Pınarpazarını anlatıyorgibi.

Pınarpazarı (1940)

PINARGÖZÜ

Yenişarbademli şehir merkezine 10 km uzaklıktadır. Dedegöl dağının eteğindedir. Bir mağara ağzından büyük bir su çıkar. Çevresinde antik yerleşim izleri vardır. Uzmanların incelemesine göre mağaranın uzunluğu 15 km.dir. Türkiye'nin en uzun mağarası denilmektedir. Genelde suyu 4 °C derecedir. Çevresi Orman Bakanlığı tarafından mesire yeri haline getirilmiştir.

Buradaki ulu bazı karaçamların 400 yaşında olduğu söylenir. Mağarayı inceleyen uzmanlar içinde şelaleler, yer altı gölü, ırmağı olduğunu, ender rastlanan bir mağara olduğunu belirtmişlerdir. Eğirdir'e Aksu üzerinden 55 kilometredir.

PİRE KIYISI

Yeşilada'nın güney kıyısıdır. Şimdi doldurulup yol haline getirildi. Poyraz olduğu zamanlarda kayıklar buraya yanaşırdı. Şimdi küt gövdesi kalmış, içi oyuk yaşlı bir çınar ağacı vardır.

PİRİNÇLİK

Bugün Dağ ve Komando Okulu'nun eğitim yaptıkları Isparta yolu doğusundaki yamaçtır. Sanırım geçmiş zamanda pirinç ekildiği için bu ad verilmiştir.

PİŞMANIYE

Kışın havanın çok soğuk olduğu zamanlarda pekmezden pişmaniye yaparlardı. Pekmezden mat yapılır, defalarca katlanarak muamele edilir. Tereyağıla un kavrulur, mat tablanın üzerine çember şeklinde konularak yayılmış un üzerinde üç dört kişi aynı yönde çevirirler, mat işlem sonucu tel tel olurdu. Başarılı olmazsa mat çuvaldız gibi kalın olurdu.

En soğuk kış günlerinin özel zevklerinin arasında olan pişmaniye, haşhaş helvası, ceviz helvası artık günümüzde unutuldu. İnsan ilişkilerimiz, insan sıcaklığımız kalmadı. Umarım kültürümüzün yaşamasını isteyenler günün birinde bu güzelliklere sahip çıkarlar.

PREHİSTORİK KALINTILAR

Konnebucağı pınarının Sivri dağı istikametinde yüz metre kadar batısında 1970 yılında kuyu kazılırken 6 metre derinlikte bir mezar ve iki küp çıktı. Mezar; bir taş döşeme üstüne yatırılmış ölüye, pişmiş topraktan uzunlamasına yarım küp biçiminde bir kapak kapatılmıştı. Konnebucağı pınarının doğu bucağında da dikkate değer keramik kalıntıları görülür.

Meseyin dağının güneydoğu yönünde, Belen taraflarında prehistorik kalıntılar vardır. Değişik keramiklerin yanısıra obsidiyen, sileks taşlar görülmüştür. Prof. Dr. Sait Özsait'in verdiği bilgilere göre J. Meloart 1955 lerde Kovada gölü yöresinde incelemeleryapmıştır. Gölün güneybatısında bir yer bulmuştur ki burayı, "Çukurkent tipinde" obsidiyen aletlerin bulunduğu üç yeni yerden biri olarak gösterir. Çatalhöyük (Konya-Çumra), Hacılar (Burdur) ile çağdaş sayar. Bu bakımdan Pınar beleninde obsidiyen taşların bulunduğu yerin incelenmesi bize Eğirdir'in geçmişi hakkında bilgi verebilir.

Yine Meseyin dağının kuzey ucunun hemen doğusunda bir kuyu kazılırken 6 metre kadar derinlikte kol kalınlığında ve iriliğinde yanmış, kömürleşmiş bir odun parçasına rastlanmıştır.

PROSTANNA

Sivri ile Camili yayla arasında kalan yüksek tepe Akropolis olarak kurulmuştur. Akropolisle Sivri dağı arasında kalan ve bunun kuzey güney yamaçları da Prostanna'nın yerleştiği alandır. Akpınar'da oturan kişiler batıdaki yüksek dağlardan Akropol'e iki koldan künklerle su geldiğini, bu künklerle rastladıklarını söylerler. Prostanna'da kaçak kazılar sık yapılmaktadır. Akpınar köyünde oturanlar yılda 45 bin turistin burayı ziyaret ettiklerini söylerler. Şehir geniş bir alana yayılmıştır. 2000 yılında kalıntılar arasında dört saatlik bir gezi yapıldığı halde daha gezemediğimiz yerler vardı.1906 da bu bölgede araştırmalar yapan H. Rott Sivri dağına çıkarken kar içinde güzel, düzgün kesme taşlı yapı kalıntıları gördüğünden bahseder.

Şimdiye kadar Prostanna'da ciddi bir inceleme yapılmamıştır. Tüm çalışmalar yüzeyseldir. O nedenle Prostanna hakkında bilgiler azdır. Hele Sivri dağının tepesine yakın ve Sivri'yi kale haline getiren sur duvarlarından ve bu kalenin içindeki kalıntılardan hiç bahseden olmamıştır. Bu kalenin içinde uzun

süren yaşam olduğunu gösteren şarap veya erzak küplerini, seramik kalıntılarını uzmanların değerlendirilmesinde yarar vardır.. Buradaki sarnıç kuyu da dikkate değer. Prostanna M. H. Ballance'a göre Hellenistik devirden önce kurulmuş, daha çok bir karakol vazifesi görülmüştür. Akropol şehrin yerleşme alanından 200 metre kadar yüksekte, 200 metre kadar çaptadır. Ortasında kareye yakın bir mabet kalıntısının izleri vardır. Akropol bir kale duvarıyla çevrilmiştir. Bazı yerlerde kale duvarlarının kalınlığı iki metreye varır. Akropol'ü koruyan sur duvarlarının sekiz burcu olduğu, ihtimal iki kapıdan girildiği H.Ballance'nin yaptığı topografik bir planda görülmektedir.

Prostanna'dan görüntüler

Prostanna, Roma egemenliği altında iken II.Filippos'un onuruna para basmıştır. Arka yzünde Tioulos ayını simgeleyen tanrının kabartması konulmuş, tioul biçiminde kısaltılmıştır. Bzzyk olasılıkla bu çay bizim eski Irmak, bugznkz kanaldr. Bu dznemlerde basılan paralarda da Sivri dağının adı "Viarus" olarak geçer.

381 yılında istanbul'da toplanan Piskoposlar kurultayına Prostanna'dan Attalus Prostemensis adlı bir piskoposun katıldığı bilinir.

6.yzzyıldan sonra Prostanna terkedilmiştir. şehirde hiçbir Bizans kalıntısına rastlanmamıştır. Prostanna'nın yakınındaki şagalassos 6. yzzyılda bzykbirdepremeylekılıpyerle bir olmuş, şehirde terkedilmiştir. Prostanna'nın da aynı zamanlarda terkedilişi bu bzyk depremin burada da etkisini gztrebileceğini akla getirmektedir.

"Psıdy ve Tzrkiyedeki Tarihsel Adlar" adında bir eser yazmış olan Bilge Umar Prostanna sוזzünün yerel Luvi diline gze gzl z bir olasılıkla "Gzr su akıntısı, kenti" anlamı taşıyabileceğini yazar.

Eğirdir'in eski adlarıyla prostanna kelimesinin bir ilgisi olmadığı bilinmelidir.

İnternette Prostanna paraları ile ilgili şu adres vardır:

F.J.Wagner Numismatic Art and Antiquities. Tel:(315) 687-0036.E mai: clasant servtech.com Postoffice box2 Minoa New-York 13116-0002 USA

Not : Sivri ardındaki Prostanna antik kentini çok az Eğirdir'li bilir. İlgilerini çekmek amacıyla bolca fotoğraf koydum.

Ayrıca burayla ilgilenip bazı değerli parçaların Isparta mzesine gztzrlzp sergilenmesini sağlayan Arkeolog İlhan Gzceren'e teşekkzr ederim.

Prostanna'dan bir yazılı taş

Zirvedeki Tzrk Bayrağı ve Zirve Defteri

Prostanna'dan görüntüler

Sivri'nin tepesindeki yalnız ahlat ağacı

Sivri'nin üzerindeki Bizans kalesi kalıntıları

PÜSE

Taban suyu yüksek yerlerde sert çekirdekli ağaçların kabuk dışına attıkları salgının sertleşmesi sonucu olur. Bir yerde özlü şekere benzer. Suda eritildiği zaman yapıştırıcı olur, zambak görevi görür. İlkokulda püsedan zambak yapıp kağıtlarımızı yapıştırdık. Bilge Umar'a göre Luvi dilinde "Pisa" katran anlamı taşır. İki sözün benzerliği düşünülürse Luvi dilinden günümüze gelmiş görünüyor.

Yakaavşarlılar çamlardan çıkardıkları katranlara püse derler. Geçmişte bunları deri tuluklara doldururlar Konya, Beyşehir, Akşehir gibi yerlere buğdayla değiş tokuş yapmaya giderlerdi.

Püsedan ince katran yapılıdır; bu sıvı küçükbaş ve büyükbaş hayvanların tedavisinde kullanılır.

Sivri'den Olukluca, Eğirdir ve Adalar

R

RADUMOS DEĞİRMENİ

İsparta'ya giderken demiryoluyla karayolunun kesiştiği yerin ileri sağında bir su değirmeni idi. Gecedен eşeklere yük sarılır, gidilir, öğütülür gelinirdi. 1945 lerden sonra terkedildi. İlgisizlikten yıkıldı gitti.

RİCHARD L.TAPPER

Eşiyle beraber Eğirdir'de 1984 yılından önce Sosyal Antropoloji açısından birkaç yıl kalarak inceleme yapmıştır. Karısı Nancy de halk arasında sıcak temas kurup yardımcı olmuştur.

Abdullah Naci Kartal'ın dediğine göre Tapper'lerin 28.9.1984 ten sonra Eğirdir'le bir ilgisi olmamıştır.

I. Eğirdir Sempozyumu kitabında yabancı dilde Eğirdir'le ilgili yayınlar bölümünde onlarla ilgili şöyle bir bilgi vardır.

- TAPPER, Nancy; Gender, Movement and Exchange in A Turkish Counity (Eğirdir) ;London 1987
- TAPPER, Nancy; "Thank God We're Secular!" Aspects of Fundamentalizm in A Turkish Town (Eğirdir), Forthcoming in L. Çaplan (e.d.) Aspects of Fundamentalizm, 1988

Bu eserler henüz incelenip yayım yapılmadığı için, özellikleri hakkında bilgimiz yoktur.

RUMLAR

Başlangıçta Eğirdir'de de oturan Rumlar 1568 den sonra Ada'da toplanmışlardır. Türklerin Ada'da yerleşmeleri ise 1403 de Timur'un Eğirdir'i fethinden sonradır. Rumların Eğirdir merkezde kaldıkları süre içinde kiliselerinin nerde olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Yalnız Kubbeli Mescit'in olduğu yerin bir kilise yeri olduğu söylenirse de kesinliği konusunda belge yoktur.

RÜŞTİYE

Rüştiye 1872 yılında Burhanzade Hacı Murat öncülüğünde, kardeşi Hacı Burhan, Hatıpzade büyük Salih, Sadullah Efendizade Rıza, Tığlızade Hacı Hafız Mehmet, Hacı Memiş Ağazade Hafız Mehmet, Hacı Sadık Efendilerin çalışmalarıyla açıldı. Bina üç oda bir dersane olmak üzere iki katlı olarak yapıldı. 1901 yılına kadar kullanıldı. Sonra yıkılıp karşısına daha büyük iki katlı bir bina yapıldı. Alt katı iptidai, üst katı Rüştiye olarak kullanıldı.

S

SAATÇI AHMET EFENDİ

Eğirdir'in en eski saat ustalarındandır. Saatçiliği babası Mehmet Efendi'den öğrenmiştir. Ahmet Efendi'nin doğumu tahmini 1870 lerdir. Ölümü de 1930 lardadır. Kurtuluş Savaşında Kale mahallesi Müdafai Hukuk Cemiyeti'nin temsilcisi olmuştur. Kendinden sonra saatçiliği oğlu İzzet Efendi devam ettirmiştir. Ondan da oğlu Hasan Efendi almış, şimdi de oğlu Bülent beşinci nesil olarak aile mesleğini devam ettirmektedir. Soyadları Gürdal'dır

SAKARCA

Anında değişik yönlerden ters ve sert esen rüzgâr. Adalı kayıkçılar böyle rüzgârlardan çekinirler. Kayık batma tehlikesi geçirebilir. Böyle rüzgârda birkaç kayığın battığı, boğulmalar olduğu bilinir.

SAKSAĞAN BEYİNİ

Taze yoğurtla pekmez karıştırılarak yapılır, ekmele banarak yenir.

SALİH ŞAPÇI

Eğirdir'in en eski Şapçılar sülalesindedir. 1950 lerden sonra İstanbul'a göçmüşler, orada yaşamışlardır. Buna rağmen Salih Şapçı ömür boyu Eğirdir tarihiyle ilgilenmiştir. Karçınzade Süleyman Şükrü'nün Seyahat-ı Kübra adlı eserini günümüz diline çevirip Gölgesi gazetesinde yayınlanmasını sağlamıştır. Bu konu da derin incelemesi vardır. Ayrıca Eğirdir tarihiyle ilgili yazıları Akın gazetesinde sürekli yayınlanmaktadır. Kitap haline gelmiş çalışması yoktur. 13.07.1928 tarihinde Eğirdir'de doğmuştur. Babası Ahmet Şapçı'dır. 1892 de Eğirdir'de doğmuş, 03.07.1967 de İstanbul'da ölmüştür. Zincirlikuyu kabristanına gömülmüştür. Dedesi Hacı Salih Efendi 1848 de Eğirdir'de doğmuş, 13.09.1923 de Eğirdir'de ölmüştür

SALLASAPAN

Uzağa taş atmak için kullanılan bir çeşit sapandır. Bir oval deri parçası ya da örgünün iki ucuna sağlam bir ip bağlanır. İp boya göre olup biri orta parmağa bağlanır. Taş hazneye konarak ipin iki ucundan tutulup aşağı ya da baş üstünde birkaç defa hızla çevrilerek istenen hedefe yönlendirilir. Sallanma iyice hızlanınca ipin bağlı olmayan ucu bırakılır. Bu şekilde taşı yüz metreden fazla ileri atmak mümkündür. Sallasapan ateşli silah öncesi savaşlarda bile kullanılmıştır.

SARAY

Eğirdirli kiremitle kaplı çatıya saray derler. Önceleri şehirdeki evlerin çoğu damlıydı. Yükek yöneticiler çatılı kiremitli evlerde oturduğuna, onlara saray denildiğine göre o evlerin özelliğinden kiremitli çatılara saray denilmiş olabilir. Eğirdirli "Çatı akıyor" demez, "Saray akıyor" der. Kiremit aktarmaya da "Saray aktarma" der. Selçukluların Beyşehir gölü kıyısındaki Kubadabad sarayında bizim kiremitlerin daha irileri kullanılmıştır. Kiremitli evlerin onlara benzerliğinden böyle bir gelişme olabileceğini düşünüyorum.

SARAYCIKARASI

Meseyin dağının doğu tarafındaki düzlüğe denir. Ağılköy'ün alt düzlüğünde "Saray" denilen bir mevki vardır. Harçlı kalıntılar görülür. Mezar kalıntılarına, iskeletlere de rastlanır. Eğirdirli sanıyorum geçmişte bu saraydan dolayı o yöreye "Saraycıkarası" demişler.

Meseyin dağının kuzeydoğu ucunda kuyu kazan bir vatandaş altı metre kadar derinlikte yanmış bir odun parçasına rastladığını söylemiştir. Meseyin dağının kuzeydoğu yörelerinde de obsidiyen ve sileks taşlara rastlanmıştır. Çalıkların arasında duvar kalıntıları, keramik parçaları vardır. Yol hafriyatı yapılırken belenin tepesinde doğuda bir küp mezara da rastlanmıştır.

SARI TUĞLA

Sarı tuğlalar Anadolu Beylikler döneminin çok önemli özelliklerinden biridir. Hızır Bey camisinin batı kuzey köşesinde bu tuğlalardan kullanılmıştır.

SEKİBAĞ ÇADIRI

Mayıs ayının ikinci haftasının pazar günü gidilen mesire yerine bir gün önceden çadır kurulurdu. Çadırlar genelde kıl iplikten dokunan çullar kullanılarak yapılırdı. Kıl çadırların özelliği yağmur yağsa da suyun süzülerek uçlardan akması, çadırın içini ıslatmamasıdır.

SELAMİ

Eğirdir'de doğdu. Doğum ve ölüm tarihleri bilinmemektedir. Asıl adı Molla Sinan'dır. Müderristir. Yusuf ve Züleyha mesnevisi vardır.

SELEUCİASİDERA

Atabey yakınlarında Bayat mevkisindedir. M.Ö. 3. yüzyılda kurulmuştur. Bugün görünen kalıntıları çok azdır. Tiyatro girişi, kaya ve oda mezarları, sur kalıntıları, bazı bina temelleri vardır. Zaman içinde çok tahrip görmüştür. Atabey'deki Ertokuş medresesi yapılırken buranın taşlarından yararlanılmıştır. Medresede açıkça izleri görülür.

SEN THEODOROS

1907 nin 29 Nisanda Ada'ya uğrayan Gertrude Bell adında bir hanım gezgin Ayastefanos kilisesinin kuzeyinde olan 11-12. yüzyıldan kaldığı sanılan eski yıkılmış kilisenin adının sen Theodoros olduğunu yazar. Bu isme yalnız bu kaynakta rastladım. Bilinen bu eski kilisenin adına şimdiye kadar hiçbir kaynakta rastlanılmadı.

Bu kaynakta Sen Theodoros kilisesinin yanında bulunan kuyunun suyunun bütün hastalıklara iyi geldiğini yazar. Bugün Ada'nın yaşlıları bu kuyunun suyundan çocukluklarında şifa bulduklarını söylerler.

Şimdi bu kilisenin olduğu yerde okul vardır. Kuyu da bu okulun doğu duvarının dibindedir.

Sözü edilen kuyu ve Ada sakinleri

SENATÖR

Sudak balığının en irisine balıkçıların verdiği addır. Bu balıkların irileri 5-6 kilo, bazen daha fazla gelirdi.

SEVİNÇBEY KÖYÜ

Miskinler yokuşundan sonra Ispartaya gidilen yolun sol tarafında bir küçük köydür. İçinden gür bir pınar çıkar. Pınarın yakınında çocuk hastalara şifa verdiğine inanılan bir ziyaret yeri vardır. Sevinç ismini Eğirdir'in ilk Osmanlı komutanlarından Hızır Ağa'nın Şeyhülislam Berdai Zaviyesine bütün mallarını vakfettiği 1429 tarihli vakfiyede şahitlerin arasında görüyoruz. Zamanın kumandanlarından biri olan bu kişinin burayla ilgisi olduğu akla geliyor.

Halk arasında Sevinçbey'e "Seniçbey" derler. Şöyle bir hikâye anlatırlar: Sevinçbey'deki Beyin evine bir misafir gelmiş. Kahveyi getiren kişi önce misafire vermek istemiş. Misafir de saygısından "Sen iç Bey." demiş. Ondan sonra oranın adı Seniçbey "kalmış.

SEVİNÇBEYLİ KARA MEHMET

Kurtuluş savaşı içinde eşkıyalık yapmıştır. 1922 de Senirkent'te bomba ile öldürülmüştür. Başlı Isparta'ya götürülüp teşhir edilmiştir.

SEYAHAT-I KÜBRA

Eğirdirli Karçinzade Süleyman Şükrü'nün bir seyahat kitabıdır. Asya, Afrika, Avrupayı gezmiş gördüklerini bu kitapta anlatmıştır. Baştan kırk sayfa kadarı Eğirdir tarih ve kültürüyle ilgili ilk bilgileri verir.

SEYFULLAH DEDE

Bir Mevlevi Dedesidir. Türbesi hamam mahallesinde tarihi bir evin içindedir. İhtimale Mevlevi tarikatının Eğirdir'de ilk temsilcisidir. Mevlana Celalettin Rumi'nin kardeşi çocuğu olduğu söylencesi vardır. Son şeyhlerden Osman Efendi'nin eşi, dedem Nuri'nin kardeşi Veziroğlu Mehmet Efendi'nin kızı Havva'dır. Tekke 1925 ten sonra Cumhuriyet kanunları gereği kapatılmıştır.

SİLAHDAROĞLU MESCİDİ

Silahdar Paşa Mescidi Şerifi diye de kaydı var. 1530 yılındaki Eğirdir'de bulunan evkafın durumunu gösterir belgelerde kale içinde silahdaroğlu mescidi geçiyor. Bugün halen Kale camisi denilen cami kaynaklarda "Dedeki" mescidi olarak geçtiğine göre bu adı geçen mescit ikinci bir mescittir. Bu mescit 1945 lerden sonra yıkılmış, yerine bir salon iki odalı, tek katlı bir ev yapılmıştır. Hocalar evinin batı bitişiğinde, Vezirler evinin arkasında idi. Harçlı sağlam bir yapıydı.

SIRAZ

Çok yağlı olurdu. Karnından çıkan yağı kendini kavururdu. En iyi kurulmuş balık sirazdan yapılırdı. Sac ve teneke üzerinde de pişirilerek yenirdi. Buna da çayır kebabı derlerdi. 5-6 kilo kadar irileri olurdu. Karçinzade Süleyman Şükrü 15 kiloya kadar tesadüf edildiğini söyler.

Havyarı zehirlidir diye yenmezdi. Eğirdir gölü hakkında 1952 de rapor yazan Alman Ord.Prof. Dr. C. Kosswig iki arkadaşıyla beraber siraz havyarı yiyerek deneme yapmıştır. Yemekten 4,5 saat sonra kusma ve terleme başlamış, aralıklarla sabaha kadar devam etmiş, ishal durumu da olmuştur. Raporunda böyle anlatmaktadır.

SIRIM

Erik, kayısı, yabani erik gibi meyveler marmelat haline getirilir. Bir bez üzerine incecik yayılarak güneşte suyu çektilir. Sonra katlanarak kış için saklanır. Köseleden kesilmiş, muamele görmüş ince uzun ipe de sırim denir.

SIYIRGA

Taze, taneli fasulye haşlanır. Yağ konmadan tuzlu tuzsuz yenir. Eğirdir köylerinde buna "Zıplak" da derler.

SOĞAN

Soğan çok acı olursa diken kişinin soğanı dikerken çok yellendiği söylenir. Soğan sıcak küle gömülüp pişirildikten sonra iltihaplanmış yara üzerine konursa, iltihabı açığa çıkarır.

SOHBET CEZALARI

Erişkin kimselerin kış günleri aralarında anlaşır haftanın birkaç gününde beraber yemek yiyip eğlenmeleri gelenektir. Bu toplantılarda sohbet edilir, yemekler yenir, oyunlar oynanırdı. Toplantıda kusur işleyenlere cezalar verilirdi. Ama yellenenlere de verilen ceza en ağır olurdu. Balkabağı ortadan kesilip içi oyulur, kavuk gibi başa geçirilir, üstüne de mumlar yakılırdı. Sirtına da eski bir cübbe giydirilerek eşeğe ters oturtulur, Sohbetbaşı da eşeğin yularından çekerek çarşı içinde dolaştırırdı.

SOKU

Dibekte buğdayın kabuklarını çıkarmak için kullanılan bir araçtır. 60-70 cm.lik yuvarlak bir takoza sağlam bir sap takılır. Onunla dibek içindeki buğday üzerine ritmik hareketlerle vurulur. Hafif ıslatılan buğdayın böylelikle kabukları çıkar. El değirmeninde çekilecek bulgurlara da aynı işlem yapılırdı. Bu işleri yapmak için taş dibek hemen hemen her mahallede vardı.

SORGUN MAĞARASI

Aksu'nun 10 km. kadar kuzeyindedir. Toplam uzunluğu 302 metredir. İçinden biryeraltı deresi akmaktadır.

SOZOPOLİS

Uluborlu'nun antik ikinci adıdır. İlk adı Apollonia'dır. Meşhur kirazı bundan bozularak "Napolyon" şeklinde söylenmektedir. Sonradan Sozopolis olmasının nedeni, Hıristiyanlığın ilk azizlerinden Sozimos'la ilgilidir.

SÖNGÜ

Taş ekmek fırınlarında fırını ısıtacak kadar ateş yandıktan sonra külleri ve közleri bir yana toplamak için ucuna çaput bağlı uzun bir sıruk kullanılır. Buna söngü denilir. Çaput ıslatılır, sıruk döndürülerek kor ve kül bir yerde toplanırdı.

SÖZLÜK

Abıldabil yürüme	: Sendeleyerek yürüme. Yaşlı yürümesi.
Acıgenirek	: Mide ekşimesi, ağızdan gaz çıkarma.
Acızlanmak	: Sızlanmak.
Addakgaddak	: Hile, aldatma.
Ağ	: Bilinen anlamı dışında, donlarda bacak arasına konulan üçgen şeklindeki ek kumaş.
Ağnamak	: Eşeğin ince tozda yatıp debelenmesi. Amaçsız, iş ömeden yatan insana da kullanılır.
Akarca	: Kemik veremi.
Akarı kokarı olmak	: Hasta olmak.
Akıtmak	: İşemek.
Alazlamış	: Çok zayıflamış.
Alıcı hastalık	: Öldürücü hastalık.
Allaha yan bakan	: Şaşı.
Alnı çatından vurmak	: Alnın ortasından vurmak.
Alnıkabağı	: Kaşlarla saçlar arasındaki bölge.
Alt üst parası	: Hastanın ölümünden sonra günahlarının affı için hayır işlerine, hocalara, yoksullara verilen para.
Ana gı	: Anacığım. Divanü-Lügat-it-Türk'de "gı" eki "çığım" anlamında kullanılmıştır.
Ananın eti	: Çirilçıplak.
Angıtbengitolmak	: Ani bir durum karşısında çok şaşırarak.
Apak topak	: Gürbüz.
Arabevli	: Evine düşkün olan kimse.
Arikmak	: Temizlenmek.
Arılık	: Altın ağırlıklı armağan.
Atılıp gitmek	: Çok yorgun olmak.
Avkmakcıvmak	: Aşırı şekilde dövmek.
Avunmuş	: Cinsel isteği giderilmiş. Hayvanlar için kullanılır.
Ayağı berklemek	: Ayağın burkulan yerin şişmesi.
Ayamak	: Kendini ya da eşyasını korumak.
Aydaş	: Çok zayıf, gelişmeyen küçük çocuk, süt çocuğu.
Ayvadana	: Sarı çiçekli kokulu, kaynatılıp içilince öksürüğe iyi gelen bir ot.
Badılamak	: Seyrekçe kumaşı teğellemek.
Badırdamak	: Öfke halinde söylediği anlaşılmadan kendi kendine konuşmak.
Bağa	: Guatr hastalığı.
Bağır	: Göğüs.
Baklan	: Taze ve semiz. Çevremizde bir köy adı. Divanü-Lügat-it Türk'te de geçer.
Balkımak	: Parıldamak, ışılamak. Ör: Ay balkım balkım balkıyor.
Bardak	: Testi.
Bastıbacak	: Kısa boylu.
Başak	: Bağ bozulduktan ceviz badem silkildikten sonra ağaçta kalanlar.

Batır	Bağ fiillerden sonra kullanılan bir kelimedir. Gelip batır, görüp batır gibi. Daha çok kırsal kesim kullanırdı.
Bazıma	Bazlama.
Belek	Yakınlara düğün, doğum nedeniyle verilen armağan.
Belgüzar	Armağan.
Bellik	İşaret.
Bengildemek	Ani bir durum karşısında korkuyla sıçramak..
Bermek	Elin ya da ayağın burkulması.
Beserek	Sokakta yalnız gezen sorumsuz genç kız.
Beti benzi atmak	Çok korkmak.
Bey vermek	Kapora vermek.
Beze	Hamuraçma işlerinde küçük hamur topağı..
Bezermek	Yüzü solmak.
Bezime	Yufka.
Bıcılğan	Küçüktatlısu midyesi.
Bıdıçık	Kısa boylu.
Bicik	Meme
...Bille	gibi..zaman..Ör: Vurdumbille düşürürüm.
Bingeçmek	Kramp, sinirlerin uyuşması.
Bişik	Kasıkta, apış arasında olan kızartı.
Bitmek	Var olmak. Bu yıl elma çok bitti.
Boğassamak	İneğin çiftleşme isteği duyması.
Boğaz süpürgesi	Kadayıf.
Boğazsak	Obur.
Boynun çikriğı dönsün	Yüzün arkaya gelsin (beddua).
Börkmek	Sıcaktan yanmak, suda haşlanmak.
Bığır bığır	Çürüyen leşteki kurtların kaynaması.
Bun	Sıkıntı.
Burkutmak	Yüzüyle memnun olmadığını belirtmek.
Buru	Aşırı karın ağrısı ve ishal olma hali.
Buşramak	Can sıkıntılı durmak.
Buymak	Çok üşümek.
Büngüldemek	Suyun kaynama hali. Pınar gözlerinden basınçla suyun çıkması.
Bürüncük	Bir çeşit ince kumaş.
Büvve	Su. Çocuklar için kullanılır.
Büzük	Kıç.
Büzülmek	Soğuktan uyuşup, toplanıp oturmak.
Canevi	Yürek.
Ceyhun olmak	Aşırı yağışla her yerden seller akması. Ortaasyada ki Ceyhun ırmağının buralara uzantısı olsa gerek.
Cıcık	Yeni doğmuş canlı.
Cıdavu	Geçimsiz, saldırgan kişi.
Cırcırolmak	İshal, sürgün olmak.
Cırmık	Tırmak izi.
Cıs	Ateş. Çocukları için kullanılır. Aynı zamanda çocuklara yasak şeylere karşı uyarı sözüdür.
Cibare	Saygısız, terbiyesiz, görgüsüz.
Cibbeten	Başından sonuna kadar.

Cibre	: Üzümün suyu alındıktan sonra kalan posası.
Cillikcillik bağırmaq	: İnce sesle bağırmaq.
Cinbaşına oturmak	: Tek başına oturmak.
Cingilcoruk	: Bağ bozulduktan sonra kalan üzümler.
Cingil	: Üzüm salkımının bir parçası.
Ciynek	: Kıvılcım.
Comman	: İriyarı aptal çocuk.
Coplak	: Küçük, balçıklı su çukurları.
Cozutmak	: Kafayı yemek.
Cuk durmak, cuk oturmak:	Aşık oyununda yan çukurun yukarı gelmesi. Bir işin tam ve yerinde olduğunu anlatır.
Çağsak	: Dağların yükseklerinden düşen taşların parçalanıp yığılan yerleri.
Çatma	: Küçük iskele.
Çavmak	: Sıcaklığın uzaktan yüze vurması.
Çebiç	: Altı aylık keçi yavrusu.
Çelpeşik	: Karışık iş, karışık ip.
Çemkirmek	: Küçüğün büyüğe karşı saygısızca konuşması.
Çemrenmek	: Eteğini toplayıp oturmak.
Çenet	: Kalça.
Çentik	: Tahtaya bıçakla açılan iz.
Çiğir	: Karda, dağda gelen geçen insanların ve hayvanların açtıkları daryol.
Çiğsak	: Çok iyi kurumuş.
Çıkın	: Bohça.
Çıplakşeytan	: Kaynanalara göre gelin.
Çiğsi	: Pişmemiş.
Çilbir	: Atı kontrol etmeye yarayan ince uzun zincir.
Çimke	: Küçük benek.
Çimmek	: Suya girmek, yüzmeye çalışmak.
Çirk	: Pis su.
Çö durmak	: Tay durmak.
Çömçe	: Pestili karıştırmak için kullanılan kısa sopa.
Çövdürmek	: Küçük erkek çocuk işemesi.
Çözeti	: Davarın sağılarak barsakları alındıktan sonra kalan yatak eti.
Dabıldubul	: Yaşlı yürümesi, çocuk yürümesi.
Dal	: Omuzbaşı.
Dalağan	: İsrırgan otu, meke.
Dalak	: Peynir dilimi.
Dalap etmek	: Gönülden istemek.
Daldaşak	: Çırlıçıplak.
Dallanıp budaklanmak:	Çöl çocuk sahibi olmak.
Daltaban	: Yalınayak.
Damzırmak	: Hastanın ağızına yavaş yavaş su vermek.
Dangıldamak	: Çok konuşmak.
Dangina gitmek	: Acayibine gitmek. Divanü-Lügat-it-Türk'de " Tang" şeklinde geçiyor.

Darlanmak	Sıkıntı duymak, parası yetmemek.
Debermek	Hastalığın tekrarlaması.
Deddah	Eşek (Çocuk Dili).
Dehdeh	Eşeğe "yürü" sözü.
Delidepek	Sapık.
Demirboku	Maden eritildikten sonra geriye kalan cüruf.
Dikim	Lokma.
Didek	Gaga.
Dikinci	Terzi.
Dilak	"Ananın dilağını.." diye başlayan bir küfür sözü. Divanü- Lügat-it-Türk'de de geçer.
Dilcek	Çok konuşan.
Direzi	Halının uzunlamasına olan pamuk ipleri.
Diş bulguru	Çocuğun ilkdışleri çıktığında dağıtılan bulgur.
Ditmek	Eti, yünü, pamuğu ince parçalara, liflerine ayırmak.
Dodan	Kendini beğenmiş, suratı asık, az konuşan.
Doluksumak	Duygulanmak, gözleri yaşarmak.
Dömelmek	Kıçını kaldırıp durmak.
Döngüldemek	Ortalıkta amaçsız gezinmek.
Döş	Göğüs, bağır.
Düden	Obur. Suyun tabandan gittiği yer.
Düğü	Bulgurun irisi.
Ebişmek	Sırtına çocuk almak.
Efilemek	Canı sıkıntılı gezmek.
Efküf etmek	Elindekini değersizce harcamak.
Eğer bostanı	Salatalık.
Ehniyan	Obur.
Eksiran	Hamurteknesindeki hamuru sıyıran demir parçası.
Eleleh	Kişinin canı yandığında söylenen bir ünlem.
Emen	Asma dikmek için açılan çukur.
Emenmek	Bir işi gerçekleştirmek için çok uğraşmak.
Emi	"Söylediğimi yap." Anlamında kullanılır.
Emme	Meme.
Engi	Nezle.
Ensekökü	Boynun arka tarafı.
Erinmek	Bir iş yaparken tembellik etmek.
Erişikli	Sinir hastası.
Erkeç	İğdiş edilmiş teke.
Erpik	Pişimi tez olan et. Sebze.
Esirekli	Deli.
Eşbahlı	Aşırı iştahlı. "Atar atar vuramaz, Esbabından duramaz"
Ev işletmek	Ahşap evin doğramalarını yaptırmak.
Evsmek	Tahılın ve benzerinin taş sap ve kabuğunu ayırmak için birtepsi üstünde havalandırarak üfürmek.
Eyin	Sırt.
Ezaya gitmek	Ölenin evine başsağlığına gitmek.
Faldırdamak	iş görmeden ortalıkta amaçsız gezinmek..
Fıkramak	Ekşimek.

Fışmak	: Ekşimek.
Fışna	: Vişne.
Finiyer	: Havuç hastalığı. Yenildiği zaman içinde kum varmış gibi olur.
Fisirge	: Sivilce.
Gakgilihavası	: Eğirdir'e özel bir oyun havası.
Gammak	: Gerdan, çene altı.
Ganere	: Yalaka. Kötü alışkanlıkları olan.
Garnavit	: Kerevit.
Gebeekli	: Öksürüklü.
Geber	: Gayrimüslümlere "Gebr" denir. Öfke anında "Gavur gibi öl" anlamında kullanılır.
Gebre	: Atı tımar ederken kullanılan kıl ipten örülmüş düz eldiven.
Geçindi	: Öldü.
Geldiksire	: Geldikçe.
Gelipbille	: Geldiğim zaman.
Ger	: Koyu esmer tenli.
Geviş	: Küçük çocuklara ağızda ezilip verilen mama.
Gez	: Yaşlılar hanımlarını "Gez.." diye çağırırlardı. Divanü-Lügatit-Türk'de "Kis."Karı lamındadır. Sanırım "Gez.."bu sözün değişmiş şeklidir.
Gıcır büklüm ol	: Sakat kal. (Beddua).
Gildir, Gilli parmak	: Küçük parmak.
Gilgirt	: Buğday, fasulye, nohut, mercimek, mısırın birlikte kaynatılarak yapılan yiyecek.
Gillemek	: Oyunbozanlık etmek.
Gillingiş	: Şüpheli.
Gındır	: Küçük, kısa, zayıf...Çapağın en küçük yavrusu.
Gıppık	: Göztikiolan.
Gicişmek	: Kaşınıtı.
Gokgok	: Çok zayıf güçsüz yaşlı.
Goklanguzu	: Salyangoz.
Gongur	: Yanmış yünün kömürü. Köz. Kızılkahverengi.
Gongurdak	: Çan.
Götlük	: Oturak.
Gözsüz köpek	: Köstebek.
Gözünü belirtmek	: Öfkesini gözüyle ifade etmek.
Gurilli	: Kolera hastalığı.
Günülemek	: Kiskanmak.
Hakırhakırgülmek	: Çokgülmek.
Hangırdamak	: Olur olmaza çok gülmek.
Hapaz	: İki avucun aldığı kadarnesne.
Haranı	: Orta boy derin kazan.
Harar	: Büyük kıl çuval.
Harpıdan uyanmak	: Yürek çarpıntısıyla uyanmak.
Hava çalması	: Çok sıcak havada meyva ağaçlarının çiçeklerinin döl tutmayıp dökülmesi.

Havruz	: Oturak.
Hiltar	: Kurtlara karşı korumak için köpeğin boynuna geçirilen sivri demirli tasma...
Hımhım	: Genzinden konuşan kimse.
Hırçolmak	: Bir sepet içindeki meyve ve sebzenin sallantıdan yenmez hale gelmesi.
Hinci	: Şimdi.
Horta	: Şaka.
Hortacı	: Şakacı (Nasrettin Hoca Sivrihisar'ın Hortu köyündendir. Hoca'nın köyünün adıyla bu sözler arasındaki bağ ilgi çekiyor.)
Hörüştü	: Marangozun rendesinden çıkan ince yonga.
Hurda	: Şurda.
İğil iğil kanamak	: Yavaş yavaş kanamak.
İhicik	: İşte burada (kırsal kesim kullanır).
İhmak	: Oturup kalmak,
İldırdamak	: Yağın su üstünde parıldaması. Kandilin çok az ışık ile yanması.
İmik	: Hafif esintili lodos havası.
İmırğa	: Çok taze olan.
İngil ıkış yollar yokuş	: Gönülsüz iş yapanlara denir,
İrsiz	: Huysuz, yüz­süz, utanmaz. Divanü-Lugat-it-Türk'de "İrra" utanma olarak geçer.
İrvasa	: Büyü, efsun.
İçi gıyılmak	: Çok acıkmak.
İçi yavuncumak	: Açlıktan mide suyunun artması,
İldal	: Belli belirsiz.
İliştir	: Kevgir.
İlişikli	: İnanışa göre şeytanın çarptığı kişi.
İmamevi	: Kadın hapisanesi. Osmanlı döneminde kadınların hapislik bir durumu olduğu zaman imamların kontrolünde bir evde kalırlarmış.
İman tahtası	: Göğüs kemiği.
İncedalan	: İnce uzun boylu kişi.
İncik	: Oynak eklem yerleri.
İnez	: Çok zayıf.
İnme	: Felç.
İskilen	: İska, arpacık soğanı.
İssilik	: Sıcaktan olan ince sivilceler. Nemli sıcak hava.
İtdirseği	: Arpacık.
Kabıklı	: Müslüman olmayan.
Kakaç	: Yaşlı, zayıf.
Kaklak	: İskelet.
Kalağan	: Devedikeni.
Kanayaklı	: Kadın, kız.
Kanırmak	: Ağacın dalın gövdesinden asılarak ayırmak.
Kanlı buru	: Amipli dizenteri.
Kapatma	: Nikahsız kadın.
Karlangayıp	: Bulunmamacasına kayıplara karışmış.

Karlanguş	Kırlangıç.
Kavut	Bulgurun öğütülüp elendikten sonra kalan en incesi. Ağızda olduğu zaman kolay konuşulmaz genze kaçar.
Kaynarca	Sıcak duru pelte.
Kayrak	Kavun, karpuz dilimi. Yassı küçük taş.
Kaysılamak	Hamurun yüzünün kuruması.
Kebeli	Gecekuşu, yarasa.
Keçeli	Söylenen söze, çevresine duyarsız.
Kengi	Sırt ağrısı.
Kes	Kalın saman.
Keşken	İnce baklaca oklavası.
Kıppık	Göz tiki olan.
Kır kır	Eşeği yönlendirmek için kullanılan ünlem.
Kıran	Salgın hastalık.. Köküne kıran girsin (Beddua)
Kırık	Hovardalık yapan işsiz erkek.
Kırlamak	Canlı düşmüş kuyuyu temizlemek için kırık kova su Çekip kırık defa batırıp çıkarmak. Bu inançla yapılan işlemden sonra kuyunun suyu içilir.
Kıypık	Halı düğümünden kesilen yün iplik.
Konak	Süt çocuklarının başındaki kepek.
Koroğlu	Erkek yaşlıların eşlerine verdikleri ad.
Kulaktozu	Kulağın arkasındaki çıkıntı.
Kupa	Su bardağı.
Kurtulmak	Doğumunu yapmak.
Kuzu dişi	Yüz yaşını geçince çene kemiğinin belirmesi.
Kümük	Toplu burun.
Kümürtlek	Kıkırdak.
Küncü	Susam.
Mahana	Ahırda hayvanların yem yedikleri yüksek yer.
Malama	İnce samanlı çamur. Yalıtım için tavan tahtası üstüne sıvanır.
Mavra	Ham meyva.
Mayır muyur konuşmak:	Kararsız, sözlerinin anlamı anlaşılmayacak bir şekilde konuşmak.
Mayışmak	Sıcak rahat bir yerde kendini dinleyerek yatmak.
Meh	Al anlamındadır. Divanü-Lügat-it-Türk'de "Mah" şeklinde geçer.
Meleksi	Börek baklava açmak için biraçımılıktopak hamur.
Menevrek	Kara koyun yününden yapılmış kumaş ve uçurlu şalvar.
Menfez	Suya geçit vermeyen kapalı kanal.
Mesmes	Aptal, uyuşuk.
Mihsıçtı	Cimri.
Mısmıl	Hepsi, bütünü.
Nabeki	Küçük bakırtabak.
Nallıkatır	Kavgacı kişi.
Naşşal	Aşağı kişi.
Netameli	Uğursuz, belalı.

Nevri dönmek	: Midesi dönmek. Tiksinmek.
Nifirge	: En küçük boy işe yaramaz meyva.
Ninni	: Elde yapılan basit bebek.
Oğulmak	: Ekmeğin küçük parçalarının dökülmesi.
Oğunmak	: Çocuğun ağlarken soluğunun kesilmesi.
Oluşat	: Yaratılış.
Omuca	: Asma kütüğü.
Onğmak	: İşinden, yaptıklarından olumlu sonuç almak. Divanü-Lügat-it-Türk'de"Onğma"kolay anlamındadır.Onğma inşaallah (Beddua).
Ovmak	: Ufalamak.
Oyulgamak	: Kaba dikişle elle dikmek.
Öğleyeli	: Lodos.
Öğmek	: Hamuru özleşinceye kadar yoğurmak.
Ölet	: Salgın hastalık.
Patlangaç	: Balıkların karnındaki hava kesesi.
Patlavuk	: Dudak ve yüzde çıkan çibanlar.
Pavkurmak	: Çakal uluması.
Pertlemek	: Sıkıştırılan birşeyin birden çıkması.
Punta	: Menenjit.
Pürçek	: Bitkilerin küçük dalları.
Satılcan	: Zatürre.
Seme	: Aptal,salak.
Senit	: Yemek yenen, hamura çıkan küçük tabla.
Sıdmak	: Sızarak akmak. Patlamak.
Sığırınmak	: Yediğini sindirememek.
Sıkma	: Yakasız gömlek.
Sırtıp kalmak	: Soğuktan donmak, çok üşümek.
Sıyırğa	: Haşlanmış yeşil fasulye.
Su kavletmek	: Yaranın su değıp iltahaplanması.
Suyutkunu	: Aldırmaz kişi.
Sürtük	: Sabunun kullandıktan sonra kalan son kalıntısı.
Şemik	: Ayak bileği kemiği.
Tabanıyarık	: Köylü.
Tabla	: Yuvarlak, alçak masa.
Tahtasız	: Çatlak kişi.
Takaze etmek	: Alaya almak.
Taraz	: El derisinin işten pürüzlenmesi.
Tavukgötü	: Elde ayakta olan siğile benzer biryara.
Tebelleş olmak	: Musallat olmak.
Tebzemek	: Yufkanın biraz bekletilip neminin gitmesi.
Tekdur	: Usludur. Çocuklara söylenir.
Teneşir horozu	: Çok zayıf kişi.
Tengirek	: Yünü, ipliği elde bükme aracı.
Tetire	: Şekersiz nişasta peltesi... Kağıtyapıştırmada kullanılır.
Tezikmek	: Bir işte çabuk olmak. Hızlı yürümek.
Tığlamak	: Birinin ardından gözetip izlemek.
Tıngabak	: Saçsız kişi.

Tillak	: Göl üstünde kaydırılan taşın herbirsekimi.
Timbildetmek	: Balık avlarken balığın ipi hafif kımıldatması.
Torki	: Dalda kalmış ceviz badem gibi şeyleri düşürmek için ağaca atılan kısa sopa.
Tülütombak	: Şeftali.
Tünek	: Kümes.
Tüngüldemek	: Atlamak.
Uğru	: Hırsız.
Ummak	: İstemek, dilemek.
Uykuluk	: Bağırsak sağıldıktan sonra kalan et. Çözeti.
Uylamak	: Birşeyin üstüne çok düşmek.
Übcük	: Köşe.
Üleşmek	: Paylaşmak.
Ülük	: Testinin su dökülen çıkıntısı.
Ünmek	: Davar kesildikten sonra deriyle et arasına hava vermek.
Ürülme	: Bağırsakta gaz toplanması.
Üskes	: Katiyen.
Ütmek	: Oyunda kazanmak. Kılı, tüyü alevde yakmak.
Üzülme	: Kumaşın yıpranmış hali.
Vezilemek	: Hasta çocuğun ağlaması.
Vıddırızık	: Özen gösterilmeden yapılan iş.
Ya'a	: Hayır. Divanü-Lügat-it-Türk'de aynı kelime vardır.
Yağ sızımak	: Tereyağı, iç ya da kuyruk yağını eritip, artıklar dan ayırarak yağını almak.
Yağıda	: Şapka, ceket yakasında yoğunlaşmış kir.
Yağır	: Kaşıntılı, eskimiş yara. Yağlı kir.
Yağlık	: Büyük mendil.
Yağnk	: Üzerinde et kıyılan, kemik kırılan ceviz ya da karaağaçtan yapılan kütük.
Yanpiri	: Topal.
Yanı	: Sırtı.
Yanıkara	: Karaleke. Meyve hastalığı.
Yatgeber ekmeği	: Gece yarısından sonra yenen yemek.
Yavsu	: Küçükbaş hayvanların keneye benzer bir çeşit asalağı.
Yavuklu	: Nişanlı.
Yavuncumak	: Açlıktan olan, midenin uyarısı.
Yeğni	: Hafif.
Yekidik	: Topal.
Yelalmak	: Soğukalgınlığı.
Yel	: Romatizma.
Yelleh	: Hayret ettim.
Yellenmek	: Bağırsaktan gaz çıkarmak.
Yemirmek	: Sökmek, koparmak.
Yirik	: Yırtık.
Yoğurt öğütmek	: Süte yoğurt mayası çalmak.
Yoymak	: Özelliğini kaybetmek.
Yumulböcü	: Tesbihböceği.

Yüklü	Hamile.
Yülemek	Tıraş etmek. Budama amacı dışında ağacın dallarını sıradan kesmek.
Zağ	Güç, kuvvet.
Zebella	İri, güçlü, koyu tenli adam.
Zevklenmek	Başkasıyla alay ederek eğlenmek.
Zıbarmak	Derinin tokatla kızarması. Öfkeli "Yat, uyu..." anlamında kullanılır.
Zıpir	Güçlü, iriyarı.
Zıravut	Uzun boylu.
Zıvanasız	Kaçık.
Zıvıan	Dalı olmayan ince ağaç. İnce uzun boylu kişi.
Zilli	Herkesin kadını.
Zobu	Kaba.

SULUK

Kalın tahtadan yapılan,üzümleri ezip, suyunu pekmez yapmak için kullanılan araç. Altı dar, üstü geniş, büyük sandık görünümündedir.

SUSAK

Dağlarda su yüzeyi yakın kuyulardan su almak için yapılmış özel bir araç. Anamas dağlarında çok görülür.

SÜLALELER

Abbaslar, Ağalar, Akifler, Alallar, Aliçavuşlar, Alloklar, Altmışikiler, Arapavniler, Aşıkmemetler, Aşmanlar, Avarlar, Avşarlılar, Ayanlar, Bacaksızetemel, Badaplılar, Balcılar, Ballılar, Baltalar, Başağalar, Bayramlar, Berberler, Besdelciler, Boddenler, Bolatanlar, Boyacılar, Bozkırlılar, Bulduklar, Burcular, Bülbüller, Cakcaklar, Cangırlar, Cazırabiler, Cirelizadeler, Çakallar, Çakırlar, Çalcılar, Çandırılılar, Çavuşağalar, Çelebiler, Çıbıklar, Çorbasoğutmazlar, Çöllüler, Çömezler, Çulcular, Çürükler, Daranlar, Debenciler, Değirmenciler, Delihacılar, Deliveliler, Dereliler, Dervişler, Devrişabinler, Diğimlar, Dingiller, Dinkabaklar, Direskeneliler, Dokuzlar, Edetler, Eferekler, Ekmekçihocalar, Ekmekçiler, Emeksizler, Esnafşeyhler, Fenciler Fesçiler, Fişfişlar, Findoslular, Finiler, Gardiyanlar, Giritliler, Gödenciler, Göherler, Gökçeler, Gökçimenler, Göncüler, Guluklar, Gülşanlar, Hacıazizler, Hacıbekirağalar, Hacıburhanlar, Hacıebiller, Hacıkatipler, Hacımemişler, Hacımünasıpler, Hacmuriler, Hacıpaşalar, Hacıyusuflar, Hafızağalar, Hafızahmetler, Hafızrüştüler, Halılağalar, Hamamcılar, Hancıhafızlar, Hancılar, Hangırlar, Hanoğlular, Haşimler, Hazimler, Haznedarlar, Helvacılar, Heseler, Hocalar, Humalar, Hüseyinağalar, Hüsmenler, İsbalar, İspartalılar, İbişler, İlamalılar, İmamfadimeler, İnceağalar, Kabaklılar, Kabalılar, Kalaycılar, Kaleağasılar, Kaleimamlar, Kaltakçılar, Kamerler, Kanlıhacılar, Karaaliler, Karacalar, Karadeveliler, Karasalihler, Karçınlar, Kartallar, Kartlar, Kasaplar, Katırcılar, Kaylanlar, Kayyumlar, Kelleciler, Kemahlılar, Kerimağalar, Kerimler, Keskinler, Kesmeliler, Kilkırtlar, Kırışlar, Koblucalar, Kocaburhanlar,

Kocaburunlar, Koflaklar, Kolancılar, Köseler, Köşekler, Kubbenler, Kuburlar, Kuşlar, Kuyruklular, Kuzgunlar, Manaklar, Mandallar, Maşacılar, Mazinler, Menkaşeler, Meseller, Mesmesler, Meşabidinler, Mevlüthocalar, Meydanlar, Mızıkacılar, Mollahaliller, Mollalar, Mollaosmanlar, Muhacirler, Muratlar, Murtaza-lar, Mustanlar, Mutaflar, Müftüler, Müneccimler, Nadirler, Nafizler, Nallılar, Namlılar, Natıplar, Nisliler, Numanağalar, Otabatanlar, Otuzsekizadetler, Öccenler, Pabuçlar, Pepekler, Saatçiler, Sadıkağalar, Sakçalılar, Saraçlar, Saraliler, Sarı-boyacılar, Sarıkızlar, Sarıparalar, Saylamazlar, Selekler, Selmanlar, Semerciler, Serçeler, Seyraniler, Sığırlar, Sinanlar, Sivişler, Softalar, Süleymanağalar, Şakirler, Şanişler, Şapçılar, Şavkular, Saymanlar, Şeyhomerler, Şibbekler, Tahirler, Takırcılar, Taktaklar, Tantanalar, Tarakçılar, Taşlılar, Tavşanlar, Tellaklar, Tığlılar, Tıngırlar, Tinaliler, Tiryakiler, Topalhafızlar, Tömmenler, Tunalar, Ustaahmetler, Ustahüseyinler, Üttüler, Veceller, Vezirler, Yaşarlar, Yaylılar, Yiğitbaşılar, Yorgancılar, Zaptiyeeşrefler,

SÜRGÜN

Eğirdir'de geçmişte suç işleyenler Rodos ya da Kıbrıs'a sürgün olarak gönderilirdi. Hatta bir kayıta 1575 lerde Eğirdir kalesi muhafızlarından birinin hazineden hırsızlık yaptığı, Müslüman kadınlara sataştığı için ailesiyle birlikte Kıbrıs'a sürüldüğü yazılıdır. Softa ayaklanmalarında tehlikeli ve suçlu görülenler Hamit elinden hep Kıbrıs'a sürgün edilmişlerdir. Tarihçi R. Mantran'ın yazdığına göre İstanbul alındıktan sonra Eğirdir halkının bir kısmı sürülerek İstanbul'a yerleştirilmişlerdir. Onların oturdukları yere de Eğrikapı denmiştir.

SÜTLÜK

Ahşap evlerin ikinci katlarında kuzey ya da güneş görmeyen taraflarına sık çıtalarla bir çıkma yapılır. Havadarlığı nedeniyle iç kısmı serin olur, buraya süt, yoğurt gibi serinde durması gereken yiyecek maddeleri konurdu. Evin bu bölümüne sütlük denirdi.

ŞADIRVAN

Bağlara giderken Kemik Hastalıkları Hastane ana binasını geçince sağ tarafta 50-60 metre kadar yukarda bir düzlük, üstü kapatılmış bir mekan vardı. Yola doğru bir istinat duvarının ortasından su akardı. Buraya şadırvan derlerdi. İhtiyaç duyan pınardan abdestini alır, şadırvanda namazını kıları. Hastane yapılırken bu suyu yola kadar indirdiler. Uzun süre aktı. Fakat şimdilerde akıyor.

ŞAMANLIK

Türkler müslüman olmuşlardır ama Şamanlığın birçok kurallarını da müslümanlığın içinde yaşatmışlardır. Öz olarak Şamanlığı tanıtmak istiyorum.

Şamanlığa göre dünya birçok katlardan ibarettir. Yukardaki ışık alemi on yedi kat, aşağı toprak altı karanlıklar alemi yedi veya dokuz kattır. Yeryüzünde oturan insanlar bu iki alemin etkisi altındadır. İyi ruhlar, Tanrılar yukarı katta, kötü ruhlar ve Tanrılar aşağı katta otururlar. Yukarı katta Tanrı Kayra Kan ki on yedinci katta oturur. Yer altında Erlik oturur. İyilikler gökyüzünden, kötülükler yeraltından gelir. İnsanların sağ omzunda iyi hareketlerini yazan Yayıç, sol omzunda da kötü hareketlerini yazan Körmös oturur. Kişi öldükten sonra hangi taraf ağır basarsa orada kalır. Günahı kötülüğü çoksa kaynayan ziftle dolu kazana atılır, azsa gökyüzüne çıkar. Ölenin yedinci, kırkinci günü anma toplantısı yapılır.

Bu inançların bazıları müslümanlık inancı içinde bugün de devam etmektedir.

ŞARAPHANE

Eğirdir'den Konya'ya giderken 30. km dolaylarıdır. Yakınında Ertokuş hanı vardır. 1870 yılında Şaraphane adı Padişah iradesiyle "Şerbethane" ye çevrilmişse de aynı ad günümüze kadar gelmiştir. Eski kayıtlarda bu yöre "Dadıl" diye geçer.

ŞEHÜLİSLAM BERDAİ

Şeyhülislam Berdai'nin Eğirdir'e gelişi hakkında kaynaklarda hayli zıtlıklar vardır. Menakıp'a göre Şeyhülislam Berdai'yi Eğirdir'e davet eden Hamidoğlu Hızır Beydir. Hızır Bey 1328 tarihinde Beylik yapmıştır. Yine Menakıp'a göre Şeyhülislam Berdai Eğirdir'e gelmeden önce Ankara'ya uğramış, Hacı Bayram Veli ile görüşmüştür. Hacı Bayram Veli 1430 da öldüğüne göre aynı yaşlarda olması gereken

Şeyhülislam Berdai'nin Hamidoğlu Hızır Beyle Hicaz'da karşılaşması mümkün değildir. Bu Hızır Bey Osmanlı subaşı Hacı Hızır Bingöl Bey olması gerekir. Öğretmen Etem Kartal Eğirdir Gölgesi gazetesinde yazdığı yazıda Şeyhülislam Berdai'nin H. 800 Miladi 1398 yılında Eğirdir'e geldiğini yazar. Kaynak olarak da İspartalı Böcüzade Osman Efendi'nin Şeyhülislam Berdai'nin merkadine yazdığı yazıdan bahseder. Şöyle yazdığını belirtir: "Şeyhülislam Şeyh Berdai Hazretleri Eğirdir'e Hicretin 800. tarihinde buyurmuşlardır."

Öğretmen Cemal Tosun da aynı gazetede yazdığı bir yazıda Şeyhülislam Berdai'nin Eğirdir'e geliş tarihini 1398 olarak belirtir. Davetin de Eğirdir subaşı Hacı Hızır Bey tarafından olduğunu yazar. Şeyhülislam Berdai'nin ölümünü de H. 835 Miladi 1432 olarak verir.

Menakıb'a göre Şeyhülislam Berdai Türkistandaki Semerkand'ın Berde şehrinde dir. Menakıp'da anlattığına göre Eğirdir'e gelişi kısaca şöyle olur.

Hızır Bey Hac'da bazı kerametlerini gördüğü Şeyhülislam Şeyh Berdai Sultan'a dedi ki:

"Sultanım... Bizim memleketimizde sizin gibi ilim irfan sahibi bilginlere ihtiyaç vardır. Eğirdir'e, bize buyurunuz. Memleketimizi ilminizle ihya ediniz."

Hacı Hızır Beyin bu sözüne Şeyhülislam Berdai Sultan: "Ya Hızır Bey..Bu gece düşe yatayım. İnşallah yarın size cevap veririm." dedi.

Ertesi sabah Şeyhülislam Berdai Sultan, Hızır Beye:

"Ya Hızır Bey... Muradın oldu. Düşümde bize Eğirdir'de Yazla denilen yerde bir mekan verildi. Siz gidin. Bizim kalabileceğimiz bir yer yapın. Biz de memleketimize gidelim. Ailemizi, evlatlarımızı, dervişlerimizi alıp Eğirdir'e varalım." dedi.

Şeyhülislam Berdai Sultan dört hanımı, bir kızı, on altı oğlu, otuz kadar dervişle Semerkand'dan yola çıktı. Hoy çarşısında takke diken Mehmet Hoyi vaktiyle bir gece rüyasında Hazreti Peygamberi görmüş. Peygamber:

"Ya Mehmet...Benim yolumda giden soyumdan Şeyhülislam Berdai buraya gelip Anadolu'ya gidecektir. Gafil olma, onunla gidesin." diye buyurmuş. Şeyhülislam Berdai Hoy'a geldiğinde ansızın Mehmet Hoyi'nin dükkanı önünde görünüp:

"Oğlum Mehmet... Emre uyararak bizi bul." deyip geçip gitmiş. Mehmet Hoyi Şeyhülislam Berdai'nin kaldığı konak yerini bulmuş, onun elini öpmüş, ana babasına da haber vermiş. Onlar da Şeyhin huzuruna çıkıp gitmesini istemediklerinden oğulları Mehmet'i istemişler. Şeyhülislam Berdai Mehmet Hoyi'yi ana babasına teslim etmiş, onlar da alıp götürmüşlerdir. Sabahleyin kalktıklarında oğullarının evde olmadığını Şeyhin yanına gittiğini anlamışlar, tekrar getirip bukağı ve zincire vurmuşlar. Ama yine oğulları Mehmet'i yerinde bulamamışlar. Şeyhin yanına gittiklerinde O:

"Haktan böyle emrolunmuş. Bırakın bizimle gelsin. Bizden aldığı terbiyeyle alim bir kişi olacak. İzin verin." diye buyurmuş, ana babası da Şeyhe güvenip rıza göstermişler. Şöhretini duydukları Hacı Bayram Veli'yle görüşmek için Hoy'dan altı ayda Ankara'ya geldiler. Uzun uzun görüştükten sonra Şeyhülislam Berdai Hacı Bayram Veli ile vedalaşıp Eğirdir'e doğru yollarına devam ettiler. Avşar'a gölün kıyısına geldiklerinde Eğirdir'in güzelliğine uzaktan bakıp yeni vatanları Yazla'yı Şeyh Berdai uzaktan gösterip oğul, aile ve dervişlerine:

En öndeki türbe Şeyhülislam Berdai, Ardındaki
Şeyh Pir Mehmet Hoyi, En üstteki Şeyh Mehmet
Çelebi Sultan Türbesidir

"İşte bizim toprağımız burada."dedi.

Hacı Hızır Bey Şeyhülislam Şeyh Berdai'yi hürmetle karşıladı. Birkaç gün konağında misafir etti. Daha evvel hazırladığı Yazla'daki Zaviyesine yerleştirdi. Altı ay sonra da kızı Zeynep Hanımı Mehmet Hoyi ile evlendirdi.

Birgün Şeyhülislam Şeyh Berdai dervişlerine:

"Bu gece rüyamda Hazreti Peygamberi gördüm. Bana: " Oğul... Dünya cefasını bitir, bana gel." diye buyurdular. Ben de "Allanın Peygamberine layık birşeyim yok. Nasıl varayım?" dedim. Peygamber de buyurdular ki: "Onaltı oğlun var. Hepsiyle konuş. Hangisi razı olursa onunla gel." dediğini anlatınca dervişler feryad edip ağlamaya başladılar. Oğullarını toplayıp gördüğü rüyayı onlara da anlattı. "Benimle hanginiz gider ?" diye sordu. Hepsi de bir ağızdan "Hepimiz gideriz." dediler. Baba ve on altı oğlu aynı günde ruhlarını teslim ettiler. Damadı Pir Mehmet Hoyi dervişlerle hepsinin kabirlerini hazırlattı. Namazlarını kılıp defnetti. Şeyhülislam Berdai'nin yerine Halife oldu.

Burada bir nokta insanı düşündürüyor. Baba ve on altı oğlunun aynı günde ölmesi acaba hepsinin Hazreti Peygamberi çok sevdiklerinden bir sempati intiharı yapmış olabilirler mi, sorusunu akla getiriyor.

Yaşlıları söylediğine göre Şeyhülislam Berdai'nin türbesindeki silsilenamesinde soyunun Hazreti Peygambere kadar uzandığı, 38. soydan nesli olduğu yazılıydı. 1900lerde burayı ziyaret eden Isparta Tarihi yazarı Böcüzade Süleyman Sami bu silsilenameyi gördüğünü kitabında yazar. Türbenin bulunduğu yere de Mezar-ı Şerif denir.

1878 de doğan babaannem Kamile Hanım Şeyhülislam Şeyh Berdai Zaviyesinin son şeyhlerinden Şeyh Ahmet Efendi'nin kızıdır. Babaannemin sık sık söylediği sözleri hiç unutmam;

"Semerkandi, Buharayı
Sana kısmet olan lokma
Gelir arayı arayı..."

Şeyhülislam Şeyh Berdai'nin birçok menkıbeleri vardır. Bunlardan biri şöyledir: Şeyhülislam Berdai camiye giderken pek çok kimseyle karşılaştığı halde iki üç kişiye selam verirdi. Dervişlerinden biri merak edip neden başkalarına selam vermediğini sordu. Şeyhülislam Berdai Dervişin gözünü sıvazladı, Dergahtan dışarı gönderdi. Derviş çarşıya varınca insanlardan kimini maymun, kimini domuz, kimini çakal, kimini tilki, kimini kurt, kimini köpek suretinde gördü. Yalnız Şeyh Berdai'nin selam verdiği kişileri insan suretinde gördü. Sonra Şeyhülislam Berdai'nin yanına vardığında "Efendim, bu işin hikmetini şimdi anladım." dedi. Şeyhülislam Berdai Dervişin gözlerini sıvazlayarak eski haline getirdi.

ŞEYH PİR MEHMET HOYİ

Piri Halife Sultan diye de anılır. Şeyhülislam Berdai, davet üzerine Eğirdir'e gelirken Mehmet Hoyi, gördüğü rüya üzerine onun kaflesine Hoy şehrinde katılmış, Eğirdir'e geldikten sonra da Şeyhin kızı Zeynep Hanım'la evlenmiştir. Şeyhülislam Berdai, düşünde Hazreti Peygamber çağırdığı için kendi ve on altı oğlu aynı günde ruhlarını teslim edince Dergâhı devam ettirecek erkek kalmadığından , damadı olan Piri Mehmet Hoyi "Halife" adıyla dergahın başına geçmiştir. Tasavvuf hakkındaki birçok eseri olduğu söylenir ama, yalnız "Zübdetüttahtik" adındaki eseri bilinir. Ispartalı Yunuszade bu kitabı vakıf kitapları arasında yazar. Oğlu Şeyh Mehmet Çelebi Sultan da bu esere ZübdetütTetkik isminde bir şerh yazar. Şimdiye kadar bu kitap bulunamamıştır. Şeyhülislam Berdai Zaviyesinin Mütevelli eviyle beraber kütüphanesinin de 1910 larda son şeyh, Şeyh Saadettin zamanında yanmasıyla pekçokeser arasında Piri Mehmet Hoyi'nin de eserlerinin yandığı sanılır.

Oğlu Şeyh Mehmet Çelebi Sultan'ın 1495'te öldüğü, 40 yıl Şeyhlik yaptığı, babasının ölümünden sonra Şeyh olduğu, Şeyhin de Fatih Sultan Mehmet'le karşılaştığı hesaba katılırsa, Şeyh Piri Mehmet Hoyi'nin 1445 tarihinde ölmüş olduğu ortaya çıkar. Şeyh Mehmet Hoyi'nin de soyu Hazreti Peygambere dayanır. Türbesi Şeyhülislam Berdai'nin türbesi üstünde, ortadaki türbedir. Menakıp'taki kerametlerinden bazıları şöyledir:

Piri Halife Sultan'nın bir öğrencisi vardı. Bir gece rüyasında evliyanın büyüklerinden Akşemseddin Hazretlerini gördü. Bir rüyasının tabirini sordu. Uyanınca tabire hayret edip hocası Piri Halife Sultan'ın huzuruna gitti. O daha bir şey söylemeden hocası "Ali Fakih.. Akşemseddin rüyanın tabirini tam yapamadı.

Yazla'daki Şeyh Pir Mehmet Hoyi'nin türbesi Üst taraftaki yapı oğlu Şeyh Mehmet Çelebi Sultan'ındır

Rüyanın tabiri şöyledir." deyip kendi tabirini yaptı. Bir süre sonra Piri Halife Ali Fakih'i İstanbul'a gönderdi. Vardığı gün Cuma idi. Cuma namazı kılmak için Ayasofya Camisine gitti. Namazdan sonra Akşemseddin Hazretleri vâz etti. Vâzdan sonra Akşemseddin Hazretleri kürsüden inince Ali Fakih elini öpmek için yaklaştı, elini öptü, fakat Akşemseddin Ali Fakih'in elini bırakmadı. Piri Halife Sultan'ı kastederek, "Dost kokusunu aldım." dedi. Herkes dağılınca onu odasına götürdü. Piri Halife Sultan'ın halini sorup haber aldı. Bir müddet sohbetten sonra, "Ali Fakih.. Biz senin rüyanın tabirinde yanılmışız. Tabiri Hocan Piri Halife Sultan'ın söylediği gibidir." dedi. Ali Fakih Akşemseddin Hazretlerinden bu sözleri duyunca Hocasının kendini neden İstanbul'a gönderdiğinin hikmetini anladı.

Şeyh Pir Mehmet Hoyi'nin oğlu Mehmet Çelebi Sultan kimya ilmini öğrenmeye heves etti. Piri Sultan oğluna: "Oğul.. Kimya ilmini tahsil ettin mi ?" diye sordu. Oğlu da: "Baba biraz daha zaman ister." dedi. Evde boş bir sandık vardı. O sandığı gösterip: "Oğul...Şu sandığı kilitle. Bir müddet sonra bak. Devamlı kelime-i tevhid söyle. Sonra aç. Yüce Allahın kudretini gör." dedi. Bu sözleri üzerine boş sandığı kilitledi. Başında durup bir müddet devamlı: "La ilahe illallah.." dedi. Sonra da sandığı açtı. Sandık altınla doluydu.

Pir Mehmet Hoyi, Fatih Sultan Mehmet Han huzurunda da bazı kerametler göstermiş, o da Şeyhe vezirlerinden biri ile para ihsan edip himmet ve duasını rica etmiş, "Ne istekleri varsa bildirsinler" buyurmuştur. Şeyh ihsanı kabul etmemiş, geri göndermiştir. Vezir, gönderilen ihsanın yedi yüz altın olduğunu söylediğinde Şeyh Pir Mehmet Hoyi tebessüm ederek: "Bizim yedi yüz değil, yedi altına hakkımız yoktur. Biz fakir bir dervişiz. Bunu kendileri İslam askerlerine, devlet işlerine sarf buyursunlar.

Padişahımıza dua bizdendir." demiştir. Elçi Padişahın, "Yine de bir arzuları vardır. Bildirsinler..." dediğini söyleyince: "Bir muradımız yoktur. Eğer lütfederlerse merhum kaynatam ve Şeyhimiz Şeyhülislam Berdai'ye merhum Hızır Bey bir miktar arazi ve emlak vermişlerdi. Şeyh merhum da bunları evlada vakfetmişlerdi. Temlik ve vakfi sahih olmak için bir ferman ihsan buyursunlar." demiş. Elçi bu haberi Padişaha duyurmuş, o da bir ferman göndermiştir. Ferman İstanbul Evkaf Müdürlüğü Anadolu Kuyud-u Kadime Dairesinde kayıtlıdır.

ŞEYH MEHMET ÇELEBİ SULTAN

Şeyhülislam Berdai'nin kızından torunudur. Babası Şeyh Mehmet Hoyi, annesi Zeynep Hanım'dır. Babasının ölümü üzerine genç yaşta Dergâhın başına geçmiştir. Kimyaya meraklıydı. Diğer bilimlerle de ilgilenmiştir. Şairdir. Bir divanı vardır. Hemen hemen her şiirinde Hızır'dan bahsettiği için Divanına "Hızırname" de derler. Ord. Prof. Dr. Fuat Köprülü Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar adlı eserinde Hızırname' den yedi yerde bahseder. Hızırname H. 880, Miladi 1475 te yazılıp bitmiştir. Şeyh Mehmet Çelebi Sultan H. 900, Miladi 1495 yılında ölmüştür. 23 yaşında babasının ölümünden sonra Şeyh olmuş, 40 yıl Dergahın başında kalmıştır. Bu duruma göre 63 yaşında ölmüş görünüyor. Doğum tarihinin de 1432 olması gerekir.

Farsçayı, Arapçayı iyi biliyordu. İhtişama çok önem verirdi. Dışarı çok ender çıkar, çıktığı zaman da hademe ve dervişlerle beraber ata binerek softlar, samur kürkler içinde gezerdi. Nitekim Yazla'daki en büyük kubbeli camiye yakın türbe, Şeyh Mehmet Çelebi Sultan'ındır. Sağında anası Zeynep Hatun, solunda kızı Şehribanu Hatun yatar.

Şeyh Meymet Çelebi Sultan'ın iki oğlu, üç kızı oldu. Oğlunun birinin adı Ahmet, diğerinin Haşim'dir. Ahmet üç dört yaşında, Haşim daha küçükken ölmüştür. Kızları Şehribanu, Cihanbaht, Ruzbaht idi. Kızlarından birini Atabey'e , diğerini Uluborlu'ya gelin etmiştir. Küçük kızı Şehribanu'yu da Dünder Bey medresesinde Müderris Tokatlı Muhittin Efendi'yle evlendirmiştir. Bir süre sonra Müderris Muhittin Efendi Eğirdir'den ayrılmış, Tosya'ya gitmiş, sonradan Şeyh olacak olan Burhanettin H.900, Miladi 1495 te orada doğmuştur. Dedesi Şeyh Mehmet Çelebi Sultan da aynı yıl Eğirdir'de ölmüştür.

Şeyh Mehmet Çelebi Sultanın Hızırname adlı divanından birkaç örnek sunuyorum:

Cemalin arzeder ol dost dediler
Erenler masivadan el yudular
Selamet ellerine yürüdüler Cemalin
arzeder ol dost dediler

Gönül bağlamadılar bu cihana Ki
bakmayıp zeminü asumana
Geçirmedi bunlar ömrün yabana
Cemalin arzeder ol dost dediler

Bu tuli mest aşıkoldu bu dem Ol
esma sırrına çün oldu mahrem
Yetişür cezbei rahman hemen dem
Cemalin arzeder ol dost dediler

Dili aşk şem'ine pervane oldu
Şarab-ı aşk ile mestane oldu
Anınçün kem adı divane oldu
Cemalin arzeder ol dost dediler

Hakayik bahrine ol çünki daldı
Varıp ol mülki aliye irişti Hem ismi
azamı hep cümle bildi Cemalin
arzederol dost dediler

Melekler cem olup hazırdururlar
Erenler sidrei seyran kılurlar Ol
elde can verip canan alırlar
Cemalin arzeder ol dost dediler

Tecelli ehildir anda varanlar Avalk
kat'edüp geçüp gidenler
Fenailerdürüranı görenler
Cemalin arzeder ol dost dediler

Vücudu mahvi kıldılarvaranlar
Şarab-ı aşkı çünkü tattı anlar Hızır
Han himmetiyle yetti anlar Cemalin
arzederol dost dediler

Bu zahirgöze ol nihan oluptur
Seraseralemeolhanoluptur
Ricali gaybe hep sultan oluptur
Cemalin arzederol dost dediler

Ebülabbas cihana çünkü geldi
Ne var ise bu yeryüzünde bildi
Medetsizlere ol bir demde erdi
Cemalin arzederol dost dediler

Hızır peygamberi çün zinde derler
Ebülabbas melekler ana derler
Ana hem kuh-i kafta böyle derler
Cemalin arzeder ol dost dediler

Hakkın kudret elidir bil o Sultan
Irakyakin bu yer gök ana yeksan
Ledün ilmi oluptur ana ferman
Cemalin arzeder ol dost dediler

Bu Muhittin'e Hak kıldı inayet
Hızır Han kıldı ana ali himmet
Ricalullah ederler hep riayet
Cemalin arzeder ol dost dediler

Arşı Rahmandan işittik bir haber Bir
ulu Mir'at gördüm muteber

Gözüne hasıl olur aynelyakin Bunları
gördüm yine ben kemlerin

Bir isim gördüm yazılmıştır ayan Dedi
ruhul Kudüs bana ol zaman

İsmi azamdır bu isme kıl nazar Bu
durur esmada ammüleser

Yazılmış alımda bir hattı han İsmi
azamdıronu bildim heman

İçtim anda hem serabı lâyezal
Anınçün ruha gelmez hiç melal

Pes musahhar oldu kamu kâinat Hem
tecelli buldu zatiyle sıfat

Gördüm ol bahri muallak cuşurur
Cümle ervahı melek hayran kalur

Bu cihanın hep tasarruf mihrini
Verdiler ilm-i ledün miftahı

Bu seferden can-u dil alureser Hızır
İlyas himmeti verdi zafer

Aşk elinde oldu Muhittin has Çün
Hızırkatmda buldu ihtisas

Hünkâr Hacım Bektaş gelür ben kuluna himmet kılur
Leşker hesabın kim bilür Hünkâr Hacım Bektaş gelür

Bulgardağı key uludur gürbüz onlar yeridir
Dolu Hızır Han kuludur Hünkâr Hacım Bektaş gelür

Bulgaraçünküm vardılar kırklar ve üçler yediler
Kutbiyle efrat erdiler Hünkâr Hacım Bektaş gelür

Boz oğlanı hem gördüler Bozdağdan ılgar seçtiler
Pirani Horasan geldiler Hünkâr Hacım Bektaş gelür

Gördüm geyikleri gelür Hünkâr önüne yüz ürür
Hep Gaybiler saf saf durur Hünkâr Hacım Bektaş gelür

Seyit Gazi gördüm gelür önce Melik Gazi gelür Sultan
Şüca bile gelür Hünkâr Hacım Bektaş gelür

Çekildi ak sancakları geldi erenler leşkeri
Sürüldü sohbet demlen Hünkâr Hacım Bektaş gelür

Hünkâr ile vardım bile Bir demde erdim Bulgara Doldu
Erenler Bulgara Hünkâr Hacım Bektaş gelür

Bulgara varandır Veli Arş'a erer anın eli
Hızır ile İlyas'ın kulu Hünkâr Hacım Bektaş gelür

Bunlar yediler beş durur üçler dokuzlar eş durur
Hızıranlar için baş durur Hünkâr Hacım Bektaş gelür

Seyyit Gazi'yle gittiler Veysel Karane yettiler
Peygamberin zeylin tutup Hünkâr Hacım Bektaş gelür

İpsahoros'tan uçtular Şam iline eriştiler
Girdi Dımişk'a bular Hünkâr Hacım Bektaş gelür

Her cema varır hem bular kılır namazı Mekke'de
Sürüp Medine'de yüzü Hünkâr Hacım Bektaş gelür

İbsahoros'tan uçtular Tur dağına iriştiler Musa ile
söyleştiler Hünkâr Hacım Bektaş gelür

Her Hac varırlar Mekke'ye hem bile durup Vakfe'ye
Dahi Safa'ya Merve'ye Hünkâr Hacım Bektaş gelür

Bulgar dağından uçtular irdi Medine'ye bunlar
Hep rahmete garkoldular Hünkâr Hacım Bektaş gelür

Bizi erenleraldıaralemleri gezdirdiler Görmediğim
gösterdiler Hünkâr Hacım Bektaş gelür

Derler kabul ettik seni pes durma seyran eyle gil
Gördüklerin söylegil Hünkâr Hacım Bektaş gelür

Ben birfakirem doluyem Hızır'ın ezelden kuluyem
Himmatleriyle doluyem Hünkâr Hacım Bektaş gelür

Muhittin eyler çün zari hep şunları gördü bari
Hızır'ın eldeki vari Hünkâr Hacım Bektaş gelür

Aferin âne ki hake verdi can
Canı ismaniyle kıldı cavidan

Perteviyle can eyleyen mamur eder
Enfüsi afaki külli nur eder

Oldur ismin her dile asan eden Hem
sarayı vahdete mihman eden

Kullarına kendüzini bildiren
Hüsnü ile dü cihanı güldüren

Muhtelif meşrepler icat eyleyen
Yullarından feyzi imdat eyleyen

Kimisin meczup mebhut eyleyen
Kimisin aklını fertut eyleyen

Menakıp'dan Şeyh Mehmet Çelebi Sultan'la ilgili kerametlerden birkaçını sunuyorum.

Bir gün Şeyh Hazretleri Yazla camisi önünde göle karşı otururken atlı bir ulak Şeyhin önüne gelmiş, selam vermiş, Avşar'a nerden gidileceğini sormuş. Şeyh Hazretleri gölü gösterip: "Avşar karşıdadır. Korkmadan gidiniz. "Buyurmuş." Ulak da hiç çekinmeden atını sürmüş, göl üzerinden aşır gitmiş. Göl üzerinden toz çıkarak bir atlının geldiğini gören Avşarlılar toplanıp, bu gelen zatın Hızır olduğunu sanmışlar. Ulak Sarıkamış kıyısına çıktığında aralarına alıp kimi atın ayağına, kimi üzengisine yüz sürüp: "Sultanım.. Sen Hızır Peygambersin.. Bize yardımcı ol." diye sarılmışlar. Ulak da Avşarlılara: "Ben bir haberciyim. İstanbul'dan gelip Konya'ya gidiyorum. Gölün öte tarafında mescit ve Evliya türbeleri var. Buraya gelmeden oradaki bir azizden yol sordum. Buyurdu ki: "Avşar karşıdadır. Korkmadan göl üzerinden git." dedi. Böyle heybetli bir kimse görmemişim. Bunda mutlaka bir hikmet vardır dedim, sözünü tuttum. Toprak üzerinde yürür gibi atımı deryaya sürdüm geldim. Ben Hızırdeğilim. Keramet yol sorduğum o azizedir."

Eğirdir'in Kışlacık köyü imamı Nasuh Fakih şöyle anlatmıştır.

"Bir gece evimde yatıyordum. Kapı çalındı. Açtığımda Mehmet Çelebi Sultan Hazretleri karşımdaydı. Elinde bir çıkın ve nacak vardı. Çıkını bana verdi. "Peşimden gel.." buyurdu. Önümüze bir derya çıktı. Derya üzerinden yürüyerek bir

hisara vardık. İslam ordusu hisarın etrafını sarmış beklemekteydi. Mehmet Çelebi Sultan elindeki nacakla hisarın kapısını vurunca bir Rahip kapıyı açtı. Önümüze düşüp evine götürdü. Evine varınca bir dehlize girdik. Merdivenle aşağı indik. Orada bir mescit gördük. Mescitte Kuran-ı Kerim'ler, rahleler vardı, mumlar yanıyordu. Bizi götüren Rahip müslüman kıyafeti giyip yanımıza oturdu. Benim götürdüğüm çıkını açıp yemek yedik, dua ettik. Şeyh Mehmet Sultan Rahibe: "Artık hisarı verin." deyince, Rahip de: "Emir sizindir." dedi. Sonra oradan çıkıp gittik. Sabah namazının vakti gelmişti. Yine denizin üzerinden Dergâha ulaştık.

Ben: "Sultanım.. Bu garip haller, gördüğümüz yerler nedir ?" dedim. O, "Gittiğimiz Hisar Kefe Hisarıdır. İslam askerleri onu almaya varmışlardı. Bugün Hisar kapısını açarlar." Buyurdu. Tarih koydum. İşaret ettiği gün o saatte Kefe Hisarı fethedildi."

Uluborlu'dan Emir Halife anlatır.

"Mehmet Çelebi Sultan'ın ölümünden kırk sene sonra mezarının bir tarafı çökmüştü. Tamir etmemiz için mezarını açmamız gerekti. Mezarını açınca nura gark olmuş bir halde yattığını gördük. Mübarek yüzü hiç solmamış, aynen hayattaki gibiydi. Yanımda sevenlerinden biri vardı. Bu kişi, "Benim bir oğlum var. Bir seneden beri hasta. Bu zatın sakalından bir kıl alayım, şifa olarak götüreyim..." dedi. Biz engel olmaya çalıştık fakat adam dinlemedi. Şeyh Mehmet Çelebi Sultan'ın mevtasının sakalından bir kılı tutup çekti. Koparamadı. Şeyh Hazretleri sanki canlıymış gibi başını öbür yana çevirdi. O kişi yine aldırmayıp Şeyhin sakalından bir kıl koparmak için yine bir kılı tutup asıldı. Bu sırada Şeyh Hazretleri o kişiye öyle bir tokat vurdu ki, adam düşüp öldü. Ben de korkumdan kaçıp bir kenara çekildim, şaşkın bir halde yığılıp kaldım. Sonra başkaları gelip Şeyh Hazretlerinin mezarını kapattı. Bu olayın etkisiyle altı ay hasta yattım."

Şeyh Mehmet Çelebi Sultan'ın türbesi Torunu
Şeyh Burhanettin'in kabri türbenin önündedir.

ŞEYH BURHANETTİN

Şeyh Burhanettin, Şeyh Mehmet Çelebi Sultan'ın torunudur. Kızı Şehribanu'dan Tosya'da 1495 yılında doğmuştur. Babasının adı Mehmet Muhittin'dir. Dünder Bey medresesinde Müderris iken ayrılmış, Tosya'ya gitmiştir.

Şeyh Mehmet Çelebi Sultan 1495 yılında vefat edince Zaviye bir süre boş kaldı. Şeyhin yerine geçecek erkek evladı yoktu. Açık kalan makama Halvetiye tarikatından "Yunus" adında bir şeyh geldi. Zeyni ayinini kaldırdı. Bu durum Dervişler arasında hoşnutsuzluk yarattı. Nihayet bir gün Şeyh Yunus yatağında ölü bulundu. Şeyh Yunus'un ölümünden sonra Zeyniye tarikatından Şeyh İbrahim adında biri İstanbul'dan Beratla gönderildi. O da bir süre sonra atıyla uçurumdan düşerek öldü. Bundan sonra Dergâhtakiler o soydan gelen birini aramaya başladılar. Şeyh Mehmet Çelebi Sultan'ın torunu Burhanettin'de karar kıldılar. Burhanettin'in babası Mehmet Muhittin de Peygamber soyundan olup seyittir. Soyu evliyadan Hakim Ali Tirmizi'ye ulaşır. Tokat'a adam göndererek Burhanettin'i Eğirdir'e davet ettiler. Burhanettin dedesinin postuna oturduğu zaman 14-15 yaşında kadardı. Küçük olduğu için babası ölmüş olduğundan annesi Şehribanu Hanımla Eğirdir'e gelmişti. Yalnız dervişlerin kemale ermeden o yaşta birinin Şeyh olamayacağını belirtmeleri üzerine Burhanettin Bursa'ya gitti. Şeyh Nasuh Efendi'nin yanında yetiştirdi. Ondan icazet alarak Eğirdir'e döndü. Şeyh Burhanettin oldu.

Osmanlı devlet adamlarından Rüstem Paşa vezir olmak için uğraşırken İstanbul'dan uzaklaştırılmış, Teke ve Hamid Beyi olarak gönderilmişti. Şeyh Burhanettin Efendi ve dedelerinin şöhretini duydu. Şeyh Burhanettin'i tanımak, sohbetinde bulunmak için Eğirdir'e geldi. Şeyhe saygı göstererek duasını aldı. Şeyh de ona iltifat gösterdi. Sonra Rüstem Paşa İstanbul'a gitti. Devlet kademelerinde hızla yükseldi. Kanuni'nin kızı Mihrimah Sultan'la evlenip Padişah damadı oldu, ardından Sadrazam oldu. Rakibi İbrahim Paşa da katledildi. Rüstem Paşa bu olayları Şeyhin kerameti bildi. Onu İstanbul'a davet ederek büyük ikramlarda bulundu. Küçük Ayasofya zaviyesini verip irşatlarda bulunması için İstanbul'da kalmasını istedi. Şeyh Burhanettin Rüstem Paşa'nın isteğini kıramayıp bir yıl kadar bu zaviyede kaldı. Sonunda ecdadının toprağı Eğirdir'e dönmeye karar verdi. Sadrazam Rüstem Paşa'ya:

"Oğul. Biz dağ civarında büyüyüp uzlete, yalnızlığa alışmışız. Hayır duamızı istersen bizi mekanımıza gönder. Sağ olursak üç dört yılda bir İstanbul'a gelip sizi ve burada kadı bulunan Müderris evladımızı ziyaret ederiz." dedi. Sadrazam Rüstem Paşa da bu durumu Kanuni Sultan Süleyman'a arz etti. Gerekli izin çıktı. Eğirdir'de bir vazife verip maaş bağlanmak istenince: "Bize otuz akçe kâfidir." dedi. Dönmeden önce Sadrazam Rüstem Paşa Şeyh Burhanettin'i Kanuni Sultan Süleyman'la görüştürmek istediye de Şeyh Burhanettin:

"Sultanlarla görüşmek dervişlere zarar verir.." deyip görüşmedi. Rüstem Paşa Şeyh Burhanettin Efendi'ye Nis harcından yevmi 50 akçe verilmesi için berat göndermiştir. Ayrıca Eğirdir'le de ilgilenmiştir. Eğirdir'den Barla'ya giden derbent yolunu, Eğirim yolunu onartmıştır.

Şeyh Burhanettin Efendi Dervişleriyle beraber Hac'ca gitmiştir. Tefsir ve Hadisle meşgul olmuştur. Mezarı Dedesi Şeyh Mehmet Çelebi Sultan'ın batısında, dışarıdadır. 1562de ölmüştür. Dedelerinin kerametlerini ilk defa "Menakıp" adlı kitapta toplayan odur.

Şeyh Burhanettin Efendi'nin iki oğlu, bir kızı olmuştur. Oğullarından birinin adı "Seyit Mehmet", diğèrinin ise " Şerifi Mehmet Çelebi" dir. Bu oğlunu Atabey Medresesi müderrislerinden Mevlana Abdülcebbâr'ın kızı ile evlendirmiştir. Bu evlilikten Şair Şerif Mehmet Efendi doğmuştur.

Şeyh Burhanettin'in de ataları gibi kerametleri vardır. Bunlardan birkaçını sunuyorum.

Uluborlu'dan Hasan veAli Dede anlatmışlardır.

Beraber Hac'ca gitmeye niyetlendik. Hazırlıklarımızı yapıp duamızı almak için Mezar-ı Şerif denilen yerdeki Şeyh Burhanettin Hazretlerinin olduğu mescide gittik. Şeyh bizi görür görmez: "Sizde Hacı kokusu vardır. Bu ne haldir? " dedi. Biz de "Sultanım .. Biz Hac'ca gitmeye niyetlendik. Himmet eyleyin." deyip duasını istedik.

"Sizi yüce Allah'a ısmarladık.. Korkmayınız." dedi. Gemiyle yola çıktık. Yirmi gün sonra Cidde açıklarına geldik. Bir gece aniden bir fırtına çıktı. Gemideki yolcular "Batacağız" diye telaşa kapıldılar. Geminin ağırlığını azaltmak için ağır eşyaları denize atmak istediler. Telaşlı ve şaşırmış bir haldeyken Şeyh Burhanettin Hazretleri, dedesi Şeyh Mehmet Çelebi Sultan ile birlikte gelip gemimizin kenarında durdular.

"Korkmayın!...Müslümanlar eşyalarını denize atmasınlar. Allanın emriyle fırtına sabaha kadar sakinleşir." dediler. Sonra gözden kayboldular. Dedikleri gibi fırtına sabahleyin kesildi. Döndükten sonra annemden öğrendim ki Şeyh Burhanettin Hazretlerinin Hanımı bir gün anneme gelip: "Oğulların falan gün bir sıkıntı çekmişler mi ?" diye sorup bizim denizde sıkıntılı anlar yaşadığımız günü işaret etmiş. Şeyh Hazretlerinin de o gün akşam yemeğinde: "Hey Hasan Dede.. Hey Ali Dede.." deyip dergahına gittiğini söylemiş.

Eğirdirli Hacı Dede şöyle anlatmıştır:

Şeyh Burhanettin Efendi birgün bana:

"Hacı Dede!.. Var Eğirdir'e git..Taze balık varsa bize aliver.. Evden isterler." dedi. Ben de hemen Eğirdir'e gidip çarşıda sordum. Halk bana gülüp: "Sofil! Deli mi oldun ? Bu soğukta balık mı çıkar ? Şeyh bu zamanda taze balık olmadığını bilmez mi ?" dediler. Dönüp Şeyhin huzuruna geldim:

"Efendim.. Balık yok.. Halk bana gülüştü.." dedim. Şeyh bana öyle heybetli baktı ki, neredeyse ruhum çıkacaktı.

"Git! Çabuk getir!" dedi. Emre uyup Eğirdir gölünün kenarına gittim. Bir de baktım ki çakıllar arasında iri iri balıklar su içinde canlı olarak duruyor. Pek de çoktu. Hemen bir kaba doldurup huzuruna tekrar gittim. Şeyh balıkları görünce:

"Hah! Şöyle!.." buyurdu. Hayatta olduğu müddetçe bu kerameti kimseye anlatmadım.

ŞERİFİ MEHMET ÇELEBİ

Şeyh Burhanettin Efendi'nin oğludur. Tahmini 1520 lerde doğmuş, 1544 te Atabey medresesi müderrislerinden Mevlana Abdülcabbar'ın kızıyla evlenmiştir. Oğlu Şerif Mehmet Efendi 1552 de dünyaya gelmiştir. Şeyhülislam Berdai Dergahına ilgi göstermemiş, Rumeli kasabalarında Kadı'lık yapmıştır. Ölüm tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Şairliği vardır. Bir şiiri şöyledir.

Suz-i aşkın cana ey mâh şöyle tesir eyledi

Çıktık eflak üzre ahım gün gibi seyreyledi

Dil şehid-i tig-i aşk oldu deyu cana müjen Kıl
kalemle birşehadetnametahrireyledi.

La' lüni resm eyleyüp gönlümde nakkâş-ı hayâl Bir
akarsu üzre şekil-i can ı tasvir eyledi.

ŞERİF MEHMET EFENDİ

Şerifi Mehmet Çelebi'nin oğludur. Şeyh Burhanettin Efendi'nin torunudur. 1552 yılında doğmuştur. 1630 yılında ölmüştür. Mezarı İstanbul Eyüp'te, Hazreti Halit civarındadır. Müderris olmuş, Galata, Halep, Şam, Mekke, Edirne, Mısır Kadılıklarında bulunmuştur. 1619 tarihinde Anadolu Kazaskeri, 1624 tarihinde Rumeli Kazaskeri oldu. Hacca da gitti. Dönüşünden az sonra öldü.

1621 yılında emekli oldu. Önce Rusçuk kazası, sonra Dimetoka arpalık verildi. Şairdir. Şiirlerinde Şerifi Mahlasını kullanırdı. Arapçayı, Farsçayı çok iyi bilirdi. Babası Şerif Mehmet Çelebi'nin ailesiyle ilgili toplayıp yazdığı eserden, Dedesi Şeyh Burhanettin'nin kendi el yazısıyla yazdığı eserden faydalanarak kendi işittiklerini de katarak 1597 yılında "Menakıb-ı Evliya" adlı bir eser yazmıştır. Son dönem Osmanlı Maliye Nazırlarından Eğirdirli kitap meraklısı Nafiz Paşa bu kitabı çoğaltarak İstanbul Süleymaniye kütüphanesine vakfetmiştir.

Bir beyti:

Gerçi derler vadeye eyler vefa ol nazenin Ya ki
amma çekmeyince sineye gelmez yakın.

ŞEYH ÖMER EFENDİ

Torunu öğretmen Etem Kartal'ın verdiği bilgiye göre;

"Şeyh Ömer Efendi Eğirdir'de doğdu. Babası Şeyhülislam Berdai zaviyesi şeyhi, Şeyh Ahmet Efendi'dir. Şeyh Ahmet Efendi'nin İstanbul'da Nakşibendi tarikatı mütevelliliğine tayin edilmesi üzerine Ömer Efendi medrese tahsilini İstanbul'da yaptı. Sonra gelip Eğirdir, Isparta çevresinde kadılık etti. Sonra kadılığı bırakarak, Şeyhülislam Berdai zaviyesine Şeyh oldu. İlk defa Eğirdir ve çevresinin tarihini yazdı. Ne yazık ki 1910 larda Şeyh Saadettin zamanında müteveli evinin ve Vakfın kütüphanesinin yanmasıyla pek çok el yazması eserin yanında Eğirdir tarihi ile ilgili eserde yandı.

Şeyh Ömer Efendi alim, şair bir zat idi. Tasavvufa ait eserleri vardır. Bu eserlerin bir kısmı yanmış, bir kısmı da kaybolmuştur."

Şeyh Ömer Efendinin iki oğlu vardır. Şeyh Ahmet Efendi, son şeyh olan Saadettin Efendidir. Babaannem Kamile Hanım, Şeyh Ahmet Efendinin kızıdır. Şeyh Ömer Efendi (H.1272) 1856 tarihinde Eğirdir'de vefat etti. Mezarı Şeyhülislam Berdai'nin türbesinin kuzeyindedir.

ŞEHY ALİ AĞA İBTİDAİ MEKTEBİ

Cami mahallesinde Besdelcilerin evinin olduğu yerde idi.

ŞEYH ALİ AĞA MEDRESESİ

Kale medresesi de denir. 1802 de Şeyh Ali Ağa tarafından iki katlı 20 hücreli ahşap olarak yaptırılmıştır. 1807 yılında da yanına kargir bir kütüphane yaptırmış, içine de yazma 217 eser koymuştur.

Medresenin üst kısmı dersane alt kısmı öğrencilerin yatması içindi. Medresenin bahçesinde müderrisler için ev vardı. Bahçe genişti, meyva ağaçları bulunuyordu. Kütüphanenin sütunları şimdi M.Y. Şapçı İlköğretim okulunun arka bahçesinin batı kapısının yanlarındadır. Kütüphane ve medrese 1928 yılında yıkıldı, yerine Zafer İlkokulu yapıldı. Bu okul da cami mahallesi yangınında zarar gördüğü için 1960 yılında yıkılmıştır.

ŞEYH TURHAN EFENDİ

Şeyh Burhanettin Efendi'nin hizmetinde bulunmuş, onun ilminden, feyzinden yararlanmışır. Zeyniye tarikatındandır. 1620 yılında ölmüştür.

ŞEYHİ

Asıl adı Seyyid Mehmet Şeyhi Efendidir. Eğırdirlidir. Şeyhülislam Berdai'nin soyundandır. Eğırdir'de kalmamış, dışarıda müderrislik ve kadılık yapmıştır. Nakibü-l eşraflıkta bulunmuştur. Mekke kadılığına giderken 1634 de Cidde'de ölmüştür. Orada gömülüdür. Divanı vardır. Birşii:

Bir dem ki sohbet eylese ağyar yâr ile Bende
yürek hezar ise derd ile yâr ile

Gayret dikenlerinde ciğer pare pâredür Her bir
hab oturalı sen gülizâr ile

Kan ol yürek ki bülbüle zağ oldu hemnişin Ağla
gözüm ki gül yöresi doldu har ile

Fikrimde idi yare irem bahtyarolam
Olmaz imiş zemâne işi ihtiyar ile

ŞEYHİ ezelde kısmet imiş sana derd ü âh
Derman kaçan irişe sen rûz-i zar ile

ŞEYTANIN AĞACI

Kızılcık (Eren) ağacına derler. (Erenin birinci e'si biraz uzun söylenir.) Söylentiye göre Şeytan "Hangi ağaç en erken çiçek açarsa o ağaç benim." demiş. Şubat ortalarında çiçeklenen eren ağacının altına oturmuş. Yine söylenene göre eren ağacı meyvaya duruncaya kadar yedi kez çiçek açarmış. Şeytan umutla beklemiş.

Daha sonra çiçek açan ağaçlar meyvalarım vermişler, fakat eren ekime kadarememiş.

ŞEYTANIN GEM VURMASI

Karpuz kavun yenildikten sonra ağız yıkanmazsa bir süre sonra ağız uçlarında çatlaklar olur. Bu duruma "Şeytan gem vurmuş" denir.

ŞİBBABBA

1940 larda gezici dondurmacılardandı. İnce, zarif, kibar bir adamdı. "Baylara iki buçuk kuruş, bayanlara yüz para." diye dondurma satardı.

ŞİBEKLER(Şibeyler)

Kırgız Manas destanında bir boyun adı ve kişi adı olarak geçer. Eğirdir'de de bir sülalenin adıdır.

ŞINGIRAK

Odaların kapısını açmak için kullanılan bir aletin damağı tutan demiri kaldıran bir alettir. "Şıkdüşen" de denir.

ŞİNİK

Yarım teneke ölçüsünde tahıl ve baklagilleri ölçen silindir bir ölçektir. Bir ölçü buğday yedi kg. gelir.

ŞO

"Şo" kelimesi Eğirdir'de, görülen uzaktaki, anlamında kullanılan bir işaret sıfatıdır. Kültür dilimizde yoktur. Eğirdir'de şöyle kullanılır: bu (adam) en yakındaki şu (adam) biraz uzaktaki şo (adam) görülen uzaktaki o (adam) orda olmayan

Divanü-Lügat-it-Türk'de "Şo" sözcüğünü Bolkar Türklerinin kullandığını yazar.

ŞOFÖRLER

Eğirdir'in ilk şoförleri Hacıkatiplerin Mehmet, Yakup Başkan, Otabatan'lardan Burhan ve Muhittin Dikmen. Allok bildiklerimdir.

ŞEHİTLER

EĞİRDİR'Lİ ŞEHİTLERİN LİSTESİ HÜKÜMET BİNASINAGİRİŞTE SAĞ TARAFTA PANODA ASILIDIR.

T

TABAKHANE

Eğirdir'in bilinen en eski tabakhanesi eski yazla yolunun çıkışının altıdır. Kaynaklara göre sarı ve siyah sahtiyan yapılırdı. 1910 da buradan Köprübaşı'na taşınmıştır. 1960 dan sonra tabakhane olayı gerilemiş, 1990 dan sonra tümüyle kaldırılmıştır.

Eskiden Hacca gidenler "Zor kazanıyorlar, paraları helaldir." diye hac paralarını tabakhane esnafının paralarıyla değiştirirlerdi.

TAHTACILAR

Orman ürünlerini işleyen, tahta yapan gezici kişilerdi. Bizim çocukluğumuzda düzen kurarlar, kadın üstte, erkek altta tahta biçerlerdi. Bözüzade Süleyman Sami Isparta Tarihi kitabında 1739 tarihli gördüğü bir fermanla "Bunların Kıbrıs'tan geldiğini, yol kesenleri, mal çalanları olduğu için tekrar Kıbrıs'a gönderilmeleri gereğiyle Vezir Mehmet Paşa'ya emrolunduğu yazılıdır." diye bilgi verir.

Bir kısmı böyle olsa da Osmanlı kaynaklarında Tahtacılar "Ağaç erleri" diye geçer.

TANGİLE

Sincap. Ellerimizle yakalar ceplerimize alıştırırdık. Ceplerimizde ceviz içi olduğu sürece bizleri terketmezlerdi. Boğazova'da en çok ceviz ağacı Meseyin, Müteveli, Çaybaşında olduğu için, heryaşlı ceviz ağacında yuvaları olurdu.

TARANLAR

Eğirdir'in en eski soylarındandır. Kale mahallesinde otururlardı. Aslı Tarancı'dır. Daha aslı da "Tarımçı" dir. Uygur Türklerinden bir boydurlar. Moğollar güçlü zamanlarında Uygur ülkesini istila ettikleri zaman bir bölümünü ortaasyanın Tarım havzasına götürerek kendileri için tarım yaptırmışlardır. Bu işle uğraşan Uygurlara da " Tarımçı" demişlerdir. Bugün Almanyada çalışıp dönenlere "Almancı" dendiği gibi. Moğolların siyasal gücü bitince özyurduna dönenler dönmüş, fakat adları "Tarımçı" olarak kalmıştır. Eğirdir'e ilk gelenlerin yerleşim yeri Kale mahallesi olduğuna göre bu soy da ilk gelenlerden olsalar gerektir.

Radlofun "Sibiryadan" adlı eserinde Tarançiler için " iyi kalplilik, sadakat, çalışkanlık Tarançi karakterinin esas hatları olup bunları birçok şahısların yüzünden okumak mümkündür." der. Okuma yazma bilmeyen bir Tarancı ozanından şiir örneği verir. Birkıtasımörnekolarakalıyorum.

Kara kaşlar oynaşır
Saçı beline ulaşır
Çıkma evden dışarı
Aşıklar bıçaklaşır
Tarancılar şiirlerini daha çok mani tarzında söylerler.

TARHANA

Dibeklerde sokuyla dövülerek buğdayın kabuğu çıkarılır, kabaca el değirmeninden geçirilir, yağlı ayranla pişirilir, biraz mayalandıktan sonra el iriliğinde yassılaştırılıp kurutulur, kış için saklanırdı. Pişince de bir yeyimlik tabağa konulur, ortası hafif çukurlaştırılarak tereyağı yerleştirilir, komşulara sunulurdu. Bir parça tarhanadan alınıp, tereyağına banılarak yenilirdi. Güzel bir ikram geleneği idi.

TAŞKAHVE

Eğirdir'in adı tarihe geçmiş bir kahvesidir. Genelde yaşlıların oturduğu bir kahve idi. Eğirdir'in Senatosu sayılırdı. Toplumda Belediyeden çok işlevi vardı. Kimsenin onurunu incitmeden yok yoksul kişilerin yanında olur, Eğirdir için gerekli kararları alırlardı. Hastalara yardımdan tutun da, okuyan çocuklara yardıma kadar aralarında konuşur, gücü yetenler yardım ederlerdi. Pek çok sosyal ve aile sorunlarının çözüldüğü yerdı. Arkadaşlık, sevgi, ilgi, yardım hepsi vardı. Kendi iç disiplininini kendi sağlamıştı. Bir kültür yuvasıydı. Siyasetten günlük olaylara kadar her şey konuşulur, değerlendirilir, kararlar alınırdı. Ne yazık ki değişen zaman güzellikler yaratmadan böyle güzellikleri ezip geçti. 1955lerden sonra yıkılıp yerine birşeyler yapıldı. Şimdi birçok kahvehane var. Ama hiçbiri "Taşkahve" gibi anılmıyor.

TAŞKÖPRÜ

Köprü ile Bağkur evleri yolunun ortasından 20 metre kadar kuzeyde bir kemerli taşköprü vardı. Kullanılmazdı. Bataklığın içinde kalmıştı. Şimdi buralar doldurulmuş, sanayi çarşısı olmuştur.

TATAR BÖREĞİ

Açılan yufka kibrit kutusunun yarı iriliğinde kareler şeklinde kesilir. Kaynar suya atılarak pişirilir. Suyu süzildükten sonra sarımsaklı yağlı süzme yoğurt üstüne konur. En üste de az kırmızı biberle kızarmış sadeyağ dökülür, yenir.

TEKE AŞİRETİ

Dündar Bey Antalya'yı alıp kardeşi Yunus'u oraya Bey yaptı. Sonra da Hamidoğlu beyliğinin o yöresini Teke aşiretinin çokluğundan Tekeli dendi. Halen

Türkmenistanda bu aşiret varlığını devam ettirmektedir. Çoğunluğu dağınık olmakla beraber, bugünkü durumda güney Türkmenistan'ın "Günbed" bölgesinde yaşamaktadırlar. Seccadeleriyle ünlü olup, kadınları nadide el dokuması kumaşlar üretirler.

TEKGÖTÜ

Eski Demirciler mahallinde bir yerdir. "Tekke ardı" anlamında kullanılır. Anlaşılan geçmişte orda olan bir tekke sebebiyle öyle denilmiş olsa gerek.

TEKKE KAYASI

Bizim çocukluğumuzda poyraz tarafında gölün içinde önü derin bir kaya idi. Üstünde atlama kulesi vardı. Kayanın üstünde yatır olduğu, gece mumlar yandığı söylenirdi. Şimdi kayalar sahil yolu altında kaldı. Tekke Kayası Kuşkayasının 70 metre kadar batısındadır. Şimdi atlama kulesi olan yer Kuşkayası'dır.

Göl seviyesinin düşmesiyle Kaleburnu'ndan Adalara yol çıkarken Teknekıyısı'ndan bir görünüş (1972)

TEKNE KAYASI

Kaleburnu'nun otuz metre kadar açığında idi. Yüzerek çıkar balık avlardık. Kayanın bir bölümü çukur, banyo küveti gibiydi. 1975 den sonra dolgu altında kaldı.

TELGRAF

Eğirdir'de telgrafhane 1873 de açılmıştır.

TELIMETA

Eğirdir gölünün kuzeydoğusunda bulunan yeri tam tespit edilemeyen bir ilkçağ yerleşim yeri.

TELLİKULAK

Kalsama. Eğirdir ağzıyla sızgeç. Balıkların sudan erimiş oksijeni almalarına yarayan organı

TERSİKBAŞI

Eskiden ulaşım ve yük taşımak amacıyla eşek, at kullanılırdı. Pek çok evde ahır vardı. Bazı aileler de inek beslerdi. İnekler sabahın Köprübaşı'na yaylıma giderler, ikindin geri dönerlerdi. Bu hayvanların tersleri her yere atılmaz, o zaman şehrin dışı sayılan Demirciler'in ilerisi Tersikbaşı'ndan atılırdı. Bağlar yolunun başladığı yerde gölden yana da Gülbaba türbesi vardı.

TEZ MURAT

Tez Murat kervanbaşı katircısıdır. Katircıbaşı Murat bir gün kırk katırı ile Yazla'dan geçerken Şeyh Mehmet Çelebi Sultan'ın tekkede müritleriyle zikrettiklerini işitince zikr seslerine hayran olarak katırları arkadaşlarına bırakıp yanına altınları alarak, Şeyh Mehmet Sultan'ın huzuruna girmiş. "Şeyhim... Beni halkana kabul et..." diye yalvarmış. Şeyh : "Sende dünyalık var." demiş kabul etmemiş. Katircıbaşı dışarı çıkmış, altınları bırakmış, yalnız bir elmas parçasını kavuğuna saklayarak tekrar Şeyhin huzuruna girmiş. Şeyh, "Sende dünyalık var." demiş, yine kabul etmemiş. Katircıbaşı tekrar dışarı çıkıp sakladığı elması başkasına vermiş, içeri girmiş. Bu kez Şeyh Katircıbaşını halkasına kabul etmiş. Zikir bittikten sonra Şeyh Katircıbaşının eline bir ibrik verip dışarıdaki şadırvandan su doldurup getirmesini istemiş. Katircıbaşı dışarı çıkıp şadırvandan su doldurmaya başladığında bakmış ki su yerine altın akıyor, Şeyhin kerametini anlayıp Şeyhin müridi olmuş. Ondan sonra canla başla erenlere katılıp onlarla olmuş. Her işi hemen yaptığından "Tez Murat" denilmiş. Şeyh Murat olarak da adı geçer. Türbesi Hankah'ın kuzeyine bitişik idi. 1930 larda Hankah'la beraber o da yıkıldı.

TEZGELDİOĞLU

Çay köyünde 1580 lerde yaşamış bir vatandaş. Ayvad adlı bir sipahi tarafından öldürülmüş. Kayıtlarda adı geçiyor.

TİMUR'UN EĞİRDİR'İ ALIŞI

Timur'un Eğirdir'i alışını Nizamüddin Sami Zafername adlı eserinde şöyle anlatır. "Uluborlu tarafına hareket edilerek emir gereği derhal Uluborlu kalesine hücum edildi. O saat zafer kazanıldı. Kaledekiler kılıçtan geçirildi, karıları, çocukları esir edildi, kale de yerle bir edildi. Sonra oradan Eğirdir ve Nis'i almak için yola çıkıldı. Evvelce alınan üç kale terazinin kefesine konsa, Eğirdir tek başına ağıdırır.

Bu kalenin kumandanı Şahsi Paşa adında biri idi. Timur askeri kalenin dibine geldiler. Sağ tarafta Emirzade Ebubekir, sol tarafta Emirzade Şahruh yer aldılar. Bunlardan başka Sultan Hüseyin, Emirzade Şahmelik Bahadır, Ali Sultan ve Emir Sevincik hep birden kaleye hücum ettiler. Hücum edenler kalede delik açmaya var kuvvetleriyle çalıştılar. Sonunda burçlar yıkıldı. Savunanlar korkularından kaçıp Ada'ya sığındılar. Timur ordusu sallar, gemiler yapıp göle koydular. Kısa bir zamanda göl yıldızlar kadar yüzen araçlarla doldu. Deryanın yüzü ateş gibi kıpkızıl oldu. Sonunda Ada'dakiler kurtuluş parasını vererek canlarını kurtardılar. Bundan sonra Akşehir'e devam edildi.

Bir başka kaynakta da meşhur Türk tarihçisi Hoca Mehmet Sadettin Tacüttevarih adlı eserinde Timur ordusunun Eğirdir'i alışıını şöyle anlatır.

"Timur'un Hamideli'ni almak istemesinin sebebi, burada büyük bir göl vardı. Çevresi bağ ve bostanlarla doluydu. Gölün kenarında bayındır, meşhur bir Eğirdir şehri vardır ki, tarih kitaplarında Felekabad adıyla anılır. Yüksek bir dağ eteğinde kurulmuştur. Bu dağın tepesine atlı değil, yaya bile çıkamaz. Yüksekte uçan kuştan başka bir canlı mahluk bu dağın tepesine gidemez. Dağın iki tarafı göle duvar gibi o şekilde inmiştir ki geçit yeri çok dardır. Bu dar yerlere kapı yapılmış, şehre giriş çıkışlar güven altına alınmıştır. Her biri Kevser şarabı gibi, şeker kamışı lezzetinde suları olan dereler vardır. Hepsi göle akarlar, yalnız bir yerden dışarı çıkarlar. Gölün ortasında iki ada vardır ki küçüğüne Gülistan, kalesi olan büyüğüne Nis derler. Timur'un geleceğini duyan halk korkup malını mülkünü, çoluğunu çocuğunu, parasını pulunu, giyeceğini bu kaleye taşıdı. Bunlar Timur'un kulağına gidince İzmir kalesini Frenkten aldıktan sonra Eğirdir'e yöneldi. 12 Mart 1403 Pazar günü Eğirdir gölünün kenarına geldi. Timur'un karınca gibi askerlerinden bazı emirler, o sağlam hisarın dağa bitişik tarafından saldırdılar. Geri kalan askerlerde etrafı sarıp şehri yaktılar. Kale halkı gemilerle Nis kalesine kaçtılar. Timur bunun üzerine kereste getirip bunlardan derilerle kaplı kayık yapıp Nis kalesini muhasara etti. Kalenin koruyucuları arasında bulunan Şeyh Baba Sureti kaleden çıkıp halkı için ricada bulundu. Kale muhafızı da bağlılığını bildirip kaleyi teslim etti. Timur da ordan ayrılarak Akşehir'e yöneldi. Şehire bir konak kalmıştı ki Yıldırım Bayazıt Han'ın ölüm haberi geldi."

Burada Ada'yı çevreleyen sağlam bir kaleden bahsediliyor. Bugün böyle bir kale kalıntısı görülmemektedir. Sanırım Kale mahallesiyle ada karıştırılmış olsa gerek.

TIoulos

Prostanna'nın Roma egemenliği çağında imparator II.Filippos'un onuruna bastığı paraların arka yüzünde Tioulos çayını simgeleyen tanrının kabartması ve ayrıca "Tioul" biçiminde kısaltılmış olarak adı vardır. Büyük olasılıkla bu bizim eski İrmak'tır. Şimdi adı "Kanal" olmuştur.

TORAMAN VURMAK

Göle ağ serdikten sonra balıkları tedirgin edip ağa takılmaları için suya, kayığa vurularak yapılan gürültüdür. Su yüzüne musluk pompası biçiminde bir çeşit alet de vurulurdu ki onun da adına Toraman denirdi.

TORKİ

Ceviz, badem başaklarını toplamak için dal uçlarında kalanları yere düşürmek amacıyla ağaca atılan kısa sopa. Bağa göçüldükten sonra çay boyunda böyle ceviz, badem toplamak biz çocukların en büyük eğlencesiydi.

TORLAK KEMAL

Osmanlı Padişahı Mehmet Çelebi Sultan Han zamanında insanların eşitliği üzerine bir düzen kurmak isteyen Simmavnalı Şeyh Bedrettin'in çevresinden olup Osmanlı askeriyeye savaştan Torlak Kemal'in Eğirdirli olduğunu Eski Adliye vekillerinden Mahmut Esat Bozkurt, üniversitede İnkılap tarihi dersleri verirken söylemiştir. Bu bilgiyi öğretmen Etem Kartal öğrencisi Profesör Doktor Hilmi Akın'dan duyup bize nakletmiştir.

Torlak Kemal'in bir yahudi dönmesi olduğu iddiası da vardır.

TOTA

Geçmişte şifa kaynağı olarak düşünülür, içmelere gidilirdi. Suyu tuzlu, haff sarıdır. İçinde klor ve amonyak vardır. En yaşlı ve gür ormanlar burada idi. Anamas dağlarının güney yönündedir. Tuz gölünün antik adı "Tata"dır. Buraya Tota denilmesi de suyunun tuzlu olmasındandır. Aynı yöreye "Çorakpınar" da denilir.

TÖNGÜŞLÜ

Anamalarda yeri olan bir yörük aşiretinin adıdır. Kazak destanlarında da "Töngüs"adigeçer. Kahraman bir kişidir.

TURAN YAZGAN (Prof.Dr.)

1938 yılında Eğirdir'de doğdu. 1959 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden mezun oldu. Bir süre İmar ve İskan Bakanlığında çalıştı. Almanya ve Amerika'da araştırmalar yaptı. 1971 yılında doçent, 1979 yılında profesör oldu. 1977 yılında Güneydoğu Anadolu Bölgesi Genel Koordinatörü olarak göreve getirildi. Araştırmalarını 7 ciltlik "Güneydoğu Anadolu Gelişme Planı"nı hazırlayarak Başbakanlık Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığına sundu.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı'nın kurucusu ve başkanıdır.

TUZDEDE

Medresenin güneybatısında imiş. Şeyhülislam Berdai Sultan camiye gelirken kimseye selam vermez yalnız Tuzdede'ye vermiş . "Neden başkalarına selam vermiyorsun ?" diye sorarlara : "Ben bir onu insan görüyorum. Diğerleri kedi köpektir." Dermiş.

TÜLÜTOMBAK

Büyüklerin küçük çocukları severken söyledikleri sözlere dendir. Tülüğ, Divanü-Lugat-it-Türk'de şeftali olarak geçer.

TÜRKÜLER

Çocukluğumda düğünlerde, gezeklerde, içki alemlerinde, çevremde duyduğum türküler şunlardır. Konu başlıbaşına bir kitap konusu olduğu için sadece birinci mısralarını yazıp geçeceğim.

- Aliverin tabancamı oymadan
- Amman amman cinbastı
Karyolada kol bastı
- Ardıçtandır kuyuların kovası
- Ay doğar aşmak ister
- Ay doğar ayan beyan
- Ayva dibi serin olur yatmaya
- Bak şu kaşın karasına
- Çayıra serdim postu
- Çek deveci develeri yokuşa
- Çıktım iğdenin dalına, dal kırılıverdi
- Dere boyu giderim
- Estirir anam estirir
Üç top basma kestirir
Küçüğü de büyüğünü bastırır
- Evlerinin önü mersin
- Evlerinin önü nane maydonoz
- Gıcır gıcır geliryarin kağnısı
- Hükümetin önünden geçtim
- Kadılar yolunda buldum izini
- Kara kaş boyanır mı?
- Karanfil oylum oylum
- Kayada gezen oğlan
- Oğlanın adı İsmail
- Su sızıyor sızıyor taşların arasından
- Süpürgesi yoncadan
- Şu derenin uzununu
- Şu gelen atlı mıdır
- Uzun kavak gıcır gıcır gıcırdar
- Yabandan gel kömür gözlüm yabandan

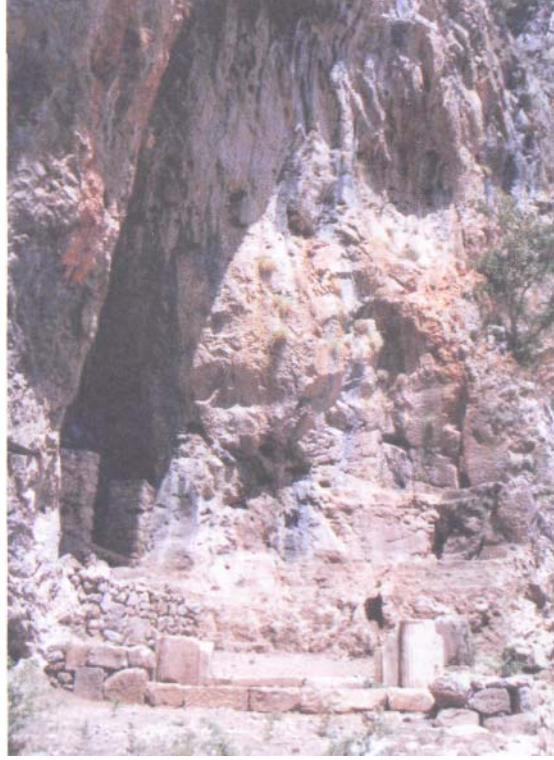
1940 larda Rahmetli Muzaffer Sarısözen Eğirdir'e uğramış, o zamanın tefçisi Nazife Hanım ona Eğirdir türkülerini okumuştur.

Bir de tamamıyla Eğirdir'e özel "GAKGİLİ " oyun havası vardır. Her bağ göçünde bir türkü yakılır, bağdan ininceye kadar o türkü söylenirdi.

TYMBRİADA

Aksu, Akçasar köyü Asar tepesindedir. M.Ö. II. yüzyılda kurulmuştur. Şehirde bina temelleri kalmıştır. Kutsal yeri Zindan Mağarası çevresidir. Burada Nehir Tanrısı Euyremedon için bir açık hava tapınağı yapılmıştır. Çayın üzerinde Roma devri tek kemerli bir köprü vardır. Kilit taşında Euyremedon'un kabartma başı vardır. 1960 lara kadar sağlam olan bu kabartma şimdilerde önemli bir hasara uğramıştır. Burada bulunan Euyremedon Tanrısının mermer heykeli Isparta müzesindedir.

Tymbriada, kekiklik anlamı taşır.

Tymbriada Açık hava Kutsal Alanı
Zindan Mağarası Önü

TYNADA (Gynada)

Aksu Terziler köyü yakınındadır. Tapınak ve bina temelleri vardır. Hellenistik dönem şehirlerinden olabileceği yapı elemanlarından yorumlanmaktadır. Friedrich Sarre 1895 de buraya da uğramıştır. Burada gördüğü kale ve tapınak harabelerinden bahseder.

TYNANDOS

Senirkent'in 5 km. doğusunda Yassıviran köyü yakınında Mandas kırı'nda antik bir yerleşim yeri. Kalıntıları vardır.

U

UÇAK

Sanırım 1946 da Haziran ayı içinde Eğirdir gölüne çift motorlu bir bombardıman uçağı düştü. Söylenenlere göre Eskişehir hava üssünden kalkmış, Isparta üstünde arızası olunca Eğirdir gölüne yönelmiş. Biz çocuklar oynarken büyük gürültüyle alçaktan tepemizden geçen bir uçak gördük. Çok heyecanlandık. İzledik. Sonunda uçak alçalarak poyraz tarafın hayli açıklarına suları gökyüzüne fıskırtarak düştü. Süratli bir askeri deniz motoruyla yanına gidildi. Pilot kurtarıldı. Uçak bir buçuk aylık bir çalışmadan sonra Baba Sultan kıyısına getirildi. Tüm Eğirdirli seyre gitti. Daha önce gökyüzünde uzaktan gördüğü küçük uçak yerine, karşısında dev gibi çift motorlu ağır bombardıman uçağını yerde gören hemşehrimizin biri:

"Gaç anam, gaç... Teyyare bu kadar kocaman mı olur? Bu suyun içinde dura dura şişmiş." demiş.

Sonra uçak parçalara ayrılarak trenle götürüldü.

URUP

Bir halı dokuma sözüdür. 100 cm karede 900 düğüm bulunması gerekir. Isparta halısının kalitesinin esası budur.

UYKULUK

"Çözeti" de derler. Davarın karnından barsakları sağımla alındıktan sonra geride kalan kas grubuna denir. Bu et közde pişirilip yendiğinde uyuyamayanlara uyku verdiği söylenir.

ÜNNAP

Eğirdir'de "Hinnap" derler. Sanırım Türkistan'dan getirilerek burada da yetiştirildi, iğdeye benzeyen dolgun, tatlı bir meyvedir. "Öksürüğe iyi gelir. Göğsü yumuşatır." derler. Çocukluğumda Kale mahallesinde on, on beş kadar ağacı vardı. Şimdilerde Baba Sultan önünde bir ağaç, Ada'da bir ağaç, Boğazova'da da birkaç yerde gördüm.

ÜSTÜN ÖZGÜR

1984 yılı Kasım ayında doğdu. Annesi matematik öğretmenidir. Babası Nihat Özgür'dür. Anne tarafından "Hacı Aziz" diye bilinen Mustafa Üstün'ün oğlu İbrahim Üstün'ün torunudur. Özel okullar sınavı Ankara birincisi, Yatılılık ve bursluluk sınavı Türkiye birincisi olduğu için TED Ankara Koleji'ne girmiştir. 2000 yılında Lise birinci sınıftayken Cenevre'de gerçekleştirilen Uluslar arası Okullar Avrupa Konseyinin Matematik Yarışması'nda, bireysel dalda Avrupa birincisi olmuştur.

ÜYÜK

Hüyük'ten bozma bir kelimedir. Gölün Avşar tarafında ,onun iskelesi idi. Kayıkla gidenler Üyük'e çıkarlar, üç dört odalı basit bir evde kalırlardı. Eşyalar, mallar orda biriktirilir, Adalıların kayıklarıyla Eğirdir'e taşınırdı. Palamut çuvallarını, Yün çuvallarını hatırlıyorum. Ne yazık ki şimdi Hüyük park benzeri bir şeyler yapmak isterken tahrip edilmiştir. Hüyüğün çevresine de yol yapmak için dozerle dolaşmışlar, hayli zarar vermişlerdir. Bu prehistorik yer henüz bilimsel açıdan değerlendirilmemiştir.

ÜZÜM ÇEŞİTLERİ

Çok eski kaynaklarda bile Eğirdir'de 36 çeşit üzüm yetiştirildiği yazılıdır. Adlarını tesbit edebildiklerimi yazıyorum.

Dimnit, Gemre, Razakı, Çekirdeksiz, Büzgüle, Şam büzgülesi, İslî büzgüle, Kızıl dimnit, Kadın Parmağı, Horoz ibiği, Burdur Dimniti, Tavsan Böbreği, Aküzüm Akdimnit, Misket, Çavuş, Pembe çavuş, Akosman, Danagözü, Karagevrek, Tilk

VALİ BASTONU

Dağlardaki teşbih ve menengiç bitkilerinin ince kurumuş dallarına denir. Bağdayken Konnebucağı yamaçlarına, Eğirdir'deyken Karatepe'nin ardında Bademlibucak taraflarına oduna gider, vali bastonlarından odun yapar, sırtımızda getirirdik. İssiz yanar.

VALİLERİMİZ

Eğirdirli valilerimiz şunlardır:

- Kemal Yalçın (Murtazalar)• •Ali Fevzi Alaloğlu(Alaloğulları)
- Akif Tığ (Ahçılar)
- Mehmet Emin Dünder (Keskinler)
- Nuri Okutan
- Yıldırım Kartal (Kartallar)
- Hüseyin Avni Coş

VASSAK

Eğirdir'in zararsız divanelerindendi. 1970lerde öldü.

VEZİRLER EVİ ÖNÜNDEKİ HAMAM

Babamın dedesinden duyduğuna göre hep yıkık olduğu bilinir. Babamın dedesi Veziroğlu Ahmet Efendi 1828 doğumludur. Çocukluğumda bu hamamın yıkıkları içinde çok oynadım. Zamanla gölün etkisiyle yıkılmalar oldu. Sanırım Eğirdir'de alanı en geniş hamamdır. Kayalar kesilerek, bir kısmı duvar örülerek, bir kısmı ahşap olarak yapıldığı kalıntılarından bellidir. Hamamın üst girişi olan bölümünü dedem Veziroğlu Müderris Nuri Efendi 1900 başında bedelini ödeyerek tapusunu almıştır. 80 metrekarelik bir tapusu vardır. Kaledeki üç hamamın en eskisidir

VEZİROĞLU MUSTAFA ÇAVUŞ

Eğirdir'de yönetimi değiştirip Müdafa-i Hukuk Cemiyeti kurulurken Jandarma Kumandanı Hasan Karabey'in kumandası altında Eğirdir'i kuşatıp güvenceye alan kişidir. Veziroğlu Mehmet Efendi'nin oğludur. 1921 de Yalvaç'ta görevli iken kaçak asker takibinde şehit olmuştur.

VEZİROĞLU MÜDERRİS NURİ EFENDİ

1871 yılında Eğirdir'in Kale mahallesinde doğdu. Baba adı Ahmet, dedesinin adı Mehmet'tir. İptidai, Rüştiye tahsilini Eğirdir'de yaptı. Şeyh Ali Ağa medresesine girdi. Ulumi Arabi ve Farsî tahsil etti. ilm-i Fıkıh, Hadis, Tefsir okudu. Bu arada da talebelere sarf ve nahiv dersleri verdi. Burdur, Isparta, Atabey, Yalvaç, Karaağaç, Uluborlu ve Eğirdir'in seçkin hocaları karşısında icazetini vererek Müderris oldu. Yılanlıoğlu Şeyh Âli Ağa Medresesinde Müderrislik etti. Ramazanlarda dört sene vaaz vermek için Manisa'ya gitti. Ordan Eğirdir'e çekirdeksiz üzüm asması getirdi, bağına dikerek yetiştirdi. Meyvacılığa, bağcılığa çok meraklı idi. Müderrislik yapmakta iken Birinci Dünya savaşına katılmamız üzerine Seferberlikte oğlu Ali Rıza ile beraber askere alındı. Kafkas cephesine sevk edildi. 1915 de Sarıkamış'da Ruslarla savaşırken şehit oldu.

Veziroğlu Müderris Nuri Efendi adını aldığıım dedemdir.

VEZİROĞLU RIZA GÜNGÖR

Babamdır. 1896 da doğdu. 1914 de babasıyla beraber Seferberliğe katıldı. İstanbul Halıcıoğlu Küçük Zabit Mektebinden Suriye cephesine gönderildi. İngilizlerin Yafa Hayfa çıkartmasında bulundu. Terhisten sonra Eğirdir'e geldiyse de Milli Mücadele başlayınca Milis kuvveti toplayıp Ege'de Süvari Başçavuş olarak Yunanlılara karşı savaştı. Sonra düzenli orduya katıldı. Eskişehir - Kütahya savaşları sırasında esir düştü. Atina'ya götürüldü. Üç yıla yakın bir esaretten sonra Kurtuluş Savaşı sonundaki anlaşmaya göre memleketine döndü. Toprağıyla uğraştı. Belediye Zabıta Memurluğunda bulundu. 22 Nisan 1975 de Eğirdir'de vefat etti. Kervansaray kabristanında gömülüdür.

VİARUS

Sivri dağının antik adıdır. Roma döneminde basılmış paralarda kabartması vardır.

VİRİ

Hayret edilen olaylar karşısında kadınların, kızların kullandığı bir ünlemdir. Erkekler kullanmazlar. Sanırım rumca "vire"den gelmektedir. Beyşehir'de aynı söz "vili" şeklinde söylenmektedir.

Y

YAĞLIK

Büyük mendile denir. Çarşıda, kırdada el yıkandığında, abdest alındığında kurulamaya kullanılır. Çalışırken ter alması için enseye de konur. Çarşıdan, pazardan alınan şeyler içine konular, dört ucundan bağlanarak birçok şeyleri eve getirmek için de kullanılır.

YAĞRIK

Karaağaç veya cevizden sert bir kütüktür. Üzerinde satırla et parçalanır, kıyma kıyılırdı.

YAKI

Keten tohumu ezilir. Bir bez üstüne yayılarak ağrıyan yere konular. Buna yakı yakmak denir.

YANGINLAR

Tarih içinde Eğirdir'de bilinen en önemli yangınlar şunlardır:

Karamanoğlu Alaaddin Beyin 1360 larda savaş sonucu Eğirdir'i yakıp yıkması var ki bilinen en büyükyangın afeti budur.

Timur'un 1403'te Eğirdir'i aldıktan sonra yaktığı, Tarihçi Nizamüddin Sami'nin Zafername adlı eserinde yazılıdır.

1814 Eylül ayında herkes bağlarda iken Çarşı dolaylarında çıkan bir yangın Hızır Bey camisi dahil Demirciler'e kadar geniş bir alan yanmıştır. Kale içi ve İnekdenizi sırtları kurtulmuştur.

1900 yılı başlarında da Cami mahallesinde 15 kadar evle Hacı Salih Efendi'nin konağı yanmıştır. Hacı Salih Efendi'nin evi bugünkü Belediye binası dolaylarında idi.

2 Mayıs 1959 da Cami mahallesi yangını olmuş, Sekibağ evleri ondan sonra yapılmıştır.

1972 de olan bir yangında Kale mahallesinin yarısı yanmıştır. Yazla'daki Hankah dolaylarındaki evler de bu yangından sonra yapılmıştır. Şimdi o yöre "Yangın evleri" adıyla anılır.

Cami Mahallesi Yangını (1959)

YARMA

Demiryolunun inişte, demirköprünün arkasındaki bölümdür. Medirebolluk koyuna bakar.

YAŞAR TÜRK

1951 de Kore'ye savaş için gönderilen ilk kafilenin içinde olan bir hemşehrimizdi. Birleşmiş Milletler adına savaşırken şehit olmuştur. Kale mahallesinden Helvacılar soyundandır. Ankara'daki Kore Şehitleri Anıtında adı yazılıdır.

YAŞAR USTA

Zamanın en iyi marangozlarından. Çok iyi bir doğrama ustasıydı. Tahtanın dilinden anlardı. Büyük bir sabırla çalışır, tahtaya en güzel biçimi verirdi. Çalışırken: "Keserim tak eder, yüreğim Hak der." Sözü meşhurdu. 1960 larda öldü. Etem Kartal evinin doğramasını o yapmıştır.

YAT GEBER EKMEĞİ

Gece yarısından sonra yenen yemeklere denir. Herhalde tok mideyle uyunamayacağını, kabuslar görüleceğini hatırlatmak için olsa gerek.

Yazılı Kanyon - Çandır

YAZILI KANYON'DAKİ YAZI

Çetin Meydan'ın uğraşısıyla Prof. Dr. Sencer Şahin tarafından dilimize çevrilen yazı şöyledir:

"Ey yolcu, yol hazırlığını yap ve koyul yola; şunu bilerek: Hür kişi sadece karakterinde hür olan kişidir

Yazılı Kanyon - Çandır

Kişi hürriyetinin ölçüsü bizzat kendi doğasında bulunur
Ve kararında içtenlikliyse hür kişi,
Yüreğinde ise dürüstlüğü, işte bunlar asil yapar kişiyi
Ve bununla yücelir hür kişi hatalarla değil.
Ana-babadan gelen uydurma bir asaletten tad almaz O;
Zira ana-baba değildir hür insanı doğuran
Zeus' tur herkese ata olan ve de tek kök insanoğluna
Herkesin tek şansı vardır, o alır kader icabı beden güzelliğini
Budur soy güzelliği ve hür olma hali gerçek anlamda.
Ruhen köle olan ise sakınmaz kötü sözden, katmerli köle de olsa
Aşırılıktır şiarı bu kişinin, yüreğinde soysuzluk vardır.
Ey yolcu, Epiktetos köle bir anadan doğmuştu, ama
Yüceydi herkesten, bir kartal gibi; bilgelikte ise takdire şayandı ruhu
Söylemem gerekirse, tanrısal bir varlık doğurdu onu. Keşke şimdi de(bu
mümkün olsa)
Böylesine yararlı ve sevinç kaynağı bir insan
Tüm ünlü kişiler arasında köle bir anadan dünyaya geldi.

Böylesine yararlı ve sevinç kaynağı bir insan
Ünlü tüm kişiler arasında köle bir anadan dünyaya geldi."
Zira hür insanı yaratan ana baba değildir,
İnsan oğluna tek ata olan Zeus'tur.
Herkes bedeni güzelliğini, soy güzelliğini o verir.
Kaderin varsa gerçek hürlük böyle olur.
Yaradılışında köle olan insan kötü sözden sakınmaz,
O hep aşırı gider, yüreğinde soysuzluk vardır.
Ey yolcu... Epiktetos köle anadan doğmuştu ama
Bir kartal gibi yüceydi herkesten.

YAZLA CAMİSİ

Şeyhülislam Berdai ve soyunun türbelerinin bulunduğu camidir. Başlangıçta zaviye içinde bir mescit olarak yapılmıştır. Yılanlıoğlu Şeyh Ali Ağa 1806 yılında bir minare yaptırıp yapıyı genişleterek cami haline getirmiştir. İçinde bir dolapta 100 kadar kitap olduğu, sonradan kaybolduğu Böcüzade Süleyman Sami'nin Isparta Tarihi kitabında yazar.

Şimdi caminin üzerinde "Burhanettin Camisi" yazmaktadır. Caminin Şeyh Burhanettin'le ilgisi hakkında bir kaynağa rastlamadım.

YAZLA

Eğirdir'in bir mahallesidir. Yakın zamanda mahalle olmuştur. Yazlak, yazın oturlan yer anlamındadır. Zamanla sonundaki "k" düşmüş, Yazla şekline dönmüştür. Kışlak'ın "kışla", Tuzlak'ın "tuzla" olduğu gibi.

Yazla kelimesini yer adı olarak Akşehir dolaylarında, Manisa Salihli

Yazla sahilinden bir görünüş

dolaylarında rastladım.

YELLAFELİ

Geçmiş zamanda Eğirdir'de yaşamış biri olsa gerek. Komşuları evine davet eder, ortadan kayboluvermiş. Böyle anlamsız davrananlara "Yellafeli" sözü hâlâ kullanılır.

YELLİBELEN

Eğirdir'e tepeden bakan İnekdenizi'ndeki kayalığın dağla birleşen boynudur. Şimdi orada su deposu vardır. Eğirdir'deki mesire günlerini bildiren, tabiatı çok seven Nadire Hanım vasiyeti üzerine kendini bu çok güzel manzaralı yere gömdürmüştür. Ama şimdi izi kalmadı. O yöre ağaçlandırıldı.

Yellibelen'den Eğirdir (1940)

YELGİRMEK

Vücudun bir yerinin değişik nedenlerle ağrması. Şamanizmin kalıntısı bir söz. Şamanizm inancına göre hastalık insanın vücuduna rüzgârla girer.

YELPAZE

Üç çatallı, saplı bir eğren dalı kalın kağıtlarla sarılır. Ortaya saplı, üçgen bir araç çıkar. Bu yelpazedir. Gavinne balıkları köz üzerinde pişerken yağdan sönen közü alevlendirmek için kullanılırdı.

YİĞİT

Bilinen anlamı dışında yaşlı kadınlar kocalarına seslenmek için kullanırlar. Adını söylemezler, "Yiğit" diye hitap ederler.

YILANCI

Barla'ya giderken Bedre koyunu geçtikten sonra sağ taraftaki yarların bulunduğu yere denir. 1949 yılında Bozanönü göl haline geldiğinde buradan bacak kalınlığında su çıkmıştı. Göl kurduktan sonra buradan çıkan su da kurudu.

YILANKIRKAN SUYU

Eğirdir'e su veren Akpınar'daki pınarın adıdır. Su demir boruya alınmadan önce içi horasanla sıvanmış su arklarından gelirdi. Bu su yollarının kalıntıları Akpınar yolu başında ya da Kapılar mevkiinde dağın böğründe görülebilir. Bu konuda Şeyh Ali Ağa çok uğraşmıştır. 1811 yılında Güroluk suyunu, Kocapınar suyuyla birleştirmiş, Yılankırkan suyuna bağlamıştır. Şimdi kullanılmayan bazı çeşmelerin üzerindeki yazılar Yılanlıoğlu Ali Ağa ile ilgilidir. Yılankırkan'dan gelen sular, çeşme haznesine verilir, halk oradan içme suyunu karşılardı. Kale mahallesinde çeşme yoktu.

Kapılar-Yılankırkan su yolunun kalıntıları

Bu mahalle içme suyunu kuyulardan karşılardı.

YILANLIOĞLU KOCA MUSA AĞA

1770 yıllarında kayıt defterlerinde Eğirdir mütesellimi olarak görülmektedir. Şeyh Ali Ağa'nın babasıdır. Koca Musa Ağa'nın Eğirdir'de adının öne geçmesi şöyle olmuştur. Aslen Saruhan yürüklerinden olup yazı Eğirdir dolaylarında, kışı Aydın ovasında Abdurrahman Paşa'nın koruyuculuğunda geçiren Serikli aşireti, Camili yaylaya dadanıp Eğirdir ve çevresinde, vurgunculuk soygunculuk yapılarıdır. O zamanlar Ardıçlar'daki pazar Kervansaray dolaylarında kurulurdu. Amaç şehre giren çıkanları kontrol etmektir. Kapılar mevki'nin sebebi budur. Osmanlı yönetiminin zayıf zamanları olduğu için eşkiyalarla baş edemiyordu. Yine Kervansaray'da Pazar kurulduğu bir gün Serikli aşireti çapulcuları pazarı basıp soygun girişiminde bulunurlar. Bu sırada pazarda olan Yılanlılı Koca Musa Ağa: "Benim kumandamı kabul ederseniz, ben bunları defederim." der. Eğirdirli de " Kabul ediyoruz." derler. Ertesi pazar birleşip Kirazlıdere'de pusu kurarlar. Pazarda eşkiyalık yapan Serikli aşiret mensuplarının hepsini Pazar dönüşünde perişan ederler. Bu cesaret ve başarısından dolayı Eğirdirli Koca Musa Ağa'ya yer verip kendilerini koruması için Eğirdir' e yerleştirirler. Serikli aşireti de Aydın dolaylarına gitme zorunda kalır. Aydın valisi Abdurrahman Paşa'ya da şikâyette bulunurlar. Menfaati zarar gören Abdurrahman Paşa Padişaha şikâyet edip Musa Ağa'nın kaldırılması için ferman aldı. Ispartalı Çelikköze'ye havale etti. O da Musa Ağa'yı ortadan kaldırmak için Eğirdir'e geldi. Bu durum karşısında Yılanlılı Koca Musa Ağa Eğirdir kalesine sığındı, sonra kaçtı. Padişahın komutanları arasında nüfuzu olan Hadim Şeyhi'nin oğullarına sığındı. Onlar da Koca Musa Ağa'yı haklı bularak himayelerine aldılar. Hadim Şeyhi Çelik Paşazade'nin hocası olduğundan " Musa Ağa'nın bir daha Eğirdir'e dönmemesi, hep Hadim'de kalması" şartıyla affını sağladı. Musa Ağa'nın ailesi de Hadim'e gitti. Varlığını da oğlu Ali'ye bıraktı. Hadim'de öldü. Orada iken Hacca gidip geldi. Ali'den başka Kör Hasan, Deli İsmail adlarında iki oğlu daha vardır. Eşkiyalık yaptıkları için başları kesilmiştir.

YILANLIOĞLU ŞEYH ALİ AĞA

1766 tarihinde Yılanlı köyünde doğmuştur. Kör Hasan, Deli İsmail adlarında iki kardeşi vardır. Ali, Koca Musa Ağa'nın küçük oğludur. Kardeşleri saldırı ve hırsızlık yaptıkları için zamanın yönetimince takip edilmiş, Manavgat dolaylarında 1783 yılında öldürülmüşlerdir. Sonra bu ailenin kara lekesini silmek için Yılanlıoğlu Ali gönüllü olarak eşkiya Tekelioğlu İbrahim'in yakalanmasına katılmış, yararlılıklar göstermiştir. Tekelioğlu çetesiyle beraber yok edilmiştir. Bu yararlılığından dolayı Padişah 1794 tarihli bir fermanla şimdi Kaymakamlık diyebileceğimiz bir görevle Eğirdir'e atamıştır.

Yılanlılı Şeyh Ali Ağa Eğirdir'in imarı için çok çalışmıştır. Akpınar suyunu düzene katmış, Eğirdir'e su getirmiştir. İptidai Mektep, Medrese ve Kütüphane yaptırmıştır. Akpınar'da bir mescit, Yılanlı köyünde bir cami, bir mescit, Yazla camisini büyütüp yeniden yaptırmıştır. Yazla'dan Köprübaşına kadar 199 adet çınar ağacı dikmiştir. Bunlar için vakıflarda bulunmuştur.

Sonradan çekemeyenler Şeyh Ali Ağa'ya düzen kurup padişaha şikâyet edince III. Selim kardeşlerinin de geçmişini düşünerek idamına ferman çıkartmıştır. Fakat Şeyh Ali Ağa olayı sonunda kendi lehine çevirip yararlılıklarını padişaha

Yılanlıoğlu Şeyh Ali Ağa'nın yaptırdığı
Bugün kullanılmayan çeŐmelerden biri

anlatmak fırsatını bulunca 1806 da idam fermanı iptal edilip görevine geri dönmüştür. 1833 tarihinde 66 yaşında ölmüş, Yazla'daki Őeyhl-islam Berdai zaviyesinin mezarlığına gömülmüştür. Mezar taşı 1940 lara kadar yerindeydi. n dergisindeki bir yazıya göre Neşet Köseoğlu mezar taŐındaki yazıları okumuştur. MezartaŐının birinde Şiir, diğerinde adı yazılıdır.

- Bakıp geçme ricam budur ey Muhammed mmeti
Ölünün diriden bir fatihadır minneti
Kabrimi ziyaret eden ey Resullullah mmeti
Bize bir fatiha ihsan eden bulur cenneti
- Dergahı Ali KapıcıbaŐılarından Yılanlızade Hacı Musa Ağa'nın oğlu
Dergahı Ali KapıcıbaŐılarından merhum ve mağfur Esseyyit Şeyh Ali
Ağa'nın ruhuna fatiha...

Çeşmenin Kitabesi

Neşet Köseoğlu , Tahir Erdem'le beraber bu mezarlıkta Yılanlıoğullarına ait 30 mezar taşının yazısını bugünkü yazıya çevirmiştir. Şimdi mezarlık kalmamış, bir kısmı da arsa olmuştur. Mezar taşlarının çoğu kırılarak caminin bahçesinin duvarlarına konulmuş, oradaki tarih yokolmuştur.

Yılanlıoğlu Ali Ağa Şeyhliğini, bir mescit durumunda olan Şeyhülislam Berdai zaviyesinin camisini büyütüp bir minare yaptırdıktan sonra bu zaviyeden almıştır. Vakıfnamelerinde de babası için "Seyyit Hasan Ağa" diye geçer.

Akpınar'daki Yılankırkan suyunu başka pınarlarla birleştirerek Eğirdir'in suyunu düzene katmış, Kale mahallesi hariç her mahallede bir çeşme yaptırmıştır. Çeşmelerin iç alınlıklarına yerleştirilen yazılı taşta, "Sahibül hayrat velhasenat Dergahı Ali Serbavvabin Şeyh Ali Ağa" yazılıdır.

Öğretmen Cemal Tosun'un araştırmalarına göre Şeyh Ali Ağa öldükten sonra Hamza ve Hüseyin adlı iki oğlu sağ kalmış, Hamza çocuksuz ölmüştür. Hüseyin Bey öldüğü zaman iki kızı mirasçı olarak kalmıştır. Şimdi Eğirdir'de Ağalar adıyla anılan soyadları "Yılmaz" olan soy, bu soyun devamıdır. Hüseyin beyin diğer kızı Ispartalı Tahir Paşazadelerin gelini olmuştur.

Şeyh Ali Ağa yalnız Eğirdir'de değil, çevresinde de hayırlı işler yapmıştır. Mirahor, İlama, Bedre, Baha'ya hamamlar yaptırmıştır. Bunların dışında 1800 lerde Eğirdir'e 23 odalı ve dükkanlı Hayriye hanını yaptırıp hayırlarına vakfetmiştir. Kaleönüne yaptırdığı adıyla anılan medreseden başka Pınarpazan'na da herkes bağlarda iken öğrencilerin ders almaları için 15 hücreli ve dersaneli bir medrese de yaptırmıştır. Ayrıca kendi adıyla anılan kütüphaneyi yaptırıp 217 el yazması ya da basılı kitap koymuştur.

Eğirdir'in kültür ve imarını Şeyh Ali Ağa kadar candan ve severek yapan başka kişi olmamıştır. Hatta diyebilirim ki Eğirdir'i ondan çok seven olmamıştır. Bugün mezarı bile korunamayan bu saygıdeğer kişiyi rahmetle anıyorum.

1807 de yaptırılan 1925 lerde yıktırılan Yılanlıoğlu
Şeyh Ali Ağa Kütüphanesinin sütunları

YILANLIĞOLU ŞEYH ALİ AĞA KÜTÜPHANESİ

Öğretmen Etem Kartal bu kütüphane hakkında Gölgesi Gazetesinde Şu bilgileri verir.

"Medrese odaları ahşap yapıldığı halde, Kütüphane yangına karşı kağır olarak çok sağlam ve biçimli yapılmıştı. Yerine Zafer ilkokulu binası yapılırken çok zor yıkıldı. Şekil itibariyle Baba Sultan Türbesine benziyordu. Yalnız üstü piramit değil, kubbe idi. Kubbenin üzeri de kurşunla kaplı idi. Pencereleri demir kapaklıydı. Kapısı Türk işlemediliğinin harikalarındandı. Kitapça çok zengindi. O zamanın hemen hemen bütün kitapları tedarik edilerek kütüphaneye konmuŐtu, iğerinde çok kıymetli kitaplar bulunuyordu. Kütüphane memurluğunu Şeyh Ali Ağa Medresesi müderrisi yapardı. 1925 yılına kadar kasabamız ve çevresine hizmette bulundu. Medreselerin kaldırılması üzerine kitaplar ilk mektebe taŐındı. Mektebin bir köşesine geliŐigüzel yığıldı. Bu sırada İstanbul'dan Eğirdir'e incelemeye gelen ilim adamlarından biri (Prof..İsmail Hakkı Uzunçarşılı) mektebe uğradığında BaŐmuallime: "Bunlar ne?" diye soruyor. BaŐmuallim: "Şeyh Ali Ağa Kütüphanesinden geldi. Hepsi de kıymetsiz kitaplar efendim." diyor. Bu sözler üzerine kitapları karıŐtıran ilim adamı: "Muallim efendi, muallim efendi... Kıymetsiz dediğin bu kitaplar o kadar kıymetli eserler ki az bulunur. Bunların kıymetini bilin..." diyor. İşte değerli bir bilim adamı tarafından belirtilen bu kitaplar sonra Isparta Halil Hamit Kütüphanesine götürölüyor. Halen o kitaplar Halil Hamit Kütüphanesinin bodrum katındadır. Halen bu kitaplar incelenip iğerikleri hakkında açıklayıcı bir bilgi sahibi olunamamıŐtır.

O zaman Yalvaç'taki Ali Rıza Kütüphanesinin kitapları da istendiği halde Yalvaçlılar vermediler. Böylece onlar kütüphanesizliğin acısını tatmadılar. Eğer ilgililer ikaz edip, Eğirdirliler de ayak diremiş olsaydı, şimdi Eğirdir'de Kütüphane hizmetini yerine getiriyor durumda olacaktı.

Muhittin Başkan'ın verdiği bilgiye göre 1928 lerde Halil Hamit Paşa Kütüphanesinin görevlilerinden Yesarizade Ahmet Çevik Efendi ve Sabit Efendi bu kitapları otomobille Isparta'ya götürdüler. Yesarizade Ahmet Efendi Muhittin Başkan'ın dayısıdır. O zamanın Belediye Başkanı BekirAğa idi.

Bu kütüphanede Osmanlı yıllıklarına da geçmiş, 217 elyazması ve basılmış kitap vardır. Bu kitapların tasnifi daha yapılmamıştır.

Şeyh Ali Ağa Kütüphanesinin sütunları şimdi M.Y. Şapçı İlköğretim Okulu'nun arka bahçesinin batı çıkış kapısında.

YUKARI HAMAM

Ağa mahallesindedir. Ne zaman yapıldığı konusunda bir kayda rastlamadım. 1960 larda terkedilmiştir. Şimdi sahil yolunda durak olarak adı kalmıştır.

YUMURTAŞ

Akpınar'a çıkarken Oluklacı tarafındaki birikinti konisinin düzlüğüdür. Bahar başlarında gidilen mesire yerlerindedir. Çalılarının arasından top top menekşeler toplanır, öyle dönülürdü. Bir çeşit menekşe bayramı yaşanırdı. Şimdi o yere çam ağaçlarıyla ağaçlandırılmış, küçük bir koru haline gelmiştir.

Yumurtaş sırtlarından Eğirdir

Karçınzade Süleyman Şükrü Seyahat-ı Kübra adlı eserinde, 1879 de Şubat ayında birdenbire bir heyelan olup Yumurtaş'ın altındaki büyük kabristanı kısmen kapladığı, Yılkırkan suyunun yolunun bozulduğu yazılıdır.

Yılanlıoğlu Şeyh Ali Ağa Eğirdir'e gelen Yılkırkan su yolunu ıslah ederken Yumurtaş'a bir parmak kadar su vermiştir. Biz onu çocukluğumuzda pınar sanırdık.

YUNUS EMRE

Bir kaynakta Yunus emre ile ilgili olarak "Eğirdir geleneği" diye bir yazı vardır. Bilinmesi için buraya alıyorum.

Yunus'un Eğirdir'de öldüğüne dair kaydı ilk bulan ve haber veren Prof. Dr. Ş. Tekindağ olmuştur. Önemli olması dolayısıyla olduğu gibi aşağı alıyorum.

"15.asırda Eğirdir'de büyük bir tekkesi olan Seyit Şeyh Piri Mehmet Hoyi oğlu Şeyh Mehmet Çelebi Sultan, "Hızırname"sinde (1475) bir şiirinde şöyle yazar.

Geldi erenler cem ile gösterdiler uçtan uca Tabdik Saru
Saltık bile gösterdi hep uçtan uca Hem Yunus Emrem
geldiler çün bir yere iletiler Bir Akdeniz'e attılar gösterdi
hep uçtan uca

Aşık Beşe Tabdik Beşe hem geldi abdal da bile Hem
Yunus Emre de bile bir gine görsem yüzlerin

Beyitlerinde olduğu gibi bunun Seyyit Şeyh Burhanettin'in Menakıb'inde de Yunus Emre'nin Eğirdir'de öldüğüne dair kayıtlar vardır. Önemli olan bu kaydı aynen naklediyorum.

"Ona Şeyh Yunus derler idi. Bir miktar dini, ahlaki, her türlü kayıttan uzaktı. Ehli sünnet harici olmakla Dervişler onu kabul eylememişler idi."

Bu kayıt gerçekten önemlidir. Seyyit Burhanettin eserini ne zaman yazmıştır? Bu nun bilinmesi gerçeği biraz daha aydınlatır. Sayın Tekindağ bu konuda daha çok bilgi vermiyorlar. Yunus Emre'nin ölümü kesin olarak 14. yüzyılın birinci yarısında olduğuna ve Seyyit Burhanettin'in 16.yüzyılda sağ olduğuna göre Yunus Emre'yi görmesi olamaz. O halde başka bir Yunus söz konusudur."

Bu sözleri inceleme yaparken edindiğim bilgilere göre değerlendirmek istiyorum. Şeyh Mehmet Çelebi Sultan'ın ölümünden sonra oğlu olmadığı için Şeyhlik makamı boş kalmasın diye Halvetiye tarikatından Yunus adında birini Şeyh yaptılar. Şeyh Yunus eski adetleri kaldırdı. Dervişlerde bundan memnun olmadılar. Bir gün Şeyh Yunus yatakta ölü bulundu. Bu Yunus adındaki şeyhle, Yunus Emre karıştırılmış olabilir.

YUVGA TAŞI

Eskiden Eğirdir'de hayli toprak damlı ev vardı. Yağmurlu zamanlarda toprağı sıkıştırmak için küçük silindir şeklinde bir taş kullanılırdı. Bu taş, bir aletle düzenli birşekilde yuvarlanır, toprak sıkıştırılır, su aşağı sızmaz.

Z

ZAFER İLKOKULU

1928 lerde Cumhuriyet İlkokulları planında Eğirdir ve çevresinin yardımıyla yapılmış çok güzel bir ahşap yapıydı.

1959 Cami mahallesi yangınından sonra önemli bir hasar görmemesine rağmen yıkıldı, yerine tek katlı sıradan bir okul yapıldı. Daha sonra yapılan M. Y. Şapçı ilkokulu Zafer ilkokulunun arka bahçesine yapılmıştır.

Zafer ilkokulu Yılanlıoğlu Şeyh Ali Ağa Medresesi ve Şeyh Ali Ağa Kütüphanesinin yıkıldığı yere yapılmıştır.

Kale'den Zafer İlkokulu ve Eğirdir (1950)

ZİNDAN

Kale kapısından içeri girilince sol taraftaki köşede tahminen 25-30 metre-karelik tek kapılı tonoz bir oda vardı. Bir zamanlar suçluların oraya kapatıldığını söylerlerdi. İçi sıvalı idi. Yangından sonra temizlenirken yıkıldı. Şimdi sıva kalıntıları vardır.

ZIPLAK

Taneli yeşil fasulye yağsız olarak pişirilir. Tuza banılarak yenir. Köylerde buna Zıplak denirse de Eğirdir'de sıyırğa denir.

ZORTİ BABA

Kaynaklarda Sorei, Sureti Baba şeklinde de geçiyor. Ama Eğirdirli onu Zorti Baba der. Halk arasındaki rivayete göre Zorti Baba, Baba Sultan dolaylarında değirmen taşı yaparken Timur da oradan geçiyormuş. Zorti Baba, "Selaymünaley-küm.." demiş. Timur da seslenmemiş. Allanın selamını almamış. Bunun üzerine Zorti Baba, "Zort..." demiş, yellenme sesi çıkarmış... Timur çok kızmış, değirmen taşını Zorti Baba'nın boynuna geçirip denize atmış. Timur Köprübaşı'na vardığında Zorti Baba boynunda değirmen taşı, köprüyü eline almış açıkta duruyormuş. Timur 'a, "Dön.. Mezarımı yaptır, öyle git.." demiş, köprüyü yerine koymuş, kerametini göstermiş, ölmüş. Timur da Zorti Baba'yı değirmen taşı yaptığı yere gömmüş, gitmiş.

Zorti Baba'nın, Baba Sultan'ın göl tarafında bir türbesi olduğu söylenir. Karçınzade Süleyman Şükrü'nün Seyahat-ı Kübra adlı eserinde, 1880 lerde Zorti Baba türbesinin civarında hâlâ değirmen taşları olduğunu yazar.

Zorti Baba'nın bir Bektaşî babası olduğu adından bellidir. 1450 lerden sonraki vergi kayıtlarında vakıfları olduğu görülmektedir. "Eğirdir'deki bir balıklağı bu zaviyeye bağlıydı." denilmektedir.

Benim çocukluğumda Hıdırellez günü Köprübaşı'ndan tutulan balıklar halka bedava verilir. Tekke kanunu çıkmadan önce de balıkların çoğu Baba Sultan zaviyesine gönderildiği söylenir. Yukarıda adı geçen avluğun Köprübaşı avluğu olduğu bellidir. Artık şimdi Köprübaşı'nda hiçbir av yapılmamaktadır.

ZOSİMUS

Uluborlu'da kiliseyi ilk kuran Hıristiyan rahiptir. Gönen'de din propagandası yaparken yakalanarak ayaklarının altına çivi çakıldıktan sonra atlarla beraber Antiokya'ya (Yalvaç) götürülür. Zamanın Roma valisi Domitian tarafından idam edilir. Hıristiyanlık yayıldıktan sonra Apollonia olan Uluborlu'nun adı Sozopolis olmuştur. Zosimus Hıristiyanlığın, ilk azizlerinden kabul edilir.

ZÜLBİYE

Bir çeşit soğan yemeği. Geçmişte ziyafetlerin baş yemeğiymiş. "Davet edecek de zülbiye mi yedirecek?" deyimi bile vardır. Bir bilenin anlattığına göre soğan orta derecede haşlanır, ortası çıkarılarak içine özel hazırlanmış kıyma doldurulup böylece sadeyağla pişirilmiştir. Anlatışa göre bir çeşit soğan dolması olsa gerek.

ÖZGEÇMİŞİM

1935 yılında Eğirdir'de doğdum. Babam Veziroğlu Ali Rıza, annem Yaşaroğlu Ömer kızı Zübeyde'dir. EğirdirZafer İlkokulundan mezun olduktan sonra Isparta, Afyon, Ankara, Eğirdir'de Ortaokulu, Edime, Balıkesir Necatibey Öğretmen Okulunu, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünden sonra Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Entitüsü Tiyatro Tenkidi, Tiyatro Tarihi, Tiyatro Yazarlığı'nı bitirdim. Yurdumun çeşitli yerlerinde 25 yıl Öğretmenlik yaptıktan sonra 1984 yılında emekli oldum.

Ailem Eğirdir'in en eski ailelerindedir. Vezirler diye anılır. Babam 1896 yılında doğmuş, babasıyla beraber 1914 de Seferberliğe katılmış, Halıcioğlu Küçük Zabıt Mektebinde okurken Suriye cephesine gönderilmiş, İngilizlerin Yafa Hayfa çıkartmasında bulunmuş, Kurtuluş Savaşında Süvari Başçavuş olarak önce Kuvayı Milliye'ye katılıp Ege'de savaşmış, sonra düzenli orduya girip Eskişehir Kütahya savaşlarında savaşırken Yunan'a esir düşmüş, Lozan anlaşmasından sonra Eğirdir'e dönebilmiştir.

Dedem Veziroğlu Nuri Efendi Şeyh Ali Ağa Medresesinde Müderris iken Seferberliğe oğluyula beraber alınmış Sarıkamış savaşında Ruslarla savaşırken 1915 yılında Allahüekber Dağlarında şehit olmuştur. Doğumu 1871 dir. Eşi Kamile Hanım Şeyhülislam Berdai Zaviyesinin son şeyhlerinden Şeyh Ahmet Efendi'nin kızıdır.

Dedemin babası Veziroğlu Ahmet Efendi 1828 yılında doğmuş, 1853 Kırım Savaşına katılmış, 1912 yılında ölmüştür. Mezarı Şeyhülislam Berdai Türbesinin doğu yakınında idi. Onun da babası Mehmet Efendi, onun da babası Veziroğlu Mustafa Efendi olduğu söylenir.

Bu çalışmalarımnda ailemin ve çevresinin uzun ömürlü olması, mekanını değiştirmeden bu günlere gelmesi sözlü tarihi günümüze kadar getirmiştir. Babam bana dedesinden duyduğunu anlatmıştır ki, onun da dedesinden duyduğunu torununa anlattığı hesaba katılırsa 250 yıllık bir zamanın sözlü tarihini ben dinlemiş oldum. Ailemizin okur yazar olması, el yazması kitaplarının günümüze kadar gelmesi benim işimi kolaylaştırdı. Halam 97 yaşında öldü. Eşi emekli Öğretmen Etem Kartal yüz yaşına yakın öldü. Anamın babası 1829 da doğduğuna göre (1931 yılında ölmüştür) ondan duyduklarım da sözlü tarih bilgimi zenginleştirdi. Geniş aile çevremizin yaşlı kişilerinden duyduklarımın da bana çok yararı oldu. Çocukluğumda komşuluk ilişkileri çok güzeldi. Çevremizde oturmaya gittiğimiz kişiler hep geçmişten, yaşadıkları savaşlardan konuşurlardı. Ömrüm boyunca onları dikkatle, merakla dinlemişimdir. Sonradan hatırladıklarımı değerlendirdiğimde ben zengin bir sözlü tarih içinde yaşama şansını yakalamışım. Çevremdeki yaşlılar Yemen'den tutun da Balkanlar, Kanal, Suriye, Kurtuluş Savaşlarında ateşte pişmiş, Allah'ın lütfuyla sağ kalmış insanlardı. Bu tanıdığım kişiler hakkında kitabımda zaman zaman söz ettim. Şimdi hepsini tekrar rahmetle anıyor, o tarih karşısındaki meçhul kahramanlara Allah'tan rahmet diliyorum.

Bu kitabı bitirdiğimde yaşıml altmış altıydı. Eşim Gülşen'le otuz dokuz yıldır hayatımızı bu günlere getirdik. Oğlum Ali (1963) Çocuk Hastalıkları Uzmanı oldu. Bu topluma ve ailesine eşi Doktor Yüksek Ziraat Mühendisi Figen'le iki oğul verdiler. Gürtuğ ve Atahan. Oğlum Doktor Dişhekimi Altan (1969) Pedodonti Uzmanı ile eşi Tedavi Uzmanı Doktor Dişhekimi Sevgi'nin iki evlatları var. Selin, Efe... Kızım Gülnur da Dişhekimi. Türk toplumuyla beraber hepsine güzel günler dilerim.

Kimliğimizi ve Kültürümüzü korumak için bundan sonra her elli yılda bir böyle bir çalışma yapılmasını diler, yapacaklara bu günden sevgilerimi iletirim.

Bu ansiklopediyi bitirdiğim zamana kadar yazılmış, bitmiş eserlerim şunlardır.

- Şiir Düşünüme Çağrıdır (Şiir. 1968 yılında basıldı.)
- Osmangiller (Oyun. İstanbul ŞehirTiyatroları repertuarına alınmıştır. Kültür Bakanlığınca kitabı basıldı.)
- Sinekler ve Arılar (Çocuk Oyunu. Devlet Tiyatrosu repertuarına alınmıştır. KültürBakanlığınca kitabı basıldı.)
- BekirOlayı (Oyun. Devlet Tiyatrosu repertuarına alınmıştır. TOBAV oyun yazma yarışmasında I.lık ödülü aldı. Ziraat Bankası kültür hizmeti olarak kitabını bastı. İstanbul ŞehirTiyatroları repertuarına da alınmıştır.)
- 1212 Gün (Oyun. Devlet Tiyatrosu repertuarına alınmıştır. Kültür Bakanlığınca kitabı basıldı. İstanbul ŞehirTiyatroları repertuarına da alındı.)
- Doruk Hırsı (Oyun. Devlet Tiyatrosu Repertuarına alınmıştır. Kültür Bakanlığınca kitabı basıldı.)
- Aymazlar (Oyun. İstanbul ŞehirTiyatroları repertuarına alınmıştır.)
- İki Bekir (Roman. Basılmadı.)
- Sonsuza Bir Kala (Oyun. Basılmadı.)
- Sonsuza BirKala (Roman. Basılmadı.)
- Doruk Hırsı (Roman. KültürBakanlığınca kitabı basıldı.)
- Sabahçı Kahvesi (Oyun. Basılmadı.)
- Gerçeğin Tatlı Sesi (Şiir. Dosya.)
- Antaşı (Oyun.)
- Yollar ve Zaman (Öykü. Kültür Bakanlığınca kitabı basıldı.)
- Ocak Yakmak (Oyu n.)
- Kutsal Taş (Çocuk Oyunu. İstanbul ŞehirTiyatroları repertuarına alınmıştır. KültürBakanlığınca kitabı basıldı.)
- Küçük birSultandı (Çocuk masalı.)
- Hamidoğlu (Eğirdir için özel oyun)
- Sosyal Bilgiler İlkokul IV (MEB.mca kabul edildi. Basıldı.)
- Elmacının El kitabı (Kitaplaştırıldı. 35 yıllık bilgim ve uygulamamın ürünüdür.)
- EğirdirAnsiklopedisi
- Barbaroslar (Oyun. Basılmadı.)

KAYNAKLAR

Akı n gazetesi

Anadolu Beylikleri, Prof. Dr. İ.H.Uzunçarşılı, TTK Yayınları, Ankara, 1937.

Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, W. Ramsay, Çeviren: Mihri Aktaş, MEB. Yayınevi, İstanbul, 1961.

Antik Anadolu Coğrafyası(XII-XIII-XIV), Strabon, Çeviren: Prof.Dr.Adnan Pekman ,Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1993.

Beyşehir Tarihi, İbrahim Hakkı Konyalı .Atatürk Üni. Fen Ed. Fak. Yayını, Erzurum, 1994.

Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler, TDK Yayınları, 1969.

Celali İsyancıları (1550-1603), Prof. Dr. Mustafa Akdağ, Ankara Ün.Basımevi, 1963.

Cemal Tosun, Dosya, Halil Hamit Paşa Kütüphanesi, Isparta.

Cumhuriyetten Günümüze Isparta, Hulusi Turgut, 2000.

Çevre Tarihi İçinde Atabey , Mahmut Kıyıcı , Göltaş Kültür Yayınları , 1995.

Demokrat Eğirdir Gazetesi

Dil Dergisi, Kaşgarlı Mahmut Özel Sayısı, Sayı 33, Temmuz, 1995.

Dinler Tarihi, Prof Dr. Fuat Bozkurt.

Divanü-Lügat-it-Türk, Kaşgarlı Mahmut, Çeviren: Besim Atalay, TDK , Ankara, 1991.

Ege'deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşına, İlhan Tekeli-Selim İlkin, 1989 Eğirdir Gölgesi Gazetesi ve Arşivi

Eğirdir Gölü Balıkları (Balık ve Balıkçılık), İstanbul, 1952

Eğirdir-Felekabad Tarihi, S.Sükuti Yiğitbaşı, İstanbul, 1972.

Eski Türk Toplumunda Cinsiyet Kültürü, Mualla Türköne, Ark Yayın, Ankara, 1995.

Evliyalar Ansiklopedisi, Türkiye Gazetesi Yayınları, İstanbul, 1992.

Gagauzlar, Harun Güngör, Mustafa Argunşah, Ötüken, 1998

Gelendost Tarihi, Hüseyin Şekercioğlu, İstanbul , 1983.

Hafız İbrahim Demiralay'ın Hatıratı, Göltaş Kültür Dizisi.

İncil, Müjde Yayıncılık.

İnternette sağlanan kaynaklar.

İslam Ansiklopedisi, Diyanet Yayınevi, İstanbul, 1994

Isparta Dergisi 2000,1,2,3,4.

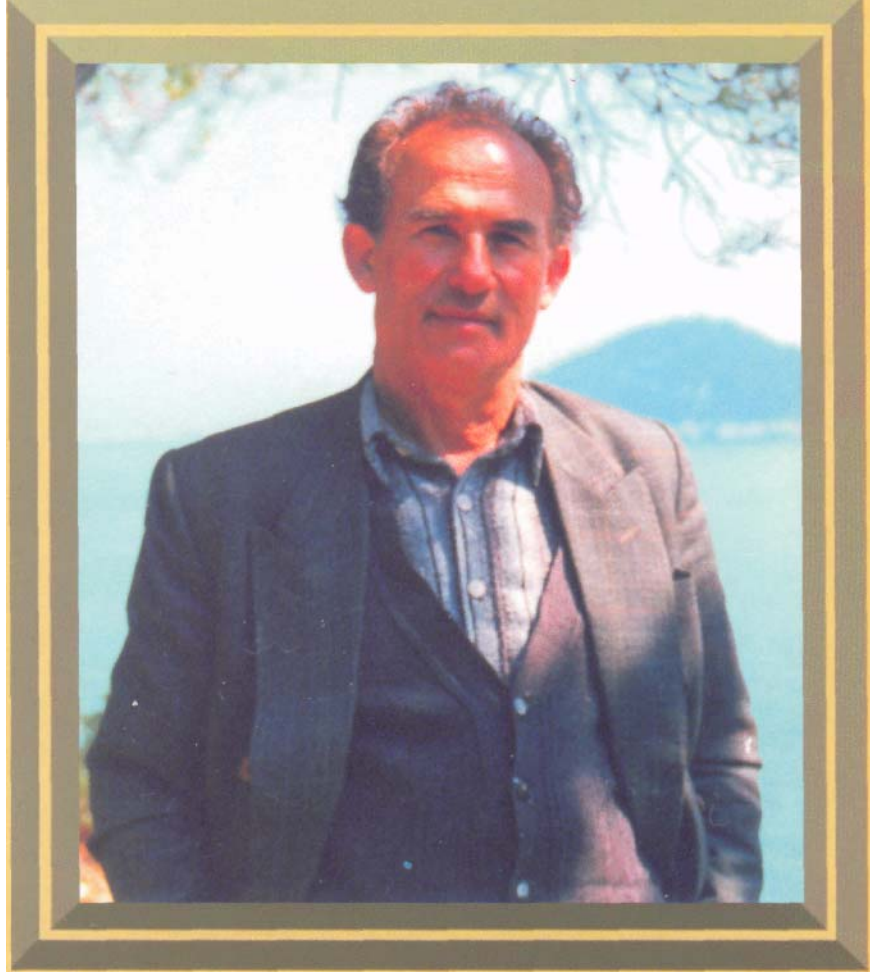
Isparta Halıcılık Albümü, M. Koç, İstanbul, 1954.

Isparta Tarihi, Böcüzade Süleyman Sami, Serenler Yayını, İstanbul, 1983.

Isparta Tarihi, Enver Süldür, İzmir, 1951.

Isparta Vilayeti İdare Coğrafyası 1932, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1999.

Isparta Tarihi, Nuri Katırcıoğlu, Ankara, 1958. Isparta Yıllıkları.
Isparta'nın Dünü Bugünü Yarını Sempozyumu, Isparta İli Kalkındırma Derneği, Ankara, 1992.
Kaş Tarihi, Hüdayı Bayık, Ankara, Gazeteciler Cemiyeti Yayını, 1982.
Kırgız Türkleri, Prof. Dr. Mustafa Erdem.
Kitabeler, Prof. İ. Hakkı Uzunçarşılı, MEB.
Kutadgu Bilig, Reşit Rahmeti Arat, TDK Ankara, 1991.
Kültür ve Sanat Isparta Özel Sayısı, Türkiye İş Bankası, 1994
Manas Destanı, Abdülkadir İnan MEB Yayınları, İstanbul, 1992.
Milli Mücadelede Denizli Isparta ve Burdur Sancakları, Yard. Doç. Dr. Nuri Köstüklü, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1990.
Milli Mücadelede Güney Cephesi, Yard. Doç. Dr. Yaşar Akbıyık, Kültür Bakanlığı, 1990.
Naima Tarihi, Zuhuri Danışman, Ötüken Yayınevi, 1969.
Oğuzlar (Türkmenler), Prof. Dr. Faruk Sümer, Ana Yayınları, 1980.
Onbeşinci Onaltıncı Yüzyılda Hamid Sancağı, Doç. Dr. Zeki Arıkan, İzmir, 1988.
Osmanlı Kim? Şeriat Ne? , Şakir Keçeli, Ardıç Yayınevi.
Psidia Antiocheia, Dr. Mehmet Taşlıalan.
Psidya, Prof. Dr. Said Özsaıd.
Psidya, Bilge Umar.
Seyahat-ı Kübra, Karçınzade Süleyman Şükrü. (Salih Şapçı)
Sibirya'dan, W. Radloff, MEB Yayınları, Çeviren: Ahmet Temir, İstanbul, 1994.
Şikari Tarihi, Mesut Koman, Yeni Kitap Basımevi, Konya, 1946.
Tarihi, Kültürel, Ekonomik Yönleri ile Eğirdir, I. Eğirdir Sempozyumu, 2001.
Tüm Yönleriyle Isparta, M. Koç, Isparta.
Türk Ansiklopedisi, MEB, Ankara, 1966.
Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 1993.
Türk Lehçelerinin Karşılaştırılmalı Dilbilgisi, Cem Yayınevi, 1993
Türklerin Tarihi, Jean-Paul Roux, Çeviren: Galip Üstün.
Türkiyedeki Tarihsel Adlar, Bilge Umar, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
Ün Dergileri, Isparta Halkevi Mecmuası, Isparta. Vilayetler Tarihi, Hayat Yayınları.
Yeni Ün Dergisi, Isparta İli Kalkındırma Derneği, Ankara

NURİ GÜNGÖR: 1935 yılında Eğirdir'de doğdu. Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Enstitüsü'nü bitirdi. 25 yıl öğretmenlik yaptıktan sonra emekli oldu.

"Osmangiller" adlı bir oyunu İstanbul Şehir Tiyatrolarınca oynandı. TOBAV oyun yazma yarışmalarında "Bekir Olayı" adlı oyunu birincilik, "1212 Gün" adlı oyunu mansiyon aldı. Devlet Tiyatrosu ve İstanbul Şehir Tiyatroları repertuvarlarında oyunları vardır.

"Yollar ve Zaman" adlı öykü, "1212 gün" ve "Osmangiller" oyunları Kültür Bakanlığınca yayımlanmıştır.

Şiirle de uğraşan yazarın "Şiir Düğününe Çağırımdır" adlı yayımlanmış bir kitabı, "Gerçeğin Tatlı Sesi " adlı bir şiir dosyası vardır.

